

**T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI**

**ÜSTÜN ZEKÂLI-ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN
EĞİTİMİNDE OKULUN, ÖĞRETMENİN VE AİLENİN YERİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Nazan ÖZKAN

İSTANBUL, 2009

**T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI**

**ÜSTÜN ZEKÂLI-ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN
EĞİTİMİNDE OKULUN, ÖĞRETMENİN VE AİLENİN YERİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Nazan ÖZKAN
060712131

Danışman
Yrd. Doç.Dr. KAMİL USLU

İSTANBUL, 2009

YEMİN METNİ

Sunduğum Yüksek Lisans Tezimi, Akademik Etik İlkelerine bağlı kalarak, hiç kimseden akademik ilkelere aykırı bir yardım almaksızın bizzat kendimin hazırladığına and içerim. / / 2009

Nazan ÖZKAN

ÖZET

İnsan kaynaklarının ve gücünün, tüm yeraltı ve yerüstü kaynaklarından daha değerli olduğu düşüncesi ile davranan toplumlar, çocukların farklılıklarını gözeterek eğitimde yeni modeller geliştirmişler, uygulamışlar ve olumlu sonuçlarını da almaktadırlar.

Zekâ ayrı, yetenek ayrıdır. Süper çocuk yaratmak için aşırı çaba gösterilmemelidir. Yaşıtlarından daha ileri gittiği bir potansiyeli varsa, o alanda desteklenmelidir. Çocuk üstün olan özellikleri nedeniyle yaşıtlarından soyutlanmamalıdır. Üstün zekâ ya da yetenek her şeyi garanti etmiyor. Bazıları keşfedilmeyip kaybolup gidebilmektedir. Çocukta 0 -6 yaş gelişimi hızlıysa, yani yaşına göre daha çabuk yürüyor, hızlı öğreniyor, erken konuşuyor, insanlarla ilişkiyi erken kurabiliyorsa, konu ve kavramları çok kısa sürede ve yaşının ilerisinde anlama becerisi gösteriyorsa ileri zekâdan bahsedebiliriz.

Türkiye’de üstün yetenekli çocukların eğitimi 1964 yılından itibaren gündeme gelmiştir. Ancak yapılan çalışmaların süreklilik göstermediği, çeşitli pilot uygulamalarla geçirildiğini (özel sınıf, erken yaşlarda okula başlama, müfredatın zenginleştirilmesi, sınıf atlama) o günün eğitimcileri sık sık belirtmişlerdir. Üstün beyin gücünü geliştirme, yararlanma amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı olarak çeşitli illerimizde bilim ve sanat merkezleri projesi pilot uygulamalarla üstün veya özel yetenekli çocukların; yeteneklerinin farkında olmalarını sağlayarak mevcut yetenekleri doğrultusunda kendilerini geliştirmeleri, kendileriyle ilgili olumlu benlik saygısı geliştirmeleri, yaratıcılıklarını en üst düzeyde kullanma becerisi edinmelerini sağlamak amacıyla çalışmalarına başlamıştır.

Öğrenci velilerine yönelik yapılan anket çalışması; okul öncesi eğitimin öneminin bilincinde olan aileler; çocuk gelişim uzmanlarından destek alıyorlardı. Çocuklarının zihinsel, duyuşsal ve fiziki vb. gelişimleri konusunda bilgileniyorlardı. İnsanlar arayış içinde idiler. 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında KHK ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde, üstün yetenekli öğrencilerin eğitim ve öğretimleri fırsat eşitliği temelinde bir hak olarak tanınıyordu. Göreceli de olsa sistemin işleyişi için gerekli olan altyapısı vardır. Sivil toplum kuruluşlarının ve ilgili çevrelerin, üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitimi ile ilgili olarak daha elverişli bir ortamın oluşturulması için yönetmeliğin gerçekleşmesi yönünde talepleri

olmuştur. Merkez dışında, çevresel dinamik güçlerin oluşması ve hareketlenmesi, üstünlerin eğitiminin ve model tartışmalarının kamuoyunda ilgi çekerek tartışılmasına neden oluyordu. Beyazıt Ford-Otosan İlköğretim Okulu'nda üstün zekâlı ve yetenekli öğrencileri normal yaşlılarından tamamen soyutlamadan farklılaştırılmış ve karma eğitimi amaçlayan, “Üstün Zekâlı Çocukları Eğitim Projesi” denemesi ise, literatüre girmiş ve dünyada benzerleri olsa da, ülkemiz için bir model olmasından kaynaklanan sorunları barındırıyordu.

Anahtar Kelimeler: Zekâ, üstün yetenek, üstün zekâ, okul öncesi eğitim, özel eğitim, yönetmelik, mevzuat, rehberlik ve danışma hizmetleri

THE ROLE OF SCHOOL, TEACHER AND FAMILY ON SUPERIOR INTELLIGENCE CHILDRENS EDUCATION

Abstract

The main idea of this thesis which is prepared for defining the fact that effects the future of education, economy and social structure is policy of Europe on education and the programs which are mad efor educational and occupational policies and the things that we should do in our country. The aim, Initialy, Europe and U.S.A

The commanities who behane as thinking that the power of human resoures are more valuable then the resource over and under the world, have taken into consideration of the differences among the children have developed new models in education, applied and found the positine results .

The solutions that can not be applied causes time losings. Almost of these problems become from pay for education is very low according to modern countries.Examples of this situation is absance of teacher's quantity, physical conditions, teacher's lesson loads are very high, teacher's lessons are out of their expertations absence of orientations educations.

M.E.B has already started to work on genius and special children, making them to be aware of their abilities and developing them.

Key Words : Intellience, Superior Intelligence, Good Talent, Pre-School Education, Special Education, Regulation, Leading and Consulting Services, Education System,

İÇİNDEKİLER

Yemin Metni	
Jüri Sayfası	
Türkçe Özet ve Anahtar Kelimeler	
İngilizce Özet ve Anahtar Kelimeler (Abstract)	
Tablolar Listesi.....	VIII
Şekiller Listesi.....	X
Kısaltmalar.....	XI
Giriş	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ZEKÂ, ÜSTÜN ZEKÂ ve ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN BELİRLENMESİ, ÖZELLİKLERİ ve EĞİTİMLERİ

1. ZEKÂ, ÜSTÜN ZEKÂ ve ÜSTÜN YETENEĞİN BELİRLENMESİ.....	4
1.1. Zekâ Tanımları.....	4
1.1.1. Zekânın Sınıflandırılması.....	12
1.1.1.1. Soyut Zekâ.....	12
1.1.1.2. Mekanik.....	12
1.1.1.3. Sosyal Zekâ (Somut) Zekâ.....	13
1.1.2. Zekâ Yönünden Özel Gruplar.....	13
1.2. Üstün Zekâ Tanımı.....	13
1.3. Yetenek ve Üstün Yetenek Tanımı.....	17
1.3.1. Yeteneğin Önemi.....	17
1.3.2. Yetenek Çeşitleri.....	19
1.3.2.1. Teknik Yetenek.....	19
1.3.2.2. Beşeri Yetenek.....	19
1.3.2.3. Mental Yetenek.....	19
1.3.3. Yetenekleri Etkileyen Faktörler.....	19
1.3.3.1. Çevre Faktörü.....	20
1.3.3.2. İhtiyaçlar.....	20
1.3.3.3. Beklentiler.....	20

1.4. Üstün Yetenekli Çocuk.....	20
---------------------------------	----

2. ÜSTÜN ZEKÂLİ ÇOCUKLARIN BELİRLENMESİ

2.1. Üstün Zekâlı Çocukları Belirleme Kriterleri.....	22
2.1.1. Tarama.....	24
2.1.2. Aday Gösterme.....	25
2.1.3. Öğretmen Gözlemi Ve Kanaati.....	25
2.1.4. Arkadaşların Gözlem Ve Kanaati.....	25
2.1.5. Aile Geçmişi, Çocuğun Gelişim Dosyası.....	25
2.1.6. İş Ve Başarıları.....	25
2.1.7. Tarama Testleri.....	25
2.1.8. İnceleme.....	26
2.2. Üstün Yetenekli Çocukları Belirleme Kriterleri.....	29
2.2.1. Tanılama-Değerlendirme.....	31
2.2.2. Renzulli' nin Üçlü Çember Modeli.....	33

3. ÜSTÜN ZEKÂLİ- ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARI TANIMAK

3.1. Üstün Zekâlı Çocukları Tanımak.....	34
3.2. Üstün Yetenekli Çocukları Tanımak.....	37
3.2.1. Müzik, Resim, Dans Ve Spor Gibi Üzerinde Kolayca Anlaşılan Uygulamalar.....	39
3.2.2. Genel Kitle Eğitimi İçinde Farklılaşma Gerektiren Zihinsel, Duyuşsal, Sosyal Yetenek Ve Yaratıcılığa Yönelik Uygulamalar.....	39

4. ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ

4.1. Erken Gelişim Özellikleri.....	40
4.2. Fiziksel Özellikleri.....	40
4.3. Zihinsel Özellikleri.....	41
4.4. Sosyal Özellikleri.....	43
4.5. Kişilik Özellikleri.....	44
4.6. Mesleki Özellikleri.....	45
4.7. İlgi Alanları.....	45

5. ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ ve EĞİTİM AMAÇLARI

5.1. Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Amaçları Ve İlkeleri.....	47
5.2. Üstün Yetenekli Çocuklara Özel Eğitim Yöntemleri.....	49
5.2.1. Hızlandırma.....	49
5.2.2. Gruplama.....	49
5.2.3. Zenginleştirme.....	50
5.3. Üstün Yetenekli Çocukların Öğrenme Özellikleri.....	50
5.3.1. Yetileri Tümüyle Kullanabilmek.....	51
5.3.2. Bilgi Bazını Genişletmek.....	51
5.3.3. Anlamayı Derinleştirmek.....	51
5.3.4. Yeti Düzeylerini Yükseltmek.....	52
5.3.5. Bir Öğrenme Aşkı Geliştirmek.....	52
5.3.6. Arzu Edilebilecek Eğitim, Düşünme ve Paylaşma Yöntemlerini Aşlamak.....	52
5.3.7. İnisiyatifi Cesaretlendirmek.....	52
5.3.8. Yaratıcılığa Şans Vermek.....	53

II. BÖLÜM

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR, SEÇİLMİŞ ÜLKE ve TÜRKİYE UYGULAMALARI

1. ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

1.1. Öğretmenden Kaynaklanan Sorunlar	54
1.2. Çeşitli Yaklaşımlar Ve Sorunlar.....	55
1.2.1. Yarı Zamanlı Özel Sınıf.....	55
1.2.2. Tam Zamanlı Özel Sınıf.....	55
1.2.3. Bağımsız Çalışma.....	56
1.2.4. Gezici Öğretmen.....	56
1.2.5. Rehber Kişi.....	56

1.2.6. Okula Erken Başlama.....	57
1.2.7. Devam Eden İlerleme.....	57
1.2.8. Sınıf Atlama.....	57
1.3. Aileden Kaynaklanan Sorunlar.....	60
1.4. Çevreden Kaynaklanan Sorunlar.....	61
2. ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNDE AİLE, ÖĞRETMEN ve ÇEVRENİN ROLÜ	
2.1. Aileye Düşen Görev ve Sorumluluklar.....	63
2.2. Ailenin Okuldan Beklentileri.....	67
2.3. Aileye Destek Olan Dernek ve Vakıflar.....	69
2.3.1. Tuyçev (Türkiye Üstün Yetenekli Çocukları Eğitim Vakfı).....	69
2.3.2. Tev İnanç Türkes Özel Lisesi (Tevitöl).....	69
2.3.3. Tefik Fikret Eğitim Vakfı (Tefev).....	71
2.4. Öğretmenin Rolü.....	72
2.4.1. Öğretmenin Üstün Yetenekli Çocukları Belirleme Yöntem ve Yaklaşımları.....	74
2.4.1.1. Kişisel Karakterleri.....	74
2.4.1.2. Mesleki Temayüller.....	74
2.4.1.3. Öğretmenlik Davranışları.....	75
2.4.2. Öğretmenin Sınıf Yönetimi.....	75
2.5. Çevrenin Rolü.....	76
2.5.1. Sosyal Çevre.....	79
2.5.2. Aile Etkinlikleri.....	79
2.5.2.1. Grup Etkinlikleri.....	79
2.5.2.2. Hobiler.....	79
3. SEÇİLMİŞ ÜLKE ve TÜRKİYE UYGULAMALARI	
3.1. Amerika Birleşik Devletleri.....	80
3.2. Kanada.....	84
3.3. Rusya.....	84
3.4. Avrupa.....	85
3.5. Japonya.....	86
3.6. Avustralya.....	86

3.7. Diğer Ülkeler.....	87
-------------------------	----

4. TÜRKİYE'DE ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNDE TARİHSEL SÜREÇ

4.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem.....	88
4.2. Cumhuriyet Sonrası Dönem.....	89
4.2.1. Türk Milli Eğitim Şura Kararlarında Üstün Yetenekli Çocuklara Yönelik Düzenlemeler.....	90
4.2.2. Türk Milli Eğitim Şura Kararlarının Konuyla İlgili Değerlendirilmesi.....	92
4.2.3. Cumhuriyet Sonrası Hükümetlerin Parti Programlarında Üstün Yetenekli Çocuklarla İlgili Kararlar.....	93
4.2.4. Hükümet Programlarında Üstün Yetenekli Çocuklarla İlgili Yaklaşımlar.....	94

5. BEŞ YILLIK KALKINMA ÇOCUKLARA YÖNELİK KARARLAR PLANLARINDA (DPT) ÜSTÜN YETENEKLİ

5.1. Dokuzuncu Kalkınma Planı.....	95
5.2. DPT Kararlarının Değerlendirilmesi.....	96

6. TÜRKİYE'DE ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİYLE İLGİLİ MEVZUAT DÜZENLEMELERİ ve UYGULAMALAR

6.1. Üstün Yeteneklilere Sunulan Eğitim Hizmetleriyle İlgili Mevzuat ve Yönergeler.....	97
6.1.1. Mevzuat ve Yönergelerin Değerlendirilmesi.....	100
6.1.1.1. Mevzuatta Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi ve Önceliği.....	101
6.1.1.2. Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi.....	104
6.1.1.3. Beyazıt İlköğretim Okulu Yönergesi (Hay Yönergesi).....	106
6.2. Beyazıt İlköğretim Okulunda “Üstün Zekâlıların Eğitimi Projesi	107
6.3. Türkiye Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi (Tevitöl).....	108

III. BÖLÜM

ÜSTÜN ZEKÂLI-ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN BELİRLENMESİ ANKET ÇALIŞMASI

1. Örneklem ve Demografik Yapısı.....	110
2. Anket Uygulaması.....	110
2.1. Velinin Demografik Yapısı.....	110
2.1.1. Cinsiyet.....	110
2.1.2. Yaş.....	111
2.1.3. Eğitim Durumu.....	111
2.1.4. Kurumdan Alınan Hizmet Süresi.....	112
2.2. Velilere Uygulanan Anket Uygulamasına Yönelik	
Sorulara Verilen Cevapların Analizi.....	112
2.2.1. Velilerin Çocuklarındaki Üstün Yetenekli Olduğunu	
Fark Etme Süreci.....	113
2.2.2. Çocuğunuzdaki Bu Yeteneği Bulup Geliştirmek Görevi.....	113
2.2.3. Velilerin Çocuklarının Okula Başlama Süreci.....	113
2.2.4. Çocuğunuzun Yeteneğinin Ortaya Çıkışı.....	114
2.2.5. Başvuru Merkezlerine Ulaşımları.....	114
2.2.6. Tanı Konulduktan Sonra Çocuğun Durumundaki Değişme.....	115
2.2.7. Yeteneğin Geliştirilmesi İçin Kurumlardan Ya Da	
Kişilerden Yardım.....	115
2.2.8. Tanılanmış Çocuğunuza, Uygun Eğitim Ve Çevre Koşulları.....	116
2.2.9. Çocuğun Gelişimine Aile Katkısı.....	116
2.2.10. Çocuğun Erken Gelişim Özellikleri	117
2.2.11. Okulundaki Fiziki Koşulları.....	117
2.2.12. Milli Eğitim Müfredatı Çocuğun Yetenek Ve Zekâya	
Uygunluğu.....	118
2.2.13. Okuldaki Haftalık Ders Programı Çocuğun Yetenek ve	
Zekâsına.Katkısı.....	118
2.2.14. Çocuğun Okulundan Sınıf Atlama Teklifi.....	119
2.2.15. Okullarındaki Diğer Üstün Yetenekli Öğrenciler	

ve Uygulanan Programlar.....	119
2.2.16. Aile Olarak Okuldan Alınan Destek	120
2.2.17. Evde Üstün Zekâlı Çocuğa Destek Olacak	
Aile Ortamı	120
2.2.18. Çocuğun Sadece Üstün Zekâlılardan Oluşan	
Ayrı Bir Sınıfta Eğitim Alması.....	121
2.2.19. Çocuğun Sosyal Etkinliklerde Aktif Olması.....	121
2.2.20. Çocuğun Öğrenmesi Gereken Kuralları Birçok	
Kez Tekrar Etmek	122
2.2.21. Aktif Araştırma Ve Keşif İçin Çocuğu Cesaretlendirme.....	122
2.2.22. Çocuğun Değişmesini Arzu Ettiğiniz Davranışları	123
2.2.23. Çocuğun Takdir Edilme Şekli.....	123
2.2.24. Çocuğun Gelecekte Seçmesini Beklediğiniz Meslekler	124
2.2.25. Çocuğun Geleceğe Yönelik Özel İlgi Alanları.....	125
2.2.26. Çocuğun Seçmek İsteddiği Meslekler.....	125
2.2.27. Çocuğun İlgili Olduğu Özel Alanlar.....	126
2.2.28. Çocuğun Eğitim Hayatında Karşılaştığı Durumlar.....	127
2.2.29. Çocuğa Uygun Olduğunu Düşündüğünü Özellikler.....	128
2.2.30. Çocuğun Meslekleri Tanımasına Yardım.....	128
2.2.31. Çocuğunuz İçin İsteddiğiniz Meslekler.....	129
2.2.32. Seçilen Mesleğe Çocuğun İstek ve Yeteneği.....	130
2.2.33. Üniversite Okuması.....	130
2.2.34. Çocuğun Seçmek İsteddiği Meslekler.....	131
2.2.35. Çocuğun Karar Vermesi İçin Fırsatlar Ve İzlenimler	131
2.2.36. Çocuğun Kişisel Özellikleri.....	132
2.2.37. Anne Ya Da Baba Tutumu.....	133
2.2.38. Çocuğun Öğretmenlerinin Donanımı.....	133
3. Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi	134
SONUÇ	136
KAYNAKÇA	140
EK 1 ANKET İZİNİ	
EK 2 ANKET FORMU	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLULAR LİSTESİ

<u>Tablo No.</u>	<u>Sayfa</u>
1. Zekâyla İlgili Eski Ve Yeni Anlayışların Kısa Bir Karşılaştırması	4
2. Çoklu Zekâları Geliştirmek İçin Uygulanabilecek Etkinlikler Menüsü	10
3. Gardner Zekâyı Sekiz Alanda İnceleyerek Farklı Bir Bakış Açısı Geliştirmiştir	11
4. Gerçek Yetenekleri Sonradan Ortaya Çıkmış Olan Ünlüler	16
5. Özel Eğitim Gerektirdiği Düşünülen Öğrencilere İlişkin “Tanı” Süreci	33
6. Ailenin-Öğretmenin Olumsuz Tutum İle Davranışları Ve Sonuçları	59
7. Cinsiyetiniz	110
8. Yaşınız	110
9. Eğitim Durumu	111
10. Kaç Yıldır Bu Okuldan Hizmet Alıyorsunuz?	112
11. Araştırmaya Katılan Velilerin Çocuklarındaki Üstün Zekâyı Fark Etme Süreç Dağılımı	112
12. Çocuğunuzdaki Bu Yeteneği Bulup Geliştirmek Sizce Kimlere Düşüyor?	113
13. Çocuğunuzun Erken Gelişim Özellikleri Sizce Nelerdir?	113
14. Çocuğunuzun Bu Yeteneği Tesadüfen Mi Ortaya Çıktı?	114
15. Doğru Tanı Konması İçin Başvuru Merkezlerine Kolay Ulaşabildiniz Mi?	114
16. Tanı Konulduktan Sonra Çocuğunuzun Durumunda Bir Değişme Oldu Mu?	115
17. Yeteneğin Geliştirilmesi İçin Kurumlardan Ya Da Kişilerden Yardım Aldınız Mı?	115
18. Tanılanmış Çocuğunuza, Uygun Eğitim Ve Çevre Koşullarına Sahip Misiniz?	116
19. Aile Olarak Çocuğunuzun Gelişimine Katkıda Bulunuyor Musunuz?	116
20. Çocuğunuz Okula Erken Mi Başladı?	117
21. Size Göre Okulundaki Fiziki Koşullar Öğrenciye Uygun Mu?	117
22. Milli Eğitim Müfredatı Çocuğun Yetenek Ve Zekâsını Geliştirmeye Olanak Veriyor Mu?	118
23. Okuldaki Haftalık Ders Programı Çocuğun Yetenek Ve Zekâsını Geliştirmeye Olanak Veriyor Mu?	118
24. Çocuğunuzun Okulundan Sınıf Atlama Teklifi Aldınız Mı?	119
25. Okulunuzda Üstün Yetenekli Öğrenciler Var Mı? Zenginleştirme Programı Uygulanıyor Mu?	119
26. Aile Olarak Okuldan Destek Alıyor Musunuz?	120
27. Sizce Evde Üstün Zekâlı Çocuğa Destek Olacak Aile Ortamı	

Sağlayabiliyor Musunuz?	120
28. Çocuğunuzun Sadece Üstün Zekâlılardan Oluşan Ayrı Bir Sınıfta Eğitim Almasını İster Misiniz?	121
29. Çocuğunuzun Sosyal Etkinliklerde Aktif Olmasını Sağlıyor Musunuz?	121
30. Çocuğunuza Öğrenmesi Gereken Kuralları Birçok Kez Tekrar Etmek Zorunda Kalıyor Musunuz?	122
31. Aktif Araştırma Ve Keşif İçin Çocuğunuzu Cesaretlendiriyor Musunuz?	122
32. Çocuğunuzda Değişmesini Arzu Ettiğiniz Davranışlar Var Mıdır?	123
33. Çocuğunuzun Şu Ana Kadar En Çok Hangi Şekilde Takdir Edildi?	123
34. Velisi Olarak Çocuğunuzun Gelecekte Hangi Mesleği Seçmesini İstersiniz?	124
35. Çocuğunuzun Geleceğe Yönelik Özel İlgi Alanlarını Biliyor Musunuz?	125
36. Biliyorsanız Aşağıdaki Meslekleri Öncelik Sırasına Göre Sıralayınız.	125
37. Çocuğunuzun İlgili Olduğu Özel Alanları Önem Sırasına Göre Numaralandırınız.	126
38. Çocuğunuzun Eğitim Hayatında Karşılaştığı Durumları Önem Sırasına Göre Numaralandırınız.	127
39. Aşağıdaki Özelliklerden Çocuğunuza Uygun Olduğunu Düşündüğünüz Özellikleri	128
40. Çocuğunuzun Meslekleri Tanımaya Yardımcı Oluyor Musunuz?	128
41. Siz, Çocuğunuzun İleride Ne Olmasını İstiyorsunuz?	129
42. Siz, Çocuğunuzda Bu İstek Ve Yeteneği Görüyor Musunuz?	130
43. Çocuğunuzun Mutlaka Üniversite Okumasını İstiyor Musunuz?	130
44. Çocuğunuz İleride Ne Olmak İstiyor?	131
45. Çocuğunuza Karar Vermesi İçin Fırsatlar Veriyor, Harekete Geçtikten Sonra Verilen Kararları Değerlendirmeyi Öğrenmesini İzliyor Musunuz?	131
46. Çocuğunuzun Kişisel Özellikleri	132
47. Sizce Nasıl Anne Ya Da Babasınız?	133
48. Çocuğunuzun Öğretmenlerinin Yeterli Donanıma Sahip Olduklarına İnanıyor Musunuz?	133

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil No.</u>	<u>Sayfa</u>
1. IQ Derecelerinin Yüzde Olarak Dağılımı	9
2. Zekâ Düzeylerinin Nüfusta Görülme Yüzdeleri	23
3. Renzulli' in Üçlü Çember Modeli	34

KISALTMALAR

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
DPT	:Devlet Planlama Teşkilatı
YÖK	:Yüksek Öğretim Kurulu
KPSS	:Kamu Personeli Seçme Sınavı
AB	:Avrupa Birliği
ÖSS	: Öğrenci Seçme Sınavı
KHK	: Karar Hükümünde Kararname
TEVİTÖL	: Türkiye Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi
HAY YÖNERGESİ	: Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Yönergesi
BİLSEM	: Bilim Sanat Merkezleri
RAM	: Rehberlik Araştırma Merkezleri
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel Araştırma Kurumu
IB	: Uluslararası Bakalorya
SMPY	: Matematikte Üstün Yetenekli Gençlerin İncelenmesi ve Yetenek Havuzu Oluşturma Projesi
TEFEV	: Tefik Fikret Eğitim Vakfı
IQ	: Zekâ bölümleri

GİRİŞ

Üstün zekâlı çocukların ve yeteneklerinin belirlenmesi kriterleri zaman zaman değişik yorumlanmaktadır. Bunların olumlu olumsuz yönleri olduğu gibi çocukların yönlendirilmede yaşadıkları sıkıntılar nedeniyle köreldiği de bilinmektedir. Bazılarının keşfedilememesi ya da farklı algılanması aileleri ve çocukları üzerinde olumsuz etkiler bırakmaktadır. Burada önemli olan çocukların eğitim e başladığında doğru tespit ve tanılarının yapılabilmesidir. Bu konuda aile ve öğretmenlere özel bir görev düşmektedir.

573 sayılı Özel Eğitim Hakkında KHK ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde, üstün yetenekli öğrencilerin eğitim ve öğretimleri fırsat eşitliği temelinde bir hak olarak belirlenmiştir. Göreceli de olsa sistemin işleyişi için gerekli olan altyapısı vardır. Sivil toplum kuruluşlarının ve ilgili çevrelerin, üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitimi ile ilgili olarak daha elverişli bir ortamın oluşturulması için yönetmeliğin gerçekleşmesi yönünde talepleri vardır. Bakanlığın merkez dışında, çevresel dinamik güçlerin oluşması ve hareketlenmesi, üstünlerin eğitiminin ve model tartışmalarının kamuoyunda ilgi çekerek tartışılmasına neden olmuştur. Beyazıt Ford-Otosan İlköğretim Okulu'nda üstün zekâlı ve yetenekli öğrencileri normal yaşlılarından tamamen soyutlamadan farklılaştırılmış ve karma eğitimi amaçlayan, "Üstün Zekâlı Çocukları Eğitim Projesi" denemesi ise, literatüre girmiş olup, Bilsem' ler de ise örgün eğitim dışında; tüm bilim ve sanat dallarında kedilerini tanımak için fırsatlar oluşmuştur. Araştırmamız bu kurumlarda yapılmıştır. Daha önce dünyada benzerleri olsa da, ülkemiz için yeni bir model olmasından kaynaklanan bu kurumlar aynı zamanda birçok sorunları da bünyesinde barındırmaktadır. Bunların başında özel bütçesinin ve yönergesinin olmamasını sayabiliriz. Yetersiz özel eğitim programları, yetersiz yetiştirilmiş, hizmet içi almış personel sayısı ve öğretmenleri de sayabiliriz. İstanbul Üniversitesi Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü ve Üstün Zekâlılar Eğitimi Anabilim Dalı'ndan mezun olan öğretmenlerin bu okullara atanamaması da ayrıca bir sorun olarak görülmektedir.

Çalışmamızın amacı üstün zekâlı-üstün yetenekli çocukların İstanbul ilinde tespitine yönelik çalışmalar yapabilmek, üstün zekâlı-üstün yetenekli çocuklarla ilgili eğitim veren kurumları tanımak, bu kurumlarda eğitim öğretim gören öğrencilerin velileri ile ilgili bir araştırma yapmak, bu araştırmada velilerin karşılaştıkları olumlu olumsuz yönleri araştırmaktır.

Üstün yetenekli kişiler toplumun en büyük zenginliğidir. Toplumda her alanda yön verecek olan bu kişilerdir. “Önemli olan, ufku görmek değil, ufkun ötesini görmektir.” diyen Atatürk’ ün bu düşüncesine katılmamak elde değil. İşte doğru eğitilmiş üstün zekâlı kişiler sayesinde toplum, ufkun ötesini görecek. Ufkun ötesini görecek, hayal edecek olan kişiler sayesinde toplum geleceğe damgasını vuracaktır. Olayları ve gelişmeleri yönlendirme şansı bulunacaktır. Toplumsal gelişmenin dinamiği üstün yetenekli kişilerle oluşturulacaktır. Üstün yetenek, yaratılıştan gelen bir özelliktir. Her 100 çocuktan en az ikisinin üstün yeteneklere ve hünere sahip olduğu bilinmektedir.

Çalışmamız üç ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızın birinci bölümünde üstün zekâlı-üstün yetenekli çocukların belirlenmesi, özellikleri ve eğitim ile ilgili bilgiler vermektir. Burada amacımız üstün zekâlı-üstün yetenekli çocukların belirlenmesindeki kriterlerin neler olduğunu ortaya koymak, bu suretle çocuklar tanımak, üstün zekâlı-üstün yetenekli çocukların yeteneklerinin neler olduğunu belirleyerek eğitimdeki amaçlarına göre nasıl yönlenebileceğini tespit etmektir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde üstün zekâlı-üstün yetenekli çocukların eğitimlerinde karşılaşılan sorunları belirleyerek ülkemizde ve seçilmiş diğer ülkelerdeki uygulamalardan bilgiler vermektir. Burada üstün zekâlı-üstün yetenekli çocukların eğitiminde karşılaşılan sorunların ve eğitimde görev yapan öğretmen ile çocukların aile içerisindeki ve çevrelerindeki rolleri hakkında bilgiler sunulmuştur. Seçilmiş çeşitli ülkeler ile ülkemizdeki uygulamalar karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Ülkemizdeki üstün zekâlı-üstün yetenekli çocukların eğitimleri geçmişten günümüze kadar tarihsel süreç içinde anlatılmıştır.

Çalışmamızın üçüncü ve son bölümünde üstün zekâlı-üstün yetenekli çocukların velileri ile yapılan anket uygulamasına yer verilmiştir. Anketimiz de iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm demografik ve sosyal yapı, ikinci bölüm ise velilere üstün zekâlı-üstün yetenekli çocukları ile ilgili anket soruları yöneltilmiştir. Uygulanan anketimiz varyans analizi ve ile test edilmiştir. Anket sonuçlarının %’lik değerlendirmeler ile yapılmıştır, çalışmamızda uyguladığımız araştırma yöntemi iki aşamada oluşmaktadır. Birincisi literatür taraması şeklinde olup, konu ile ilgili kitap, dokümantasyon, veri taraması, süreli yayınlar ve

güvenilir internet kaynakları, ikincisi ise anket uygulaması şeklindedir. Anketimizi Beyazıt İlköğretim Okulu ve Bilsen velileri katılmıştır. Ankete katılan velilerin çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır. 34–41 yaş aralığındaki velilerde yoğunluk vardır. Özellikle Bilsen’ de öğrenime devam eden öğrenci velilerinin çoğunluğu yüksekokul mezunu oldukları görülmüştür.

I. ZEKÂ, ÜSTÜN ZEKÂ ve ÜSTÜN YETENEK TANIMLARI

1.1. Zekâ Tanımları

Bütün bireyler kendilerine özgü kalıtsal bir yapıyı miras alırlar ve genellikle bu yapının içerdiği beyin, zekânın gelişmesi için büyük potansiyele sahiptir. Zekâ ile ilgili en bilinen tanım, “zekâ, zekâ testlerinin ölçtüğü şeydir” şeklinde 1923’te Boring tarafından yapılmıştır. Son 20- 25 yıl içinde zekânın dinamik bir özellik gösterdiği kabul edilmiştir. Çevrenin sağladığı imkânlarla, beynin gelişiminin artırılması veya engellenmesi mümkündür. Zekâ kavramı bilişsel, duyuşsal, sezgisel/yaratıcı ve hareki/duyuşsal ifadeleri içerecek şekilde genişletilmiştir. Dinamik özelliğinden ve gelişiminde hem genetik mirasın hem de çevre koşullarının öneminden dolayı, zekâ doğumdan ölüme kadar aynı kalan, değişmez bir özellik göstermez.

Günlük yaşamda zekâ, genelde tek bir yetenek veya becerinin sivrilmesi biçiminde anlaşılır. Bu hatalı bir düşüncedir. Çünkü zekâ algılama, öğrenme, düşünme gibi pek çok yetenek ve becerinin birlikte kullanımını ile kendini gösterir. Zekâ bir grup yetenek toplamı anlamında da kullanılır.¹ Zekâ; bir duruma, durumun öğeleri arasındaki ilişkileri kavrayarak, uyum gösterebilme becerisidir.² Zekâ; bireyin gerek sorunları çözerken gerek çevreye uyum sağlarken var olan tüm yetenek ve becerilerini kullanması ile ortaya çıkan düzeydir.

Tablo 1. Zekâyla İlgili Eski ve Yeni Anlayışların Karşılaştırma Tablosu

Zekâyâ İlişkin Eski Bakış Açısı	Zekâyâ İlişkin Yeni Bakış Açısı
— Zekâ sabittir.	— Zekâ geliştirilebilir.
— Zekâ niceliksel olarak ölçülebilir.	— Zekâ herhangi bir performansta veya problem çözme sürecinde sergilendiğinden sayısal olarak hesaplanamaz.
— Zekâ tekildir.	— Zekâ çeşitli yollarla ortaya konulabilir.
— Zekâ gerçek yaşamdan soyutlanarak ölçülür.	— Zekâ bağlam/gerçek yaşam durumlarında ölçülür.
— Zekâ öğrencileri sıralamak ve olası başarılarını kestirmek için kullanılır.	— Zekâ bireylerin gizil güçlerini ve onların başarılı olabilecekleri farklı yolları anlamak için kullanılır.

Kaynak: <http://www.bilgicenneti.com/d-11421-zekâ+kuramları+ve+çoklu+yaklaşımlar.html> (08 /03/ 2008)

Çoklu Zekâ Kuramı zekâyâ ilişkin geleneksel anlayışların eksiklerini vurgulamakta ve yeni bir pencere sunmaktadır. Zekâ sözcüğü için önerilen tanımlar çok çeşitlidir. Bu da zekânın, kesin belirlenmiş olgu olmadığını ifade eder. Zekâ kelimesini tanımlamak, zekâyı tanımlamak değildir.³ Zekâ, diğer pek çok psikolojik değişken gibi, doğrudan gözlenemeyen çok karmaşık yapılardan biri, hatta en önemlilerindendir. Tarih boyunca bilim adamları zekâ konusunda farklı yaklaşımlarda bulunmuşlardır. Bilim adamlarının zekâyâ yaklaşımları şöyledir:

Psikolog R. B. Cattell sadece iki küme zihinsel yetenek bulunduğunu ileri sürmüştür. Birinci küme, Cattell'in deyimiyle Kristalize (billurlaşmış) zekâdır. Kristalize zekâ, mantık yürütme, sözel ve sayısal becerileri ifade eder. Bu beceriler okul ortamında vurgulanan beceriler olduğundan Cattell kristalize zekâ testleri sonuçlarının deneyim ve eğitimden büyük ölçüde etkilendiğini belirtmektedir. İkinci yetenek kümesi, yine Cattell'in deyimiyle akışkan zekâ kümesidir. Bu beceriler, görsel uzaysal yetenekleri, görsel ayrıntıları fark etme

¹ Özsoy, Yahya, Özyürek, Mehmet, Eripek, Süleyman, Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Özel Eğitime Giriş, Ankara, 2001, s. 128

² Gürün, O.A, Psikoloji Sözlüğü, İstanbul, 1991, s. 73

³ Piene Oleron, Zekâ, (Çev.Ela Güngören), İstanbul, 1992, s.7

yeteneğini ve ezber belleği içerir. Akışkan zekâ testlerindeki başarı, deneyim ve eğitimden oldukça az etkilenir.⁴ İngiliz psikolog Charles Spearman, zekânın genel bir yapı olduğu ve zihinsel enerjinin de her eylemin kaynağı olduğu görüşünü ileri sürmüştür. Spearman, bir alanda parlak olan bir kişinin diğer alanlarda da genel olarak parlak olduğunu kaydetmektedir.⁵ Piaget'e göre zekâ, çevre ile uyuşma, düşünce ile aksiyonun teşkilatlandırılması ve yeni baştan organize edilmesi demek olan belli bir uyumlu davranış örneğidir.⁶ Zihinsel yetenek ya da zekâ testleri geliştirmeye çaba gösteren ilk kişi Sir Francis Galton olmuştur. Doğa bilgini ve matematikçi olan Galton, bireysel farklılıklarla ilgileniyordu. Galton, bazı ailelerin biyolojik olarak üstün, daha güçlü ve daha akıllı olduğuna inanıyordu. Zekânın bir nesilden diğerine geçen istisnai algısal motor becerilere bağlı olduğunu düşünüyordu.⁷

Faktör analizine göre farklı yaklaşımlar vardır: Spearman'ın genel zekâ faktörü diye adlandırdığı kavram, başka kaynaklarda Genel Yetenek; özel faktör diye adlandırdığı kavram da Özel Yetenek olarak geçmektedir.⁸ L. Thurstone'un kuramı bazı kaynaklarda Küme Etmen Kuramı adıyla yer almaktadır. Yine bu kaynaklardan, yedi faktör olarak sıralanan bu yeteneklerde bireysel farklılıkların var olduğu, bireysel farklılıkların nedeninin ise kalıtım ve gelişim olduğu belirtilmektedir.⁹ Guilford, kuramında, zekânın boyutlarını da şöyle açıklamaktadır: Zekânın üç boyutu vardır, bunlar; zekânın içeriği, zekânın işlemleri ve zekânın ürünleridir.¹⁰

Zekâ ölçümünde faktörel yaklaşımı 1960'lı yıllardan itibaren yerini "Bileşenler Yaklaşımı"na bırakmıştır. Örneklerde biri Sternberg'in çalışmalarıdır. Sternberg'in üçlü zekâ kuramına göre zekânın kavramsal, yaratıcı ve bağlamsal bölümleri vardır.

İlk kez Cattell, psikolojik test kavramını kullandı ve bellek, imge, görme, işitme keskinliği, ardışık imgeler, renk tercihleri, ses, ağırlık, zaman algılama, tepki zamanları

⁴http://www.donusumkonagi.net/makale.asp?id=2319&baslik=zekâ_genel_bir_beceri_midir,_yoksa_bir_cok_farkli_yeteneklerden_mi_olusmaktadir_ (30.02.2008)

⁵ http://www.psikiyatridizini.org/viewarticle.php?article_id=5548 (05.04.2008)

⁶ Clark, Francis "Zekâ" (Çev. Rengin Ufuk Sarıer) Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Ankara, 1973, s. 5

⁷ Atkinson, R.L., R.C. Atkinson, E.R. Hilgard, Psikolojiye Giriş II, (Çev. Aysun Yavuz, Kemal Atakay, Mustafa Atakay), İstanbul, 1995, s. 59

⁸ Başaran, İ. Ethem, Eğitim Psikolojisi, Ankara, 1985, s. 54

⁹ Başaran, a.g.k., s. 63

¹⁰<http://www.ogretmen.info/cokluzeke.asp> (05-04-2008)

alanlarında testler uyguladı.¹¹Galton ve Cattell'den sonra test üzerine çalışanlar çoğaldı. İngiltere'de Spearman ve Pearson bu işi ileri götürdü. Almanya'da Krapelin ve öğrencisi Oehrn çocuklara, algı, aritmetik, yanlış bulma, bellek, çağrışım testleri ve hareki testleri uyguladılar. Zekâyı bir terkip yeteneği olarak gören Ebbinghaus "Kombinations Methode" ile içinde eksik kelime bulunan cümleleri tamamlatarak zekâyı ölçmeye çalışmıştır. Masselon da terkip yeteneğini, deneğe bir kaç kelime vererek cümle yapmasında aramıştır. Aynı düşüncüyü Whipple, harflerden kelime yapımı ile uygulamaya çalışmıştır. Heilbronner, yukarıda sözü edilen testleri sözlü oluşlarından gelen sakıncalarından arındırmak için resimlerle eksik taslağından başlayarak bütünü bulma biçiminde zekâyı ölçmeyi denemiştir. zekâ yaşının her yaş için taşıdığı anlamı kesinleştirmek üzere W. Stern, zekâ yaşının kronolojik yaşa göre ele alınması düşüncesini uyguladı. Testte kazanılan puan toplamının, kronolojik yaşa olan oranı alınıyordu.¹²

Bunu Amerikalı psikolog Terman benimsemiş ve zekâ bölümü kavramını geniş ölçüde uygulayarak yaymıştır.¹³ Goodenough Zekâ Testi, çocuğun yaptığı resimler ile zekâyı ölçmek için geliştirilmiştir. Goodenough Zekâ Testi, 3-10 yaşındaki çocuklar için uygulanır.

Zekâ bölümlerinin (IQ) mânâları şunlardır¹⁴

- IQ 0- 25 arası "ağır gerilik" (idio)
- IQ 26- 50 arası "orta gerilik" (embesil)
- IQ 51- 75 arası "hafif gerilik" (debil)
- IQ 76- 90 arası "sınır zekâlılar"
- IQ 91- 110 arası "normal zekâ"
- IQ 111- 125 arası "ileri zekâ"
- IQ 126- 140 arası "üstün zekâ"
- IQ 140- 155 arası "çok üstün zekâ"
- IQ 156- ve üzeri "dehâ"

Bugünkü testler anlamında zekâyı ilk ölçme girişimi, Fransa'daki okullarda öğrenme güçlüğü olan çocukların normallerden ayrılması amacıyla geliştirilen Binet-Simon (1905) testiyle başladı. Binet' ye göre zekâ, bellek alanı, duyum keskinliği ve tepki hızı gibi basit

¹¹ <http://egitim.aku.edu.tr/ergunlevent.htm> (15- 03-2008)

¹² Binbaşıoğlu, Cavit, Eğitim Psikolojisi, Ankara, 1985, s.75

¹³ Uğurel, Şemin, Refia. Stanford-Binet Ölçeğinin İstanbul Çocuklarına Uygulanması, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1987, s. 35

¹⁴ Özsoy Yahya, Özyürek Mehmet, Eripek Süleyman, Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar; Özel Eğitime Giriş, Ankara, 2002, s. 128

zihni ögelerle değil, kavrama, hüküm verme, akıl yürütme gibi karmaşık işlemlerde kendini gösterir. Bu karmaşık zihni etkinlikleri duyumları ölçer gibi dakik olarak ve doğrudan doğruya ölçmek mümkün değildir.

Bireyin zekâsı hakkında güvenilir bir fikir edinmenin yolu, bireyi çözümü yüksek zihni işlemlerin kullanılmasını gerektiren problemlerle karşı karşıya getirmek ve bireyin yaptıklarını objektif olarak saptamaktır.¹⁵ Zekâ; bireyin amaçlı bir biçimde hareket edebilme, mantıklı düşünebilme ve çevresine uyum gösterme yetilerinin tamamıdır.¹⁶ Piaget için zekâ, fiziksel ve sosyal çevreye uyum için gerekli olan bilişsel yapının dengelenmesi veya organizasyonudur. Zekâ için denge, hiçbir zaman kurulamasa da, organizmanın tüm etkinlikleri bunu sağlamaya yöneliktir. Piaget' in zekâyâ yaklaşımı daha çok biyolojiktir. Zekâ, bir duruma, durumun ögeleri arasındaki ilişkileri kavrayarak, uyum gösterebilme becerisidir.¹⁷ Zekâ, karmaşık ilişkileri görebilme, bu ilişkilerden soyutlama, genelleme, mantıksal çıkarımlar yapabilme yeteneğidir.¹⁸ Zekânın içeriğine ve tanımına yönelik bir araştırmada verilen yanıtların şu başlıklar altında toplandığı görülmüştür;¹⁹

- Soyut düşünme ve nedensellik %99,3
- Problem çözme yeteneği %97,7
- Bilgi elde etme kapasitesi %96
- Hafıza %80,5
- Çevreyle uyum %77,2
- Kavrama hızı %71,7
- Dil yeteneği %71
- Matematik %67,9
- Genel Bilgi %62,4
- Yaratıcılık %59,6
- Duyusal derinlik %24,4
- Başarmaya doğru motivasyon %18,9

¹⁵ <http://www.rehberogretmen.biz/zekanin-tanimlari-ve-tarihsel-gelisimi/> (05-02-2008)

¹⁶ <http://www.byte.com.tr/makaleler/default.asp/Gorev/MakaleGoster/Makale/24> (05-02-2008)

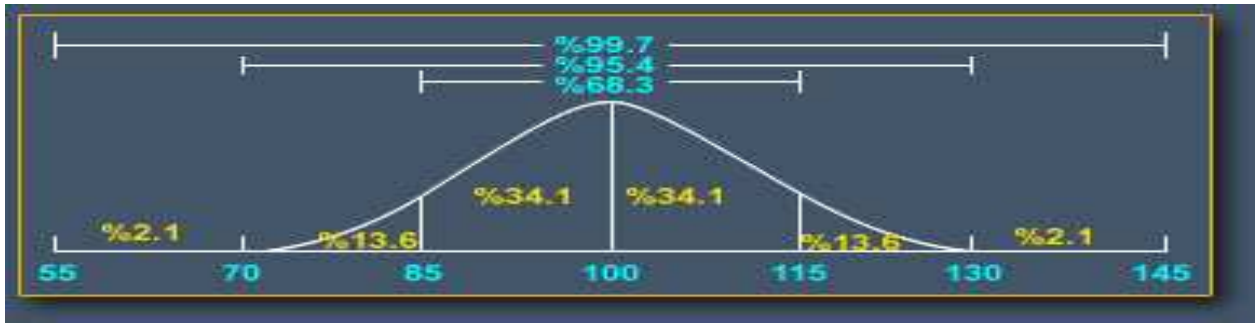
¹⁷ Gürün, O. A, Psikoloji Sözlüğü, İstanbul, 1991, s. 73

¹⁸ G. Top Ses, Eğitim Sürecinde İnsan ve Psikoloji, Ankara, 1992, s. 90

¹⁹ H.Poyraz,, “Raven Standart Proressive Matrices Testi'nin İstanbul Özel Okul 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinde Uyarlama Ön Çalışması” , (Marmara Üniversitesi ,Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1993, ss. 48-72.

Sternberg zekânın farklı yönlerini ölçmek için zihinsel testler geliştirmede büyük başarı göstermiştir. Buna karşın Gardner vaka öyküsü yaklaşımına daha fazla dayanmış ve belli zeka türlerinin belirli kişilerde nasıl geliştiğini irdelemiştir. Gelecekteki çalışmaların bu iki yaklaşımın bir sentezine doğru yönelmesi büyük bir olasılıktır.²⁰

Şekil 1. IQ Derecelerinin Yüzde Olarak Dağılımı

Kaynak: . <http://www.tzv.org.tr/> (05/ 02/ 2008)

Yukarıdaki Tablo 2’de, zekâ dağılım eğrisinin bir ucunda zekâ geriliği gösteren kişiler yer alırken diğer ucunda ise üstün zekâlı kişiler yer almaktadır. Toplumunu oluşturan kişilerin ancak %2’lik bir bölümü 130 ve üstündeki IQ derecesine sahiptir. IQ derecesi 140’ın üzerine çıktığında bu oran % 0. 2 ye düşmektedir.

²⁰ <http://egitim.aku.edu.tr/ergunlevent.htm> (23- 04- 2008)

Tablo 2. Çoklu Zekâları Geliştirmek İçin Uygulanabilecek Etkinlikler Menüsü

S/D-Z Menüü	M/M-Z Menüü	G/M-Z Menüü	B-D Menüü
Hikaye anlatma, bir tartışmayı yönetme, bir konu hakkında şiir, masal, destan, kısa piyes ya da yeni bir makale yazma, bir radyo programı için canlı söyleşi hazırlama, bir röportaj yapma.	Matematiksel bir formülü yerine koyma, bir deney tasarlama ve yönetme, bir şeyi sembollerle gösterme, benzeriyle karşılaştırma, benzerlik ya da farklılıkları tanımlama, problem çözme, sınıflama ve sıralama yapma.	Grafik, harita, küme ya da şekil oluşturma, bir slayt gösterisi, video kaset ya da albüm hazırlama, bir konuyu anlatmak için sanatsal ürünler yaratma, ya da yap-boz oyunları yapma, nesnelere çizim, boyama ve heykel ile ifade etme.	Bir düşünceyi hareketlerle açıklama, bir konu hakkında çevre gezisi planlama ve yönetme, eşyaları elleriyle tanıtmaya, oyun kağıtlarıyla bir kule yapma.
M-Z Menüü	S-Z Menüü	İ-Z Menüü	D-Z Menüü
Güzel bir müzik eşliğinde sunu yapma, olayları şarkı söyleyerek ya da ellerini vurarak (rap) anlatma, bir konu içindeki ritimsel örüntüleri saptama, bir olayı bir şarkının müziğiyle anlatma, bir çalgı yapma ve kullanımı gösterme, bir şarkı besteleme.	Bir toplantıyı yönetme; bir konuyu öğrenmek için sosyal becerilerini kullanma, bir projede yer alma, birilerine bir konuyu öğretme, teknolojiden yararlanma; kendini başkalarının yerine koyma, bir konu hakkında başkalarıyla tartışma.	Kendini başarılı kılacak niteliklerini saptama, kendine bir hedef seçme, kendi çalışmalarını değerlendirme, kişisel değerlerini saptama, günlük tutma, kendi kendini tanıma ve tanımlama, sorumluluk alma ve görevi yerine getirme.	Bir doğa olayı hakkındaki gözlemlerini defterine yazma, yöresel ve dünya çevresindeki değişimleri tanımlama, teleskop, mikroskop kullanma, doğal nesnelere fotoğrafını çekme ya da resimlerini çizme

S/D-Z: Sözel/Dilsel Zekâ, M/M-Z: Mantıksal/Matematiksel Zekâ, G/M-Z: Görsel/Mekânsal Zekâ, İ-Z: İçsel Zekâ, B/D-Z: Bedensel Zekâ, M-Z: Müziksel Zekâ, S-Z: Sosyal Zekâ, D-Z: Doğa Zekâ

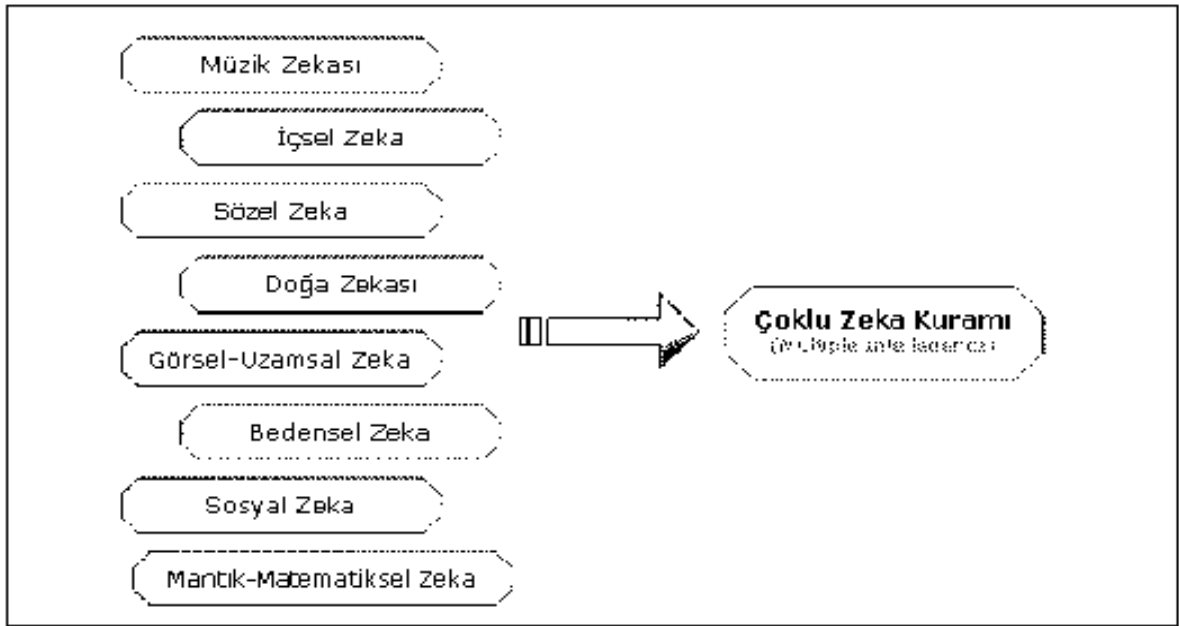
Kaynak: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Megep (Mesleki Eğitim Ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Üstün Zekâ Ve Özel Yetenekli Çocuklar s. 59

Her insan kendi zekâsını artırma ve geliştirme yeteneğine sahiptir. Zekâ sadece değişmekle kalmaz, başkalarına da öğretilir. Gardner²¹ zekânın özelliklerini şöyle sıralar:

- Zekâ insandaki beyin ve zihin sistemlerinin etkileşimi sonucu ortaya çıkan çok yönlü bir olgudur.
- Zekâ, çok yönlülük göstermesine karşın kendi içinde bir bütündür.
- Her insan, çeşitli zekâ alanlarının tümüne sahiptir.
- Her insan, zekâ alanlarından her birini belli bir düzeyde geliştirebilir.
- Çeşitli zekâ alanları, genellikle bir arada belli bir uyum içinde çalışırlar.
- Bir insanın her alanda gizil gücü oranında zeki olabilmesinin birçok yolu bulunmaktadır.

Ülkemizde son yıllarda eğitim ve öğretim planlamaları ve programları Gardner'ın çoklu zekâ kuramlarına göre yapılandırılmaktadır.

Tablo 3. Gardner Zekâyı Sekiz Alanda İnceleyerek Farklı Bir Bakış Açısı Geliştirmiştir.

Kaynak: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Megep (Mesleki Eğitim Ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Üstün Zekâ Ve Özel Yetenekli Çocuklar, Ankara, s. 5

Howard Gardner zekâyı, bir ya da birden fazla kültür için değerli olan bir ürünü ortaya koymak ya da problem çözme yeteneği olarak tanımlamıştır. Howard Gardner zekâyı sözel,

²¹ T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Megep (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Üstün Zekâ Ve Özel Yetenekli Çocuklar, 2006, Ankara, s. 59

müzik, şekilsel, mantıksal, matematiksel, kendini tanıma, başkalarını anlama ve bedensel diye yedi türe ayırmaktadır. Gardner buna kanıt olarak da beyinde oluşan ve yalnızca bir tür yeteneği olumsuz etkileyen, diğerlerini etkilemeyen hasarları göstermiştir.²²

1.1.1.Zekânın Sınıflandırılması

Günlük yaşamda zekâ, genelde tek bir yetenek veya becerinin sivrilmesi biçiminde anlaşılır. Bu hatalı bir düşüncedir. Çünkü zekâ algılama, öğrenme, düşünme gibi pek çok yetenek ve becerinin birlikte kullanımını ile kendini gösterir. Zekâ genel hatlarıyla Thorndike tarafından üç ana farklılık çerçevesinde sınıflandırılmıştır;²³

1.1.1.1. Soyut Zekâ

Sembol kullanarak düşünme yeteneğidir. Çocuklukta pek kendini göstermeyen bu zekâ, 12 yaş ve sonrasında ağırlıklı olarak kendini gösterir. Soyut zekâ gerçekte var olmayan ancak var olanlar arasındaki ilişkilerden zihnin soyutlama ve genelleme gücüyle elde ettiği sembollerle uğraşır.²⁴Örneğin; pi sayısı, türev, limit, sayılar tabiatta somut olarak yoktur. Matematik kavramlarını kullanmak, matematiksel ilişkileri kurmak soyut zekâ işidir. Romancı, şair, besteci soyut zekâsını kullanır.

1.1.1.2.Mekanik (Somut) Zekâ

Araç-gereç ve makineleri yapıp kullanmada kendini gösterir. Çocukluk yıllarında kendini göstermeye başlayan bu zekâ, bozulan bir oyuncakı tamir ederken, yap - boz türü oyuncaklarla uğraşırken yoğun biçimde kullanılır. Bu zekânın daha çok mühendislerde, tamircilerde, uzman işçilerde bulunması gerekir.²⁵

1.1.1.3 Sosyal Zekâ

²² <http://egitim.aku.edu.tr/ergunlevent.htm> (18- 03- 2008)

²³ http://www.egitirim.gen.tr/Bilal_ustunyetenek.htm (15/ 03/ 2008)

²⁴ <http://www.toplumdusmani.net/modules/wordbook/entry.php?entryID=1502> (27- 04- 2008)

²⁵ http://ozelegitimci.blogcu.com/usun-zekali-cocuklar_627292.html (15/ 03/ 2008)

Toplumsal çevreye uyum sağlamada, insanlarla iyi ilişkiler kurmada kendini gösterir. Sosyal zekâsını iyi kullanan bir insan çevresinde sevilir, sayılır, lider özellikleri ile sivrilipl insanları etkiler. Politikacılık, avukatlık, öğretmenlik, pazarlamacılık gibi toplumla sıkı ilişkiler içinde olması gereken mesleklerde sosyal zekâ ön plana çıkar.²⁶

1.1.2. Zekâ Yönünden Özel Gruplar

Hemen hemen her çocuğun yaşlılarından daha iyi olduğu bir yanı vardır. Kimisi konuşmada, kimisi yaymada, bir diğeri resim yapma ya da şarkı söylemede yaşlılarından daha iyidir. Çocukların bir kısmı ise akranları çeşitli işler başarırken hâlâ temel bazı beceriler kazanmada büyük güçlüklerle karşı karşıyadırlar. Normal okul sistemi içinde çocuklar genellikle üç düzeyin paraleli olan öğrenme kümelerine ayrılabilirler.²⁷

- Ortalama öğrenme gücü olanlar
- Ortalama üstü öğrenme gücü olanlar
- Ortalama altı öğrenme gücü olanlar

Bu üç ana grup dışında çok küçük sayıda oldukça ağır ve güç öğrenen öğrenciler de vardır. Bunlara bilindiği gibi “Geri Zekâlılar” denir. Bu küçük sayıda eşit grup çocuklar da oldukça ileri öğrenme düzeyine ulaşmıştır ki bunlara da “Üstün Zekâlı” ya da “Üstün Yetenekli” çocuklardır.²⁸

1.2. Üstün Zekâ Tanımı

Freeman; Zekâ, bütün yaşantıları bütünleştirme ve yeni durumlara uyumu sağlayan tepkilerde bulunma kapasitesidir.²⁹ Freeman’ ın araştırmasına göre, genellikle kabul edilen bir tanım olarak IQ’ su 130 ve üstü olanlar şeklinde bir tanıma yer verir. O aynı zamanda üstün zekâlılığın potansiyel olduğunu, başarısının ise potansiyelin kullanılması veya gerçekleştirilmesi olduğunu vurgular. Potansiyeli biz ölçemeyiz ancak sadece başarıyı ölçerek

²⁶ <http://site.mynet.com/mkara44/zeka.htm> (15/ 03/ 2008)

²⁷ <http://ozelegitimci.blogcu.com/OZEL+EGITIM+GENEL+BILGILER/> (07 -05- 2008)

²⁸ Ayşegül, Ataman, “Üstün Zekâlı Çocuklara Ana-Babaları ve Öğretmenleri Nasıl Yardımcı Olabilir?”, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 1, Ankara, 1998, s. 335

²⁹ <http://www.mustafasakamuzikatolyesi.com/page1.php> (05- 05- 2008)

bir bireyin potansiyel değeri hakkında başarıya bakarak karar verebiliriz. Ancak sadece başarıya bakılarak bireyin yetenek potansiyelleri hakkında kesin yargıya varılamayabilir.³⁰

Hoyle ve Willes üstün zekâlılığın üç önemli özelliğini genel zekâ, özel yetenek ve yaratıcılık olarak sınıflandırmaktadır. Üstün zekâlı çocukların bazıları çok çeşitli alanlardaki yeteneklere sahip olmalarıyla, bazıları programın belirli alanlarındaki kabiliyetleriyle, bazıları yaratıcı olmalarıyla ve bazıları da sosyal alanlardaki üstün yetenekleriyle çok çeşitli gruplar meydana getirirler. Bir çocuk programın herhangi bir alanında çok yetenekli olabilir ancak bir başka alanda ise sadece normal derecede bir performans gösterebilir. Eğer bir çocuk, farklı türdeki yetenek gruplarıyla birlikte yerleştirilmemiş veya özel yeteneğine göre düşük bir düzeyde kaynaştırma programında ise bu tür okullarda, tam tersine, bu çocukların özel yeteneğinin açığa çıkması şansı daha düşük olabilecektir.³¹

“Bir çocuk sınıfın geri kalan öğrencilerinin yapabildiği çalışmalardan çok daha ileri bir düzeyde ise üstün zekâlı veya yetenekli çocuk olarak tanımlanan bu çocuğa ilgi gösterilmesi gerektiğini belirtilmektedir. Bununla birlikte daha geniş tanımları ve araştırmaları göz önünde bulundurmamak faydalı olabilir. “Üstün yetenekli” terimi, geniş veya dar bir çalışma alanıyla ilgili önemli derecede hem genel hem özel bir kabiliyete sahip çocukları tanımlamakta kullanılır. Standart zekâ testleri olduğu zaman bu çocuklar hakkında aldıkları test puanlarından ipucu alınabilmektedir.³² Bu tür testlerin kullanılmasının yanında bireysel olarak o çocukların çalışmalarındaki orijinallik ve hayal dünyasındaki genişliklere bakarak ve akranlarıyla karşılaştırarak gelişimlerin özelliğine göre alınan ipuçlarıyla birlikte karar vermeye çalışırız.

Öğretmenler genelde bu çocukların kendi seviyelerini gösterebileceklerini veya açığa vuracaklarını düşünürler, fakat araştırmalar bunun böyle olmadığını ve bazı çocukların diğer arkadaşları gibi görünmek için yeteneklerini gizleyebileceklerini ileri sürmektedirler. Bazıları vardır ki resmi durumlarda veya sınav şartlarında potansiyellerini ve ihtiyaçlarını açığa vuramazlar ancak okuma durumlarında veya ilgilerini çeken bir durumda canlılıkları ve güçlerini testlerle açığa çıkaramayacağını ancak bu çocukların yapabildiği sınıf etkinliklerindeki orijinallik bunları meydana çıkarabilecektir.

Üstün zekâlılar, geçerli ve güvenilir zekâ testlerinde sürekli olarak 130 ve daha yukarı zekâ bölümü (ZB) sağlayan; kendi yaşlılarından rast gele seçilmiş bir kümenin %98’inden

³⁰ <http://pirlantaegitim.googlepages.com/hsariustun.swf> (06- 05- 2008)

³¹ <http://pirlantaegitim.googlepages.com/hsariustun.swf> (05- 04-2008)

³² <http://pirlantaegitim.googlepages.com/hsariustun.swf> (13-04-2008)

üstün olanlara verilen addır.³³ Üstün yetenekliler, zekâ bölümü sürekli olarak 120 ve daha yukarı olup da güzel sanatlar, matematik ve teknik gibi alanlarda yaşıtlarından belirgin ölçüde üstün olanlara verilen addır.³⁴ I. Özel Eğitim Konseyi'nde üstün yetenekliler, genel ve/veya özel yetenekliler açısından yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği, konunun uzmanları tarafından belirlenmiş kişilerdir, şeklinde tanımlanmıştır.³⁵ Marland Raporunda üstün yetenek, aşağıdaki alanlardan birinde ya da bir kaçında yüksek performans ve başarı gösterme şeklinde tanımlanmıştır.

- Genel zihinsel yetenek
- Özel akademik yetenek
- Yaratıcı ya da üretici düşünce yeteneği
- Liderlik yeteneği
- Görsel ve gösteri sanatlarında yetenek
- Psiko-motor yetenek

Tablo 4. Gerçek Yetenekleri Sonradan Ortaya Çıkış Olan Ünlüler

³³ Özsoy, Yahya, "Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri", Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, Eskişehir, 1984, s. 78

³⁴ M.E. B. , I. Özel Eğitim Konseyi, Ankara, 1991, s. 45

³⁵ Ersoy, Özlem, Avcı, Neslihan, **Özel Eğitim**, İstanbul, 2001, s. 128

- Albert Einstein dört yaşında konuştu ve yedi yaşında okudu.
- Beethoven'ın müzik öğretmeni onun için "ümitsiz vak'a" dedi.
- Tolstoy başarısızlık nedeni ile okulu bıraktı.
- Walt Disney ,iyi fikirleri olmadığı için çalıştığı gazeteden kovuldu.
- Abraham Lincoln yüzbaşı olarak katıldığı savaştan er olarak terhis oldu.
- Winston Churchill altıncı sınıfı tekrarladı.
- Newton'un okulda notları çok düşüktü.
- Edison'un öğretmeni onu hiçbir şey öğrenemeyecek kadar aptal buluyordu.
- Werner Von Braun dokuzuncu sınıfta cebirden kaldı.

Kaynak: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Megep (Mesleki Eğitim Ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Üstün Zekâ Ve Özel Yetenekli Çocuklar, Ankara, s. 18

Ülkemizde, 2916 Sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanununu dayanak alan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Özel Eğitim Okulları Yönetmeliğinde, üstün zekâlı, "zekâ bölümü çeşitli ölçeklerde sürekli olarak 130 veya daha yukarı olan" şeklinde belirtilmiştir. Üstün Özel Yetenekli ise, "zekâ bölümü çeşitli ölçeklerde sürekli olarak 110 veya daha yukarı olup da, güzel sanatlar, teknik ve benzeri alanlarda yaşlılarından belirli ölçüde üstün olan" şeklinde tanımlanmıştır. Ancak bu kanun yürürlükten kaldırılarak, 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname 6 Haziran, 1997 tarihli ve mükerrer 23011 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konmuş ve uygulaması ile ilgili hususlar 18 Ocak, 2000 tarihli ve mükerrer 23937 sayılı gazetede yayımlanarak yürürlüğe konan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde belirtilmiştir. Bu yönetmeliğin 1. kısmı olan Genel Hükümlerin 4. maddesinde yer alan tanımların "v" bendinde ise, üstün veya özel yetenek "akademik alanda ve/veya sanat alanındaki yetenekleri açısından akranlarına göre üst düzeyde performans gösterme durumudur." şeklinde tanımlanmıştır. Daha fazla ölçüte yer veren kapsamlı tanımların yapılabilmesi için ülkemizde çalışmaların yapılması gerekmektedir.³⁶

Ülkemizde 1997 genel nüfus sayımına göre üstün yeteneklilerin genel nüfusa oranı %2.00'dır. 1997 verilerine göre; 0- 2 yaş grubunda 80.400, 3- 5 yaş grubunda 78.000, 6-10

³⁶ <http://www.tuyecder.org.tr/gundem.asp> (13- 04- 2008)

yaş grubunda 131.400, 11–13 yaş grubunda 80.800, 14–16 yaş grubunda ise 81.400 olmak üzere toplam 452.000, 0–16 yaş grubu üstün yetenekli birey olduğu saptanmıştır.³⁷

1.3. Yetenek ve Üstün Yetenek Tanımı

Yetenek, kısmen doğuştan kısmen de eğitim, talim, tecrübe, işe uyum ve alışkanlıkla meydana gelirler. Yetenek, bireysel ya da grupsal boyutta potansiyel olarak mevcut olabileceği gibi sonradan çalışarak da kazanılabilen niteliği ifade eder. Burada birey açısından ele aldığımızda doğuştan var olabilen birtakım yeteneklerin olabileceği gibi sonradan da kazanılabilir.

Bununla anlatılmak istenen aslında gizli kalmış bir potansiyelin değerlendirilmesi ve ortaya çıkarılmasıdır. Çeşitli tanımlamalar ise; Bir duruma uyma konusunda organizmada bulunan ve doğuştan gelen güç, kapasite. Kişinin kalıtıma dayanan ve öğrenmesini çerçeveleyen sınırdır. Dışarıdan gelen etkiyi alabilme gücüdür.³⁸ Bir kimsenin bir şeyi anlama veya yapabilme niteliği, kabiliyet olarak alan ifadeler vardır.

Üstün yetenekliler, zekâ bölümü sürekli olarak 120 ve daha yukarı olup da güzel sanatlar, matematik ve teknik gibi alanlarda yaşlılarından belirgin ölçüde üstün olanlara verilen addır.³⁹ I. Özel Eğitim Konseyi'nde üstün yetenekliler, genel ve/veya özel yetenekliler açısından yaşlılarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği, konunun uzmanları tarafından belirlenmiş kişilerdir, şeklinde tanımlanmıştır.⁴⁰

1.3.1. Yeteneğin Önemi

Kariyer açısından; Kariyer, bir bireyin işi ile ilgili pozisyonları kişisel yaşam süreci boyunca peş peşe kullanmasıdır. Anlaşılacağı üzere, kariyer olgusunun temelinde birey ve organizasyon olmak üzere iki boyutu vardır. İlk boyut, kariyerini planlama durumunda olan bireyin kendi kişiliğinde oluşacaktır. İkinci boyut ise, bireysel kariyerin organizasyon açısından irdelenmesi ve yönlendirilmesi olacaktır.

³⁷ Ersoy, Özlem, Avcı, Neslihan, 2001, Özel Eğitim, İstanbul, s. 139

³⁸ <http://www.msxllabs.org/forum/x-sozluk/165079-yetenek-yetenek-nedir-yetenek-hakkinda.html> (03- 03- 2008)

³⁹ Özsoy, Yahya, a.g.m., s. 31

⁴⁰ M.E.B, I. Özel Eğitim Konseyi, a.g.k. , s. 64

Birey, çalışma yaşamında ve içinde bulunduğu organizasyon içinde yerini bilme ve gelecekte nerede ve nasıl olmak istediğini belirlemelidir. Bu nedenle kariyer planlamasında önce, bireyin o an sahip olduğu yetenekler veri olarak alınacaktır. Ancak süreç içinde özellikle geliştirilmesi olası yetenekler pozisyonun fonksiyonel özelliklerine denk düşmüyorsa bunların zaman içinde geliştirilmesi yoluna başvurulabilir. Bu yola başvurmanın belli bir anlam taşıyabilmesi için bireyin istem gücü ve psiko-sosyal yapısı olumlu bir nitelik göstermelidir.⁴¹

Verimlilik açısından; Verimlilik, elde edilen sonuçların, yararların, bu sonuçları ve yararları elde etmek için katlanılan çabalara, yapılan fedakârlıklara, harcamalara oranı olarak tanımlanabilir. Yani, kısaca çıktılarının girdilere oranıdır. Kişisel verim ise kişinin yaptığı işten en iyi sonucu alabilmesidir. Kişisel verimin meydana gelmesi için ilk şart, işe uygun bir “kişisel verim arzı” mevcut olmasıdır. Fakat bu verim arzı ancak kişiye bir “iş görevi” verilirse gerçek verime dönüşebilir.

Kişinin verim arzı her şeyden önce yetenekleri ile sınırlıdır. Mesela renk körleri belli renkleri tanıyamaz, zeki bir insan karışık bir olayı daha kolay anlar vs. Kullanılmaya hazır yetenekler de tek başlarına verim meydana getiremezler. Tembellik, ilgisizlik, kuşku gibi faktörlerin olmaması gerekir. Başka bir deyişle yetenekler göreve yönelik içten gelen tahriklerle etken hale getirilmelidir.⁴²

Dr. Karen Rogers üstün yetenekli 241 çocuğa yönelik yaptığı bir araştırmada üstün zekâlıların özelliklerine yönelik, şu istatistikî sonuçları elde etmiştir.⁴³

% 99.4’ü hızlı öğreniyor,% 99,3’ ü geniş bir kelime hazinesi var,% 99,3’ünün mükemmel bir hafızası var,% 99,3’ü mantığını çok iyi kanıtıyor, % 97,9’u çok meraklı, % 96.1’i bazen yaşlarına göre çok olgun, % 95.9’unun mükemmel bir espri anlayışı var, % 93.8’i önce bir gözlemlene yeteneğine sahip, % 93.5’u başkalarına karşı merhametlidir, % 93.4’ünün renkli bir hayal gücü var, % 92.9’u sayılar konusunda yetenekli, % 90.3’ü adalet ve dürüstlük kaygısı taşıyor, % 89.4’ü bulmaca ve legoları rahatlıkla yapıyor, % 88.4’ünün yüksek bir enerji seviyesi var, % 88.3’ü işlerinin mükemmel olması kaygısını taşıyor, % 85.9’u ilgi duyduğu alanlarda azimli, % 84.1’i otoriteyi sorguluyor, % 80.3’ü çok okuyor.

⁴¹ Kaynak Tuğray, İnsan Kaynakları Planlaması, İstanbul, 1996, ss. 162- 167

⁴² Ercan, Mustafa Nazmi, İş ve Zaman Etüdü, İzmir, 1982, ss. 27- 28

⁴³ http://www.egitirim.gen.tr/Bilal_ustunyetenek.htm (20 /04/ 2008)

Eğer anne babaları, öğretmenleri ve arkadaşları, bu çocuklara gerekli ilgiyi gösterir, sabırla onları dinler ve motive ederlerse, ruhi krizlere düşmeden kendilerinden beklenen performansı gösterirler. Aksi takdirde ilgisizlik, hor görülme ve baskı gibi sebepler yüzünden yetenekleri körelir.

1.3.2. Yetenek Çeşitleri

1.3.2.1. Teknik Yetenek

Kişinin kendi meslek alanı için gerekli olan teknik bilgileri kullanabilme ve onları etkili olarak gerçekleştirebilme yeteneğidir. Teknik yetenek kişinin özel yeterliliği ile ilgilidir.⁴⁴

1.3.2.2. Beşeri Yetenek

Beşeri yetenek, kişinin diğer insanlarla olan verimli ilişkileriyle ilgilidir. Örneğin, birlikte çalışma, diğer insanlarla etkin faaliyetlerde bulunabilme vs. Beşeri yeteneğin kişinin başarısında önemli bir rolü vardır. Başarılı olması için de kendi alanı ile iyi bir iletişim yeteneğine sahip olması gerekir.⁴⁵

1.3.2.3. Mental Yetenek

Mental yetenek, kişinin çevresine objektif olarak bakabilmesi ve insanların birbirlerini nasıl etkilediklerini analiz ederek, bunlar arasındaki korelasyonu görebilmesi yeteneğidir. Bu yetenek kişinin kendisi için uzun vadeli planlar ve vizyonlar geliştirmesini sağlar. Ayrıca karmaşık durumlarda kendileri için isabetli kararlar alabilmesini sağlar.⁴⁶

1.3.3. Yetenekleri Etkileyen Faktörler

Yeteneği etkileyen faktörler; çevre, ihtiyaç ve beklentilerdir. Bunlar ayrı ayrı değerlendirildiğinde;⁴⁷

1.3.3.1. Çevre Faktörü

Tüm insanlar ve örgütler çeşitli çevre koşulları içinde bulunurlar. Çevre koşulları, insanların ve örgütlerin eylemlerini etkiler. Çevre koşulları değişkendir, sürekli olarak izlenmeli ve değişmelere uyum sağlanmalıdır. İnsanlar da bu değişen çevre koşullarına bağlı olarak yeteneklerini kullanabilmelidir. Var olan yeteneklerini geliştirmeli ve farkında

⁴⁴ Ercan, a.g.k. , s.s. 27- 28

⁴⁵ Ercan, a.g.k. , s. 28 .

⁴⁶ Ercan, a.g.k. , s. 29

⁴⁷ <http://www.maximumbilgi.com/default.asp?sx=mkl&ID=13802> (28- 05- 2008)

olmadığı yeteneklerini keşfetmelidir. Çevre koşulları işletmeler için ya güçlükler ya da yeni fırsatlar yaratır. Bu nedenle yöneticiler ve çalışanlar yeteneklerini kullanarak güçlüklerden en az zararla çıkmayı bilmeli ve fırsatları da en iyi şekilde değerlendirebilmelidir.⁴⁸

1.3.3.2. İhtiyaçlar

İhtiyaçlar, insanların yaşamlarını düzenli olarak sürdürebilmesi için gidermesi gereken güdülerdir. Bu ihtiyaçlar, fizyolojik denge, güvenlik, güvence, yapı, ilişki, sevgi, özdeşleşme, güvenilirlik, kabul görme, güç, saygınlık vs.

1.3.3.3. Beklentiler

İnsanlar mutlu bir hayat sürebilmek için hayattan beklentilerini mümkün olduğunca gerçekleştirebilmek isterler. Bunlar, mutlu bir aile hayatı, başarılı bir iş hayatıdır. İş hayatında başarılı ve mutlu olabilmek için çalıştıkları işten beklentileri vardır. Bunlar; iyi bir çalışma ortamı, ödüllendirme, iyi bir ücret, sağlık ve emniyet, sosyal faaliyetler ve işletme imkânlarından yararlanabilme gibi beklentilerdir. Kişi bu beklentilerini sağlayabildiği ölçüde başarı gösterebilir ve işinde mutlu olabilir.

1.4. Üstün Yetenekli Çocuk

Doğuştan gelen yetenekler insanda doğduğu andan itibaren mevcut olan, herhangi bir gayret sonucu elde edilmemiş olan yeteneklerdir. Bunlar sonradan öğrenilen ve geliştirilen yetenekler değildir. Yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşlılarına göre yüksek düzeyde motivasyon, performans ve görev sorumluluğu gösteren ve bu tür yeteneklerini geliştirmek için uygun imkanlara gereksinim duyan çocuklardır.⁴⁹

Örneğin; resim yeteneği, el becerisi, vb. Sonradan geliştirilen yeteneklerdir. Bu yetenekler sonradan geliştirilen, bir çaba sonucu ortaya çıkan yeteneklerdir. Bu yetenek, uzmanlık bilgisine ve analiz özelliğine sahip olmayı gerektirir. Ayrıca bu alanla ilgili araç ve teknolojileri kullanmayı bilmek gerekir. Örneğin; teknik yetenek.

Herhangi bir yetenek türü ya da genel yetenekte nüfusun ancak %2' sinde rastlanabilen bir üstünlük gösteren kişidir. Özel yetenekliler, zekâ bölümü sürekli olarak 120

⁴⁸Ercan, a.g.k. , s. 30

⁴⁹<http://okulweb.meb.gov.tr/34/16/327372/images/%C3%9CST%C3%9CN%20ve%20%C3%96ZEL%20YETE NEKL%C4%B0%20%C3%87OCUKLAR%20TANIM.doc> (05- 04- 2008)

ve daha yukarı olup da güzel sanatlar, matematik, fen ve teknik gibi alanlarda yaşlılarından belirgin ölçüde üstün olan çocuklardır. Üstün özel yetenekli çocuklar, genel olarak zekâları ortanın üstünde olup da müzik, resim ve diğer güzel sanatlar ile fen ve teknik alanlarda objektif ölçülerle yaşça emsali olanların % 99' undan üstün çocuklardır.⁵⁰

I.Özel Eğitim Konseyinde üstün yetenekliler, genel ve/veya özel yetenekleri açısından yaşlılarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği uzmanlar tarafından belirlenmiş kişilerdir. Üstün yetenekliler, bu yeteneklerini geliştirmede normal eğitim programlarının yetersiz kaldığı, kendi ilgi ve yeteneklerini doğrultusunda farklılaştırılmış programlara ihtiyaç duyan gruptur, şeklinde tanımlanmıştır.⁵¹ Yapılan araştırmalarda üstün yetenekli çocukların altı alanda başarılarının farklılığı belirlenmiştir:

- Yüksek zekâ seviyesi, zihinsel yeteneğini farklı kullanabilme
- Düşüncelerini geliştirme, üretkenliğini ve yaratıcı yeteneğini farklı kullanabilme
- Akademik yeteneğini özelleştirme
- Sanatsal alanda, görsel-işitsel ve gösteri sanatlarında yeteneğini farklı kullanabilme
- Psiko-motor yeteneklerini kullanmada yüksek performans gösterme
- Liderlik kabiliyetini sosyal süreçler içerisinde farklı kullanabilme

Genellikle üstün yetenekli ve üstün zekâyâ sahip çocukların, yaşamlarının ilk yıllarından itibaren gelişim aşamalarına, normal gelişim standartları gösterenlere göre daha hızlı ulaştıkları vurgulanmaktadır. Ancak üstün yeteneklilik tiplerine göre, bu hızlı ilerleme özelliği değişebilir, özel bir alanda yetenekli olan çocuğun tüm gelişim alanlarında hızlı olması beklenmemelidir. Örneğin görsel sanatlar alanında üstün yetenekli olan çocuk, sadece bu alanda yaşlılarından üstün olma özelliği göstermekle birlikte, diğer gelişim alanlarında standart gelişim ritmi izleyebilir.

2. ÜSTÜN ZEKÂLI ÇOCUKLARIN BELİRLENMESİ

2.1. Üstün Zekâlı Çocukları Belirleme Kriterleri

Üstün çocuk, yaşlılarının çoğunluğuna göre üstün öğrenme ve eğitilme gücü olan çocuktur. Üstün zekâlı çocuklar geçerli ve güvenilir zekâ testlerinde sürekli olarak 130 ve

⁵⁰ Özsoy, Yahya, Özyürek, Mehmet, Eripek, Süleyman, a.g.k. , s. 130

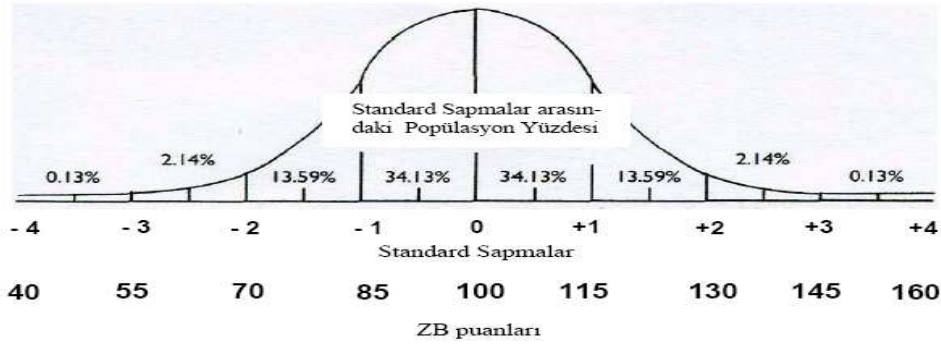
⁵¹ I. Özel Eğitim Konseyi, 1991, İstanbul, ss. 289–303

daha yukarı zekâ bölümü sağlayan; kendi yaşlarında rast gele seçilmiş bir kümenin % 98' inden üstün olan çocuklardır.⁵²

Yaratıcı düşüncelere sahip ve bu düşünceleri sorunların çözümünde uygulayabilen, görev üstlenip bir işi başladığında bitirebileceği bir motivasyona sahip, zekâ bölümü 130'un üstünde olan bireylere denir. Maker'e göre üstün zekâlı çocuklar ilgi, istek ve karmaşık problem çözme yeteneği olan bireylerdir. Üstün zekâlı çocuklar en karmaşık sorunları etkili, kısa sürede, ekonomik, estetik değerleri yüksek çözümler üretirler. Bu çocuklar değişiklikten ve zorluktan hoşlanırlar. Zor olan sorulara çok esnek ve anlaşılır çözümler üretebildikleri gibi çok kolay sorulara da üst düzey karmaşıklıkta çözümler bulabilirler.⁵³

Şekil 2. Zekâ Düzeylerinin Nüfusta Görülme Yüzdeleri

ZEKÂ DÜZEYLERİ AÇISINDAN BİREYLERİN NÜFUSTA GÖRÜLME YÜZDELERİ

Kaynak: www.mathematics.gen.tr (27- 04- 2008)

⁵² Özsoy, Yahya, Özyürek, Mehmet, Eripek, Süleyman, a.g.k. , s. 130

⁵³ Çetinkaya, Çağlar, Raven'in İlerleyen Matisler Plus Testi'nin 6,-8 Yaş Çocukları Üzerinde Geçerlik, Güvenirlik, Ön norm çalışmaları ve Motivasyon Stilleri Tespiti İle İlişkinin İncelenmesi, (İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2007, s.10

Zekâ dağılım eğrisinin bir ucunda zekâ geriliği gösteren kişiler yer alırken diğer ucunda ise üstün zekâlı kişiler yer almaktadır. Toplumun oluşturan kişilerin ancak %2'lik bir bölümü 130 ve üstündeki IQ derecesine sahiptir. IQ derecesi 140'ın üzerine çıktığında bu oran % 0,2 ye düşmektedir.

“Altı yaşında bir erkek çocuğuydu. Sık sık ağırlığı ve yerçekimi üzerinde düşünür, bunlar hakkında konuşurdu. Babası bu konuda ona daha fazla bilgi sağlayarak çocuğun ilgisini kamçılıyordu. Bu çocuk, çocuk bahçesine gittiği zamanlar oranın seçkin bir amatör antrenörü olurdu. Ayakta durur, kayakla kayan çocuklara bağırarak, “Dik oturunuz! Ellerinizi yana uzatınız!” gibi emirler verirdi. Kızaktan kayan kız ve erkek çocuklardan bazıları her defasında düşüyorlardı. Bu olay onu üzüyor ve düşündürüyordu. Bunun nedenini aradı ve en sonunda olayla teoriyi birleştirerek bunu buldu. Düşen çocuklara, “Çok fazla öne doğru eğilmeyin, ağırlık merkezini koruyun!” dedi.⁵⁴ Fakat çocuklar şaşırılmış, hiç biri bu sözlerden bir şey anlamamışlardı. O bulduğu bu sonucu birkaç defa tekrar etti. Yine çocukların hiçbiri onun düşünme yolunu anlayamadılar. En sonunda çocuklar onun söylediklerinden bir anlam çıkaramayacaklarını anlayınca ona “AĞIRLIK” adını taktılar.”Literatürde genellikle üstün yetenekli ve üstün zekâyâ sahip çocukların yaşamlarının ilk yıllarından itibaren gelişim aşamalarına normal gelişim standartları gösterenlere göre daha hızlı ulaştıkları vurgulanmaktadır. Ancak üstün yeteneklilik tiplerine göre, bu hızlı ilerleme özelliği değişebilir, özel bir alanda yetenekli olan çocuğun tüm gelişim alanlarında hızlı olması beklenmemelidir. Örneğin, görsel sanatlar alanında üstün yetenekli olan çocuk sadece bu alanda yaşlılarından, üstün olma özelliği göstermekle birlikte, diğer gelişim alanlarında standart gelişim ritmi izleyebilir.⁵⁵

Dolayısıyla öncelikle üstün zekâ ve yeteneğe sahip çocukların tespit edilmesi ve yetenek alanlarının belirlenmesi gerekir. Eğer çocuktaki yetenek düzeyi olağanın çok çok üstünyse, tanımlamak oldukça kolaydır. Herhangi türden bir ölçüm yapılmadan çocuğun kabataslak yeteneği hakkında bir şeyler söylenebilir. Örneğin, çocuk üç yaşındayken temel dört işlemi yapabiliyorsa, dört yaşından önce kendiliğinden okumaya başladıysa, bu çocuğun üstün zekâlı olduğunu ölçüm yapmaksızın söyleyebiliriz. Buna benzer olarak, üç yaşında her türlü müzik aletini çalabilen ya da olağanüstü resim yapabilen bir çocukta da olağanüstü müzik ve resim yeteneği bulunduğu apaçık ortadadır. Bu türden çocuklar okul sistemi içinde

⁵⁴ http://www.egitim.gen.tr/Bilal_ustunyetenek.htm#_Toc527812556 (15/ 03/ 2008)

⁵⁵ Ersoy ve Avcı, a.g.k. , s. 129

kolaylıkla tanınır. Bunlara uygulanacak ölçümler tanılmadan çok yeteneği kanıtlama biçiminde olacaktır.

Üstün zekâlıların bir bölümü ise gerek ana-babaları gerekse öğretmenlerince kolaylıkla fark edilemez ya da yanlış yorumlanabilirler. Yapılan araştırmalar böylesi çocukların bazılarının belirli alanlarda üstün başarı, diğerlerinde ise düşük başarı gösterdiklerini ortaya koymaktadır. Bunlar çoğunlukla öğretmenleri ve arkadaşlarınınca mantık dışı davranan ya da acayip fikirleri olan kişiler olarak görülebilirler.⁵⁶

2.1.1. Tarama

Üstün yetenekli öğrencilerin belirlenmesinde ilk atılacak adımlardan biri üstün yetenekli olma olasılığı olanlarla olmayanları birbirinden ayırmaktır. Taramalarda aday gösterme, aile geçmişi-çocuğun gelişimini dikkate alma, arkadaş belirlemeleri, öğrenci envanterleri, iş ve başarılarının dikkate alınması, tarama testlerinin uygulanması gibi değişik çalışmalar yapılmaktadır.⁵⁷

2.1.2. Aday Gösterme

Aday gösterme okulun yöneticisi, öğretmeni, rehber öğretmeni, varsa okul psikologunun ortaklaşa çocuğun zihin, fizik, sosyal, duygusal ve öğrenme özelliklerini dikkate alarak üstün yetenekliler projesi için okulun adayı olarak gösterilmesini kastetmektedir.

2.1.3. Öğretmen Gözlemi ve Kanaati

Okula devam eden çocuklar arasında yapılacak taramalarda öğretmenlerin gözlem ve kanaatleri yararlı olmaktadır. Özellikle çok üstün olan, yeteneğini her fırsatta açığa vurabilen öğrencileri öğretmenler daha az yanılma ile ayırt edebilmektedirler.

2.1.4. Arkadaşların Gözlem ve Kanaati

Bazı durumlarda öğrenciler birbirlerini daha iyi tanıyabilmektedirler. Genellikle öğrenci envanterleri kullanılır.

2.1.5. Aile Geçmişi, Çocuğun Gelişim Dosyası

⁵⁶ Ataman Ayşegül, a.g.m. , s.s. .337-338.

⁵⁷ Şirin, Ruhi, Seçilmiş Makaleler Kitabı, İstanbul, 2004, ss. 330-338

Üstün yetenekli çocukların bir kısım özellikleri gelişim dosyalarının incelenmesiyle ortaya çıkarılabilmektedir. Bu bakımdan ailenin durumuyla, çocuğun gelişimine ilişkin bilgiler dosya ve aileden alınarak ön ayıklamada kullanılabilir.

2.1.6. İş ve Başarıları

Üstün yetenek kendini ortaya çıkarmış iş ve ürünleri kendileri ya da izleriyle de belli eder. Okul açısından bakıldığında bunun en belirgin kanıtlarından biri çocuğun derslerdeki başarı durumu olmaktadır.

2.1.7. Tarama Testleri

Taramalarda genellikle başarı ve grup zekâ testleri kullanılmaktadır. Ülkemizde 1950'li yıllardan bu yana Türkçeye uyarlanmış geçici normları geliştirilmiş birkaç grup zekâ testi bulunmaktadır. Bunlar ilk ayırım için kullanılabilir.⁵⁸ Bu testler:

5–7 Temel Kabiliyetler Testi;

7–11 Temel Kabiliyetler Testi;

Otis Alfa Testleri; Otis Beta Testleri;

Kuhlman Anderson Testleri;

Thurstone Sürat Kavrayış Testi gibi testlerdir.

Bizde bugün için standartlaştırılmış başarı testleri maalesef yoktur.

2.1.8. İnceleme

Taramalarda üstün yetenekli olması olasılığı olan öğrenciler ikinci kez ayrıntılı bir değerlendirmeye tabi tutulmalıdır. Bireysel incelemede çocuğun sağlığı, yeteneği, yaratıcılığı, sosyal olgunluğu, duygusal gelişimi, ilgileri, ders başarı durumu, öğrenme stili gibi değişik özellikleri ortaya çıkarılmalıdır. Sağlık muayenesinde adayın genel sağlığı dışında görme, işitme gibi duyuları, ruh sağlığı gözden geçirilmelidir. Zihin yönünden genel ve özel yetenekleriyle öğrenme durumu, dil yeteneği gibi özellikleri dikkatle incelenmesi gereken hususlardan biridir. Çocuğun sosyal duygusal yönden incelenmesi de gerekmektedir. Bu tür incelemelerde uzmanlarca kullanılan bir takım araçlar vardır.

- Bireysel Zekâ Testleri,
- Stanford-Binet Zekâ Testleri

⁵⁸ Şirin, Ruhi, a.g.k. ,s. 62

- Goodenough Zekâ Testleri
- Peabody Resimli Alıcı Testi
- Uluslar arası Leiter Zekâ Ölçeği
- Çocuklar İçin Wechsler Zekâ Ölçeği
- Columbia Zihin Olgunluk Testi
- Kohs Küpleri Testleri

Ülkemizde en yaygın kullanılan sosyal olgunluk testi “Vineland Sosyal Olgunluk Testi” dir. Psiko-devimsel özelliklerin belirlenmesi için kullanılan testlerin başında “Oseret Sky-Psiko Devimsel Gelişim Ölçeği” gelmektedir. Sosyometrik ölçümler için kullanılan araçların başlıcaları “Sosyometrik Metot”, “Bu Kimdir?”, “Rol Dağıtım” gibi olanlardır. Kişilik ölçümleri için de değişik testler uygulanmaktadır. Bunların başında “Rorshah”, “T.A.T.”, “C.A.T.”, “Psikoanalitik Hikâyeler Testi”, “Gazi-Beier Cümle Tamamlama Testi”, “Gazi-Beier Resim Yorumlama Testi” sık kullanılanlar arasında görülmektedir. İlgi alanlarının belirlenmesi için kullanılan test ve envanterler de bulunmaktadır. “Kuder İlgi Envanteri”, “Bell İlgi Envanteri” en çok bilinen ve kullanılanlardandır.⁵⁹

Ülkemizde, 2916 Sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanununu dayanak alan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Özel Eğitim Okulları Yönetmeliğinde, ü s t ü n z e k â l ı “zekâ bölümü çeşitli ölçeklerde sürekli olarak 130 veya daha yukarı olan” şeklinde belirtilmiştir. Ü s t ü n Ö z e l Y e t e n e k l i i s e, “zekâ bölümü çeşitli ölçeklerde sürekli olarak 110 veya daha yukarı olup da, güzel sanatlar, teknik ve benzeri alanlarda yaşitlarından belirli ölçüde üstün olan” şeklinde tanımlanmıştır. Ancak bu kanun yürürlükten kaldırılarak, 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname 6 Haziran, 1997 tarihli ve mükerrer 23011 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe konmuş ve uygulaması ile ilgili hususlar 18 Ocak, 2000 tarihli ve mükerrer 23937 sayılı gazetede yayımlanarak yürürlüğe konan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde belirtilmiştir. Bu yönetmeliğin 1. kısmı olan Genel Hükümlerin 4. maddesinde yer alan tanımların “v” bendinde ise, “ ü s t ü n v e y a ö z e l y e t e n e k akademik alanda ve/veya sanat alanındaki yetenekleri açısından akranlarına göre üst düzeyde performans gösterme durumudur.” şeklinde tanımlanmıştır. Daha fazla ölçüte yer veren kapsamlı tanımların yapılabilmesi için ülkemizde çalışmaların yapılması gerekmektedir.⁶⁰

⁵⁹ <http://www.beyazit.k12.tr/default.asp?Mode=1&CatID=106&SubCatID=143&PRef=0&Cm=1> (05- 04- 2008)

⁶⁰ <http://www.istanbul.edu.tr/hay/bilgi.php?islem=genel&b=12> (30/ 12/ 2008)

Üstün özel yeteneklilerin seçilmesinde ülkemizde 6660 sayılı Kanunun uygulanmasıyla ilgili yönetmeliğe göre şöyle bir yöntem uygulanmaktadır. Özel üstün yetenekli olduğu sanılan adaylar dilekçeyle ilgili makama başvurur. Başvuruda yaş sınırı dikkate alınır. Müzik için 12, kompozisyon ve plastik sanatlarda 14 yaş sınırını aşmamış olmak gerekir. Resim için adayın daha önceki resimleri-ürünleri de verilir. Adaylar, alanlara göre kurulmuş komisyonlarca sınava alınırlar. Ancak sınavların objektifliği konusunda kesin bir şey söylenmemektedir. Ancak bugün 6660 Sayılı Kanunun jüri oluşturulması için öngördüğü kurum ve kuruluşların bazıları değişmiştir. Devlet Konservatuvarı, Tatbiki Güzel Sanatlar Akademisi vb. gibi. Bu bakımdan yasa ve yönetmelik işlememektedir.⁶¹

Çocuğun doğuşla getirdiği yetenekleri ve zekâsı yanında, içinde doğduğu, büyüdüğü ve kendini gerçekleştirdiği ortam da belirleyicidir. Çocuk konusunda yapılan en önemli yanlışlık ise bütün çocukları eşitleyen ve aynı fotoğraf içinde görme tutumudur. Bizdeki çocuk tutumunun da büyük oranda tek tiplendirici yaklaşıma dayandığını söyleyebiliriz.⁶² Çocukları tek tip eğitim ve öğretim süreçlerine dâhil etme çabası günümüzde de ısrarla sürdürülmektedir. Tek tiplendirici ve sınırlayıcı eğitimin en temel nedeni ise eğitimin geç başlamasıdır.

Çocukluk evrelerindeki her gecikme, çocuğun keşfedilmesinin ertelenmesiyle sonuçlanır. Hiç kuşkusuz, bu erteleme ve gecikmeyi en yoğun biçimde yaşayanlar ise çocuklar ve anne-babalarıdır. Buna karşılık, yeteneklerini keşfedemediği gibi gecikmenin ve ertelemenin farkında olmayanlar da vardır. Hattâ bu oran yetenek durumunun farkında olanların oranından çok daha da yüksektir. Dünyanın çocuk fotoğrafı içinde farklı olanların algılanması her toplumda aynı düzeyde değildir. Doğuştan armağanlı gelen bu grubun oranı çok küçük olmasına karşın, kendilerine özgü eğitim alanlarının sayısı da sınırlıdır.

Üstün yetenekli çocukların eğitimi çok dar bir kesimin gündeminde kaldıkça ve doğan her üstün yetenekli çocuğun dâhil olacağı eğitim süreçleri oluşturulmadıkça bu kısır döngü devam edecektir. Üstün yetenekli çocuklar konusunun ihmal edilmesi, kanımca, bilgi ve kültür eksikliğinden kaynaklanıyor. Üstün yetenekli çocuk bilgisi ve kültürü oluşturulmadan gelişim, algılama, yaratıcılık ve öğrenme özellikleri kendilerine özgü olan armağanlı çocukların farkına varma ve özel eğitim ortamlarını hazırlama imkânımız da olamayacaktır. Kendi çocuğumuzun, arkadaşlarımızın çocuğunun ya da sınıftaki öğrencimizin farklılığını anlamaya başlamanın ilk adımını, üstün yetenekli çocukları tanımakla atabiliriz.

⁶¹ Özsoy, Yahya, Özyürek, Mehmet, Eripek, Süleyman, a.g.k. , s. 137

⁶² I. Şirin, Ruhi, a.g.k. , s. 135

Dünyaya gelen her çocuk, önce çocukluğunu yaşama hakkına sahiptir. Yaşadığı coğrafya ve yeteneği ne olursa olsun bu temel çocuk hakkı hiç bir biçimde ertelenemez. Hangi sosyal ve kültürel göstergeler içinde bulunursa bulunsun, çocuğun yeteneklerini geliştirme hakkının ertelenmesi, gelişme hakkının engellenmesi ile sonuçlanır. Yaşadığımız dünyada üstün yetenekli çocukların yeteneklerini söndüren bu trajik döngünün devam etmesinden kendimizi sorumlu tutmadıkça, ülke olarak armağanlı çocukların üzerindeki suskunluk sarmalını çözemeyiz.

2.2. Üstün Yetenekli Çocukları Belirleme Kriterleri

Eğitim, sistemimizde seçim ve yerleştirmelerde Milli Eğitim Bakanlığının kabul ettiği tanım ve sınırları kullanmak zorunluluğu vardır. Ancak tanımlarda bir durulma olmadığını, her zaman yeni bazı yaklaşımların olacağını akıldan çıkarmamakta yarar vardır." Eşit olmayan insanlara, eşit davranmaktan daha büyük eşitsizlik olamaz. " Thomas Jefferson.

Türk ulusu hızlı bir gelişim ve değişim dönemine girmiştir. Bilimde, sanatta, sporda ve eğitimde önemli gelişmelere imza atılmış ve gelişmenin ancak eğitimle mümkün olacağı kabul edilmiştir. Tüm gelişmiş ülkelerde olduğu gibi İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde belirlenen haklar gerçek yaşama geçirilmeye çalışılmıştır. Buna göre İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 26. maddesinde "Herkesin eğitim hakkı vardır." ifadesiyle tüm bireylerin kendi kişiliğini geliştirme yönünde eğitim almaları gerektiği vurgulanmıştır.⁶³

Bu gelişmelere tarihsel süreç içinde bakacak olursak, Cumhuriyetten önce Osmanlı Devleti dönemindeki "Enderun" üstün yeteneklilerin eğitiminde dünyadaki ilk sistemli eğitim örneğini oluşturmaktadır. Öyle ki pek çok batılı kaynakta, Osmanlı Devleti'nin altı yüzyıl boyunca devam etmesinin temel nedenini üstün yetenekli çocukları Enderun'a devşirme yöntemiyle seçip orada eğitim verdikten sonra ülke yönetimini bu kişilere emanet etmesi olarak gösterilmektedir.

Üstün zekâlı ve üstün yetenekli kişilerin eğitimi konusunda Osmanlı Devleti döneminde başlatılmış olan bu uygulama daha sonra Cumhuriyet döneminde 1948 yılında İdil Biret Suna Kan Yasası olarak üstünlerin eğitimi yasal güvence altına almada yine diğer

⁶³ Ataman, Ayşegül, Türkiye'de Özel Eğitime Yeni Yaklaşımlar, Millî Eğitim Dergisi, Ankara, 1997, s. 22

ülkelere örnek oluşturacak bir düzenleme haline gelmiştir. Söz konusu yasa 1956'da 6660 sayılı yasa haline dönüştürülerek kapsamı genişletilmiştir.⁶⁴

1956 ve 1957 yılları ise, özel eğitim alanında iki önemli yasanın kabul yılları olması açısından önemlidir. Daha önce de belirtildiği gibi müzikte üstün yetenek gösteren iki sanatçımız İdil Biret ve Suna Kan'ın 1948 yılında çıkarılan yasa ile eğitimleri devlet tarafından üstlenilmiştir. 1956 yılında çıkan 6660 sayılı yasa ile 1948 yılında çıkarılan yasanın kapsamı genişletilmiş, üstün yetenekli ve üstün zekalı çocukların devlet tarafından yetiştirilmeleri için gerekli tedbirlerin alınması kabul edilmiştir.⁶⁵

1970'li yılların özel eğitim alanı açısından bir diğer önemli özelliği de 1973 yılında kabul edilen 1739 sayılı "Millî Eğitim Temel Kanunu"dur. Bu kanunun 8. Maddesinde " özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır" ifadesinin yer aldığını görmekteyiz. Bu ifade, özel eğitim hizmetlerinin genel eğitim sistemi içinde yer aldığını göstermesi açısından önemlidir.⁶⁶

1980'li yıllar özel eğitim alanında önemli gelişmelerin ortaya çıktığı yıllardır. İlk olarak 1950 ile 1980 yılları arasında İlköğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde ayrı bir şube müdürlüğü tarafından yürütülen özel eğitim hizmetleri, 1980 yılında genel müdürlük bünyesine alınmıştır. 1983 yılında genel müdürlük Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı'na dönüştürülmüş ise de 1992 tarihinde kabul edilen 3797 sayılı yasa ile tekrar Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu yapılanma ile özel eğitim hizmetlerinin, Bakanlık örgütünde genel müdürlük ile, taşra örgütü olarak da illerde Millî Eğitim içinde bir müdür yardımcısı ile ona bağlı Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile yönetimi sağlanmıştır.⁶⁷

Üstün yetenekli ilköğretim çağı öğrencilerinin özel yeteneklerini geliştirmek amacı ile 1993 yılında bu öğrencilerin tanılanmasına ilişkin bir model geliştirilmiş ve uygulama için 5 pilot il seçilmiştir. Ankara'da tanılama işlemleri tamamlanarak 1995 yılında Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi açılmış, 1995-1996 öğretim yılında 45 öğrenciye hizmet verilmiştir.. Bu süreçte kazanılan deneyimler değerlendirilmiş, özel yetenekli ilköğretim çağı

⁶⁴ Özsoy, Yahya, Türkiye'de Özel Eğitim, Ankara, 1990, s. 136

⁶⁵ Şûra Raporu, I. Özürlüler Şûrası: Çağdaş Toplum Çağdaş Yaşam Ve Özürlüler, Ankara, 1999, s. 43

⁶⁶ Gökçe, F, Özel Eğitimin Sorunları Çoluk Çocuk, 2002, s. s. 14-32.

⁶⁷ Akçamete, G. Ve Kaner, S. , Cumhuriyetin 75 Yılında Çocuğa Yönelik Özel Eğitim Çalışmaları, Ankara, 1999, s.s. 395-405.

öğrencilerinin eğitimlerinin geliştirilmesi amacı ile 1997 yılında bir proje hazırlanmış ve uygulamaya başlanmıştır.⁶⁸

- Üstün yetenekliler erken yaşta yönlendirildiklerinde gelişimleri hızlandırılabilir ve düzenlenebilir; dolayısıyla katkıları arttırabilir.
- 21. yüzyılın bilgi ve yaratıcılığa dayalı rekabet dünyasında üstün yetenekliler kendi alanlarında iş, bilim, teknoloji, sanat ve hizmet sektörlerine; doğdukları ya da göç ettikleri ülkelere ve genel anlamda uygarlığa katkıda bulunabilecek değerli birer ekonomik kaynaktır.
- Kendi haline bırakılıp yönlendirilmediği, kendini gerçekleştirme ve yaratma fırsatını bulamadığı zaman üstün yetenekliler yıkıcı, kendisine ve çevresine zarar verici hale gelebilir.
- Çağdaş eğitim felsefesi eğitimde fırsat eşitliği kavramını her bireyin gelişim ve öğrenme özelliklerine uygun, çeşitlendirilmiş, zenginleştirilmiş ve farklılaştırılmış eğitim ortamlarını sunmak olarak tanımlamakta; yetenekleri göz önüne almayan uygulamaların getirdiği haksızlıklardan uzaklaşmaya yönelmektedir.

Eğitimin kitleselleşmeye başladığı 19. yüzyıldan bu yana üstün yeteneği inceleyen çalışmalar ve üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili uygulamalar iki genel başlık altında incelenebilir.

2.2.1. Tanılama-Değerlendirme

Üstün yetenekli çocukların ilerde önemli roller oynayacak yetişkinler haline getirilebilmesi için, önce, onların erkenden bulunması, doğru tanı konulması gerekir. Bu çocukların bazıları üstün gelişmeleri ve başarıları ile kendilerini daha kolay seçilebilir hale getirirler. Fakat bazılarının yetenekleri çeşitli nedenlerden ötürü gizli kalmıştır. Gerçekten üstün olan yeteneklerini bir türlü ortaya koyamamışlardır. Her toplumun her kuşağında böyle gizli kalmış, keşfedilmeden eriyip gitmiş nice yetenekler vardır. Sosyal, ekonomik ve kültür düzeyi düşük ailelerde, azınlık gruplarında, okula gidememiş ya da çok erken ayrılmak zorunda kalmış olanlarda üstün yeteneklerin fark edilmesi daha güçtür. Hatta okula devam edenler arasında farkına varılmayıp bir yana tersine kanılarla damgalanmış, gerçek yetenekleri sonradan ortaya çıkmış olanlar da vardır. Galton, Churchill, Edison bu gibiler için verilebilecek örneklerdendir. Bu bakımdan üstün yeteneklilerin seçimi önemli bir konu olmaktadır. Geçerli ve güvenilir bir sonuç almak için çok yönlü arama, tarama ve incelemeye gerek vardır. “Çoğul Ölçüt Kavramı” gittikçe yaygınlaşmaktadır. Aday gösterme, öğretmen gözlemi ve kanaati, arkadaş gözlem ve kanaatlerini daha iyi kullanabilmek için bu özellik bilgilerine gereksinme vardır.⁶⁹

Üstün yeteneklilerin tanımlanması ve tanılanmasında “çoğul ölçüt kavramı” diye adlandırabileceğimiz bir kavram ortaya çıkmış görünmektedir. Üstün akademik başarı, üstün yaratıcılık, çok özel yetenek, herhangi bir etkinlikte arkadaş grubunun çok ilerisinde bir

⁶⁸ Akçamete, G. ve Kaner, S., a.g.k. ,s. s. 400-403

⁶⁹Yahya Özsoy, Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek, a.g.k. , ss. 144–171

başarı, üstün yetenek ölçütlerinin herhangi birisinde arkadaş grubunun üst yüzde onu içinde olma gibi

Ölçütlerin kullanılmasından söz edilmektedir. Bazılarınca bu ölçütler üstün yetenek, üstün yaratıcılık, üstün iş-görev yüklenme gibi üç özellik alanına indirgenmektedir. Eğer bir çocuk bu ölçüte göre akran kümesinin yüzde seksen beşinde daha iyi ve bu ölçütten herhangi birinde akran kümesinin yüzde doksan sekizinden daha iyi olduğu konunun uzmanlarınca belirlenirse çocuk üstün yetenekli sayılabilir.⁷⁰

Üstün yetenekli çocukların ileride önemli roller oynayacak yetişkinler haline getirilebilmesi için önce, onların erkenden bulunması doğru tanı konulması gerekmektedir. Bu çocukların bazıları üstün gelişimleri ve başarıları ile kendilerini daha kolay tanımlanabilir hale getirmektedir. Fakat bazılarının yetenekleri çeşitli nedenlerden ötürü gizli kalmaktadır. Gerçekten üstün olan yeteneklerini bir türlü ortaya koyamamışlardır.

Her toplumun her kuşağında böyle gizli kalmış, keşfedilmeden eriyip gitmiş pek çok yetenekli birey bulunmaktadır. Sosyal, ekonomik ve kültürel düzeyi düşük ailelerde, azınlık gruplarında, okula gidememiş ya da çok erken ayrılmak zorunda kalmış olanlarda üstün yeteneklerin fark edilmesi daha güç olmaktadır. Hatta okula devam edenler arasında farkına varılmayıp tersine kanılarla damgalanmış, gerçek yetenekleri sonradan ortaya çıkmış olanlar bulunmaktadır. Galton, Churchill, Edison bu gruba verilebilecek en önemli örneklerdendir. Bu bakımdan üstün yeteneklilerin seçimi önemli bir konu olmaktadır.⁷¹ Renzulli, üstün bireyin birbiriyle kesişen üç özellik kümesine sahip olduğunu düşünmektedir. Bunlar; genel ve özel yetenek düzeyleri, yaratıcılık, motivasyon kümeleridir.

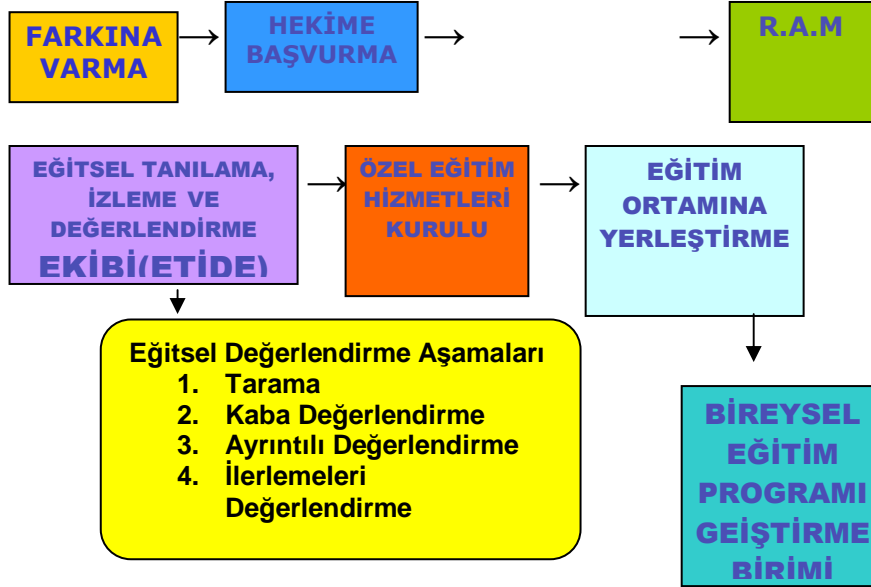
Genel yüksek yetenekler; sözcük akıcılığı, sözel ve sayısal muhakeme, soyut düşünebilme, bilgilerin hızı, sağlıklı ve seçici anımsanması gibi yetenekleri içerir. Özel yetenekler ise; resim, dans, müzik, tiyatro gibi, sanat ve matematik, fen ve kimya gibi teknik alanlardaki yeterliliklerdir. Yaratıcılık, yeni düşünceler oluşturmayı ve bunları yeni problemlerin çözümünde kullanmayı içerir. Motivasyon ise; üstün iş, görev yüklenme yeteneğidir. Yaratıcılık ve motivasyon kümelerinin özellikleri değişkendir ve uygun eğitim sağlanırsa geliştirilebilir. Normalin üstündeki yetenek kümesi kalıcıdır. Bireyin üstün olarak

⁷⁰ Yahya Özsoy, Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek, a.g.k. , ss. 130, 131

⁷¹Yahya Özsoy, Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek, a.g.k. , ss. 144–171

nitelenmesi için doğuştan gelen yeteneklere bağlı olduğu kadar, uygun eğitime, çevre ve kişilik öğelerine de bağlıdır.⁷²

Tablo 5 Özel Eğitim Gerektirdiği Düşünülen Öğrencilere İlişkin “Tam” Süreci

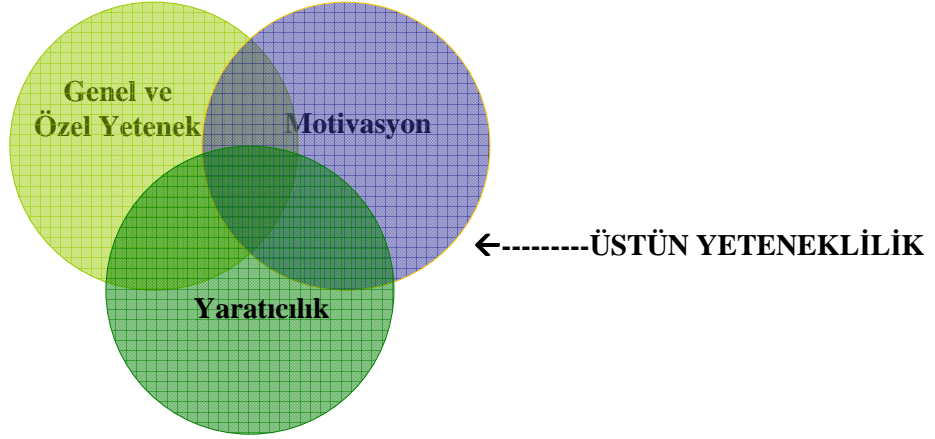
Kaynak:http://orgm.meb.gov.tr/rehberlik/ram2006/ramlardangelenler/12egitsel_tanımlama.doc
(15-03-2008)

2.2.2. Renzulli' in Üçlü Çember Modeli

Üstün zekâ ve yetenek kavramının tanımlanmasında yetenekle düşünme stillerini birleştiren en önemli teorilerden birisi Guilford' un Zihinsel Yapı Modeli'dir. Değişik üstün zekâlı türlerini ileri süren model: içerik, işlem, ürün yetenekleri olmak üzere üç temel başlık altında 90 farklı zekâ türünü içerir. İçerik boyutu içinde dört tür içerik vardır. Bunlar; şekilsel, anlamsal, simgesel, davranışsal boyutlardır. Mimar, çizer, şoför gibi bireylerin hepsinin şekilsel zekâları yüksektir. Matematikçi, bilgisayar programcısı, kasiyer olarak çalışan elemanlar sembolik zekâyâ sahiptir. Kimi iş grubu ise birden fazla yeteneğin bileşenlerinden oluşur. Bir mimar binanın çizerken şekilsel içeriği kullanır. Bunların yaparken hesap yapmak için de sembolik içeriği kullanır. Yaptığı işin tanımı sırasında ise, anlamsal yeteneklerden faydalanır. Hangi içerik yeteneğine sahip olduğu değişken olsa da, içerik kapsamındaki yeteneklerin seçilen meslek, hobi ve uğraşlarda belirleyici ve ayırt edici olduğu değişmez bir gerçektir.

⁷² Davaslıgil, Ümit,U,Leana,Marilena.Z, I. İstanbul Çocuk Kurultayı Projeler Kitabı, “Üstün Zekâlıların Eğitim Projesi”, İstanbul, 2004, s.s. 85-100.

Şekil 3. Renzulli' in Üçlü Çember Modeli

Kaynak: İst Ü.Marilena Z.Leana Yüksek Lisans Tezi

3. ÜSTÜN ZEKÂLI- ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARI TANIMAK

3.1. Üstün Zekâlı Çocukları Tanımak

Hemen hemen her çocuğun yaşlılarından daha iyi olduğu bir yanı vardır. Kimisi konuşmada, kimisi yazmada, bir diğeri resim yapma ya da şarkı söylemede yaşlılarından daha iyidir. Çocukların bir kısmı ise akranları çeşitli işler başarırken hâlâ temel bazı becerileri kazanmada büyük güçlüklerle karşı karşıyadırlar. Başka bir biçimde ifade edecek olursak, dört yaşındaki çocukların oluşturduğu bir kümede, çoğunluk tek ayakları üzerinde hoplama yeterliğine ulaşmışsa, bu kümenin küçük bir kısmı tek ayakla hoplayarak daireler çizerken, küçük bir kısmı da hiç hoplayamaz. İşte aynı bu örnekte olduğu gibi yetenek dağılımı açısından da çocukların büyük çoğunluğunu üç gruba ayırabiliriz. Ortalama, ortalama üstü ve ortalama altı. Normal okul sistemi içinde çocuklar genellikle üç düzeyin paraleli olan öğrenme kümelerine ayrılabilir.⁷³

- Ortalama öğrenme gücü olanlar,
- Ortalama üstü öğrenme gücü olanlar,
- Ortalama altı öğrenme gücü olanlar.

Bu üç ana grup dışında çok küçük sayıda oldukça ağır ve güç öğrenen öğrenciler de vardır. Bunlara bilindiği gibi "geri zekâlılar" denir. Bu küçük sayıya eşit bir grup çocuk da

⁷³Ataman, Ayşegül "Üstün Zekâlı Çocuklara Ana-Babaları Ve Öğretmenleri Nasıl Yardımcı Olabilir", Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 1, Ankara, 1998, s. 335

oldukça ileri öğrenme düzeyine ulaşmıştır ki bunlara da "üstün zekâlı" ya da "üstün yetenekli" çocuklar denir. Öğrenme yeteneği açısından istatistiksel olarak açıklayacak olursak şöyle bir dağılım ortaya çıkacaktır. Kuramsal olarak yüz öğrenciden oluşan bir grup düşünelim. Bunların hepsi beşinci sınıfta olsun.

İstatistik bulgulara göre bunların 68'i ortalama öğrenme gücünde, 13 ortalama üstünde, 13 ortalama altında, üç geri zekâlı ve üçü de üstün zekâlı olacaktır. Gerek bizde gerekse gelişmiş ülkelerin çoğunda, yukarıda belirtilen dağılımın tabanında yer alan geri zekâlılarla çeşitli özür grubuna giren çocuklara (körler, sağırlar, ortopedik özürlüler) özel eğitim olanakları sağlanmaktadır. Bu gruba duygusal güçlüğü olanları, kültürel yoksunluğu olanları ve korunmaya muhtaç çocukları da dâhil edebiliriz.⁷⁴

Ancak, benzer özel eğitim olanaklarının üstün zekâlılara sağlanabilmesi söz konusu olduğunda ilgililer "nasıl olsa her ortamda yetişebilirler, kolay öğrendikleri, okuldan hoşlandıkları, genel olarak uyumlu oldukları ve diğer çocuklardan zekâca da üstünlükleri bulunduğu göre ayrıca bir özel eğitime gereksinimleri yoktur" savıyla sorunu önceliği olmayan bir biçimde ele almayı yeğlemektedirler. Ancak, durumun hiç de böyle olmadığını kanıtlayan gerçekler vardır. Yapılan araştırmalar, gerekli önlemler zamanında alınmadığında yani en erken yaşta tanılanıp uygun eğitim olanakları sağlanmadığında, üstün zekâlı çocukların büyük bir kısmının duygusal sorunları olabileceğini, normal çocuklar için düzenlenmiş okul programlarında çeşitli sorunları (özellikle öğrenme açısından) olan öğrenciler haline dönüşebileceklerini hatta olağanüstü yeteneklerini boşu boşuna tüketeceklerini ortaya koymaktadır.⁷⁵

Bir diğer noktada şudur: Sayıları doğa tarafından her kuşak için sınırlandırılmış olan bu çocukların bir tekinin bile yetenekleri oranında yetiştirilemeyişinin ortaya çıkaracağı ve giderilmesi mümkün olmayan kayıp. Uygarlık tarihi incelendiğinde tarih öncesinden günümüze değin toplumların uygarlık düzeyinde almış oldukları ilerlemeler, büyük ölçüde bu sayısı az üstün yeteneklilerin ürünüdür. Erken yaşta tanılanıp uygun eğitim ortamı sağlanamadığı için üstün yetenekli ya da en azından bu yetenek gizilgücüne sahip olan birçok kişi, çevrelerindeki kişilerin dikkatini çekmeden yaşamlarına devam edebilirler, en

⁷⁴<http://www.egitim.com/aile/0608/0608.5/0608.5.ustunzekalicocuklaraanababalarinasilyardimciolabilir.p01.asp> (17- 04- 2008)

⁷⁵ Davaslıgil, Ümit, "Üstün Olma Niteliğini Kazanma", Eğitim ve Bilim Dergisi, 1991, s.s. 62-67.

yakınlarınca önem verilmeyen kişi olarak görülebilirler, özel yeteneklerinin farkına varılmadığından sıradan bir insan olarak, keşfedilemeden, yok olup gidebilirler. Çocukla ilgili bütün girişimlerde çocuğun yüksek yararının gözetilmesi (Md.3) Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin temel ilkesidir.⁷⁶

Çocuğun yüksek yararının gözetilmesi anlayışı, önceliğin çocuğa verildiği yenilikçi çocuk yaklaşımıdır. Bu ilke, çocuğun görüşlerine ailede, okulda ve toplum hayatında saygı gösterilmesini, haklarını gelişim halindeki yetenekleri ile uyumlu biçimde kullanabilmelerini sağlamak için de Taraf Devletlere sorumluluk yükler. Çocuğun gelişim halindeki yeteneklerinden öncelikle ana-babayı sorumlu tutan Sözleşme, bizzat çocuğun kendisi tarafından haklarını kullanacağına da vurgu yapar (Md.5). Bu vurgu ise Sözleşme'nin çocuğa haklarının etkin bir öznesi olarak yaklaştığı ve onu tanımladığı anlamına gelir. Haklarının öznesi olmak ise çocuğa kendi başına geleceğini belirleme hakkını değil, kararlara katılma hakkını verir (Md.12) Öğrencilerin “Nasıl Bir Eğitim istiyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplarda, eğitimin insanı çok yönlü olarak geliştirmesi gereken bir süreç olduğu, kişiliğin geliştirilmesinin bilgi edinmekten daha önemli olduğu, bu nedenle sadece bilgi aktaran, yalnızca anlatıma dayalı yöntemleri uygulayan, öğretmenin mutlak otorite olduğu eğitim anlayışından mutlaka uzaklaşılması gerektiği konusunda adeta bir görüş birliği içinde olduklarını söylemek mümkün.⁷⁷

Öğrenciler, bireysel özelliklerin sistemde hiç yer almadığını, derslerin eğlenceli olmadığını, deney ve uygulamanın öğrenmeyi pekiştirici olmasına karşılık, uygulamada bunlara pek de yer verilmediğini ifade etmektedirler. Ders içeriklerinin hayata dönük olması, programların bireysel yetenekleri tanımaya yardımcı olması, kitapların güncel olayları da içerecek yeni ve doğru bilgilerle donatılmasını isterken, derslerin eğlenceli, neşeli, öğrenciye saygılı ve sevgi dolu bir atmosferde yapılmasını da talep etmektedirler. Yaratıcılığın desteklenmesi, uygulamalı ve deneye yer veren öğrenciyi sıkmayan, ona kendi hızında öğrenme olanakları sağlayan, yalnızca okulda değil, okulun dışında da öğrenilebileceği ilkesinden hareket eden bir eğitim anlayışı öğrencilerin en fazla tekrarlayan görüşleri olarak dikkati çekmektedir.

3.2. Üstün Yetenekli Çocukları Tanımak

⁷⁶ <http://www.istabip.org.tr/icerik/cocuk-haklari-beyannamesi/> (05- 05- 2008)

⁷⁷ <http://www.istabip.org.tr/icerik/cocuk-haklari-beyannamesi/> (05- 05- 2008)

Beden, zihin gelişimleri, bu gelişimde cinsler arasındaki farklılıklar, toplumsal gelişimleri, ilgileri, öğrenme özellikleri, okul başarıları, kişilik ve uyum özellikleri, aile özellikleri, etnik özellikler gibi pek çok özellikleri inceleme konusu yapılmıştır ve yapılmaktadır.⁷⁸

Her yüz çocuktan en az ikisinin üstün yeteneklere ve hünere sahip olduğu bilinmektedir. Eflatun bu çocukların “Altın Çocuklar” diye adlandırılır. Üstün zekâlı çocukların en önemli özelliği, öğrenme hızlarıdır. Bu tür çocuklar diğerlerine göre daha erken yaşta konuşma, okuma ve yazmayı öğrenirler. Doymak bilmez meraklarıyla sürekli yeni şeyler öğrenme azmi taşırlar. Dr. Karen Rogers üstün yetenekli 241 çocuğa yönelik yaptığı bir araştırmada üstün zekâlıların özelliklerine yönelik, şu istatistikî sonuçlara elde etmiştir.⁷⁹

% 99,4’ü hızlı öğreniyor, %99,3’ ü geniş bir kelime hazinesi var, %99,3’ünün mükemmel bir hafızası var, %99,3’ü mantığını çok iyi kanıtıyor, %97,9’u çok meraklı, % 96,1’i bazen yaşlarına göre çok olgun, % 95,9’unun mükemmel bir espri anlayışı var, % 93,8’i önce bir gözlemlene yeteneğine sahip, % 93,5’u başkalarına karşı merhametlidir, % 93,4’ünün renkli bir hayal gücü var, % 92,9’u sayılar konusunda yetenekli, % 90,3’ü adalet ve dürüstlük kaygısı taşıyor, % 89,4’ü bulmaca ve Legoları rahatlıkla yapıyor, % 88,4’ünün yüksek bir enerji seviyesi var, % 88,3’ü işlerinin mükemmel olması kaygısını taşıyor, % 85,9’u ilgi duyduğu alanlarda azimli, % 84,1’i otoriteyi sorguluyor, % 80,3’ü çok okuyor.

Eğer anne babaları, öğretmenleri ve arkadaşları, bu çocuklara gerekli ilgiyi gösterir, sabırla onları dinler ve motive ederlerse, ruhi krizlere düşmeden kendilerinden beklenen performansı gösterirler. Aksi takdirde ilgisizlik, hor görülme ve baskı gibi sebepler yüzünden yetenekleri körelir. Üstün yetenekli çocukların yaklaşık yarısı, okula gitmeden önce okumayı öğrenmekte, bağımsız olarak çalışmaya ve araştırmaya da daha erken yaşta başlamaktadırlar. Bu tip tükenmek bilmeyen enerjileri sebebiyle yanlış olarak bazen kendilerinin hiperaktif olduğu söylenmektedir. Görev ve problemleri organizeli, hedefli ve verimli bir şekilde ele alacak çözerler. Öğrenme, araştırma ve keşfetme konusunda fitri motivasyonları mevcuttur.⁸⁰

Özellikle zihinsel olarak yaşatlarından daha ileride olan bu çocukların motivasyon, iç denetim, yaratıcılık, benlik değerlerinin yüksekliği, esnek ve daha karmaşık düşünebilme

⁷⁸Özsoy, Yahya, Özyürek, Mehmet, Eripek, Süleyman, a.g.k. , s. 132

⁷⁹ Çamurlu Abdullah, “Üstün veya Özel Yetenekli Çocuklar ve Bilim ve Sanat Merkezleri”, Eğitim Dergisi, Sayı: 1, Ankara, 2001, s. 4

⁸⁰ <http://ozelegitimci.blogcu.com/OZEL+EGITIM+GENEL+BILGILER/> 05- 04- 2008

becerilerine sahip oldukları düşünölmektedir.⁸¹Duyu organları yoluyla algıladıkları bütün verileri en ince ayrıntısına kadar belleklerinde toplayarak ileride değerlendirmek üzere saklama becerisine sahiptirler.

3.2.1. Müzik, Resim, Dans Ve Spor Gibi Üzerinde Kolayca Anlaşılan Uygulamalar

Bu alanlar nispeten sınırları belirgin, dolayısıyla da üzerinde uzmanların uzlaşabildiği alanlardır. Genel kabul gören tanımlar yapılabilir ve bu yüzden ölçölmeleri kolaydır. Örneğin, küçük yaşta mükemmel bir kulağa, yani tüm sesleri ayırt etme yeteneğine sahip, ritim duygusu kusursuz, duyduğu melodileri hemen tekrarlayabilen, çok sayıda notayı belleğinde tutabilen, sesini ya da bir müzik aletini belli bir ustalikle çalabilen çocuğun müzik yeteneğinin üstün olup olmadığını belirlemek uzman ya da usta müzisyenler için zor bir iş değildir. Bu tanımanın aile, okul ve çevre tarafından kabulü de zor değildir.

Tarih boyunca üstün yeteneğini üstün performansa dönüştürmeyi başarmış sanatçı ya da sporcular genellikle bu onuru usta öğretmenleri ile paylaşmıştır. Yüzyıllardır süregelmekte olan olimpiyat oyunları bir bakıma sporun çeşitli dallarında üstün yetenekli kişilerin yalnızca içinde buldukları toplumla sınırlı kalmaksızın toplumlararası ölçekte yarıştıkları bir arenadır. Bu düzeye ulaşabilmenin yolu erken yaşta tanılama, alanın gerektirdiği biçim ve hızda, uygun usta öğretici ve uygun gruplarla disiplinli bir çabadan geçer. Alanla ilgili yeteneğın tanımlanmasında, yeteneğın performans göstergelerine bakılarak ölçölmesinde ve bireyselleştirilmiş bir öğretimin uygulanmasında fikir birliğine varmak zor değildir.

3.2.2. Genel Kitle Eğitimi İçinde Farklılaşma Gerektiren Zihinsel, Duyuşsal, Sosyal Yetenek Ve Yaratıcılığa Yönelik Uygulamalar

Ailenin, çevrenin, uzmanların, eğitimcilerin ve politikacıların uzlaşmaya varmakta ve dolayısıyla isabetli uygulamaları yapmakta zorlandıkları alan budur. Çünkü doğası gereği bu gruba giren yetenekleri tanımlamak, ölçütler ve ölçme araçları geliştirmek; ölçüm sonuçlarını ve bunu izleyen yönlendirmeleri, çağımızda geçerli “eğitimde fırsat eşitliği” anlayışı ile yapmak kolay değildir.

Ülkemizin de içinde bulunduğu bazı ölkelerde, demokrasinin kitle eğitimini, bunun da aynı yaştaki tüm çocuklara aynı yaştaki tüm çocuklara aynı eğitimi vermeyi gerektirdiği gibi bir yanlış anlayış egemenliğini sürdürmektedir. Yaş grubunun tipik ve normal özelliklerinin dışında kalan ve “özel eğitime muhtaç” çocuklar bu tür katı ve tekdüze, standart eğitime uyum sağlayamadıkları için, hem üstün yetenekliler hem de gelişim özürlüler, sunulan eğitimden yeterince yararlanamamakta ve dezavantajlı duruma düşmektedir.⁸²

4. ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ

⁸¹ Şirin, Ruhi, a.g.k. , s.s. 291–304

⁸² Füsün Akarsu, Üstün Yetenekli Çocuklar Aileleri ve Sorunları, Ankara, 2001, ss. 6–8

4.1. Erken Gelişim Özellikleri

Üstün yetenekli çocuklarda gözlenen erken gelişim özellikleri şunlardır⁸³

Erken yürüme, Gelişmiş dil, Okuma ve bilgiye ilgi, Özerklik, Erken konuşma, Yüksek enerji ve hareket düzeyi, Gelişmiş bellek, Duyarlılık, Bebeklikte olağan üstü hareketlilik, Uzun dikkat süresi, Anne-baba veya bakan kişiyi erken tanıma ve gülme, Ses, ağrı ve acıya karşı aşırı reaksiyon, Olağanüstü hafıza, Hızlı öğrenme ve bundan hoşlanma, Erken ve kapsamlı dil gelişim, Kitaplara karşı aşırı ilgi, Merak, Şakadan anlama yeteneği, Soyut muhakeme ve problem çözme becerileri, Canlı hayal gücü, Duyarlılık ve sevecenlik, Sürekli soru sorma, Arkadaşları ile oynarken lider olmaktır.

4.2. Fiziksel Özellikleri

Üstün zekâlı bebeklerin normallere göre işitsel ve görsel uyarılara daha çok tepki vermesi, el ve ayaklarının daha az hareket ettiği, daha büyük yaştaki çocuklarda görülen yüz ifadelerinin olduğu, herhangi yardım olmadan uyarılara tepkide bulunduğu saptanmıştır.⁸⁴

Üstün zekâlı ve yetenekli bireyler;

Normal çocuklara göre ağır ve uzun doğarlar.

Ciğerleri vb iç organları da dış organları gibi gelişmiştir.

Her yaşta akranlarından bedensel olarak belirli derecede üstün, sıhhatli ve kuvvetlidirler.

Bedensel özürlülere az rastlanır. Genelde sağlığına dikkat ederler.⁸⁵

Erken yürür, konuşur, koşar, okur ve bilgi edinir, duyarlılık kazanırlar.

Kuvvetli hafızaları vardır.

Yüksek enerji ve hareket düzeyine sahiptirler.⁸⁶

4.3. Zihinsel Özellikleri

Soyut düşüncenin göstergesi olan kavram oluşturma konusunda yeteneklidirler. Kavramlar arasında mantıksal bir ilişkiyi görebilme, onlar için çok heyecan vericidir.⁸⁷ Soyut düşünce yetenekleri gelişmiş olduğundan daha küçük yaşlardan itibaren dildeki mecazi

⁸³ Füsun Akarsu, a.g.k. ,s. 19

⁸⁴ Şirin, Ruhi, a.g.k. , s. 215

⁸⁵ Şirin, Ruhi, a.g.k. , s. 117

⁸⁶ Şirin, Ruhi, a.g.k. , s. 136

⁸⁷ Davaslıgil, a.g.m. , s. 63

anlamaları kavrayabilirler.⁸⁸ Erken zihinsel gelişimleri sayesinde daha küçük yaşlardan itibaren mantıksal muhakemeler kurabilmekte ve yaratıcılıklarını da kullanarak karmaşık problemlere rahatlıkla çözümler üretebilmektedirler.⁸⁹ Üstün zekâlı çocuklar geniş hayal ve imgeleme gücüne sahiptir. Buna bağlı olarak yaratıcılıkları da gelişmiştir. Yaratıcılık konusunda yaşlılarına oranla daha akıcı ve esnek düşünebilmekte, en küçük ayrıntıları bile değerlendirmekte, aynı konuda pek çok farklı fikir üretebilmekte ve başkalarının düşünemeyeceği şeyleri düşünebilmektedirler. Böylece yeni mekanik aletler keşfedip inşa edebilmektedirler.⁹⁰

Bu çocukların dikkat süreleri yaşlılarına göre daha uzundur. Meraklı olmaları ve öğrenme isteğine sahip olmaları nedeniyle, özellikle ilgi duydukları konularda dikkatlerini daha uzun yoğunlaştırabilmektedirler.⁹¹ Küçük yaşta ve kendi başlarına okumayı sökmeleri üstün zekâlı çocukların başka bir zihinsel özelliğidir. Yetişkin yardımı olmadan, çeşitli tabelalardan ya da ürün logolarından harfleri analiz eder ve daha sonra yüksek sentez yetenekleri sayesinde yeni kelimeleri okumakta kullanabilirler. Buna ek olarak, küçük yaşlardan itibaren sözcük hazinelerini sürekli zenginleştirmekte ve sözcükleri tam anlamlarıyla kullanmaktadırlar.⁹² Böylece kendini ifade edebilme konusunda da farklı özelliklere sahiptirler.⁹³ Sayılara ve matematiğe olan ilgileri küçük yaşlarda başlayabilir.⁹⁴ Hafızaları çok kuvvetli olduğundan, kolayca ezberleyebilmekte ve ezberlediklerini uzun zaman hafızalarında saklayabilmektedirler.⁹⁵ Geniş bir ilgi alanı yelpazesine sahip olan çocuklar, iyi bir gözlem gücüne sahip olmakta ve eleştirel düşünebilme özelliğini de taşımaktadırlar.⁹⁶

Davaslıgil ve arkadaşlarının, Clark' tan aktardıklarına göre bu özelliklerin yanı sıra, zaman kavramı erken gelişebilmekte, iki işi aynı anda yapabilmekte, yaratıcılıklarını kullanmalarına fırsat tanınabilmesi için daha az yapılaşmış öğrenme materyallerini tercih edebilmekte ve başladıkları görevlerin bitirilmesi için kendilerine daha fazla fırsat ve zaman

⁸⁸ Cutts ve Moseley, 2001, a.g.k. , s. 113

⁸⁹ Cutts ve Moseley, 2001, a.g.k. , s. 142

⁹⁰ Şirin, Ruhi, a.g.k. , s.s. 212–218

⁹¹ Şirin, Ruhi, a.g.k. , s.s. 291–304

⁹² Cutts ve Moseley, a.g.k. , s. 128

⁹³ Akarsu, a.g.m, 34

⁹⁴ Davaslıgil ve ark, a.g.k. , s.121

⁹⁵ Cutts ve Moseley, 2001, a.g.k. , s.132

⁹⁶ Akarsu, 2001, a.g.k. , s. 63

verilmesini isteyebilmektedirler. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler; zihnen sürekli bir faaliyette olmayı isterler. Bilgi edinimi konusunda sınırsız bir isteğe sahiptirler. Sürekli bir şeyler öğrenmek ve her konuyu derinlemesine öğrenmek isterler. Bilginin nedenlerini de detayları ile öğrenmeye çaba gösterirler. Erken konuşabilir, okuyabilir ve dillerini etkili kullanabilirler. Kelime hazneleri zengindir ve akıcı bir şekilde konuşurlar. Okumayı çok erken yaşlarda öğrenebilirler. Bitmek tükenmek bilmeyen öğrenme isteklerini dindirmek için çeşitli alanlara da ihtiyaç duyarlar. Bir faaliyeti tek başına yapabilme, kendi başına başlayıp ve bitirme gibi yeteneklere sahiptirler. Çok güçlü ve hızlı çalışan bir hafızaya sahiptirler. Görüp duyduklarını çok uzun süre hafızalarında depo ederler. İlişkileri kolayca yorumlar ve kavrayabilirler.

Algıladıklarını olduğu gibi değil bunları yorumlayarak, sebep-sonuç ilişkileri içinde kabullenirler. Zekice tasarımlar yapabilirler. Bir şeyi yeniden şekillendirmek için çalışırlar. Her şeyi mükemmel yapmaktan çok haz duyarlar. Her zaman yaptıklarının en iyi olması gerektiğini düşünür ve bunun için çalışırlar. Bu düşünce içinde başarısızlıklar ise üzerinde çok fazla olumsuz etkiler yapmaktadır. Kendilerini ifade etmede serbesttirler. Kendilerine güvenleri çok fazladır. Bunun için kimseden yardım almak istemezler. Her işi kendi başlarına halledebileceklerini düşünürler. Uyarılara karşı olgun ve orijinal tepkilerde bulunurlar. Farklı konulara karşı ilgilidirler. Alışılan değil farklı alanlara merak ve ihtiyaç duyarlar. Soyut kavramları oluşturma konusunda yeteneklidirler. Kavramlar arasındaki ilişkileri ve bunların anlamlarını görebilme onlara çok büyük keyif verir.⁹⁷

Gerçek ve hayal arasındaki farkı çok erken yaşlarda keşfederler. Gerçek olmayan ne varsa inanmazlar. Bu kavram ya da durumları irdeler ve mantıklı sebeplerini ararlar. Çok karmaşık düşünme becerilerine sahiptirler. Çalışmak için kendilerine en uygun sistemi dener ve bulurlar.⁹⁸ Açıkgozlü, uyanık, çabukturlar. Dikkat alanları geniş ve süresi uzundur. Dikkat süreleri her zaman yaşlılarından daha uzundur. Özellikle ilgi duydukları konularda dikkatlerini daha uzun yoğunlaştırabilirler.⁹⁹ Sorumluluk hisleri yüksektir. Bunu kendileri için bir görev olarak kabullenirler. Uzun vadeli hedefleri vardır. Profesyonel mesleklere karşı özel bir ilgileri vardır. Gelecekte yapacak oldukları işte de en iyi olmayı hedeflerler.¹⁰⁰

4.4. Sosyal Özellikleri

⁹⁷ Davaslıgil, a.g.k. ,ss. 211–218

⁹⁸ Çağlar, a.g.k. , ss.114–125

⁹⁹ Davaslıgil, U, Aslan, E. ve Beşkardeş, Ü. , a.g.k. , ss. 291–304

¹⁰⁰ Çağlar, a.g.k. , ss. 114–125

Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin sosyal özellikleri içindeki yaşadığı ortamdan etkilenir. Bu anlamda yetiştiği çevre bu çocukların nasıl şekillenecekleri hakkında da önemli bir rol oynar. Normal çocuklarda olduğu gibi üstün zekâlı ve yetenekli çocukların arasında da sosyal uyumsuzluk ve davranış bozuklukları görülebilir. Genel olarak bu çocuklar kendi iç dünyalarında her şeyi halletmeye çalıştıklarından bu tip sorunlar ile sürekli karşılaşmaktadır. Her yönüyle olduğu gibi sosyal bakımdan da akranlarından farklılaştıkları noktalar bulunmaktadır.

Bunları şu şekilde sıralayabiliriz. İnce espri ve şakalar yapma becerileri yüksektir ve şakadan hoşlanmasını erken yaşta öğrenirler. Diğer insanlar ile anlaşabilir ve geçimlidirler. Dış dünya ile etkileşimlerinde olgun davranırlar. Genel olarak kendinden yaş olarak büyük olan kişiler ile arkadaşlık ederler. Tanıdığı yetişkinlerin birçoğu tarafından kabul edilirler. Bu çocuklar kendi akranlarına göre daha olgun olması, zihinsel açıdan farklı oluşları ve farklı ilgi alanlarına sahip olduklarından dolayı kendilerinden yaşça büyük olan bireyler ile olmak isterler. Başkaları ile samimi dostluk kurarlar ve kurdukları dostluklar uzun süre devam eder. İçinde bulunduğu grupta lider özelliği ile öne çıkarlar. Grubun hakem ve politika yapıcısı olurlar. Grubun diğer üyeleri tarafından sevilirler. Yeni sosyal durumlara çok kolay uyabilirler. Bu öğrencilerde liderlik özelliği yön gösterme, rehberlik etme özelliği olarak ele alınmaktadır.¹⁰¹

- Duygularını gösterirken korkusuzca ve kararlı hareket ederler.
- Bedenen cazip, temiz, görünüşte düzenli, ilişkilerinde naziktirler.
- Otoriteye az başvururlar. Katılık ve sertlikleri az görülür.
- Genel olarak serbestçe risk alırlar. Hayatlarındaki durum ya da olaylarda risk almaktan hoşlanırlar. Risk almaktan kaçınmazlar.
- Diğer dil, din, ırk sahibi insanları değerli şahıslar ve iyi vatandaşlar olarak değerlendirir ve kabul ederler. Herkesi renk, ırk, dinine bakmaksızın olduğu gibi kabul ederler.

4.5. Kişilik Özellikleri

Üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin kararsız duygulara sahip olduğu ve garip davranışlarının olduğu, Termen araştırmalarının sonucunu ortaya koyana kadar hep düşünülüyordu. Bu araştırmalarda üstün zekâlı ve yetenekli çocukların normallere göre bazı üstün kişilik özelliklerine sahip oldukları görülmüştür. Bu özellikler genel olarak şunlardır;

¹⁰¹ Saban, A. Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitimi, 2001, İstanbul, s. 54

Kendilerinden emindirler ve düşündüklerini pazarlarken zorluk çekmezler. Bağımsızdırlar. Bazı öğrencilerin bu bağımsızlık özellikleri grup çalışmalarına katılmalarını önlemektedir. Bazıları da kolaylıkla grup çalışması yapabilmektedir.

Başarılı olmak onlara büyük zevk verir. Amaçlarına ulaşmaktan hoşlanırlar. Çok çalışkandırlar. Kişilerin hatalarını görür ve düzeltmeleri konusunda uyarıda bulunurlar. Azimleri kuvvetli ve sürekli dir. Sosyal ve ilgi odağı halindedir. Kolayca dost edinirler. Sadakat ve güvenden hoşlanırlar. Sorumluluk almaktan ve bunu an iyi şekilde yerine getirmekten hoşlanırlar. Bir işi tek başına yapmak ve sonlandırmak isterler. Sabırlı ve kararlıdırlar. Lider olmak ister ve bunda da başarılı olurlar. Yeni ve farklı şeyleri yapıp öğrenmekten hoşlanırlar. Sempatiktirler. Başkaları tarafından kolayca kabul edilirler. Başkalarının sorunlarına yardımcı olmak isterler ve bunlara içten duyarlıdırlar. İnsanların olumlu ve verimli davranışlar yapmaları için yönlendirmede bulunurlar. Duygusal ifadelerde kararlı ve olgun davranışlar gösterirler.¹⁰²Bunun gibi kişilik özelliklerinin yanı sıra kaderci olmama, içten denetimli olma, yüksek motivasyona sahip olma, haksızlığa katlanamama, kendine güven gibi özelliklere de sahip olabilirler.¹⁰³

4.6. Mesleki Özellikleri

Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler her konuda olduğu gibi meslek seçiminde de en iyisi için çalışırlar. Yaptıkları iş onları tatmin etmeli ve her yönden keyif vermelidir. Toplumda gözde olan meslekler onlar için tercih nedenidir. Seçtiği mesleklerinde de başarılı olmak için üstün bir gayret gösterirler. Doktorluk, mühendislik, doktora seviyesinde bilimsel çalışma, fen alanında meslekler, hukuk gibi meslekler seçerler. Seçtikleri bu mesleklerde az sayıda istisnaların dışında başarılı olmuşlardır.¹⁰⁴

4.7. İlgi Alanları

Üstün zekâlı ve yetenekli bireyler yetenekleri ile ilgili olan konulara ilgi duyarlar. Bu alanlar; müzik, resim, sosyal bilimler, fen bilimleri, matematik alanlarındaki yetenek özellikleri olarak sayılabilir.¹⁰⁵ Bunlardan;

¹⁰² Çağlar, a.g.k. , s. 1

¹⁰³ Leana, M.Z. , “Üstün Zekâlı ve Normal Çocuklarda Yönetmel Fonksiyonlar: Londra Kulesi Testi”. (İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2005, s.20

¹⁰⁴ Çağlar, a.g.k. , s. 117

¹⁰⁵ Uzun, M, Üstün Yetenekli Çocuklar El Kitabı, İstanbul, 2004, ss. 10–24.

- Müzik alanındaki yetenek zellikleri Şu Şekilde sıralanabilir.
 - Ritm ve melodiye diğer çocuklardan daha fazla tepkide bulunurlar.
 - Çeşitli müzik aletleri ile ilgilenirler.
 - Müzikle çok ilgilidirler.
 - Beste yapmaya büyük ilgi duyar ve beste yapmak için yoğun gayret gösterirler.
 - Başkaları ile birlikte Şarkı söylemekten hoşlanırlar.
 - Müzik parçalarını kısa sürede öğrenirler.
 - Resim alanındaki yetenek zellikleri Şu Şekilde sıralanabilir;
 - Çeşitli konularda çizimler yaparlar.
 - Diğer insanların sanat resim çalışmalarına ilgi duyarlar.
 - Çamur, sabun vb maddeler ile üç boyutlu nesnelere yaparlar.
 - Resimler tasarlar, çizgilere derinlik verirler.
 - Resim yapma, çizme ve boyama için çok zaman harcarlar.
 - Sosyal Bilimler alanındaki yetenek zellikleri Şu Şekilde sıralanabilir.
 - Sosyal problemlerde araştırma, uygulama, bir problemin sınırlarını algılama, verileri saklama, anlamlı sonuçlara varma, yazılı ve sözlü sunular için sonuçları etkin biçimde düzenleme yeteneğine sahiptirler.
 - Zaman kavramı gelişmiştir.
 - Periyodik olayların birbiri ile ve başka olaylarla ilişkisini görme yeteneğine sahiptirler.
 - Zengin bir hayal gücüne sahiptirler.
 - İleri düzeyde bilgi içeren konulara ilgi duyan bir okuyucudurlar.
 - Diğer insanların görmediği ilişkileri görebilirler.
 - İnsan ilişkilerindeki mizahi boyutu algılayarak kendi kendine glebilirler.
 - Sınıf arkadaşları tarafından yeni fikir ve bilgilerin kaynağı olarak görülür.
 - Yaratıcı ykler anlatır ya da yazarlar.
 - Fen Bilgisi alanındaki yetenek zellikleri Şu Şekilde sıralanabilir;
-

- Fikir ve hipotezleri test etmeye yönelik deneyler yaparlar.
- Yeni deneyler yapmaya isteklidir.
- Verilerden geçerli çıkarımlar elde eder ve tahminlerde bulunurlar.
- Problem çözümede kullanılan teknik ve süreçlerin altında yatan varsayımları tanır ve değerlendirirler.
- Öğrendiklerini yeni ve farklı alanlarda kullanırlar.
- Soru çözümünde karmaşık ve alışılmadık yöntemler kullanırlar.
- Bir proje ya da deney üzerinde yetişkin denetimi olmadan çalışabilirler.
- Matematik alanındaki yetenek özellikleri şu şekilde sıralanabilir;

Matematik ve sayılara olan ilgileri küçük yaşlarda başlar. Mantıksal muhakeme kurabilme ve yaratıcılıklarını kullanıp karmaşık sorunlara özgün çözümler üretebilirler.¹⁰⁶Bilgi transfer ve sentezlerini kolay ve hızlı bir şekilde yaparlar.

- Problemi çok kısa sürede çözerler.
- Matematiği başka kategoriler ile ilişkilendirirler.
- İlgisiz gibi görülen işlemler arasında ilgi kurarlar.
- Yaşının üstünde işlemsel kavrama yeteneğine sahip olduğu gözlenirler.
- Yanlış ve doğruyu ayırt etme gücü yüksektirler.
- Yaşıtlarının çözemediği zor matematik problemlerini çözerler.
- Yüksek düzeyde genelleme yapma yeteneğine ve zihinsel çevikliğe sahiptirler.
- Orijinal yorumlar yaparlar.

5. ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ ve EĞİTİM AMAÇLARI

5.1. Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Amaçları Ve İlkeleri

Üstün yeteneklilerin özellikle çok üstün zekâlıların özel eğitimi ancak 20. yüzyıl başlarında görünmektedir. Bu konuda öncülük A.B.D. ile Almanya da görünmektedir.

Amerika Birleşik Devletlerindeki çalışmalar üstün yeteneklilerin belirlenmesi, eğitimleri, izlenimleri konusunda büyük katkı getirmiştir alana. 1958 yılında “Stupnik Olayı” diye

¹⁰⁶ Cutss, N. E. ve Moseley, N, Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocukların Eğitimi: Ulusun En Büyük Kaynaklarından Birinin Harcanması Nasıl Önlenir? (Çev. İ. Ersevimi), 2001, s. 61

bilinen feza yarışından sonra çıkarılan özel bir yasayla A.B.D. üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda hızlı bir atılım yapmıştır. Almanya'daki denemeler üstün yetenekliler için "özel sınıf"lar halindeki uygulamalar olmuştur.¹⁰⁷

Eğitim öğretimin temeli; bireysel özelliklere işlerlik kazandırmak üzere bireyin yeteneklerini geliştirmektir. Nitekim yasalarımız da bu doğrultudadır. Örneğin, 1739 Sayılı Milli Eğitim Kanununun 6'ncı maddesinde "Fertler eğitimleri süresince ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli okullara ve programlara yöneltilerek yetiştirilirler" hükmü bulunmaktadır. Bu kanunun, Eğitimde Fırsat ve İmkân Eşitliği başlığı altındaki 8'nci maddesinde de "Özel eğitim gerektiren çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır" hükmü yer almaktadır. Fakat bu günkü eğitim sistemimizle üstün yeteneklilerin bütün engelleri tek başına aşarak, kendilerini yetiştirmelerini, sivrilmelerini beklemek üstün beyin gücünün çoğunun heba edilmesine neden olabilir.

Ülkemizde üstün yetenekli çocukların seçilmesine, eğitim ve öğretimine özel ihtimam gösterilmesine şiddetle ihtiyaç vardır. Bu gün okullarımızda uygulanan öğretim programı hazırlanırken normal çocuklarımızın öğrenme kapasitesi göz önünde tutulduğu için üstün yetenekli çocuklara hitap etmemektedir.

Bu nedenle acilen üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların doğasına uygun eğitim model ve programlarının geliştirilmesine ve bunlara uygun özel eğitim kurumları açılmasına, üstün veya özel yetenekli bireylerin ülkemizde istihdamına yönelik stratejik planlamaların yapılmasına gereksinim vardır.¹⁰⁸

Üstün yetenek, yaratılıştan gelen bir özelliktir. Her 100 çocuktan en az ikisinin üstün yeteneklere ve hünerlere sahip olduğu bilinmektedir. Eflatun, bu çocukları "Altın Çocuklar" diye adlandırır.¹⁰⁹ Üstün yetenekli insanların en önemli özelliği, öğrenme hızlarıdır. Bu tür çocuklar, diğerlerine göre daha erken yaşta konuşma, okuma ve yazmayı öğrenirler. Doymak bilmez meraklarıyla sürekli yeni şeyler öğrenme azmi taşırlar. Eğer anne babaları, öğretmenleri ve arkadaşları, bu çocuklara gerekli alakayı gösterir, sabırla onları dinler ve motive ederlerse, ruhi krizlere düşmeden kendilerinden beklenen performansı gösterirler. Aksi takdirde ilgisizlik, hor görülme ve baskı gibi sebepler yüzünden yetenekleri körelir. Üstün yetenekli çocukların yaklaşık yarısı, okula gitmeden önce okumayı öğrenmekte, bağımsız

¹⁰⁷ Özsoy, Yahya, Özyürek, Mehmet, Eripek, Süleyman, a.g.k. , s. 137

¹⁰⁸ Ruhi, Şirin, Kulaksızoğlu, Adnan, Bilgili, Ahmet Emre, Politika ve Strateji Belirleme Raporu, İstanbul, ss. 15-16

¹⁰⁹ 17. Şura Ön Komisyon Raporları ss. 7-8

olarak çalışmaya ve araştırmaya da daha erken yaşta başlamaktadırlar. Bitip tükenme bilmeyen enerjileri sebebiyle yanlış olarak bazen kendilerinin hiperaktif olduğu söylenmektedir. Görev ve problemleri organizeli, hedefli ve verimli bir şekilde ele alarak çözerler Öğrenme, araştırma ve keşfetme konusunda fitri motivasyonları mevcuttur.¹¹⁰

5.2. Üstün Yetenekli Çocuklara Özel Eğitim Yöntemleri

Üstün yetenekli çocukların ihtiyaçlarını karşılamak ve gereksinim duydukları eğitimi verebilmek için ilk aşama olarak öğretmenleri veya aileleri tarafından fark edilmeleri ve uzmanlarca inceleme yapıp tanılanmaları gerekmektedir. Yurtdışında ve ülkemizde bu tip özellik gösteren çocuklar için çeşitli eğitim modelleri geliştirilmiştir. Geliştirilen eğitim modellerinde ana amaç; üstün yetenekli olan çocukların yetenek, ilgi ve kapasiteleri ölçüsünde eğitim alabilmeleridir. Geliştirilen eğitim modelleri üç başlık altında toplanabilir;¹¹¹

1. Hızlandırma
2. Gruplama
3. Zenginleştirme

5.2.1. Hızlandırma

Çeşitli uyarlamalarla bu programın normal sürecinden daha önce tamamlanmasıdır. Bu modelin pek çok değişiklik formu vardır. Okula erken başlama, sınıf atlatma, birkaç sınıf birleştirme, program süresinden daha kısa sürede tamamlama, kurslar alma ve seminerlere katılma gibi pek çok şekilde olabilir. Ebeveynler, öğretmenler ve yöneticiler genellikle üstün yetenekli çocukların hızlandırma programına katılmaları konusunda yeterli sosyal, duygusal, fiziksel ve motor olgunluktan yoksun oldukları düşüncesi hâkimdir. Ayrıca hızlandırma programı çocuğun yaşlarıyla iletişim kurma gereksinimlerine cevap vermemektedir.¹¹²

5.2.2. Gruplama

¹¹⁰ www. Üstün Ve Özel Yetenekli Çocuklar. Htm (07 -05- 2008)

¹¹¹ Metin, N, Üstün Yetenekli Çocuklar, Ankara, 1999, s. 17

¹¹² T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Megep (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Üstün Zekâ Ve Özel Yetenekli Çocuklar, Ankara, 2006, s. 34

Gruplamanın normal sınıflardaki üstün yetenekli öğrenciler için küme gruplandırılmaları, özel sınıf, özel bir okulda gruplandırma, kaynak odada gruplandırma ve kaynak merkezlerinde gruplandırma, özel seminerler, özel alan kursları, çeşitli çalışma merkezlerindeki (müze, üniversiteler, bilim laboratuvarları ve endüstri gibi.) özel çalışmalar şeklinde uygulamaları bulunmaktadır. Bu tip özel gruplandırmalar uygun olarak düzenlendiğinde çocukların yeteneklerini geliştirmede belirgin düzeyde başarı sağladığı, çocukların bu uygulamalarla benlik kavramlarının geliştiği görülmektedir.¹¹³

5.2.3. Zenginleştirme

Normal sınıf programında üstün yetenekli çocukların özelliklerine ve gereksinimlerine göre uygulamalar yapılması esastır. Bunun için normal sınıf içinde farklılaştırılmış öğrenme deneyimlerinin planlanması gerekmektedir. Yatay ve dikey olmak üzere iki türlü zenginleştirme yapılabilir. Yatay zenginleştirmede etkinlik çeşidini artırma söz konusudur. Dikey zenginleştirme ise, o konu ile ilgili derinlemesine çalışmalar yapılmaktadır. Zenginleştirilmiş normal sınıf modelinde, üstün yetenekli çocuklar için yaşitlarıyla merak ilgi ve yeteneklerine cevap verecek şekilde hazırlanmış keşfetmeye yönelik aktiviteler, grup eğitim alıştırmaları yer almaktadır. Sınıf programına, normalde bulunmayan daha zor konular ve farklı materyaller, değişiklik öğrenme alanları eklenmektedir.¹¹⁴

5.3. Üstün Yetenekli Çocukların Öğrenme Özellikleri

Son yıllarda, birçok toplumlarda eğitimleri üzerinde önemli durulan grupların başında üstünler gelmektedir. Üstün yeteneklilerin eğitimine bu denli önem verilmesi şu üç temel sayılıya dayanmaktadır.¹¹⁵

- Bugün, öğrenme yetenekleri okullardaki genel eğitimin gerektirdiğinin çok üstünde ve sayıları çok kabarık olan bir grup öğrenci vardır.
- Bugünün çocuğu yarının yetişkini olacağından, böylesine yetenekli olan çocukların tanınıp gereksinim ve yeteneklerine uygun önlemleri almak hiç de boşuna harcanmış zaman, para ve emek olmayacaktır. Onlar yarının araştırma uzmanları, yaratıcı sanatçıları ve bilim adamları, teknik elemanları, askeri liderleri, parlamento adamları olacaklardır.

¹¹³ Ersoy, Özlem, Avcı, Neslihan, Özel Eğitim, İstanbul, 2001, s. 136

¹¹⁴ Ersoy, Özlem, Avcı, Neslihan, a.g.k. , s. 137

¹¹⁵ Özsoy, Yahya, Özyürek, Mehmet, Eripek, Süleyman, a.g.k. , ss. 141- 142

Onlar insanlığın refahı ve ilerlemesi için katkıda bulunacak, hiçbir zaman kendilerinin devraldığını aynen korumakla yetinmeyecek, gerekenleri daima yenileyecek ve onlara bir şeyler ekleyeceklerdir.

- Bu çocuklara farklı eğitim önlemleri uygulamak, yeni yollar bulmak için harcanacak çabanın genel eğitime katkıda bulunacağı ve genel eğitimin ilerlemesine yardım edeceği unutulmamalıdır.

Üstün yetenekli çocuklar aranıp, taranıp bulunmalıdır. Keşfedilen yeteneklerin özel eğitim önlemleriyle en iyi biçimde gelişmelerini sağlamaktır. Bu grubu mümkün olduğu kadar kısa sürede hayata atmak ve verimlerinden toplum için yararlanmaktır. Buna belki de istihdamı demek mümkündür.

5.3.1. Yetileri tümüyle kullanabilmek

Yüksek yetenekli bir çocuğun kendine doğal gelen merakı ve çok geniş konulara olan ilgisi, konsantre olabilme yetisiyle birlikte, onu çalılık dikenlik ormanda yürüyüşünü engellemekten korur. O, doğal olarak, her tür bulmaca ve bilmecelere, sözcük oyunlarına, geometrik “orijinal” çizimlere, onları çözmek için adeta saldırır. Sorulabilecek her “neden”e gönül rahatlığıyla bir yanıt verir, bildiğini gayet kolay kullanır ve daha da öğrenmeye açtır. Zorluklar ve yarışmalar, öğrenmeyi körükler.¹¹⁶

5.3.2. Bilgi Bazını Genişletmek

Birçok alanı içeren bilgi hazinesi, üstün zekâlı çocuğa, içinde, yeteneklerini araştırma ve hangisinin ilgisini en fazla çekeceğini keşfetmesi konusunda gerçekçi bir şans verir. Darwin, kuramlarını masa başında değil, aldığı iki yıllık bursla Kızıldeniz ve civarında yaptığı araştırma gezilerinde yaptığı gözlem ve topladığı bilgilerle yazmıştı.¹¹⁷

5.3.3. Anlamayı Derinleştirmek

Bir öğrenci herhangi bir şeyin neden öyle olmasının gerekçelerini öğrendiği zaman, örneğin bir sözcüğün telaffuzu ya da bir vananın açılmasıyla bir yerlerden suyun akmaya başlaması, hem daha çabuk öğreneceği gibi, olaylar arasındaki ilintiyi de kavrar. Bu tür “anlayış”, yeni şeylerin daha çabuk öğrenilmesinde ve bununla oranlı olarak da, yeni

¹¹⁶ Norma E. ,Cutts, Nicholas Moseley, a.g.k. , s. 104

¹¹⁷ Norma E. ,Cutts, Nicholas Moseley, a.g.k. , s. 105

öğrenilmiş şeylerin daha bilinçli ve tamı tamamına uygulanmasında çok önemli bir rol oynar.¹¹⁸

5.3.4. Yeti Düzeylerini Yükseltme

Yüksek yetenekli bir öğrenciye, öğretim izlencesinin her branşından en yüksek düzeyde bilgi toparlayabilmesini ve öğrendiklerini de gene aynı düzeyde uygulayabilmesini sağlamaya yönelmelidir. Bu öğreti, insanlar arası iletişim alanını da içermelidir.¹¹⁹

5.3.5. Bir Öğrenme Aşkı Geliştirmek

Öğrencilerini “yalnızca ve yalnızca kitaptan” eğiten öğretmenler, dersleri öğretim izlencesine göre tümü tümüne tamamlamak çabasıyla, birçok aktiviteyi sınırlıyor. Verdikleri ödevlerle ve yılsonu “final” imtihanları için öğrencilerini o kadar fazla çalışmaya koşuyorlar ki, hepsi bittiğinde öğrenci, kitabını bir daha açmamak üzere kapıyor. Çocukların öğrendiklerinin hayat koşullarına uygulaması da bir dert oluyor böylece.¹²⁰

5.3.6. Arzu Edilebilecek Eğitim, Düşünme ve Paylaşma Yöntemlerini Aşlamak

Öğrenmesi gerektiğinden daha fazlasını yapmaya cesaretlendirilmeyen yüksek yetenekli bir çocuk, öğrenebileceği ekstra şeyleri kaçırdığı gibi, düşünmede ve paylaşmada payına düşeni almıyor demektir. Yeterince uyarılmayınca, çocuk, inisiyatif sahibi olmayı öğrenmediğinden çalıştığı kadarıyla kaldığı gibi, eskiden beri sahip olduğu öğrenme, düşünme ve karar verebilme sınırları içinde yetiniyor.¹²¹

5.3.7. İnisiyatifi Cesaretlendirmek

İnisiyatif, yüksek yetenekli bir çocuğun en doğal bir öznesidir ve kendi programını geliştirmesi için ona yeterli şans tanınmalıdır.¹²²

5.3.8. Yaratıcılığa Şans Vermek

¹¹⁸ Norma E. ,Cutts, Nicholas Moseley, a.g.k. , s. 106

¹¹⁹ Norma E. ,Cutts, Nicholas Moseley, a.g.k. , s. 107

¹²⁰ Norma E. ,Cutts, Nicholas Moseley, a.g.k. , s. 108

¹²¹ Norma E. ,Cutts, Nicholas Moseley, a.g.k. , s. 109

¹²² Norma E. ,Cutts, Nicholas Moseley, a.g.k. , s. 110

Yüksek yetenekli kız ve erkeklerin gelişiminde acıklı noktalardan biri de, onların yaratıcılıklarının çoğu kez az ömürlü olmasıdır. Bunun nedeninin bir parçası, onların ebeveynleri, öğretmenleri ve en önemlisi “normal” arkadaşları tarafından konulan “hizaya gel” baskısıdır. Bu çocuklar kendilerini ifade etmeye yardımcı olabilecek tekniği bilmediklerinden gitgide duygularını bastırabilirler. O, bir şeyler üretmiş olmanın mutluluğunu yaşamalıdır. Yaratıcılığı besleyen ya da onu ortaya çıkarabilen, ona hayatiyet veren bir öğretmen, kendi mesleğinde bir yaratıcı sayılır.¹²³

II. BÖLÜM

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR, SEÇİLMİŞ ÜLKE ve TÜRKİYE UYGULAMALARI

¹²³ Norma E. ,Cutts, Nicholas Moseley, a.g.k. , s. 111

1. ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

1.1. Öğretmenlerden Kaynaklanan Sorunlar

Öğretmenlerin gerek hizmet öncesi gerekse hizmet-içi eğitimi, sunacakları hizmeti farklılaştırarak öğrencilerin ihtiyaçlarına farklı yöntem, içerik, malzeme ve zamanlama ile yanıt verme becerisini geliştirmeye yönelik değildir. Sınıftaki üstün yetenekli çocuk ile öteki çocuklar ve veliler arasında ortaya çıkan yanlış anlamaları, sürtüşmeleri ve zaman zaman ciddi boyutlara ulaşan sorunları çözmedeki bilgisizlikleri ve yetersizlikleridir. Yetenekli çocuk farklı ihtiyaçlarını görmezden gelen, yetenek alanındaki üstünlüğünü reddederek onu sıradanlaştırmaya çalışan okulu ve öğretmeni, kendisine ve çevresine zarar vererek cezalandırmaya çalışır. Bu karşılıklı ödenen bir bedeldir ve eğer durdurulmazsa karşılıklı tahribat bir “farklılığın bedeli döngüsü” halinde büyür; en iyi olasılıkla üstün yetenekli çocuğun okuldan uzaklaştırılması ile son bulur.¹²⁴

Üstün yeteneklilerin eğitimi için özel önlemler alınmadığında bir takım sakıncalar ortaya çıkar. İlk akla geleni bu yeteneklerin eriyip gitmeleridir. Bu gibi çocukların öğrenimleri sırasında da bir takım güçlüklerle karşılaştıkları bir gerçektir. Üstün zekâ evde, okulda, çevrede bilinmeli, takdir edilmeli ve kabullenilmeli. Okuldaki çalışmalar, verilen ödevler onların ilgilerine ve seviyelerine uygun olmazsa okul onlar için can sıkıcı hale gelir. Okul günü, ders saatleri çok uzun görünür. Üstün zekâlı çocukların çoğu okulda kendi doğru bildiği, inandığı şekilde hareket etmek ister. Bazıları kendi kabiliyetini saklama yoluna sapar. Okullardaki kolay başarı üstün zekâlı çocukların bazılarında iyi çalışma alışkanlıklarının gelişmesini engeller. Üstün zekâlılar bazılarının başı el yazısı ile derttedir. Kendi düşünce, duygu ve fikirlerini daha çok sözlü olarak ifade etmekten hoşlandıkları için yazı onlara yüküdür. Bu çocukların bazılarında “başarısızlığa uğramak” korkusu vardır. Bundan dolayı bazen yeni yaşantılar kazandıracak etkinliklerden kaçınırlar. Sakındıkları etkinlikler daha çok beden, fizik ve motor faaliyetlerle ilgilidir.¹²⁵

Kendilerine has, esnek ve öğrencinin isteklerini ön plâna çıkaran programlar geliştirip uygulayan; sıcak müsamahakâr bir atmosfer oluşturan; bireylere göre farklılaşan stratejiler uygulayan; kişilerin imajlarına saygı duyan ve pozitif davranışları destekleyen; onların inanç ve değerlerine saygılı olan; hayal gücüne ve üretkenliğe saygı duyan, dersin entelektüel

¹²⁴ Akarsu, Füsün, a.g.m. ,s. 60

¹²⁵ Özsoy, Yahya, Özyürek, Mehmet, Eripek, Süleyman, a.g.k. , ss. 145–146

seviyesini tutan; ferdiyetçi davranışlara ve kişiliklere saygılı olan; konularına son derece hâkim olmanın yanında, daima kendilerini yeni temel, bilgi ufkunu genişletmeyi ihmal etmeyen; öğrencilerine inanan, güvenen ve onlara eşit davranan kimseler olmaları gerekir.

1.2. Çeşitli Yaklaşımlar Ve Sorunlar

1.2.1. Yarı Zamanlı Özel Sınıf

Özel yetenekli öğrenciler haftada birkaç kez özel sınıfta kendisi gibi özel yetenekli olan öğrencilerle özel eğitim öğretmeni tarafından eğitilmektedir. Bu sınıfta, zenginleştirilmiş etkinlikler, yaratıcılık ve yüksek seviyeleri düşünme etkinlikleri ile bağımsız projeler üzerinde çalışılmaktadır. Bu uygulama, özel yetenekli öğrenciye diğer özel yetenekli öğrencilerle sosyal olarak güvenli bir ortamda etkileşim imkânı sağlaması açısından yararlıdır.¹²⁶

1.2.2. Tam Zamanlı Özel Sınıf

Özel sınıflar, belirli sayıda üstün zekâlı ya da özel yetenekli çocuklar için büyük yerleşim merkezlerindeki büyük okullarda kurulan sınıflardır. Özel yetenekli öğrenci kendisi gibi özel yetenekli çocuklarla normal programdan tamamen farklı hızlandırılmış veya zenginleştirilmiş bir müfredat ile eğitim görmektedir. Ancak yaşlarıyla bir arada olma fırsatı sınırlıdır ya da hiç yoktur.¹²⁷

1.2.3. Bağımsız Çalışma

Öğrenci bireysel olarak bir öğretmenin çeşitli seviyelerdeki rehberliğiyle genellikle kendi seçtiği bir proje üzerinde çalışmaktadır. Bu proje, bütün bir konunun küçük bir parçası olabileceği gibi küçük bir sınıf içi projesi de olabilmektedir.¹²⁸

1.2.4. Gezici Öğretmen

Özel yetenekli öğrencilere uygun hizmetleri sağlamak üzere birçok sınıf ya da okuldan sorumlu olup okul personeli ve öğrencilerin eğitim tüm ihtiyaçlarını karşılamakla

¹²⁶ <http://www.cocukgelisimi.net/cocukgelisimi.aspx> (16-04-2008)

¹²⁷ <http://www.cocukgelisimi.net/cocukgelisimi.aspx> (16-04-2008)

¹²⁸ <http://www.cocukgelisimi.net/cocukgelisimi.aspx> (16-04-2008)

yükümlüdür. Bu hizmet, kısıtlı maddi olanaklar, yerleşim yeri özellikleri gibi nedenlerle eğitimcinin temin edilemediği durumlarda kullanılır.¹²⁹

1.2.5. Rehber Kişi

Bu modelde, özel yetenekli öğrencinin yeteneği olan alanla ilgili daha ileri bilgi, beceri ve deneyim kazanması amacıyla alanda yeterli bir yetişkinin rehberliği sağlanır. Aynı zamanda yetişkin öğrenci için bir model olmaktadır. Kaynak oda: Kaynak odada özel yetenekli öğrenciler için bağımsız çalışma materyalleri bulunmaktadır. Öğretmen açısından ise burası bir çalışma ortamı olarak hizmet vermektedir. Özel okullar: özel yetenekli öğrencinin yetenek alanıyla ilgili ileri planlamalar yapılmış müfredatı olan, tamamen bu öğrencilere göre geliştirilmiş seçkin okullardır. Ülkemizde fen liseleri, Anadolu güzel sanatlar liseleri, İnanç Vakfı Lisesi bu biçimde örgütlenmiş olan kurumlardır. Tarihsel gelişim açısından ilk örnek ise Enderun Mektebidir.¹³⁰

1.2.6. Okula Erken Başlama

Üstün zekâlı olduğu erken yaşlarda ortaya çıkan çocukların takvim yaşına bakılmaksızın okula başlama yaşından bir ya da iki yıl erken başlatılması biçimindeki uygulamadır. Öğrenci bu arada bağımsız çalışmalar, yaz çalışmaları ve okul sonrası çalışmalar ile kazanması gereken beceriler konusunda desteklenmektedir. Birçok ülkede bu uygulama yapılmaktadır Türkiye'de ilköğretim kademesinde ilgili yönetmeliğin 41. maddesi erken başlamaya imkân vermektedir. Savunucularına göre erken gelişmiş çocuğun okula alınmaması onun gelişimine engel olmaktadır. Ancak, ilk bakışta kabul edilebilir bir görüş gibi görünmekteyse de çocuğun okula başladığı zamanki bedensel, toplumsal ve duygusal gelişimi dikkate alınmadan yapılırsa birçok sorunun ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu sorunlar okuldan hoşlanmama, duygusal ve toplumsal açıdan iletişim kurma zorlukları, küçük kaslarda bozulma, bedensel etkinliklerdeki başarısızlık sonucu kendine güvensizlik şeklinde görülebilir.¹³¹

1.2.7. Devam Eden İlerleme

¹²⁹ <http://www.cocukgelisimi.net/cocukgelisimi.aspx> (16-04-2008)

¹³⁰ <http://www.cocukgelisimi.net/cocukgelisimi.aspx> (16-04-2008)

¹³¹ <http://www.cocukgelisimi.net/cocukgelisimi.aspx> (16-04-2008)

Özel yetenekli çocukların kendi hızlarına göre belli bir süreci dizisel bir program dâhil edilerek izlemesi sağlanmaktadır. İleri olduğu derslerde sınıf atlama; Öğrenci yeteneğine göre dersi farklı sınıflardan alabilmektedir. Örneğin, matematik alanında yeteneği olan beşinci sınıf öğrencisi yeteneğine göre ortaokul matematik derslerine devam etmektedir.¹³²

1.2.8. Sınıf Atlama

Çocuk okula başladıktan sonra okul başarısına, uzman görüşlerine ve psikometrik ölçüm sonuçlarına göre, öğrenim ve zekâ düzeylerine uygun bir ya da iki üst sınıfa atlatılmak suretiyle yapılan bir uygulamadır. Öğrenci, belirlenen seviyesine göre yaşına uygun sınıfa değil seviyesine uygun ileri bir sınıfa yerleştirilmektedir. Bu yöntemle çocuğun öğrenme hızına uygun bir hızlandırma yapılarak akademik gelişmesi sağlanabilir. Bu uygulamanın en sakıncalı yanı, çocuğun sadece zihinsel gelişimini, düzeyini ve bilgisini dikkate alarak onu kendi akranlarından ayırıp yaşça daha büyüklerin, bedensel ve duygusal gelişim açısından farklı olanların yanına koyarak eğitime zorlanmasıdır. Türkiye'de ilköğretim kademesinde ilgili yönetmeliğin 41. maddesine göre sınırlı olarak uygulanmaktadır. Kurslar ve ileri dersler: Özel yetenekli öğrenci, üstün olduğu alanla ilgili ileri düzey kurslara ve derslere katılmaktadır. Programı süresinden daha kısa sürede tamamlama: Hızlı öğrenme yeteneğine sahip özel yetenekli öğrenciler için derslerde uyarlamalar yapılarak programı normal süresinden daha kısa sürede tamamlamaları sağlanır. Böylece öğrencilerin yeteneklerini geliştirmelerine fırsat yaratılmaktadır.¹³³

¹³² <http://www.cocukgelisimi.net/cocukgelisimi.aspx> (16-04-2008)

¹³³ <http://www.cocukgelisimi.net/cocukgelisimi.aspx> (16-04-2008)

Tablo 6 Ailenin-Öğretmenin Olumsuz Tutum ile Davranışları ve Sonuçları

ÖZELLİKLER	AİLENİN VE ÖĞRETMENİN OLUMSUZ TUTUM VE DAVRANIŞLARI	SONUÇLARI	AİLENİN VE ÖĞRETMENİN OLUMLU TUTUM VE DAVRANIŞLARI	SONUÇLARI
Çok çabuk öğrenmek	Öğrendiği konularda ısrarla tekrar yaptırılması	Dikkatsizlik, ilgisizlik, tembellik, ayrıntıları öğrenmeme oluşur. Rehberliğe direnç gösterir.	Proje ve araştırmaya yönlendirme, etkinlikleri zenginleştirme, ihtiyaçlarına cevap verecek uygun ortamı sağlama.	Öğrenme ve araştırma yapmaya istekliliğin artar. Yaratıcılığı gelişir.
Soyut muhakeme yeteneği: bilgi görünme	Diğer çocuklardan farklılığının sürekli gündeme getirilmesi ve şımartılması.	Gerçeklerden kaçar, bahane uydurur, bilgiçlik taslar. Sosyal uyumu bozulur.	Çocuk olduğunun unutulmaması, herkesin farklı özelliklere sahip olduğunun belirtilmesi.	Kendisini ve başkalarını olduğu gibi kabul eder. Uygun sosyal davranışlar geliştirir.
Bağımsız çalışma yeteneği	Akranları ve sınıf arkadaşları ile çalışmaya zorlanması. Onun farklılığının göz ardı edilmesi.	Yanlış anlaşılabilir ya da topluma uyum sağlayamayan birey haline gelir.	Farklılığı nedeniyle akranlarından bağımsız çalışmaya yönlendirme, grup etkinliklerinde ise lider olmalarının sağlanması	Akranları tarafından soyutlanmayan, toplumda yetenekleri ile kabul gören bir birey olur.
Keskin bir mizah anlayışına sahip olma.	Yaptığı alaycı esprilere gülünmesi ve bu tür davranışlarının kabul edilmesi.	İğnelemeleri ile çevresine acımasızlığını gösteren, kendini diğer bireylerden daha üstün gören ve bunun sonucunda çevresini üzen bir birey olur.	Her insanın bir takım olumsuz özelliklerinin, eksikliklerinin olduğu ve bunlarla alay edilmesinin o insanları üzeceğinin, küçük düşüreğinin belirtilmesi.	Çocuk mizah anlayışını geliştirir. yeri ve zamanı geldiğinde bu yeteneğini kullanmayı öğrenir.
Amaca yönelebilmek, kendini bir işe	Çocuğun sorumluluklarını bilme ve yerine getirme konularında; ihmalkar veya baskıcı	Sorumluluk alamaz. Öğrenme ve araştırmaya	İlgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirilmesi. Baskıcı olmayan, demokratik	Sorumluluk alır ve sorumluluklarını yerine getirir. İç disiplin kazanır.

verebilme becerisi, istekli, uyanık, enerjik	davranılması.	olan ilgisini kaybeder. Yaratıcılık yeteneğini geliştiremez. hayal kırıklığına uğrar.	ortam oluşturulması. Yeni ve ilginç fikirlere açık olunması.	Metotlu çalışma alışkanlığı kazanır. hayal kırıklığı yaşamazlar.
Duyarlı ve empatik	Çocuğun: Suçlanması. Yargılanması. Eleştirilmesi.	Olumsuz benlik gelişir. İçe kapanık, kırılğan veya saldırgan, yıkıcı bir kişilik sergiler.	Çocuğun : Kabul edilmesi. Eleştirilmemesi. Sevgi dili ile izah edilmesi.	Özgüvende ve benlik saygısı gelişir.
İlgi alanları çeşitlidir.	Çocuğun ilgi ve yeteneklerinin göz ardı edilmesi. Kendi istekleri veya şartlar doğrultusunda yönlendirilmesi.	Tek yönlü bir gelişim ortaya çıkar. Yaratıcılığının gelişmesi engellenmiş olur.	Çocuğun ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirilmesi. Uygun ortamın hazırlanması.	Kendisini her yönden geliştirir. Verimli ve mutlu bir birey olur.

Kaynak:<http://site.mynet.com/ustunveozel/siteozet.doc> (09- 03- 2008)

1.3. Aileden Kaynaklanan Sorunlar

Ailelerin büyük bir kısmı üstün yeteneğin ne demek olduğunu, çocuklarının üstün yetenekli olup olmadığını ve ne yapmaları gerektiğini bilmemektedir. Fark ettikleri tek durum çocuğun farklı olduğudur. Bu farklılık zaman içerisinde genellikle bir avantaj değil dezavantaj olarak ortaya çıkar ve ailenin çözmesi gereken bir dizi sorun halini alır. Üstün yetenekli çocukların ailelerinin baş etmek durumunda kaldığı sorunlar dört başlık altında incelenebilir:¹³⁴

- Ailenin üstün yetenekli çocukla baş etmesi,
- Ailenin kendi içinde farklılıkla baş etmesi,
- Ailenin çevreyle baş etmesi,
- Aile ve okul.

Ailelerin, üstün çocuklarının psikososyal gelişimleri ve eğitimleri için dikkat etmeleri gereken önemli hususlar vardır: İlk olarak aile, üstün zekâlı olan çocuğunun diğer çocuklardan farklı olmadığını, onlar gibi sevgi, ilgi, oyun oynamak gibi ihtiyaçları olduğu kabul etmelidir. Çocuğun yeteneklerinin geliştirilmesi için; ilgi, yönelim ve isteklerini belirleyebileceği seçenekli ortamlar hazırlanmalı ve fikirlerine ve hayallerine saygı duyulmalıdır. Çocuğun zekâsını geliştirebileceği malzemeler malzemeler, oyuncaklar alınmalı, kültürel etkinliklerde bulunması sağlanmalıdır. Tek yönlü bir kişi olmaması için değişik ilgi alanlarına yönlendirilmelidir.

Çocuğun üstün zekâlı olduğu anlaşıldığında çocuk bundan haberdar edilmemelidir Bu özelliğinden dolayı kardeşleri veya diğer çocuklarla kıyaslanmamalıdır. Eğer kardeşleri varsa, ailenin üstün zekâlı çocuğa kardeşlerine davrandığından farklı bir tutumu olmamalıdır. Üstün

¹³⁴ Füsün Akarsu, a.g.m. ,s. 51

çocukların önemli özelliklerinden biri meraklıdır. Aileler, çocuğun sorduklarına azarlayarak ya da yanlış biçimde yanıtlamaktan kaçınmaları, baştan savma yanıtlar vermemeleri, doğru yanıt vermeleri gerekir. Bazen çocukların sorularının yanıtlanmasında zorluk çekilebilir. Böyle durumlarda çocuğa karşı tepkisiz kalmak yerine, çocukları araştırma yapabilecekleri kaynakları araştırarak yönlendirmek gerekir.¹³⁵

Öğrencilerinizin evde de sıra dışı yaptığı iş ve başarılarından haberdar edilmek istediğinizi bildirin ki, sizin de ayrıca onu tebrik etmeniz ve sempati göstermeniz ona ayrı bir heyecan versin. Tersine, eğer davranış ya da çalışma alışkanlığında kötüye giden bir durum varsa okula derhal bildirmelerini rica edin. Yaratıcı çocuğun ebeveynleri sizle çocuklarının eğitimi ve gelecekteki mesleği hakkındaki ümit ve planlarını paylaşmalıdır. Bu onun ilerisini yapıcı bir şekilde düşündüklerini belirtecek ve böylece size, öğrencinin ileride alması gerekli kurslar hakkında onlara önerilerde bulunmanıza fırsat verecektir.

Ebeveynler okulun ne yaptığı konusunda samimi olarak ilgili iseler, onara sayısız yollardan yardım edebilirsiniz. Sosyal çalışma grubunda Polonya çalışılırken, gruba ait bir kızın annesi gruba Polonya'nın yerli kostümlerini ödünç verdi ve onlara Polonya folk danslarını öğretti. Buhar kudretini çalışan fen grubundaki bir öğrencinin makine mühendisi olan babası gruba James Watt'ın orijinal buhar makinesinin bir maketini hediye etti. Başka bir baba da bir hafta sonunda erkek çocukları New York'a Bilim Müzesi'ni ve Hayden Gözlemevi'ni ziyarete götürdü. Aynı şekilde evde özel kütüphane kurmaları, kişisel bilgisayar kullanabilmeleri; müzik, dans ve spor faaliyetlerine katılımları konularında da bol bol önerilerde bulunulur.¹³⁶

1.4. Çevreden Kaynaklanan Sorunlar

Üstünlüğün ve farklılığın hoşgörüsü ile karşılanmadığı toplumumuzda bu özellikleri taşıyan bireylere de sempati ile yaklaşıldığı söylenemez. En yaygın tepki "Allah onlara bol bol zekâ vermiş daha ne istiyorlar?" biçimindedir. Ardından daha iyi niyetli "Onlar zekâları ile her problemi kendi başlarına çözebilirler, kimsenin yardımına ihtiyaçları yok" yaygın kanısı gelir. Bunu biraz daha husumet içeren "Mevcut üstünlükleri yetmiyormuş gibi bir de ayrıcalıklı fırsat ve imkânlar tanınmamalıdır" yargısı izler. Yoksul kesimden gelen üstün yetenekli çocuklar için açılan parasız yatılı özel okulun kuruluşu sırasında sıkça karşılaşılan itiraz dolu tepki ise tüm bunların da üstüne u değerli olanağın neden hali vakti yerinde çocukları dışlayarak yoksul ailelerin çocuklarına sunulduğu yönündeydi.¹³⁷

Akraba ve arkadaş çevresi üstün yetenekli çocuğu uyumsuz, başına buyruk, grupla uzlaşmak yerine kendi ilgilerinin peşinden giden, liderlik hevesinde, başkalarının hatasını gösteren, bilgiçlik taslayan, kendini beğenmiş bir kişilik olarak yorumlayabilir. İşin ilginç yanı çocuklar zamanla bu yargıları içselleştirerek ya da rasyonalize ederek gerçekten böyle davranmaya başlayabilir. Bu tür çocukların yaşlılarından çok yetişkinlerle ilişki ve dostluk geliştirmeyi tercih ettikleri yaygın

¹³⁵ http://aile-egitim.com/index.php?option=com_content&task=view&id=94&Itemid=2 (29- 01- 2008)

¹³⁶ Norma E. ,Cutts, Nicholas Moseley, a.g.k. , s. 433

¹³⁷ Akarsu, Füsün, Üstün Yetenekli Çocuklar Aileleri ve Sorunları, Ankara, 2001, s. 56

bir gözlemdir. Dolayısıyla akran çevresi söz konusu olduğunda üstün yetenekli birlikte olunması zor bir çocuktur. Ve bu zorluk tamamen aileye yansır. Bir anlamda çocukla çevresi arasında sıkışıp kalan aile bir yandan dışlanma ya da cezalandırılma tehlikesi ile karşı karşıya kalan çocuğu korumaya çalışırken, bir yandan da çocuğu normlara uymaya, farklılığını, sivriliğini törpülemeye zorlayabilir. Aile için bekliliğinde çevreye karşı övünme vesilesi olan çocuk zamanla çevreye karşı mahcupluk, suçluluk ve utanç yaratan bir problem çocuğa dönüşebilir.

Belli yaş gruplarındaki çocuk davranışlarına ilişkin kalıp yargıları ve standart beklentileri olan yetişkinlerin üstün yetenekliler karşısındaki davranış ve tutumları iki genel gruba ayrılabilir. Hayranlık/takdir duyma ve eleştirme/küçümseme. Daha az sayıda görülen ilk gruba giren yetişkinler genellikle duygu ve övgülerini ifade ederek çocuğun özgüvenini arttırdıkları ölçüde beklenti çıtasını çocuğun ulaşamayacağı yere ve yüksekliğe koyarak onu başarısızlığa ve hayal kırıklığına da sürükleyebilirler. İkinci gruptakiler çocuğu “anormal” bularak normalleştirmeye ya da haddini bildirmeye çalışırken bu sevimsiz durumdan ötürü aileyi suçlayabilir. İyi terbiye almadığı toplumun beklentilerine göre davranmamasından anlaşılan bu çocuklar dışlanır ya da cezalandırılır. Gözlemler ülkemizde kendisi de üstün yetenekli olan ya da bu tür çocukları yakından tanıyan yetişkinlerin onlara sempati ve yardım duygusu ile yaklaştıkları yönündedir. Çoğunluğunu sıradan yetişkinlerin oluşturduğu yetişkin kitlesi ise böyle bir olguyu kabul dahi etmeme ve bu tür çocuklara herhangi bir farklı uygulamayı kesinlikle reddetme eğilimindedir. Üstün yetenekliler eğitiminin ülkemizde bu denli ihmal edilmiş olmasında tarihi, toplumsal ve kültürel sebeplerin yanı sıra eğitim camiasındaki üstün yeteneklilerin azlığı ve etki gücünden yoksunluğu da bir etkidir.¹³⁸

2. ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNDE AİLE, ÖĞRETMEN ve ÇEVRENİN ROLÜ

2.1. Aileye Düşen Görev ve Sorumluluklar

Üstünlerin önemli özelliklerinden biri meraktır. Bu durumlarda, çocukların gereksinimlerini karşılayacak çözüm yolları bulunmalıdır. Anne-babalar, iyi birer dinleyici olarak da, üstün çocuklarına yardımcı olabilirler. Çünkü üstünler düşünce ve değerlendirmelerini, yaşlılarından daha fazla aktarma ihtiyacındadırlar. Üstünlerdeki bütün gelişim hızlarının aynı anda gelişmediği gerçeğinin unutulmaması gerekir. Çoğu kez zihinsel gelişim sezgi ve duygusal gelişimden daha ileridir. Üstünler ilgi alanları ve duygusal konularla ilgili mükemmeliyetçilik arayışındadırlar. Anne-babaların, çocuklarına olan sevgilerini, herhangi bir koşula bağlı olmadan daima var olduğunu tekrarlamalarında yarar vardır. Bu tür çocukların her alanda üstünlük gösteremeyebilecekleri gerçeği akıllardan

¹³⁸ Akarsu, Füsün, a.g.k. , ss. 55–57

çıkarılmamalıdır. Üstünlerin potansiyelleri oranında başarı gösterememelerinin birinci nedeni, çalışma alışkanlığına sahip olmamalarıdır.

Bu çocuklarla birlikte yaşarken ana babasını büyüyen ya da utandıran belli davranışlar sergileyebilecekleri de unutulmaması gereken bir husustur. Bunun yanı sıra çevresindekileri hayrete düşüren birtakım davranışlar da yapabilirler. Bu nedenle üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocuklarda ortak olan özellikleri ve ailelerin bu özelliklerle nasıl baş edebileceklerini belirlemek gerekmektedir. Sonu Gelmeyen Sorular. Üstün yetenekli/zekâlı çocuklar akranlarına kıyasla öğrenme hızları çok yüksek olduğu için bilgiye açtır. Yaşadıkları çevre ve dünya hakkında hiç durmaksızın bilgi edinmeye çalışırlar. Bazıları her şey hakkında bilgiyi öğrenmek isterken bazıları da bir çekirge gibi bir konudan diğerine ya da bir ilgi alanından diğerine atlayabilirler. Bazıları ise belli bir zaman diliminde sadece özel bir konuya ilgi duyarlar ve bu konu etrafında zaman harcayarak bilgi toplarlar. Neredeyse sonsuz denebilecek kadar çok soru sorabilirler. Ayağa kalktıkları dakikadan, uydukları ana kadar dünya ile ilişkili pek çok bilgi edinmek isterler.

Üstün yetenekli/zekâlı çocuğa sahip bir aile bu durumu şöyle betimlemektedir. “Çocuğum aynı bir sünger gibi her şeyi emmek istiyor.” Bu çocukların sordukları sorulardan bazıları aşağıda belirtilenlere benzer. Yıldızlar nereye giderler? Neden üstümüze düşmezler? Neden karlar ilk önce ağaçların altında erimeye başlar? Ağaçlar ısı yaratır mı? Şimdiye kadar neden soğuk algınlığı için çare bulunamadı? Neden hala savaşlar var? Çocukların sordukları soruların bir kısmını cevapları vardır diğer bir kısmın da belirgin ve açık herhangi bir yanıt yoktur. Ailelerin çocuklarının bu sorularına yanıt verirken çaba sarf etmeleri onların rahatlamasına sebep olur. Ailenin verdiği cevapların ise çocuğun anlayabileceği bilişsel seviyeyi aşmaması gerekmektedir.¹³⁹

Unutulmamalıdır ki üstün zekâlı çocuk ailenin cevaplayabileceğinden çok daha fazlasını sorabilir. Çocuğun sorduğu sorular gerçekten aileyi zorlamışsa bu durumda aile kendine ve çocuğa karşı dürüst olmalıdır. Çocuğun bilişsel düzeyine uygun olarak cevap öncesi bir ön hazırlık yapılmalıdır. Örneğin, “Bu gerçekten iyi bir soruydu. Pek çok erişkin bu soruyu sormakta, bununla birlikte cevap olarak verebileceğimiz çok net bir yanıt yok. Bu konuda sen ne düşünüyorsun? Benim ne düşündüğümü bilmek ister misin?” gibi cümleler kullanarak çocuğa yardımcı olmaya başlanabilir.¹⁴⁰

Bir ailenin neden, ne zaman, ne için, kim gibi sorulara hazırlıklı olması için belli bir ön hazırlık yapması ya da bu hazırlığın yapılabilmesi için çeşitli düzenlemelerde bulunması

¹³⁹ <http://www.agriaturkanaokulu.k12.tr.aspx/alkatac.asp?taslicay=136&kat=4> (02- 03- 2008)

¹⁴⁰ <http://www.trabzonbilsem.net/content/view/168/73/> (13- 10- 2008)

gereklidir. Örneğin aile, başvurabileceği kaynak kitapları her zaman elinin altında bulundurmalıdır. Kaynak ya da yararlı kitaplar arasında ansiklopediler, atlaslar sayılabilir. Ek olarak internetten yararlanmak üzere belli adresleri ya da arama motorlarını önceden bilmeli kısaca bilgiye giden yollar hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Tüm bu kaynakların el altında ve her an ulaşılabilir olması aileyi kısıtlı zaman dilimlerinde faydalanabileceği kütüphanelere daha az bağımlı hale getirmektedir. Etkinlikler aracılığı ile öğrenme üstün yetenekli/zekâlı çocuklar ve aileleri öğrenme ve keşfetme süreçlerinin sonunda bir etkinliğin üretildiğini fark ederler.

Bazı çocuklar öylesine etkin ve hareketlidir ki yanlışlıkla dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu tanısı alma olasılıkları ile karşı karşıyadır. Bu tanı konulan çocuklarla olan farkları, üstün yetenekli/zekâlı çocukların güdülenmelerini ya da hareketlerini sağlayan gücün onların araştırdıkları sorularına bir yanıt bulma arayışıdır. Çevrelerindeki dünyayı merak ettiklerinden, zorluktan ve karmaşıklıktan hoşlandıkları için bu hareketli davranış örüntüsünü sergileyebilirler. Bazen durumu ya da olayı olduğundan çok daha karışık bir hale getirirler. Sonsuz gibi gözüken enerjilerini bir amaca ulaşmak için kullanırlar. Hem zihinsel hem de fiziksel açıdan etkindirler. Diğer yandan dikkat eksikliği hiperaktivite tanısı almış çocuklar ise bir amaç doğrultusunda çoğu zaman hareket etmezler. Bedenlerini olduğu gibi beyinlerini de çok çalıştırırlar, bu durum onların uykuya dalma süreçlerinde de belli aksaklıkların ortaya çıkmasına neden olabilir. Böylelikle zihinlerini dinlendirmede ve rahatlama zorluk yaşayabilirler.

Aile, bu etkin hareketlerini, hayal güçlerini ve enerjilerini boşaltmada plan yapıp onları yönlendirerek yardımcı olabilir. Destekleyici heyecanlı bir konuşmadan, ya da heyecan duyulan bir film izledikten sonra veya müthiş bir plan yaptıktan sonra üstün yetenekli/zekâlı çocukların hemen uykuya dalmasını beklemek çok büyük haksızlık olur. Onların rahatlayabilmeleri için belli bir zaman dilimi gereklidir. Başucu hikâye kitapları ya da yatakta uyuma önce dinlenen rahatlatıcı müzikler çocuğun uyumasına yardımcı olacaktır. Ne zaman ne olduğunu hatırlama Üstün yetenekli/zekâlı çocukların büyük bir çoğunluğu kusursuz bir belleğe sahiptir. Ailelerinin unuttukları birtakım noktalar da onlara yardımcı olurlar. Örneğin; bir anne çocuğu 3 yaşındayken aldığı bir biletin çocuğu 9 yaşına geldiğinde hala zamanını, yerini ve bir takım bilgileri hatırladığını söylemektedir. Bu çocuklar özel günlerde, yılbaşı ya da bayramlarda aldıkları hediyeleri ya da kendilerine verilen sözleri çok iyi hatırlarlar.¹⁴¹ Örneğin; “3 hafta önce salı günü bana çocuk parkına gideceğimizi söylemiştin. Sanırım hala gitmedik değil mi?”, “ Geçen sene Eylül ayında öğretmenim bir alan gezisine çıkacağımızı

¹⁴¹ <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi39/ataman.htm> (21- 04- 2008)

söylemişti ama henüz gitmedik. Neden?”. Güven aşlamak için ailelerin ya da öğretmenlerin tutamayacakları sözleri vermemeleri gerekmektedir. Erken öğrenmeler Farklılıkların olmasına rağmen üstün yetenekli/zekâlı çocuk erken yaşlarında yaşıtlarına nazaran daha önce konuşmasını ve yürümesini öğrenir. Fakat bazı durumlarda çocuklar tam doğru ve düzgün cümlelerle konuşmaya başlayıncaya kadar sözel iletişim kurmada isteksiz davrandıkları gözlemlenebilmektedir. Benzer bir şekilde tam olarak dengelerini sağlamadan yürümek istemeyebilirler. Genellikle bu çocuklar pek çok şeyi bir ya da iki tekrardan sonra öğrenirler. Tek bir tekrardan sonra kolaylıkla öğrenebilirler, hatta onların öğrenmesini istemediğiniz bir takım bilgiler olduğunda da durum bundan farklı olmaz.

Üstün yetenekli/zekâlı çocuklar konuşmasını çok severler ve yaşıtlarına göre zengin bir dil kullanırlar. Konuşma dilinde yaşıtlarına göre daha fazla sözcükten yararlanırlar. Bu durum zaman zaman yaşıtlarıyla aralarına belli bir soğukluğun girmesine de neden olabilir. Zira yaşıtları onların kullandıkları dili anlamada zorluk yaşayabilmektedir. Örneğin; üstün yetenekli/zekâlı çocuk dinazorlar hakkında konuşurken genel bir takım sözcükler yerine özelleşmiş terimlerini kullanmayı seçebilir. Dinozor yerine brontosaurus, stegosaurus, tyrannosaurus trex gibi özelleşmiş kelimeleri kullanabilir. Bu çocuklar bu gibi sözcükleri duymak ve anlamakla kalmaz doğru içerik içerisinde de kullandıkları dilde yer verirler. Eşzamanlı olmayan gelişim Üstün yetenekli/zekâlı çocukların yaşıtlarıyla kıyaslandığında duygusal, fiziksel ya da zihinsel yaşlarının farklı zamanlarda gelişebildiği görülmektedir. Bu nedenle üstün zekâlı pek çok çocuk bu alanlarda belli performans gösteren farklı gruptaki çocuklarla arkadaşlık yapmayı tercih ederler.¹⁴²

Bu parlak çocuklar oyun oynamak ya da fikirlerini paylaşmak için diğer bireylere ihtiyaç gösterirler. Büyük bir grup içinde birkaç yaşıtı çocuk olsa da onları bulma ve kuvvetli ilişki kurma eğilimi gösterirler. Çocuk yaşıtı olan diğer çocuklarla problemler yaşadığında kendisinden yaşça ileri olan çocuklarla arkadaşlık etmenin daha uygun olduğuna ilişkin bir yargı geliştirebilir. 5 yaşındaki bir çocuk sokakta oyun oynamak için 9 yaşında bir çocuğu seçebilir ve bunu “ Onun çok güzel fikirleri var.” şeklinde de ifade edebilir. Bu durum şüphesiz belli zorlukları da doğurur.

Örneğin; yaşça kendinden daha ileri olan arkadaşı parkta oynamak isterken 5 yaşındaki çocuğun karşıdan karşıya geçmek için ailesinden izin alması gereklidir. Diğer bir oyunda, örneğin iki tekerlekli bisiklete binen 9 yaşındaki çocuk onu arkasında yalnız bırakabilir. Bununla birlikte bilgisayarını her ikisi de sevebilirler ya da 3 yaşındaki üstün zekâlı

¹⁴² <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi39/ataman.htm> (01 -03- 2008)

bir çocuk bu konuya daha az ilgi gösterebilir. Bu çocuklar 10 yaşına bastıklarında yeni durum ve problemlerle karşı karşıya gelirler. Zihin yaşı olarak onlarla denk olan çocuklar karşı cinsle arkadaşlık kurmaya çalışabilir, araba kullanmak isteyebilir ya da alkollü içkiler denemek isteyebilir. Oysaki bu duruma o, ne duygusal ne de etik olarak tüm bunlara hazır değildir. Fiziksel olarak da arkadaş grupları içinde spor faaliyetlerinde yeterince başarılı görülemeyebilirler. Zihinsel olarak üstün oldukları halde sosyal ve duygusal yönden bakıldığında diğerleriyle aralarında bir uçurum olabilir. Özetlemek gerekirse üstün yetenekli/zekâlı çocuklar kendilerini diğer çocuklardan daha farklı hissederler. Bu noktada da ailelerinin onları sevmesine ve anlamasına çok fazla ihtiyaç gösterirler.

Zorunlu eğitim içinde bir iki pilot uygulama dışında üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocuklara yönelik bir tedbir olmadığı için aileler çocuklarını nasıl yönlendireceklerini, yetenekleri doğrultusunda nasıl eğiteceklerini bilememekte ya da olağan çocuklarla üstün zekâlı çocukların özelliklerini karıştırmaktadırlar. Bunda haklıdırlar. Çünkü her ana baba çocuğunu üstün zekâlı ve yetenekli olarak algılar. Çocuğunuzun sorduğu soruları sabırla ve büyük zevkle yanıtlamaya hazır olun. Çocuğunuzun sorduğu sorulardan yola çıkarak onu ilgilendiği konuları araştırmaya yönlendirin. Zihinsel büyümesi kadar, fiziksel ve toplumsal becerilerini geliştirmesini teşvik edin. Çocuğunuzun, zihinsel gelişimleri ne olursa olsun tüm diğer akranları ile geçinmeyi öğrenebilecekleri ortam hazırlayın. Çocuğunuzu asla, diğer çocuklarınızla veya akranları ile kıyaslamayın. Çocuğunuzu, üstün zekâlı olduğu için değil, çocuğunuz olduğu için sevin. Çocuğunuz için evde uyması gereken kurallar ve ölçütleri onunla birlikte belirleyin, eşler arasında tutarlılık olmasına özen gösterin. Asla evin PATRONU olmasına izin vermeyin, ancak kararları almada katılımını sağlayın ve mutlaka evde sorumluluklar ve görevler almasını sağlayın.¹⁴³

İlgi, yönelim ve isteklerini belirleyebilmesi için seçenekli ortamlar hazırlayın. Başarılarını ne abartın ne de umursamaz ya da olduğundan aşağı biçimde değerlendirin. Beklentilerinizi çok aşağı ya da çok yukarıda tutmayın. Çocuğun ilgi ve üstünlük gösterdiği dallarda ana babalar yetersiz kaldığı zaman, olanakları el verdiğince özel ders, kurs v.b kolaylıkları sağlanmalıdır.¹⁴⁴

2.2. Ailenin Okuldan Beklentileri

¹⁴³<http://www.trabzonbilsem.net/content/view/168/73/> (23- 10- 2008)

¹⁴⁴<http://www.pdrciyiz.biz/archive/index.php/index.php?t-302.html> (29- 01- 2008)

Öğrencinin kendi hakkında bilgi sahibi olması, yani yeteneklerini fark edip kullanması, kendi kendini yönlendirmesi, kendi ile diğerleri arasındaki benzerlik ve ayrılıkları hoşgörüyle değerlendirmesi konularında gelişmesi teşvik edilmelidir. Görüldüğü gibi, öğrenciden üstünlüğünü saklamak yerine, iç disiplin kazanmasına destek olmak açısından kendini artı ve eksi yönleriyle tanınmasına yardımcı olunmalıdır. Bu noktada, yüksek Zekâ Bölümüne sahip olmanın kendisine bir imtiyaz sağlamadığı, bunu her hangi bir özelliği gibi ele alması gerektiği ve aynı derecede öneme sahip daha birçok özelliğin olduğu konularında da bilinçlenmesi sağlanmalıdır.¹⁴⁵

Demokrasi ile yönetilen ülkelerde, her bireye eşit eğitim olanaklarının sunulması büyük önem taşır. Bu, aynı zamanda temel insan haklarından da biridir. Bu noktada, eşit eğitim olanaklarının aynı eğitim fırsatları olmadığı konusuna da açıklık getirmekte yarar vardır, çünkü üstün zekâlı öğrenciler eğitim ve öğrenim açısından farklı özelliklere sahip oldukları için, farklılaştırılmış bir müfredat programı gereksinimi içindedirler. Bu nedenle, farklı özellikler gösteren üstün zekâlı öğrencilere farklılaştırılmış eğitim olanaklarını sunmayı reddetmek, ne demokrasi ile ne de insan haklarıyla bağdaşmaktadır. Durum böyle olmasına karşın, maalesef üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar okullarda genelde karşılanmayan gereksinimleri nedeniyle, sınıf etkinliklerinde yüksek düzeyde kırıklık yaşarlar. Sonuç olarak da bu tür çocuklar geleneksel okullarda ve normal sınıflarda, çok soru sormaları, kuralları, yöntemleri sorgulamaları ve çalışmalarını herkesten önce bitirmeleri nedeniyle, problemleri bir çocuk durumuna gelirler.

Üstün zekâ ve yetenekliler başarılı veya yüksek işleve sahip bireyler olarak kabul edilmeleri nedeniyle, insanlığı tatmin edici yarınlara taşınmaları konusunda toplumun da onlardan bazı beklentileri vardır. Bu beklentiler üstün çocuklardaki sosyal baskıyı arttırır. Üstün zekâlı öğrencilerin eğitim gereksinimlerine uygun olarak sınıf-içi ve sınıf-dışı etkinlik düzenlemelerine gidilmezse, bu kesim bu beklentileri mantıksal bir temele dayanmayan haksız istekler olarak algılar. Eğitim gereksinimlerinin karşılanması halinde ise, bu tür öğrencilerin yeni keşifler ve icatlar yaparak, hastalıklara yeni tedavi yöntemleri bularak, potansiyellerini sanat alanlarına da yansıtarak, sadece kendi ülkelerindekilere değil, bütün insanlığa katkıda bulunmaları olasıdır.¹⁴⁶

Türkiye, üstün zekâlıların eğitiminde Enderun okulu ve 6660 sayılı yasa ile öncü bir ülke olmasına karşın son kırk yıldır bu konuda gerekli atılımları yerine getirmemiştir. Bunun

¹⁴⁵ <http://www.istanbul.edu.tr/hay/bilgi.php?islem=genel&b=12> (23- 02- 2008)

¹⁴⁶ <http://www.istanbul.edu.tr/hay/bilgi.php?islem=genel&b=12> (25- 02- 2008)

sonuçlarını, bilim, sanat, buluş alanlarında dünya uygarlığına yaptığımız katkılarda görmekteyiz. Bu nedenle, çocuklarının gelişimindeki ayrıcalığı gözlemleyen aileler, geçtiğimiz on yıl içinde yapmış oldukları baskılarla, kamunun sınırlı da olsa dikkatini üstün zekâlılar konusuna zaman zaman çekmeyi başarmışlardır. Ancak gene de yük ailelere kalmaktadır.¹⁴⁷

2.3. Aileye Destek Olan Dernek Ve Vakıflar

2.3.1. Tuğçev (Türkiye Üstün Yetenekli Çocukları Eğitim Vakfı)

Ülkemizdeki üstün yetenekli çocukların doğumlarından, yüksek öğrenimlerini tamamlamalarına kadar geçen süre içinde, aile ve okullarındaki eğitim ve gelişme ortamına katkıda bulunmak. Bu bağlamda, eğitimlerini zenginleştirmek, okulları ile sosyal ve kültürel çalışma ortamlarını oluşturmak ve bu etkinliklere katılmalarını sağlamaktır.¹⁴⁸

Güzel sanatlardan, edebiyata, müzikten, plastik sanatlara, insan sağlığından, çevreye, mühendislik bilimlerinden, toplumsal bilimlere kadar yaşamın her alanında uygarlığa yapılacak katkının, yetişmiş, bilimsel eğitim sürecinden geçmiş, üstün yetenekli insan potansiyeli ile yakından ilişkili olduğunu biliyoruz. Biliyoruz ki, Gelecek kuşakların kuracağı yenedünyada, üstün yetenekli çocuklarımızın payı büyük olacak! Amacımız, Ülkemizdeki üstün yetenekli çocukların doğumlarından, yüksek öğrenimlerini tamamlamalarına kadar geçen süre içinde, aile ve okullarındaki eğitim ve gelişme ortamına katkıda bulunmak. Bu bağlamda, eğitimlerini zenginleştirmek, okulları ile sosyal ve kültürel çalışma ortamlarını oluşturmak ve bu etkinliklere katılmalarını sağlamaktır.

2.3.2. Tev İnanç Türkeş Özel Lisesi (Tevitol)

1990 yılında ünlü girişimci ve iş adamı Sezai Türkeş, eşi İnanç Türkeş'in adını yaşatacak, maddi olanakları sınırlı üstün/özel yetenekli çocukların eğitileceği bir okul açmak için bir vakıf kurdu. Belirlenen amaç doğrultusunda eğitim vermekte iken, 1996 Ocak ayında maddi güçlükler baş gösterdi ve inşaat çalışmalarına ara verildi. 1997 yılında uygulamaya konan zorunlu sekiz yıllık eğitim, okulun ortaokul bölümünün kapanmasına yol açtı, öğrenci kaynağına sınırlama getirdi.¹⁴⁹ Özel ve üstün yetenekli öğrencilerin burslu kabul edildiği

¹⁴⁷<http://www.egitim.com/aile/0608/0608.5/0608.5.ailelerveustunzekalicocuklari.asp> (15- 04- 2008)

¹⁴⁸ http://tuycev.org/index.php?option=com_content&task=view&id=18&Itemid=37 (18- 03- 2008)

¹⁴⁹ <http://www.tevitok.k12.tr/ustunyetenekli.htm> (06- 03- 2008)

Gebze'deki Türk Eğitim Vakfı Özel İnanç Türkes Özel Lisesi'nin (TEVİTÖL), 133 öğrencisi bulunuyor. Bu yıl, 11'inci kuruluş yılını kutlayan TEVİTÖL şimdiye kadar 165 mezun verdi.¹⁵⁰

Türk Eğitim Vakfının desteğiyle 10 Temmuz 2002 tarihinden itibaren eğitim öğretime aralıksız olarak devam etmektedir. Anadolu Lisesi müfredatı uygulanarak yabancı dille eğitim verilmektedir. Üstün ve özel yeteneklilere uygun etkinlikler sürdürülmektedir. TC vatandaşı, maddi durumu yetersiz üstün zekâ ve yetenekte olan öğrenciler, öğrenci seçme heyetince belirlenmektedir. Seçme işlemleri, geçen yıla kadar sadece MEB Rehberlik Araştırma Merkezleri'nden bildirilen, hem yetenekli hem de maddi durumu yetersiz öğrenciler arasından sınav yaparak birinci aşamayı geçmekte ve okulda ikinci aşama sınavına hak kazanmaktadır. İlk defa 2003–2004 öğretim yılında dışardan başvuru kabul edilmiş ve gerekli kriterleri karşılayan ücretli öğrenciler de öğrenime başlamıştır. İki aşamayı başarıyla geçen öğrenciler, daha sonra birlikte, bir hafta süreli kamp dönemine katılmaktadır. 113 mezunundan 112 öğrenci, yurt içi ve yurt dışı üniversitelerinde tam burslu olarak öğrenimlerini sürdürmektedir. Geçen yılki mezun yirmi altı öğrencisi Harvard, Duke, Yale, Columbia, Williams gibi saygın yüksek öğretim kurumlarına devam ediyorlar. Ekonomik ve sosyal açıdan zor durumda olan üstün/özel yetenekli öğrencilerin yeteneklerini insanlığın yararına dönük geliştirmek, onları toplumumuza yön verecek liderler olarak yetiştirmek ve onlara uygun bir öğrenme ortamı sunmak amacındadır.¹⁵¹

TEV İnanç Türkes Özel Lisesi (TEVİTÖL) kapasitesini ikiye katlayarak daha fazla sayıda özel çocuğu yetiştirmek için hayırsever kişi ve kurumları okullarına ve öğrencilerine sponsor olmaya davet ediyor. TEV Yönetim Kurulu Başkanı Rona Yırcalı, okulun yıllık maliyetinin üç trilyon olduğunu belirterek, her öğrencinin 22 milyar liralık eğitim masrafı olduğunu ve bu yıl okula alınan 58 öğrenciden 49'unun yüzde yüz TEV bursu ile okuduğunu belirtti. TEV olarak yeni bir kampanya başlattıklarını söyleyen Rona Yırcalı, hayırsever kişi ve kuruluşları, öğrencilere sponsor olmaya çağırıyor. TEVİTÖL bu yıl farklı bir uygulamaya da başladı. Durumu iyi olan ailelerin özel yeteneğe sahip çocuklarına da bu yıldan itibaren eğitim verilecek. Üstün yetenekli çocuğu olan durumu iyi olan ailelerde TEVİTÖL 'e başvurabilecek ve çocuklarının eğitim masraflarının bir kısmını karşılayabilecekler.¹⁵²

2.3.3. Tefik Fikret Eğitim Vakfı (Tefev)

¹⁵⁰ <http://www.ustunveozel.net/?paged=2> (23 -04- 2008)

¹⁵¹ <http://www.ustunveozel.net/?paged=2> (25- 04- 2008)

¹⁵² <http://www.tevitok.k12.tr/ustunyetenekli.htm> (06- 04- 2008)

1964 yılında, Ankara Öğretim Derneği tarafından Milli Eğitim Bakanlığı'nın 21.10.1964 tarih ve 420.1/4133 sayılı izni ile "Özel Ankara Ortaokulu" olarak kurulmuştur. Ankara Öğretim Derneği, kamu yararına çalışan bir dernektir. Derneğin kurucu üyeleri 14 kişidir. Fransız hükümetinden öğretmen ve laboratuvar malzemesi sağlamışlar ve bu arada 22.000 m²' lik bir arazi satın almışlardır. Batı'nın aydın düşüncesini, Fransız kültürünü toplumumuza getirmek istemiş olmasının büyük etkisi vardır. Özel Tefik Fikret Lisesi, 1969-1970 öğretim yılında Dikmen Caddesi'ndeki tek katlı binada eğitim ve öğretimine başlamıştır.¹⁵³

İlk yıllarda yönetmelikler elvermediği için hazırlık sınıfları yerine "Yoğun Fransızca Dil Kursu" adı altında sınıflar açılmış ve bu sınıflara sınavla öğrenci alınmıştır. 21.06.1977'den itibaren "Bir Kısım Derslerini Yabancı Dille Yapan Okullar Yönetmeliği" okulumuzda uygulanmaya başlanmış, Yoğun Fransızca Dil Kursu, "Hazırlık Sınıfı"na dönüşmüştür. 21.07.1980'de okulumuz, "Anadolu Lisesi" statüsü kazanmıştır. Zaten AÖD Özel Tefik Fikret Lisesi' nin kuruluş amacı, yönetmelikte "Öğrencilerin bir yabancı dili öğrenmeleri, bu dille orta öğrenimlerini tamamlayarak yüksek öğrenimlerini yurt içinde ve dışında bu dilden faydalanarak daha verimli bir şekilde yapmalarını sağlamak; onlara milliyetçi, müspet kültür ve uygar görüş kazandırmaktır." biçiminde belirlenmiştir. 1980-1981 öğretim yılından itibaren merkezi sistemle öğrenci kaydına başlanmıştır. Ankara Öğretim Derneği, 1984'te Tefik Fikret Eğitim Vakfı'nı (TEFEV) kurmuştur. Vakfın başkanlığına Prof. Dr. Ali Naim İNAN seçilmiştir. Şu andaki Vakıf Yönetim Kurulu ve Ankara Öğretim Derneği Başkanı' mız Prof. Dr. Erden KUNTALP' tir.¹⁵⁴

Tefik Fikret Okulları Bilim, Sanat, Spor Merkezi Projesi ile amaç:

- Üstün yetenekli ve üstün zekâlı öğrencilerin potansiyellerini geliştirecekleri ortamlar yaratmak,
- Projeler ve etkinlikler yoluyla bu öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak

2.4. Öğretmenin Rolü

Bu tip çocuklar için sınıf öğretmenin öğrenim görevlerinin dışında ek öğrenim programları hazırlaması gerekir. Sınıfın seviyesi onların seviyesinden çok aşağıda kalabilir.

¹⁵³ <http://www.tevfikfikret-ank.k12.tr/kurum/tarih.asp> (20- 05- 2008)

¹⁵⁴ <http://www.tevfikfikret-ank.k12.tr/kurum/tarih.asp> (21- 05- 2008)

Aşağıda belirtilen noktalar dikkate alınarak çocukların daha iyi gelişmelerine yardımcı olabilmek için sınıf öğretmeni;¹⁵⁵

Sınıfınızda üstün zekâlı çocukla karşılaştığınızda paniğe kapılmamanız gerekir. Çünkü üstün zekâlı çocuğun öğretmenin de mutlaka üstün zekalı olması gerekmez. Ortalama bir öğretmen çeşitli açılardan üstün zekâlı çocuklara kaynaklık ve önderlik yapabilir. Hangi semtte ya da hangi sosyo-ekonomik tabakada öğretmen olursanız olun üstün zekâlı çocukla karşılaşabilirsiniz. Çok çok üstün özellikleri olan çocuklarla belki tüm öğretmenliğiniz süresince bir kez karşılaşabilirsiniz. Sınıfımızdaki üstün zekâlı çocukların tümü, sınıf çalışmalarına karşı istekli ve ilgili olmayabilir. Bunun nedeni kısmen sınıf etkinliklerinin yeterince uyarıcı olmamasından gelebilir. Küme olarak üstün zekâlı çocukları öteki çocuk kümeleri ile karşılaştıracak olursak, genellikle üstün ve elverişli sonuçlar sağladıklarını görürüz. Bununla beraber, üstün zekâlı çocuklar arasında yaşlarına göre, boyca küçük, toplum içinde kendini huzursuz hisseden, duygusal bozukluğu olanlara da rastlanır. 'Bu nedenle, üstün zekâlıları tanımlamada kesinlikle fiziksel özellikler kullanılmamalıdır. Görünüş açısından her biçimde olabilirler.'¹⁵⁶

Üstün zekâlı çocukların ihtiyaçlarını karşılarken çeşitli sorunlar ortaya çıkabilir. İlk önemli sorun, öğrencilerin anlıksal yeteneklerinin büyük farklılıklar göstermesidir. Sınıflar yükseldikçe anlıksal yetenekler açısından söz konusu değişkenler artar. Tıpkı ayrı hızla yarışan otomobillerin yol uzadıkça aralarındaki mesafenin açılması gibi, anlıksal gelişme hızları biri birinden farklı olan öğrencilerin uygulanan okul programında geçirdikleri süre arttıkça aralarındaki fark da çoğalır. Öyle ki; bir zaman sonra öğretmen, öğrencilerinden bir kısmının basit toplama ve çıkartma işlemlerinde bile güçlük çekmeğe devam ettiği halde bir kısmının ise şimdiden cebir ve geometriyle rahatça uğraşacak duruma geldiğini görecektir. Bu öğrencilerin ihtiyaçlarını nasıl karşılamak gerekir. Küme çalışmalarında ve benzeri etkinliklerde üst düzeydeki öğrencilere ek ev ödevleri ya da konuya ilişkin detaylı incelemeleri gerektirecek proje çalışmaları ile bu çocuklara program zenginleştirilmesi uygulamak

olasıdır.

Önemli bir yetersizliğin olduğu ikinci bir alansa, müfredat programlarının gerektirdiği bilgi ve becerilerle ilgilidir. Günümüzde ilkokul öğretmenlerinden, bilimin her dalında, matematik, dilbilgisi, güzel sanatlar, sosyal bilgiler ve daha bir sürü ayrıntılı konularda, 6-14 yaşlar arasındaki genç kafaların kendisine yönelteceği soruları rahatlıkla cevaplayabilecek kadar iyi yetişmiş olması beklenmektedir. Hâlbuki üstün zekâlı çocuk, bilhassa kendisinin özel olarak

¹⁵⁵ http://www.geocities.com/akirt2002/ozelegitim_ustun_zekalilar.htm (02- 03- 2008)

¹⁵⁶ <http://www.rehabilitasyon.com/index.php?ct=120&tab=3&act2=read&p=2&aid=3100> (17- 05- 2008)

ilgilendiği konularda öğretmeninden daha fazla bilgi sahibi olabilmektedir. Bunun sonucu olarak, öğretmen çocuğun üstünlük gösterdiği alanlarda kendisine sınıf etkinliklerini yürütmekte yardımcı olmasını sağlayacak olanakları tanımalıdır.¹⁵⁷

Bu tür öğrencilerin öğretmenlerinin nitelikleri başında, kapsamlı bir meslek tecrübesine ve yapılan hataları kabul edebilme yeteneğine sahip olmaları gerekmektedir. Her şeyi bildiğini sanan ve kendisinin bütün bilgilerin kaynağı olduğunu iddia eden bir sınıf öğretmenin, üstün zekâlı çocuklar arasında çok geçmeden başarısızlığa uğrayacağı açıktır. Üstün zekâlı çocukların öğretmenlerinden beklenen özellik "bilmiyorum" diyebilmesi, bunun yanında çocuğu uygun kaynaklara yöneltmesidir. Öğretmenin geniş bir tecrübeye sahip olması çocukların daha canlı ve daha kişilikli bir öğrenim yaşantısı sağlamasına büyük ölçüde yardım eder.¹⁵⁸

- Çocuğun çalışma ve ödevlerini sınıfın işlemekte olduğu konularda ve aynı tempoda tutmaya çalışmamalı, onun güç ve süratine uygun ödevler vermelidir.
- Ödevlerde tekrara ve alıştırmalara fazla yer vermemelidir.
- Daha çok problem çözme tekniğini gerektiren ödevler vermelidir.
- Yarı teknik malzemelerin okunması, özetlenmesi, bazı araçların modellerinin yapımı, şemalarının çizimi ve onların çalışma kurallarını açıklama ödevleri verilmelidir.
- Tartışma, proje ve dramatizasyon çalışmalarına önem verilmelidir.
- Tasnif, organize etme ve maddelendirme olanağı veren fırsatlar hazırlanmalıdır.
- Ders etkinliklerinde kitabi etkinliklerden çok, geniş gözlem ve deneylere yer verilmelidir.
- Kendilerine özgü ilgileri olduğundan grupla olduğu kadar bireysel çalışmalara da önem verilmelidir.
- Öğrenciyi okul içi ve dışı etkinliklere yönlendirmelidir.
- Önderliği gerektiren ya da önderliği geliştirmeye fırsat verecek çalışmalara katılımı için teşvik edilmesi gerekir.
- Bu tip çocuğun başarısını, sınıf arkadaşlarının başarısı seviyesi ile değil kendi öğrenme güç ve sürati ile karşılaştırmalıdır.
- Anne ve baba ile bu konuda işbirliği yapmalı, onlara çocuklarını ihmal etmeden ve gurura kapılmadan yetiştirmek için gerekli anlayışı kazandırmaya çalışmalıdır.

¹⁵⁷ <http://www.rehabilitasyon.com/index.php?ct=120&tab=3&act2=read&p=2&aid=3100> (12-05-2008)

¹⁵⁸ <http://www.egitim.com/aile/0608/0608.5/0608.5.ailelerveustunzekalicocuklari.asp> (16-06-2008)

- İleri öğrenim için en uygun yolun seçilmesinde uzmanlarla işbirliği yapılmalı.
- Bu çocuklarda üstünlük duygusunu yaratmak, aynı “aşağılık duygusu” kadar zararlı sonuçlar doğurur. Çocuk arkadaşlarını ve çevresindekileri aşağı görür ve toplumda yalnız bir kişi olarak yaşamına devam etme tehlikesi ile karşı karşıya kalır. Onun için üstünlük duygusunun çocuklarda yaratılmamasına azami dikkat sarf edilmelidir.
- Akademik konular için resim, müzik, beden eğitimi gibi dersler ihmal edilmemelidir.

2.4.1. Öğretmenin Üstün Yetenekli Çocukları Belirleme Yöntem Ve Yaklaşımları

2.4.1.1. Kişisel Karakterleri

Bunların benlik duyguları güçlü, onurlu ve yüksek iradeli olması gerekir. Kendilerine değer ve önem verdikleri kadar başkalarının benliklerine de değer ve önem veren, onlara saygı duyan, onları destekleyen, onlara güvenen kimseler olmaları gerekir. Esnek olan, yeni fikirlere açık olan, entelektüel, edebi ve kültürel konulara ilgili konulara ilgili kimseler olmaları gerekir. Bilgilerini artırmak, yenilemek, gayretinde olan, başarıya tutkun, aşklı, şevkli ve istekli; hassas ve anlayışlı olan kimseler olmaları gerekir mükemmeli arayan ve kendini buna adanmış, bilinçli ve sorumluluk üstlenmekten korkmayan nitelikte olmaları gerekir.¹⁵⁹

2.4.1.2. Mesleki Temayüller

Baskıcı ve kollayıcılıktan ziyade yol gösterici olan otoriterlikten daha çok demokratik olmayı tercih eden kimseler olmaları gerekir. Sonuçlardan çok işleyişle ilgilenen, kuralcılıktan ve gelenekçilikten daha ziyade yenilikçilik ve deneyimciliği ön plânda olan kimseler olmaları gerekir.

2.4.1.3. Öğretmenlik Davranışları

Kendilerine has, esnek ve öğrencinin isteklerini ön plâna çıkararak programlar geliştirip uygulayan; sıcak müsamahakâr bir atmosfer oluşturan; bireylere göre farklılaşan stratejiler uygulayan; kişilerin imajlarına saygı duyan ve pozitif davranışları destekleyen; onların inanç ve değerlerine saygılı olan; hayal gücüne ve üretkenliğe saygı duyan, dersin entelektüel seviyesini tutan; ferdiyetçi davranışlara ve kişiliklere saygılı olan; konularına son derece

¹⁵⁹http://www.tarsusram.gov.tr/belgeler/ozeg/ustun_yetenek_zeka/ustunozel_yetnekli_cocuklar_ogretmentutumu.doc (23- 04- 2008)

hâkim olmanın yanında, daima kendilerini yeni temel, bilgi ufku genişletmeyi ihmal etmeyen; öğrencilerine inanan, güvenen ve onlara eşit davranan kimseler olmaları gerekir.¹⁶⁰

Yukarıda belirtilen niteliklere bir öğretmenin çok kısa bir sürede sahip olması belki güç görülebilir. Bunların bir kısmı fitri, bir kısmı da deneyim ve iyi bir eğitimle elde edilebilecek özelliklerdir. Ancak buradan üstün zekâlıların öğretmenleri de üstün zekâ ve niteliklere sahip olmalıdır gibi bir sonuç çıkartılmamalıdır. Ortalama bir öğretmen çeşitli açılardan üstün zekâlılara kaynaklık ve önderlik yapabilir.

2.4.2. Öğretmenin Sınıf Yönetimi

Bu tip çocuklar için sınıf öğretmenin öğrenim görevlerinin dışında ek öğrenim programları hazırlaması gerekir. Sınıfın seviyesi onların seviyesinden çok aşağıda kalabilir. Aşağıda belirtilen noktalar dikkate alınarak çocukların daha iyi gelişmelerine yardımcı olabilmek için sınıf öğretmeni;¹⁶¹

- Çocuğun çalışma ve ödevlerini sınıfın işlemekte olduğu konularda ve aynı tempoda tutmaya çalışmamalı, onun güç ve süratine uygun ödevler vermelidir.
- Ödevlerde tekrara ve alıştırmalara fazla yer vermemelidir.
- Daha çok problem çözme tekniğini gerektiren ödevler vermelidir.
- Yarı teknik malzemelerin okunması, özetlenmesi, bazı araçların modellerinin yapımı, şemalarının çizimi ve onların çalışma kurallarını açıklama ödevleri verilmelidir.
- Tartışma, proje ve dramatizasyon çalışmalarına önem verilmelidir.
- Tasnif, organize etme ve maddelendirme olanağı veren fırsatlar hazırlanmalıdır.
- Ders etkinliklerinde kitabi etkinliklerden çok, geniş gözlem ve deneylere yer verilmelidir.
- Kendilerine özgü ilgileri olduğundan grupta olduğu kadar bireysel çalışmalara da önem verilmelidir.
- Öğrenciyi okul içi ve dışı etkinliklere yönlendirmelidir.

¹⁶⁰ http://www.geocities.com/akirt2002/ozelegitim_ustun_zekalilar.htm (06- 07- 2008)

¹⁶¹ http://www.geocities.com/akirt2002/ozelegitim_ustun_zekalilar.htm (12-07- 2008)

- Önderliği gerektiren ya da önderliği geliştirmeye fırsat verecek çalışmalara katılması için teşvik edilmesi gerekir.
- Bu tip çocuğun başarısını, sınıf arkadaşlarının başarısı seviyesi ile değil kendi öğrenme güc ve sürati ile karşılaştırmalıdır.
- Anne ve baba ile bu konuda işbirliği yapmalı, onlara çocuklarını ihmal etmeden ve gurura kapılmadan yetiştirmek için gerekli anlayışı kazandırmaya çalışmalıdır.
- İleri öđrenim için en uygun yolun sečilmesinde uzmanlarla iřbirliđi yapılmalı.
- Bu çocuklarda üstünlük duygusunu yaratmak, aynı “aşağlık duygusu” kadar zararlı sonuçlar doğurur. Çocuk arkadaşlarını ve çevresindekileri aşağı görür ve toplumda yalnız bir kişi olarak yaşamına devam etme tehlikesi ile karşi karşiya kalır. Onun için üstünlük duygusunun çocuklarda yaratılmamasına azami dikkat sarf edilmelidir.
- Akademik konular için resim, müzik, beden eğitimi gibi dersler ihmal edilmemelidir.

2.5. Çevrenin Rolü

Pek çok üstün yetenekli/zekâlı çocuk çevresiyle iş birliği içindedir, sosyaldır ve sevilir. Çoğunlukla lider olarak görülür. Ailelerin bu çocukları olumlu bir yöne doğru yönlendirmelerinde fayda vardır. Aksi durumda, çete liderlerinin aslında pek çoğunun üstün yetenekli/zekâlı çocukların olduğu unutulmamalıdır. Bu tür çocuklar, büyük bir şanssızlıkla bir şekilde olumsuz olarak yönlendirilmişlerdir. Üstün yetenekli/zekâlı çocukların ailelerinin çok daha şanslı olduğu ve bu ailelerin işlerinin çok daha kolay olduğu kanısı yanlış bir inançtır. Aslında bu durum, aileler için oldukça zordur. Bu çocukların çok daha fazla kaynağa ihtiyaçları vardır. Benzer şekilde aile içinde çok daha fazla iletişim içinde olmaya ihtiyaç gösterirler. Aileleri, çocuklarının okul sonrasında ve hafta sonunda ne yaptıklarını yakından izlemek zorundadır. Bu çocukların kimlerle arkadaşlık ettiği oldukça önemlidir. Aileler, çocuklarının arkadaşlarını arayarak kedilerini tanıtmalı ve aileler arasındaki ilk iletişim başlatılmalıdır. Zaman içinde pek çok çocuk ailelerinin kendi hayatlarına daha az

karişmasını ister. Bu ilişki diplomatik bir şekilde her zaman sıcak tutulmalıdır.¹⁶²

Yaşlıların oluşturduğu grupların etkisi her çocuk üzerinde inanılmaz bir baskının oluşmasını sağlayabilir. Örneğin; belli bir zamana kadar hem davranışlarının hem de akademik başarısının çok yüksek olduğu bir kız çocuğunun davranışları okul başarısı tam zıt yönde değişmiştir. Aile durumu “Sanki kızımız değil de evde bir yabancı ile birlikteymiş gibiyiz.” diyerek duygularını paylaşmıştır. Bu gözlemden bir süre sonra ise aile, kızlarının madde bağımlılığı hakkında bilgi sahibi olmuştur. Aile, yaşam ortamını pozitif bir havaya sokmalıdır. Örneğin; eve pizza ısmarlamalı, içecekler hazırlanmalı, belki de hep birlikte bir film seyredilmelidir. Bu şekilde olumlu bir atmosferin sağlandığı evlerde çocuk zamanının bir kısmını evde geçirme eğilimi gösterecektir.

Ana babaların üstün zekâlı ya da üstün yetenekli çocuğun sahip olduğu özelliklerini en üst düzeyde geliştirebilmesini sağlamak için, şu önerileri yerine getirmesi gerekmektedir;

- Çocuğunuzun sorduğu soruları büyük bir sabırla ve büyük zevkle yanıtlamaya hazır olunuz.
- Çocuğunuzun sorduğu sorulardan yola çıkarak onu ilgilendiği konuları araştırmaya yönlendiriniz.
- Zihinsel büyümesi kadar, fiziksel ve toplumsal becerilerini geliştirmesini teşvik edin.
- Çocuğunuzun, zihinsel gelişimleri ne olursa olsun tüm diğer akranları ile geçinmeyi öğrenebilecekleri ortam hazırlayınız.
- Çocuğunuzunuzu asla, diğer çocuklarınızla veya akranları ile kıyaslamayın.
- Çocuğunuzunuzu, üstün zekâlı olduğu için değil, çocuğunuz olduğu için seviniz.
- Çocuğunuz için evde uyması gereken kurallar ve ölçütleri onunla birlikte belirleyin, eşler arasında tutarlılık olmasına özen gösteriniz.
- Asla evin PATRONU olmasına izin vermeyin, ancak kararları almada katılımını sağlayın ve mutlaka evde sorumluluklar ve görevler almasını sağlayınız.
- İlgisi, yönelimi ve isteklerini belirleyebilmesi için seçenekli ortamlar hazırlayınız.
- Başarılarını abartmayınız ve küçümsemeyiniz.
- Beklentilerinizi çok aşağı ya da çok yukarıda tutmayınız.
- Çocuğun ilgi ve üstünlük gösterdiği dallarda ana babalar yetersiz kaldığınız zaman, el verdiğinizde özel ders, kurs vb. kolaylıkları sağlayınız.

Üstün yetenekli çocukların yetenek, ilgi ve ihtiyaçlarına cevap verme konusunda ailesine ve öğretmenlerine çok büyük görevler düşmektedir. Çünkü yukarıda da belirtildiği

¹⁶² Ataman, Ayşegül, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, “Üstün Yetenekli/Zekâlı Çocuk İle Yaşamak”, Ankara, 2003, 4.yıl, sayı 40, s. 65

gibi onlar diğer yaşlılarından daha fazla, ayrıntılı ve derinlemesine bilgi öğrenmek isterler. Bu sebeple aşağıda sıralanan örnekler gibi etkinlikler uygulamak, bu tip özellik taşıyan çocuğa sahip aileler ve öğretmenlerin çocuğa gereksinimleri doğrultusunda destek vermelerine olanak sağlayabilir.¹⁶³

- Karşılaştırma ve zıtlık: Kitaptaki iki karakter, tanıdığı iki insan, iki televizyon şovu, iki köpek arasındaki benzerlik ve farklılıkların neler olduğunu sormak.
- Farklı yollarla gruplama yapmak: Sevdiği televizyon şovları, tanıdığı insanları, oyuncakları, içecekleri, günün saatleri, duyguları, kıyafetleri, farklı geometrik şekilleri gruplama konusunda farklı yollar bulmasına olanak vermek.
- Bilgisayar kullanmak: Çocuklara bilgisayar kullanmayı öğretmek. Dinozorlar, facemaker (yüz yaratma) gibi bazı programlar bu çocuklar tarafından zevkle kullanılmaktadır.
- Farklı oyuncaklar: Değişik manipülatif oyuncaklar sunmak ve bu materyallerle özgün tasarımlar üretmesine fırsat vermek.
- Farklı düşünme becerileri: Basit mantıksal yap-bozlar ve labirentler sunarak kritik düşünme ve problem çözme becerilerini öğretmek.
- Tahmin etme becerisini geliştirmek: Bir televizyon şovunda "sonra ne olacak?", kitapta, insanların yaşamı konusunda "ne düşünüyorsun?" veya "bu çocuk kızgın mı?", "sence ne düşünüyor?" gibi tahminlerde bulunmasını istemek.
- "Eğer... olursa": "Dışarıda çimlerin üstüne bir parça ekmek bırakırsak" veya "büyük annene mektup göndermek istesen" veya "eğer insanlar uçabilseydi", "bütün arkadaşlarına kızsaydın ne olurdu?" tipinde sorular sormak.
- Karışık değişen hayvanlar: Birkaç tane hayvan seçmesini isteyip bazılarının özelliklerini değiş tokuş etmesini istedikten sonra ortaya çıkan yeni tür hayvanı çizmesini veya plastiğinden modelini yapmasını veya onunla ilgili bir hikâye yazmasını istemek.
- Bilim, doğa ve çevre ile ilgili kitaplar okumak: Bu çocuklar bilim, doğa ve çevre hakkındaki kitaplardan genellikle çok hoşlanırlar.
- Teybe öykü, gözlem v.b kaydı yapmak: Çocuğa taşınabilir küçük bir teybin ve mikrofonun nasıl kullanıldığını anlatarak ya bir hikâye ya bir şarkı ya da ev veya okulun etrafında bir gezi yapıp daha sonra dinlediğinde neler gördüğünü hatırlayabilmesi için gördüklerini kaydetmesini istemek.¹⁶⁴

2.5.1. Sosyal Çevre

¹⁶³ <http://www.akademi.org.tr/Geleceginliderleri.htm> (06-03-08)

¹⁶⁴ <http://site.mynet.com/ustunveozel/okuloncesi.htm> (09-03-2008)

Doğa ile İlişki: Doğa yürüyüşü, piknik, hafta sonu gezisi, kamp kurma, yüzme, dalgıçlık, yelken, balık tutmaktır...

2.5.2. Aile Etkinlikleri

Seyahatler, akraba ve dost ziyaretleri, hayvanat bahçesi gezisi, park, bahçe, kültür merkezi gezileri, tren, otobüs, vapur gezileri, aile törenleri hazırlığı, ev süsleme, yemek pişirme, tamirat, dekorasyon, ailece okuma ve tartışma, ev oyunları, evcil hayvan besleme.

2.5.2.1. Grup Etkinlikleri

Sinemaya, tiyatroya gitme, arkadaşlarla dolaşma, bisiklete binme, tartışma grupları, grup oyunları, gönüllü kuruluşlarla çalışma, gençlik kollarına katılma, yerel organizasyonlarla yardım edebilmedir.

2.5.1.2. Hobiler

Bilgisayar, elektronik-haberleşme, müzik grubu, müzik aleti çalma, kitap okuma, kaset cd çalma, hikâye, şiir, roman yazma, karikatür, tiyatro-drama, gazete, dergi çıkarma, fotoğrafçılık, resim, grafik, heykel, fenle ilgili gözlem ve deneyler gökyüzü gözlemi, evcil hayvanlar, matematik oyunları, çevre koruma, tarih, felsefe, psikoloji tartışma grupları, arkeoloji ve sanat tarihi, koleksiyonculuk, tasarım, ahşap oyma, takı yapımı, batık, kumaş boyama, kumaş baskı, bahçe bakımı, çiçek yetiştirme, ilkyardım sayılabilir.

3. SEÇİLMİŞ ÜLKE ve TÜRKİYE UYGULAMALARI

3.1. Amerika Birleşik Devletleri

1960'lara kadar bir bireyin zekâ düzeyinin sabit kaldığına inanılırken; günümüzde seksen yaşa kadar geliştirebileceği bilinmektedir. Özellikle hayvanların beyinleri üzerinde yapılan deneyler sonucunda, eğitim sayesinde beynin sinir hücrelerinin arttığı saptanmıştır. Bu bulgu sonunda zekânın gelişiminde eğitimin etkisini yadsımak yanlıştır. Uygun eğitim ve çevrenin etkisiyle, zekâ yaşam boyu gelişmeye devam etmektedir.¹⁶⁵

Üstün zekâlı çocukların eğitimi 1960'lardan bu yana hız kazanmıştır. Gerek ülkelerin farklı yapıdaki eğitim sistemleri gerekse eğitim ve üstün yetenek konusundaki felsefe ve yaklaşımları nedeniyle, farklı ve son derece çeşitli uygulamalar ortaya çıkmıştır.¹⁶⁶

Bazı Avrupa Ülkelerindeki Ders Yılı ile Ülkemizdeki Ders Yılı'nın Karşılaştırılması:
Almanya'da haftalık ders saati, eyaletlere göre ilkokul 1. ve 2. sınıflarda 17–23, üst sınıflarda 23–27 ve ortaokulda da 30–32 saattir. **Avusturya**'da haftalık ders saati, ilkokul 1. ve 2. sınıflarda 21, 3. ve 4. sınıflarda 25 ve ortaokulda da 32–34 saattir. **Hollanda**'da haftalık ders saati, ilköğretim birinci kademedede 22 ve ikinci kademedede 25 saattir. İlköğretim okullarında haftalık ders saati **Belçika**'da 28, **Fransa**'da 26–27, **Lüksemburg**' da 30 ve **Portekiz**'de 25–31 saattir. **İngiltere**'de 5–7 yaş arası öğrenciler için 21 saat, 8–11 yaş için 23.30 saat, 12–16

¹⁶⁵ Davaslıgil, 2004, a.g.k. , ss. 211–218

¹⁶⁶ Akarsu, a.g.k. , s. 48

yaş için 24 saatten oluşan haftalık ders programı uygulanırken **İtalya**'da ilk yıl haftada 27 saat, 2. yıldan itibaren 30 saat ders vardır. **Finlandiya**'da da haftalık ders saati 19–32 saat arasında değişir. Görüldüğü gibi birçok Avrupa ülkesi, ilköğretimde her sınıf için aynı haftalık ders saati uygulamamaktadır. Yeni başlayan sınıftan, üst sınıflara doğru artan bir uygulama içerisindedirler.¹⁶⁷

Ülkemizde ise pazartesi-cuma günleri arasında günlük altı saatten haftalık ders saati 30'dur. Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında bizdeki bu sürenin, Avrupa ülkelerindeki süreden kısa olmadığı, hatta ilköğretim birinci kademede birçok Avrupa ülkesinden uzun olduğu görülmektedir.¹⁶⁸

Yaşamı daha çok oyunken okula başlayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerine, daha az haftalık ders saati uygulanmasının mantıklı olduğu ortadadır. Okulu sevdirmek, derslerden bıktırmamak için böyle bir uygulamaya gidilebilir. Hatta bazı Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, ilköğretimin ilk sınıflarındaki öğrencilere çarşamba öğleden sonraları tatil edilebilir.¹⁶⁹

Üstün yetenekliler eğitiminin en çok tartışıldığı, kuramların, modellerin geliştirildiği, yerel, eyalet ve federal düzeyde pek çok uygulamanın gerçekleştirildiği ülke ABD'dir. Birleşik Amerika'nın çeşitli eyaletlerinde mevcut uygulamalarda pek fazla değişiklik gerektirmeden üstün yeteneklilerin sorunlarına getirilebilecek ilk çözüm olarak hızlandırma akla gelmiştir. Hızlandırma çocuğun kronolojik yaşını değil, akademik hazır bulunuşluk durumunu dikkate alan bir çözümdür. Hızlı gelişen, çok çabuk öğrenen, yaşatlarının bir kaç yaş üstünde performans gösteren çocukların normal gelişim hızını izleyen akranları ile aralarını bekleyerek gelişimlerinin önünün kapanması haksızlık olarak yorumlanmıştır.¹⁷⁰ Bu tür sınıf atlama, ders atlama, kredilendirme gibi uygulamalar, çıkan sorunlara çözüm aramak amacıyla değiştirilip dönüştürülerek farklı çözümlere ulaşılmıştır. Bu çalışmalarda, ilk olarak St. Louise okulları, en yetenekli öğrencilerini belirli sınıflarda “on hafta süre” ile denedikten sonra sınıf atlama uygulamasına başlamıştır. 1895'de ise New Jersey okulları, ilkokulun sekizinci sınıflarını dört kümeye ayırmayı denemiş; bu yetenek kümelerinin ders programını, durumlarına uygun düşecek bir hızla bitirebilme imkânı vermiştir.

California'nın Santa Barbara okul sistemi, sınıfları üç ayrı yetenek bölümüne ayırarak, birbirinden farklı ağırlıkta program izlemiştir. Cambridge, Mass. de uygulanan “çift hızlı” düzenlemede üstün yeteneklilerin, ilkokulun ilk dokuz sınıfını “altı yılda” bitirebilmeleri

¹⁶⁷ Sağlam, Mustafa, Avrupa Ülkelerinin Eğitim Sistemi, Eskişehir, 1999, s. s. 19–333

¹⁶⁸ <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/167/index3-ari.htm> (05- 04- 2008)

¹⁶⁹ Türkoğlu, Adil, Karşılaştırmalı Eğitim “Dünya Ülkelerinden Örneklerle”, Adana, 1998, s. s. 205–431

¹⁷⁰ <http://okulweb.meb.gov.tr/15/01/964894/mak9.html> (07- 03- 2008)

sağlanmıştır. Portland, Oregon projesinde müfredat, her birisi beşer aylık süreyi kapsayan “18” sömestrlik “54” parçaya bölünmüş; çok üstün yeteneklilerin bu müfredat bölümlerini daha kısa sürede bitirerek daha hızlı ilerlemelerine imkân verilmiştir. Kuzey Danver eyaleti, üstün yeteneklileri yaşlarına uygun sınıflarda tutarak programlarını “ek öğrenimle” zenginleştirmiş; Boston ve Vinetka’ da ise bu durumda olanların bireysel öğretimlerinin denenmesine girişilmiştir.¹⁷¹

Amerika’daki “hızlandırma ve zenginleştirme, yetenek gruplarını ayırma” başlığı altında sıralanabilecek uygulamalar şöyle özetlenebilir:

- Anaokuluna ya da ilkokula erken başlama,
- Sınıf atlama,
- Sınıf atlamayıp bazı dersleri üst sınıflardan alma,
- Orta öğretime erken başlama,
- Yalnızca sınavına girerek bir dersten kredi alma,
- Lisede iken yükseköğretim programlarına katılma,
- Yükseköğretimde uzaktan öğretim programlarına katılma,
- Üniversiteye erken başlama.

Hızlandırma programları olumlu ve olumsuz yanları ile çok tartışılan konulardan birisi olmuştur. Yapılan araştırmalardan ve okulların deneyimleri, uzman kişilerce ve dikkatli yapıldığı takdirde uygulamada denenerak artı ve eksilerin iyi izlendiği durumlarda hızlandırmanın üstün yetenekli çocuğun lehine olduğu sonucuna varmıştır.

Her düzeydeki akademik hızlandırmanın üstün yetenekli çocuklarda şu özellikleri geliştirdiği söylenmektedir:

- Motivasyonun, okul başarısının ve kendine güvenin artması,
- Zihinsel tembellikten uzaklaşma,
- Meslekî eğitimi daha erken yaşta tamamlama,
- Yükseköğretim maliyetinin düşmesi.

Amerika’da üstün yeteneklilere hizmet sunan bazı programlar arasında yatılı üstün yetenekliler okulları, Uluslararası Bakalorya(IB), Matematikte Üstün Yetenekli Gençlerin İncelenmesi ve Yetenek Havuzu Oluşturma Projesi(SMPY) gibi seçenekler de yer almaktadır. Üstün yetenekliler için Louisiana, Indiana, Illinois, Texas ile Güney ve Kuzey Carolina’da açılan okullar, matematik ve fen ağırlıklıdır. Bu okullar üniversite kampüslerinde yer almakta ve seçilerek kabul edilen öğrencilerine bağımsız inceleme, bilimsel araştırma ve sanatla ilgili

¹⁷¹ <http://okulweb.meb.gov.tr/15.01.964894/mak9.html> (05- 04- 2008)

projelerin yanı sıra çeşitli sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler sunmaktadır. Bunlar genel eğitimin bir parçası olarak okul ya da öğretmenlerce yönlendirilen etkinliklerdir.¹⁷²

Okulun içinde ya da dışında öğrenme merkezleri, matematik merkezi, bilim merkezi, sanat merkezi, öğrenme kaynakları merkezi devreye girmektedir. Geziler, Cumartesi Programları, yaz okulları, müzik, dil, sanat ve bilgisayar kampları da zenginleştirme kapsamında anılmaktadır. En etkili zenginleştirme yollarından birisi de mentorlardır. Okul ya da aile tarafından seçilen bu profesyoneller, çocuğa yalnızca ellerinin altındaki işi en iyi nasıl yapacaklarını öğretmekle kalmayıp, onların kişilik gelişimine, çalışma disiplini ve uygun alışkanlıklar geliştirmelerine ve sürecin paylaşılmasından zevk almalarına kadar pek çok katkıda bulunabilmektedir.

Her ne kadar üzerinde pek çok tartışma olsa da üstün yeteneklilerden oluşan farklı gruplamalar ABD’de de yaygındır. Bunlar üç ana başlık altındadır:

(1) Tam zamanlı homojen sınıflar

- .Magnet okullar
- Üstün yetenekliler için özel okullar
- Özel kurumların açtığı okullar
- Okul içinde okul uygulamaları

(2) Tam zamanlı heterojen sınıflar

- Normal sınıfla birleştirilmiş başka sınıf öğrencileri
- Normal öğrencilerle birleştirilmiş üstün yetenekliler grubu Normal öğrenciler arasına katarak farklılaştırılmış öğretim sunma

(3) Yarı zamanlı ya da geçici gruplamalar

- Dersten çıkarıp başka mekâna götürme
- Kaynakların bulunduğu mekâna götürme
- Özel sınıflar
- Klüp etkinlikleri
- Sınıf birincilerine (onur öğrencilerine) özel programlar

3.2. Kanada

¹⁷² <http://okulweb.meb.gov.tr/15/01/964894/mak9.html> (07- 03- 2008)

Üstün yetenekliler eğitiminin örgün eğitimle en uyumlu biçimde kaynaştırıldığı, bilimsel verilerle eğitim kuramlarının en yerinde uygulamalarının yapıldığı ülkelerden birisi Kanada'dır. Özellikle Ontario eyaletinde eğitim yaşantıları kapsam, derinlik, hız ve çeşitlilik açısından farklılaştırılarak öğrencilere sunulmaktadır. Okullarda programın okula uyumunu sağlayan bir koordinatörlük kurulmuştur. Buna bağlı olarak çalışan bir grup öğretmen ile öğrenciler bir yandan bu özel programdan yararlanmakta bir taraftan da üstün yetenek sergilemedikleri alanlarda yaşantıları ile normal öğretimlerine devam etmektedir.¹⁷³

Öğretmenlere hizmet içi eğitim verilerek programlara okul düzeyinde katkıda bulunmaktadır. Üniversitelere bağlı enstitüler öğretmenlere lisansüstü düzeyde eğitim sunmakta ve üstün yetenekliler alanında kuramsal ve uygulamalı araştırmalar yapılmaktadır. Üniversitede bu alanda çalışan akademisyenlerle yerel eğitim otoriteleri ve okullar birlikte çalışmaktadır. Eyalet bütçesinde üstün yeteneklilerin eğitimine ciddi mali kaynak ayrılmaktadır.

3.3. Rusya

Günümüz Rusya'sının üstün yeteneklilerle ilgili başarılı çalışmalarının kökenleri 1950'li yıllarda kurulan iki tür okula dayanmaktadır. Birinci tür okullar, bölgedeki tüm ortaokul öğrencileri arasından matematik, fizik, kimya, biyoloji ve informatik dallarında ayrı ayrı seçilen ve lise düzeyinde eğitim alan öğrencilere yöneliktir. Bu okullar Moskova, Leningrad, Kiev ve Novosibirsk'teki Bilim Kentinde üniversite kampüslerinde kurulmuştur. Üniversitelerdeki bilim adamları bir yandan da bu gençlere ders vermektedir. Çevrenin tüm imkânları ve çocukların sorunları ile ilgili danışma merkezleri eğitimin hizmetindedir. İkinci tür okullar ise yabancı dil, müzik, folklor, edebiyat ve felsefe eğitiminde yoğunlaşmıştır. Bunların en ünlüleri arasında Stragonov Sanat Okulu, Gnesin Müzik Okulu ve Leningrad Bale Okulu sayılabilir. Sovyet dünyasının bilim ve sanatta olağanüstü performans sergileyen önderlerinin çoğu bu okullarda yetişmiştir.¹⁷⁴

3.4. Avrupa

Üstün yetenekliler eğitimi Amerika'nın hemen ardından Almanya'da da başlatılmış ancak daha yavaş ve daha az deneysel bir biçimde gelişmiştir. Almanya'da 1913 de üstün

¹⁷³ <http://okulweb.meb.gov.tr/15/01/964894/mak9.html> (05- 04- 2008)

¹⁷⁴ <http://okulweb.meb.gov.tr/15/01/964894/mak9.html> (06- 04- 2008)

yeteneklilere özel bir sınıf kurulmuştur. 1918 yılına kadar bu deneme Berlin, Hamburg, Mannheim ve öteki Alman kentlerine de yayılmıştır. Ana-babanın sosyo-ekonomik durumu, oturduğu kent bölgesi dikkate alınmadan “Hofnungskinder - umut çocukları” denilen bu öğrenciler söz konusu özel sınıflara devam edebiliyorlardı. Almanya’da gerçekleştirilen önemli başka bir gelişme de 1917 yılında Berlin’de “Begabenschuhle - yetenekliler okulunun” kuruluşudur.

Bu okula öğrenciler yetenek testleri ve öğretmen değerlendirmelerine dayanılarak seçilmiştir. Almanya’da 1978’de bir grup veli ve psikologun kurduğu Üstün Yetenekli Çocuklar Alman Derneği (DGFHK), hem kamuoyunun ilgisini bu konuya çekmiş, hem de okul dışı zenginleştirme etkinlikleri düzenlemiştir. Çoğu bir üniversite ya da okulla işbirliği yapan Federal hükümetten ve özel vakıflardan destek alan birçok araştırma merkezi kurulmuştur. Merkezi Bonn’da bulunan ve büyük ölçüde Alman Federal Hükümeti tarafından mali olarak desteklenen Avrupa Üstün Yetenekliler Konseyi(ECHA) kurulduğu 1987’den bu yana son derece etkili çalışmalar gerçekleştirmiştir. Konseyin düzenli olarak çıkardığı bir bilimsel dergi, bir haber bülteni ve pek çok kitap bulunmaktadır.

İngiltere’de öğrencilerini seçerek alan ünlü ve geleneksel okullarda üstün yetenekliler için ayrıca hızlandırma ve farklılaştırma uygulamaları yapılmaktadır. Tamamen üstün yeteneklilere yönelik iki okul ile çok sayıda müzik ve güzel sanatlar programları genel eğitime paralel yürütülmektedir. Ayrıca Yehudi Menuhin Müzik Okulu, Kraliyet Balo Okulu ve Koro okulları gibi bağımsız okullar da bulunmaktadır. 1989’da velilerin önyak olması ile kurulan NAGC yaz okulları ve hafta sonu zenginleştirme programları düzenlemektedir. İngiltere’de genel eğitim içinde esnek ve erişilebilir imkanlarla üstün yeteneklileri kaynaştırma yönündedir. Bu amaca hizmet eden Müfredat Zenginleştirme Ulusal Derneği(NACE) yıllardır öğretmenlerin yetiştirilmesi ve öğrenme malzemelerinin hazırlanmasında etkin bir rol oynamaktadır. Hollanda’da Nijmegen Üniversitesinde son derece etkin biçimde çalışan bir Center for the Gifted (Üstün Yetenekliler Merkezi) bulunmaktadır. İsveç, Norveç, Danimarka’da üstün yetenekliler için ayrı okul ve programlar yoktur. Ancak öğretim çok küçük yaşlarda başladığı ve uzmanlaşmış öğretmenlerle bireyselleşmiş öğretim yapılmakta olduğu için üstün yeteneğin kaybolması ya da heder olması gibi bir problem de yoktur. Bir başka deyişle, üstün yetenekliler de tüm öteki özel eğitim gerektiren öğrenciler gibi ihtiyaç duydukları farklı eğitimi genel öğretim içinde rahatlıkla alabilmektedir.

Nispeten daha kalabalık nüfusa ve eğitime daha az mali kaynakların aktarıldığı

İspanya, Portekiz, İtalya gibi ülkelerde üstün yeteneklilerle ilgili araştırma ve uygulamalar yok denecek kadar azdır. Doğu Avrupa ülkelerinde 1990 öncesinde tıpkı Rusya’da olduğu gibi, özellikle matematik, fizik, kimya, biyoloji ve informatik alanlarında üstün yeteneklikler için özel lise düzeyinde okulların yanı sıra, dil, güzel sanatlar ve spor dallarında çeşitli yaş gruplarının özel olarak eğitildiği kurumlar mevcuttu. Bu okullar varlıklarını büyük ölçüde sürdürmektedir.

3.5. Japonya

Eğitim sistemindeki reformlar ile saf bilimden uygulamalı bilime geçen Japonya, soru soran, bağımsız hipotezler oluşturabilen ve ezbere dayalı öğrenmeden arındırılmış araştırmacı, mucit bir zihne sahip öğrencilerin yetiştirilmesi planlanmaktadır.¹⁷⁵

3.6. Avustralya

Avustralya’da, 4–6 yaşlarındaki üstün zekâlı çocuklar, derecelendirilmeye tabi tutulurlar. Böylece, bireysel yetenekleri belirlenen çocuklar, 2 yıl boyunca dört kişilik sınıflarda eğitim görürler. Daha sonra 6 yaş itibarıyla 3 yıl süren ikincil öğretim süreci başlar. Bireysel eğitimin temel alındığı bu eğitim programında çocuklar, yetenekleri ve yeterliliklerine göre eğitsel ve mesleki olarak yönlendirilirler.¹⁷⁶ Sınıf ortamında zenginleştirme, birkaç okuldan gelen üstün öğrencilerle yapılan türdeş gruplar oluşturma, okul dışında özel ilgi merkezleri, dernekler, araştırma merkezleri gibi kuruluşlar Avustralya’da üstün zekâlı çocuklar için dikkati çeken uygulamalardan bazılarıdır.¹⁷⁷

3.7. Diğer Ülkeler

Üstün yeteneklilerin eğitim gündeminin öncelikli konuları arasında yer aldığı ülkeler arasında Avustralya ve Yeni Zelanda sayılabilir. Uygulamalar özellikle Avustralya’da eyalet ya da bölge düzeyinde çeşitlilik gösterse de üstün yeteneklilere yönelik etkinlikler gittikçe yaygınlaşmaktadır. Kısa başlıklarla bu faaliyetler, sınıf ortamında zenginleştirme, bir kaç okuldan gelen çocukların oluşturduğu gruplar (cluster groupings), PEAC programı gibi farklı ilgi alanlarını daha da öte öğrenmelere götüren programlar, okul dışında kurulan özel ilgi merkezleri, özel üstün yetenekliler okulları ve hızlandırılmış eğitim ile ek

¹⁷⁵ Aydın, a.g.k. ,s. 35

¹⁷⁶ Davaslıgil ve ark. , a.g.k. , s. s. 123–130

¹⁷⁷ Aydın, a.g.k. ,s. 39

programlar olarak sıralanabilir. Eyalet düzeyinde kurulan üstün yetenekliler dernekleri ile araştırma merkezleri, müzeler, üniversiteler ve vakıflar üstün yetenekliler için programlar hazırlamaktadır. Çok sayıda araştırma merkezinde bu konuda yapılan çalışmalar dünya çapında yankılar uyandırmaktadır. Üniversiteler öğretmenlere “üstün yetenekliler öğretimi” sertifikası ile lisansüstü düzeyde mas ter ve doktora programları sunmaktadır.

Çin’de 1973 yılında başlayan ve daha önceki farklılaştırma yasaklarına rağmen zaman içinde gelişerek üstün yeteneklilerin sınavla seçilerek ayrı bir eğitime tabi tutuldukları ortaokul ve lise düzeyinde okullar ile bu konuların çalışıldığı bir merkez vardır.

Üstün yetenekliler eğitiminin hem kuramsal hem de uygulamalı pek çok çalışmanın yapıldığı ülke İsrail’dir. Konunun bir ulusal öncelik olarak görüldüğü bu ülkede ülkeyi yönetenler en değerli ulusal zenginliklerinin yetenek olduğuna inanmakta ve bunun gereğini yerine getirmektedir. 1970’lerde Eğitim Bakanlığı bünyesinde bir “Üstün Yetenekliler Müdürlüğü” kurulmuş ve bu kuruluş günümüze gelinceye kadar yapılan tüm etkinlikleri koordine etmiş, gelişmiş ülkelerdeki öncü kuruluşlar içerisinde yer alarak etkili programlar yürütmüştür. Aynı yıllarda Tel Aviv’de ilk tam zamanlı üstün yetenekliler okulu açılmıştır. Güzel sanatlara yönelik okulların yanı sıra genel zekâyâ öncelik verilmektedir.

Diğer ülkelerde de gözlenenler benzer, hızlandırma, zenginleştirme, okul dışı etkinliklerin yanı sıra “Bilim ve Sanat Merkezleri” yetenekli çocukların bir araya gelip üreticilik ve yaratıcılıklarını geliştirdikleri yerler olarak ayrı bir önem taşımaktadır. Ayrıca liseyi bitiren tüm kız ve erkek öğrencilerin katılmak zorunda olduğu askerlik hizmeti kapsamında, zekâ testinden en yüksek puan alan % 5’lik bir grup askerlik eğitiminin yanı sıra özel bir bilgi ve yetenek geliştirme programı olan TALPIOT programına alınmaktadır. Böylece okul sırasında gözden kaçmış üstün yetenekliler bir fırsat yakalamakta, zaten özel eğitimden geçmiş olanlar da ileride üstlenebilecekleri ve yeteneklerine uygun görevler için eğitilmektedir. Bu programlarda başarılı sayılmak için zekânın yetmediği, çok çalışma, özveri, sabır ve bir amaca bağlanma gibi özelliklerin de beklendiği ifade edilmektedir.

4. TÜRKİYE’DE ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNDE TARİHSEL SÜREÇ

Üstün Zekâlı çocukların eğitimi Türkiye’de, Osmanlı İmparatorluğu döneminde başlamış ve günümüze kadar gelişmeye devam etmiştir. Özellikle 21.yüzyılda bu alanda meydana gelen ilerlemeler, daha sonraki dönemler için de umut vericidir.

4.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Osmanlı İmparatorluğu döneminde uygulanan ENDERUN, bir döneminde bizim konuya sistemli olarak yaklaştığımızın kanıtıdır. Ancak sistem geliştirileceğine giderek bozulmuştur.¹⁷⁸

Enderun, 15.yüzyılın ortalarında Sultan II. Murat tarafından başlatılmış, daha sonra Fatih Sultan Mehmet tarafından yeniden düzenlenerek imparatorluğun üst düzey yönetimini ve idari mekanizmanın yürütülmesini üstlenecek kadroların yetiştirilmesini sağlayan bir kurum olarak ülkeye dört yüzyıldan uzun bir süre hizmet vermiştir. Enderun'daki eğitim ilkeleri kısmen Eflatun'un Cumhuriyeti'nde öne sürdüğü fikirleri, kısmen de Rönesans'ın etkilerini çağırır.¹⁷⁹ Enderun: Üstün zekâlıların özel eğitimi için kurulan ve o zamanki dünya ülkelerinde bir benzerinin bulunmadığı tarihçilerce kabul edilen kurumlardan birincisi Enderun Okulu'dur. Enderun devletin sivil ve askerî hizmetlerinde görev alacak olanları yetiştiren kurumdur. 19. yüzyıl başında, 2. Mahmut devrine kadar devam etmiştir. Öğrenim süresi ortalama 12- 14 yıldır. Enderun okuluna öğrenci alınması şu şekildedir: Pençik Yasası gereğince "hükümdar hissesi" diye ayrılan savaş tutsaklarının en elverişli olanları, Osmanlı hükümdarlığı altına giren ülkelerin emniyet ve güvenlik aracı olarak saraya gönderdikleri erkek çocukları veya akraba çocukları, gerek saray hizmetleri ve gerekse askeri güç içinde gerektiğinde esir pazarından alınan çocuklar ve devşirmelerden oluşur. Öğrenci okula kabul edilirken bazı testlere tâbi tutulmaktadır.¹⁸⁰ Böyle bir kurumun varlığındaki esas hedef, askeri temele dayanan Osmanlı İmparatorluğu'na yetenekli kumandan yetiştirmek ve devamlı büyüyen ülkenin farklı din ve kültürlerle sahip kitlelerini idare edecek sağlam yönetici kadrolarını temin etmektir.¹⁸¹

Enderun mektebine alınan çocuklara, Kur'an-ı Kerim, tefsir, hadis, kelâm gibi dini dersler, edebiyat, inşa (şiiir), dil bilgisi, Arapça, Farsça gibi dil ve edebiyat dersleri ve matematik, coğrafya, mantık gibi müspet ilimler dersleri okutulurdu. Bir taraftan da Osmanlı saray geleneği ve görgüsüyle, protokol kaideleri ve bürokratik işler öğretilirdi. Bunların yanında çeşitli sanat kollarında beceriler kazandırıldığı gibi sportif faaliyetlere de yer verilirdi. İç oğlanı denilen Enderun talebesi ortak bir kültürü özümseyerek, saray ve padişah hizmetlerinin yürütülmesini sağlarlar, böylece Osmanlı Devleti'nin sarayda, yönetimde, ordu

¹⁷⁸ Özsoy, Yahya, Özyürek, Mehmet, Eripek, Süleyman, a.g.k. , s. 138

¹⁷⁹ Akarsu, Füsün, a.g.k. ,s. s. 38- 39

¹⁸⁰ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Enderun> (12- 04- 2008)

¹⁸¹ Davaslıgil ve ark, a.g.k. , s. 43

ve bürokraside ihtiyaç duyulan kadrolarının bir kısmı bu şekilde yetiştirilmiş olurdu. Sarayda kademe kademe yükselerek sancakbeyi rütbesiyle taşrada görev alırlardı.

4.2. Cumhuriyet Sonrası Dönem

6660 Sayılı Kanun güzel sanatlarda üstün yeteneği olanların eğitilmeleriyle ilgili değişik bir uygulamadır. 1948 yılında “Suna Kan”, “İdil Biret” için özel olarak çıkarılmış kanun 1950 yılında değiştirilerek daha yaygın bir uygulamaya dönüştürülmek istenmiştir. Ancak bu uygulama umulan yaygınlaştırmayı sağlayamamıştır.

Bakanlık örgütlerinde sık sık değişikliklere gidilmesi sonucu kanunun getirdiği başvuru makamını bulma zorluğu da yaratmaktadır. Böylece bu yasanın bugün için gözle görülür bir uygulaması yoktur. 1964 yılında Ankara’da bir tek lise olarak başlayan uygulama bugün artık “Fen Liseleri” olarak yaygınlaşmış bulunmaktadır. Fen bilimleri alanına yatkın, yetenekli ortaokul mezunlarını alıp yetiştirmeye yöneliktir. Son yıllarda açılan Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri müzik, resim, heykel gibi güzel sanat alanlarında yetenekli olanların eğitimini yürütmektedir. Bazı illerdeki Rehberlik ve Araştırma Merkezleriyle üstün yeteneklilerin eğitimi için pilot çalışmalarının başlatılmasıdır. Üstün yeteneklilerin ders ve okul dışı zamanlarda yeteneklerini geliştirmeye imkân veren eğitim merkezleri uygulamasıdır. Son yıllarda özel eğitimcilerin de bu konuya eğildikleri görülmektedir. Yeni Ufuklar, STF lissi örneklerinde olduğu gibi. Türkiye Bilimsel Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından uygulanan burs, proje yarışmaları üstün yetenekliler için güdeleyici olmaktadır.¹⁸²

1940 yılından itibaren izlenen çeşitli uygulamalardan, açılan Enstitülerinden ve düzenlenen kanunlardan sonra, VII. Milli Eğitim Şurası kararları doğrultusunda, 1964 yılında ilk defa “Fen Liseleri” açılmıştır. Böylece fen ve matematik alanlarında üstün başarı gösteren öğrencilerin yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Yine 1964 yılında “Üstün Çocukların Eğitimi” projesi için özel sınıf ve türdeş kümeler denemesi başlatılmıştır.¹⁸³ Anadolu Liseleri, yabancı dilde eğitim veren, öğretmenlerin özel seçildiği, öğrencileri de özel yetenek ve bilgi testleri sonucunda alan liselerdir. 1989 yılında açılan Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri ise, ilköğretimi bitirdikten sonra resim ve müzik alanlarında yetenekli öğrencilerin seçilerek gittiği liselerdir.

TÜBİTAK, araştırmacıların yetiştirilmeleri ve geliştirilmeleri için imkanlar sağlayan, öğrenim ve sonrasında üstün kabiliyet ve başarılarıyla kendini kanıtlayan gençleri izleyerek onların yetişme ve gelişmelerine yardımcı olan, yurt içi ve yurtdışı burslar sağlayan, farklı

¹⁸² Yahya Özsoy, Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek, a.g.k. , s. s. 138-139

¹⁸³ Davaslıgil ve ark, a.g.k. , s. 68

alanlardaki projeleri destekleyen ve ödüllendiren bir kurumdur. TÜBİTAK'ın sağladığı bu imkânlar, üstün yetenekliler için teşvik unsuru olarak görülmektedir.

4.2.1. Türk Milli Eğitim Şura Kararlarında Üstün Yetenekli Çocuklara Yönelik Düzenlemeler

(11. Şura) 6. Maddede; Özel eğitime muhtaç çocukların tanınacağı ve gereken önlemlerin alınacağı belirtilmiştir.

(15. Şura) 18. Maddede; Özel eğitim ihtiyacı duyulan farklı yapıdaki öğrenciler için mevcut eğitim programlarında uygulama esnekliği sağlanmalı, öğretmenler bu konuda hizmet içi eğitimden geçirilmelidir.

33.Maddede; Yaratıcılık ve ifade becerileri geliştirilmelidir.

34. Maddede; Eğitim-öğretim, öğretmen merkezli olmaktan çıkartılıp, öğrenci merkezli duruma dönüştürülmelidir.

35. Maddede; Ailenin ve okulun, çocuğu tanması ve çocuğun kendi kendini tanması için öncelikle öğretmen, yönetici, öğrenci ve velilerin eğitilmesi gerekmektedir.

(16. Şura) 33. Maddede; Öğrencinin ilgi ve yeteneklerinin geliştirilmesi, ancak uygun ortamlarda mümkündür. Bunun için eğitim ortamlarının bina, alan ve kullanım yönünden zenginleştirilmesi sağlanmalıdır.

50. Maddede; Ayrıca özel eğitime muhtaç çocukların eğitimlerini daha kısa sürede tamamlamaları için gerekli programlar oluşturulmalı ve ileri eğitimlerinin sağlanması için özendirici önlemler alınmalıdır.

(17. Şura) 17. Maddede; Üstün zekâlı çocukların eğitimi ve istihdamı konularında politikalar oluşturulmalıdır.

18. Maddede; Üstün zekâlı çocukların eğitimleri, üniversitelerce açılacak sertifika programlarını bitiren öğretmenlerce yapılmalıdır.

19. Maddede; Bilim ve sanat merkezlerinde öğrencilerce yapılan etkinlik ve projeler, okul/kurumlarında kredilendirilmelidir.

20. Maddede; Anadolu güzel sanatlar lisesi ve spor lisesi vb. ortaöğretim kurumlarına öğrenci alımı, yetenek ağırlıklı iki kademeli sınavla yapılmalıdır.

21. Maddede; Üstün zekâlı öğrencilerin eğitimi için madalyon okullar, cazibe merkezi olacak araştırma birimleri vb. kurumlar açılmalı, bu kurumlara gidecek öğrencilerin aileleri maddi olarak desteklenmelidir.

22. Maddede; İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarının 6–12. sınıfları arasında öğrenci odaklı sınıf sisteminden disiplin (ders) odaklı sınıf sistemine geçilmeli ve üstün zekâlı çocukların kendi hızlarında ilerlemelerine fırsat sağlanmalıdır.

23. Maddede; Özel yeteneğe sahip engelli öğrencilerin üst öğrenim kurumlarına girişleri ile ilgili engelleyici hükümler kaldırılmalıdır.

24. Maddede; Bilim ve sanat merkezlerine öğretmen seçiminde fen lisesi ve Anadolu lisesindeki öğretmen seçimine benzer kriterler getirilmelidir.

25. Maddede; TÜBİTAK, Millî Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerin iş birliği ile üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi konusunda yaz-kış kampları, bilim danışmanlığı vb. etkinliklerin düzenlenmesinde iş birliği yapılmalıdır.¹⁸⁴

4.2.2. Türk Milli Eğitim Şura Kararlarının Konuyla İlgili Değerlendirilmesi

(11. ,15. ,16.) Şuralarda alınan kararlar, dolaylı olarak üstün zekâlı- üstün yetenekli öğrencilerin gelişimlerine olumlu katkılar sağlayabilecek görülmekte ancak alınan kararların teoride kalıp, uygulamaya tam geçildiği söylenemez.

(17. Şurada) ilk defa üstün zekâ- üstün yetenek terimleri kullanılmıştır. Alınan kararlardan “Üstün zekâlı çocukların eğitimi ve istihdamı konularında politikalar oluşturulmalıdır.” Maddesi teorik olarak kabul edilmiş görülsede uygulamada işlerlik kazanmamıştır. “Üstün zekâlı çocukların eğitimleri, üniversitelerce açılacak sertifika programlarını bitiren öğretmenlerce yapılmalıdır.” Madde ise İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Üstün Yetenekliler Öğretmenliği mezunları dahi ne Bilsen’ lerde ne de Beyazıt İlköğretim Okulu’nda görevlendirilmemektedir.

“Bilim ve sanat merkezlerinde öğrencilerce yapılan etkinlik ve projeler, okul/kurumlarında kredilendirilmelidir.” Maddesi ise okullar ve öğretmenleri tarafından bilinmemektedir. Alt yapı ise hiç uygun değildir.

“Anadolu güzel sanatlar lisesi ve spor lisesi vb. ortaöğretim kurumlarına öğrenci alımı, yetenek ağırlıklı iki kademeli sınavla yapılmalıdır.” “Üstün zekâlı öğrencilerin eğitimi için madalyon okullar, cazibe merkezi olacak araştırma birimleri vb. kurumlar açılmalı, bu kurumlara gidecek öğrencilerin aileleri maddi olarak desteklenmelidir.” “İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarının 6–12. sınıfları arasında öğrenci odaklı sınıf sisteminden disiplin

¹⁸⁴ <http://ttkb.meb.gov.tr/duyurular/17sura/sura.htm> (22–04–2008)

(ders) odaklı sınıf sistemine geçilmeli ve üstün zekâlı çocukların kendi hızlarında ilerlemelerine fırsat sağlanmalıdır.” “Özel yeteneğe sahip engelli öğrencilerin üst öğrenim kurumlarına girişleri ile ilgili engelleyici hükümler kaldırılmalıdır.” Maddeleri hayata geçmemiştir.

“Bilim ve sanat merkezlerine öğretmen seçiminde fen lisesi ve Anadolu lisesindeki öğretmen seçimine benzer kriterler getirilmelidir.” Maddesi ile ilgili son uygulan seçme kriterlerinin uygulanmadığı kanaati yaygındır. İstanbul’daki öğrenci sayısı için bir BİLSEM ihtiyacı karşılayamamaktadır.

TÜBİTAK, Millî Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerin iş birliği ile üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi konusunda yaz-kış kampları, bilim danışmanlığı vb. etkinliklerin düzenlenmesinde iş birliği yapılmalıdır. Maddesi ise uygulanmakta ancak okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin daha fazla ilgilendirilmesi sağlanmalıdır.

Özel eğitim alanında 1980’li yıllarda gözlenen bir diğer gelişme ise 1983 yılında kabul edilen 2828 sayılı “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu”dur. Bu kanunun 3. Maddesinin c fıkrasına göre “özürlü” doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamın gereklerine uyamama durumunda olup, korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişi olarak tanımlanmıştır. Yine bu kanuna göre özel eğitime gereksinim duyanların genel eğitim-öğretimleri ile meslek kazanmaları hükme bağlanmıştır.¹⁸⁵

4.2.3. Cumhuriyet Sonrası Hükümetlerin Parti Programlarında Üstün Yetenekli Çocuklarla İlgili Kararlar

29. Hükümet; yurttaşların eşit eğitim imkânları içinde, istidat ve kabiliyetleri yönünde ve ölçüsünde yetişmelerini sağlamaktır.(1965) 38.Hükümet; eğitim sistemimizin ve yapısının çağdaş bilim ve teknolojinin gereklerine uygun olarak geliştirilmesi, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine ve toplumumuzun yetişmiş insan gücü ihtiyacına göre yüksek öğretime, hayata ve iş alanlarına yöneltmesi çalışmalarına devam olunacaktır. Sınâî gelişmeye paralel olarak mesleki ve teknik öğretime ağırlık verilecektir. Genç kuşakların Atatürkçülük, Anayasamızda ifadesini bulan çağdaş uygarlık bilinç ve anlayışına sahip, üstün yetenekte insanlar olarak yetiştirilmesi için gerekli bütün tedbirler alınacaktır.(1974–1975) 39. ve 40. Hükümet:

¹⁸⁵ Şûra Raporu, I. Özürlüler Şûrası, Ankara, 1999, s. 79

Öğretimin her kademesinde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanmasına özel bir önem verilecek, vatandaşların kabiliyetleri ve arzularına göre ve kendi maddi imkânlarına bağlı olmaksızın yetişme ve bir meslek edinme imkânları artırılacaktır.(1975–1977) 45. Hükümet: Eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğinin sağlanması esastır.(1983–1987) 47. Hükümet: Eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğinin sağlanması esastır. Çok kanallı eğitim televizyonu, öğrenci ve öğretmenlerin eğitim ve öğretiminde yardımcı ve hızlandırıcı bir araç olarak kullanılacaktır. Eğitim programları, ders kitapları, eğitim araç ve gereçleri ile öğretim yöntem ve tekniklerinin bilim ve teknolojiye yeni gelişmelere, toplumumuzun ve insanımızın değişen ihtiyaçlarına uygun olarak geliştirilmesi sağlanacaktır.(1989–1991)48. Hükümet: Ülkemizde ilk defa 13–15 Mayıs 1991 tarihinde gerçekleştirilen Özel Eğitim Konseyi’nde alınan kararların uygulanmaya konulması sağlanacaktır.(1991) 50. Hükümet: Kişilik sahibi, nitelikli insan yetiştirmek amaçtır. Eğitimde kaliteye, çağdaşlığa ve fırsat eşitliğine önem verilecektir. Eğitim teknolojisinin kalitesi arttırılacak bilgisayar kullanımına, donanım ve yazılımına önem verilecektir.(1993–1995) 53. Hükümet: Öğrencilerin ilgi ve kabiliyetlerine göre çeşitli meslek alanlarında eğitim görebilmeleri için ilköğretimin ikinci kademesinde başlamak ve ortaöğretimde yoğunlaştırmak üzere yönlendirme sistemine işlerlik kazandırılacaktır.(1996) 57.Hükümet Üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukların erken belirlenmesine ve özel ilgi görmelerine çalışılacaktır. Okul öncesi eğitim olanaklarının tüm çocuklara ulaştırılması için çaba gösterilecektir.(1999- 2002) 58. Hükümet: Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak ve sağlıklı bir nesil yetiştirme hedefleri doğrultusunda yoksulluk sınırı altında olan ailelerin çocuklarına eğitim ve sağlık yardımları yapılacaktır. Eğitimin her kademesinde imkân ve fırsat eşitliği sağlanacak, herkese kabiliyeti ölçüsünde alabileceği azami eğitim hizmeti sunulacaktır.2002-2003) 59. Hükümet: Eğitim kalitesinin artırılması, eğitimde fırsat eşitliğinin gerçek anlamda sağlanması ve eğitim sisteminin ideolojik kavgaların arenası olmaktan çıkarılması yetkin ve yetenekli bireylerin yetiştirilmesi açısından son derece önemlidir.(2003–2007) ¹⁸⁶

4.2.4. Hükümet Programlarının Üstün Yetenekli Çocuklarla İlgili Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi

Cumhuriyet döneminde yaparak yaşayarak öğrenmeyi gerçekleştirmek, bilgi ve yeteneğin ürüne dönüştürülerek geliştirilmesini sağlamak ve ülke kalkınmasını köylerden başlatmak üzere, diğer öğrencilere göre yetenekli oldukları tespit edilen öğrencilerin yetiştirilmeleri için 3803 sayılı Kanun ile 1940 yılında Köy Enstitüleri açılmıştır. Köy

¹⁸⁶ <http://www.tbmm.gov.tr/index1.htm> (07- 05- 2008)

Enstitüleri ise politik nedenlerle 1950 yılında kapatılmıştır.¹⁸⁷ 6660 Sayılı Kanun: Cumhuriyet Dönemi'nin üstün yeteneklilere dönük en eski tedbirlerinden birisi 6660 Sayılı Kanun ve uygulamalarıdır.1948 yılında ilk 5245 Sayılı Kanun ile İdil Biret ve Suna Kan gibi müzikte üstün yetenek gösteren iki sanatçımız İdil Biret ve Suna Kan'ın 1948 yılında çıkarılan yasa ile eğitimleri devlet tarafından üstlenilmiştir. 1956 yılında çıkan 6660 sayılı yasa ile 1948 yılında çıkarılan yasanın kapsamı genişletilmiş, üstün yetenekli ve üstün zekâlı çocukların devlet tarafından yetiştirilmeleri için gerekli tedbirlerin alınması kabul edilmiştir.¹⁸⁸1962 yılında toplanan VII. Milli Eğitim Şurası kararları doğrultusunda üstün yetenekli öğrencilerin yetiştirilmesi amacı ile 1964 yılında Ankara'da Fen Lisesi açılmıştır. 1964 yılında yayınlanan 222 sayılı "İlköğretim ve Eğitim Kanunu" nun 12. maddesi ve özel eğitime muhtaç çocuklar yönetmeliği' nin 4.maddesi uyarınca "Üstün Çocukların Eğitimi" için pilot proje uygulaması 1963-1964 eğitim- öğretim yılında başlamıştır. 1964 yılında ilköğretim genel müdürlüğü gerek özel sınıf, gerekse türdeş sınıf uygulamalarını son verilmesine karar vermiştir.¹⁸⁹1989-1990 eğitim- öğretim yılında Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri açılmıştır.2002 Beyazıt İlköğretim Okulu "Üstün Zekâlıların Eğitim Projesi" için uygulama okulu olarak tahsil edilmiştir.2001 tarih ve 370 sayılı karar ile Bilim ve Sanat Merkezleri Üstün veya özel yetenekli öğrencilerin eğitimine yönelik grup ve bireysel eğitim programları uygulayan eğitim ortamları oluşturulmuştur.¹⁹⁰

5.1. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007 – 2013)

590. Kalabalık sınıf mevcutları düşürülecek, ikili eğitim uygulaması azaltılacaktır. Her kademedeki eğitim tesislerinin etkin kullanılabilmesi için standartlar ve ortak kullanım imkânları geliştirilecektir. Okulların bilgi ve iletişim teknolojileri altyapısı, eğitim yazılımları öncelikli olmak üzere güçlendirilecek, yenilenen müfredatın gerektirdiği ortamlar ve donanım sağlanacaktır.

591. Müfredat programlarındaki ve eğitim yöntemlerindeki değişiklikler dikkate alınarak öğretmen yeterlilikleri sürekli olarak geliştirilecek, gereken yeterliliklerin kazandırılabilmesi için hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimde etkin yöntemler uygulanacaktır.

¹⁸⁷ Ruhi, Şirin, Kulaksızoğlu, Adnan, Bilgili, Ahmet Emre, a.g.k. ,s. 55

¹⁸⁸ Ruhi, Şirin, Kulaksızoğlu, Adnan, Bilgili, Ahmet Emre, a.g.k. , s. 56

¹⁸⁹ Ruhi, Şirin, Kulaksızoğlu, Adnan, Bilgili, Ahmet Emre, a.g.k. , s. 57

¹⁹⁰ Ruhi, Şirin, Kulaksızoğlu, Adnan, Bilgili, Ahmet Emre, a.g.k. , s. 61

597. Eğitime ayrılan özel kaynaklar eğitimde fırsat eşitliğine imkân sağlayacak şekilde yönlendirilecektir. Bütün eğitim kademelerinde özel sektörün payı artırılacak, kamu kaynaklarının en fazla ihtiyaç duyan kesimlere yönlendirilmesi sağlanacaktır. Etkin bir kalite değerlendirme ve denetim sistemi kurulması koşuluyla özel yükseköğretim kurumlarının açılabilmesine imkân sağlanacaktır.

5.2. DPT Kararlarının Değerlendirilmesi

Özel eğitim alanına personel yetiştirmede ilk sistemli çabası 1952 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü bünyesinde kurulan Özel Eğitim Şubesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Şubeye mezuniyetlerinden sonra ülkenin farklı yerlerinde özel eğitimin gelişmesi için hizmet götürecek ve bu alanda gerekli personelin yetişmesine öncülük edecek 40 öğrenci alınmıştır Şube, 1955 yılında iki dönem mezun verdikten sonra kapatılmıştır.¹⁹¹

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında Yüksek Öğretim (1963–1967) Eğitimin her kademesinin toplumun en kabiliyetli elemanlarına açık tutulmasını sağlamak için yeterli esasına dayanan seçme usullerinin uygulanacağı, Öğretmen yetiştiren kurumların gelişmelerine öncelik verileceği, Öğretim muhtevası ve usullerinin ıslah edileceği, Plân dönemi sonunda, eğitimle çevre ve iş hayatı arasında yeterli ilişkinin kurulamadığı; kabiliyetli olanların eğitimin en üst kademelerine kadar yükselmelerini sağlayıcı bir sistem, burs ve yurt imkânının yaratılmadığı; öğretmen açığı ve dağılım dengesizliği nedeniyle eğitim kalitesinin yükseltilemediği, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında Yüksek Öğretim (1968–1972) Bilimsel gelişmelerin ders programlarına aktarılacağı, Eğitim sisteminin, toplumdan bağımsız olarak ele alınması ve geliştirilmesi mümkün olmadığı halde, plânlı dönem boyunca ekonomik ve sosyal sistemle gerekli irtibatının sağlanamadığı da belirtilmiştir. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânında Yüksek Öğretim (1973–1977) Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması amacıyla öğrencilere burs, kredi, yurt, sosyal ve sağlık hizmetlerinin sağlanması çabalarının geliştirileceği, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında Yüksek Öğretim (1985–1989)

Bu plânda, en değerli millî varlığımız ve kalkınmanın sürükleyici faktörlerinden en önemlisinin beşeri kaynak olduğu, bu potansiyelin eğitim yoluyla en geniş ölçüde değerlendirilerek kalkınmanın hizmetine verilmesinin esas olduğu vurgulanmıştır. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Plânında Yüksek Öğretim (1990–1994) Bu plânda, eğitimin her kademesinde

¹⁹¹ Enç, M.; Çağlar, D. ve Özsoy, Y., a.g.k. , s. 93

kalitenin yükseltilmesinin, imkân ve fırsat eşitliğinin sağlanmasının esas olduğu; meslek kazandırıcı yaygın eğitim, ara insan gücü yetiştiren eğitim ve yüksek nitelikli insan gücü yetiştiren eğitim olmak üzere eğitimin üç boyutlu olarak ele alınacağı vurgulanmıştır. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında Yüksek Öğretim (1996–2000) Bu plân döneminde eğitimin en öncelikli sektör olacağı; iyi eğitilmiş genç nüfusun 21’inci yüzyılda gerek ülkemizin rekabet gücünün artmasında gerekse AB’ye entegrasyon bakımından Türkiye’nin en büyük avantajı olacağı; laik, çoğulcu demokrasiyi özümsemiş, ulusal kültürü geliştirici, düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, dış dünyaya, evrensel değerlere ve yeni düşüncelere açık, kişisel sorumluluk duygusu ve toplumsal duyarlılığı gelişmiş, bilim ve teknoloji üretimine yatkın ve beceri düzeyi yüksek insan gücünün yetiştirilmesini sağlayacak bir eğitim politikasının izleneceği vurgulanmıştır. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında Yüksek Öğretim (2001–2005) Eğitim sisteminin temel amacının; Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı, düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, demokratik, özgürlükçü ve manevi değerlere bağlı, yeni fikirlere açık, kişisel sorumluluk duygusuna sahip, millî kültürü özümsemiş, farklı kültürleri yorumlayabilen ve çağdaş uygarlığa katkıda bulunabilen, bilim ve teknoloji üretimine yatkın ve beceri düzeyi yüksek, üretken ve yaratıcı bilgi çağı insanını yetiştirmek olduğu; millî eğitimin herkes için hayat boyu öğrenme yaklaşımıyla bilgiye ulaşma yol ve yöntemlerini öğreten, etkin bir rehberlik hizmetini içeren, eğitimin tüm evrelerinde yatay ve dikey geçişlere imkân veren, piyasa meslek standartlarına uygun, üretime dönük eğitime ağırlık veren, yetki devrini esas alan, istisnasız tüm öğrenciler için fırsat eşitliğini gözetilen bir sistem bütünlüğü içerisinde yeniden düzenleneceği vurgulanmıştır.¹⁹²

6. TÜRKİYE’DE ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİYLE İLGİLİ MEVZUAT DÜZENLEMELERİ ve UYGULAMALAR

6.1. Üstün Yeteneklilere Sunulan Eğitim Hizmetleriyle İlgili Mevzuat ve Yönergeler

1948 yılında kabul edilen 5245 sayılı yasayla özel yetenekli çocukların yurtdışında eğitimi olanağı sağlanmıştır. 1956 yılında 6660 sayılı yasayla işlemin kapsamı genişletilmiştir. 6660 sayılı yasa “Güzel Sanatlarda Fevkalade İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkında Kanun” adını almıştır. Daha sonraki yıllarda bu yasadaki Verda Erman, Gülsin Onay, Hüseyin Sermet ve İsmail Aşan adlı sanatçılarımız yararlanmışlardır. Bu yasa 1970’ li yıllarda işlemez hale gelmiştir. Ankara Devlet

¹⁹² <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/160/tuna.htm> (22- 04–2008)

Konservatuarı eğitimcilerinden Mithat Fenmen ve İlhan Baran öncülüğünde hazırlanan yeni yönetmelik taslağı, üstün yetenekli çocukların Devlet Konservatuarı'nda yoğun ve hızlı bir müzik eğitimi görmeleri için çıkartılmış olan “özel statü”, 1976 yılında Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmıştır. Bu statü ile kendi alanlarında konservatuvarın yüksek bölümünü bitirerek yurtdışına giden öğrenciler olmuştur. Bu statüden ilk olarak yararlananlar; Oya Ünler, Burçin Büke ve Cihat Aşkın olmuştur. 1982-1983 öğretim yılında “Özel Statü” kapsamından yararlanan üstün yetenekli öğrenciler: Fazıl Say (piyano), Muhittin Dürrüoğlu (piyano), Şölen Dikener (viyolonsel), Yeşim Alkaya (piyano), Çağlayan Ünal (viyolonsel), Ertan Torgul (keman) ve Özgür Balkıs (keman) 1986-1987 yılları arasında mezun olmuşlardır. Yukarıda adı geçen öğrencilerden sonra yasa bir kez daha işlemez hale gelmiştir.¹⁹³

Müzik yeteneğı üstün olan çocuklarda, doğuştan gelen mutlak duygu, güçlü bellek, ritim tınısı gibi özellikleri onları yaşlılarından ayıran özelliklerdir. Ritim tınısı, müzikle ilişkisi olan her birey için vazgeçilmez bir önkoşuldur. Bununla beraber güçlü bir bellek olmadan müziğin ortaya konusu çok sınırlı kalacaktır. Fazıl Say, çocukluğunun ilk yıllarından itibaren müzik zekâsı ve üstün yeteneklilik belirtileri göstermiştir. Bunu fark eden ve müzik otoritelerinden olan aile fertlerinin de yardımıyla, zamanın ünlü eğitimcileri ile çalışma fırsatı yakalamıştır. Bu usta eğitimciler sayesinde müziğı yaşamın içinden gelen bir oyun olarak görmeye başlamış ve kendinde bulunan deha ile bu eğitimi birleştirerek, kısa zamanda büyük ilerlemeler kaydetmiştir. Aldığı eğitimin sonucunda konservatuarı birincilikle bitirmiş ve kazandığı bursla yurt dışında eğitim yapabileme olanağı yakalamıştır. Yurtiçi müzik kültürünü alan Fazıl Say, bu sayede yurt dışında da ünlü eğitimlerle çalışma fırsatı yakalamıştır. Böylece ulusal ve uluslararası müzik kültürünün sentezini yapabileme yeteneğini de geliştirmiştir. Fazıl Say'ın aldığı eğitim karşısında verdiği sayısız ürünler, Türk ve Dünya müzik kültürüne yaptığı katkılar, müziksel dehaya sahip çocukların küçük yaşlarda belirlenip iyi bir eğitim verilmesi durumunda aynı verimin alınabileceğı gerçeğini kanıtlamaya fazlasıyla yeter.¹⁹⁴

¹⁹³ Tunçdemir, İ. , Çoksesli Müzik Alanındaki Kadın Devlet Sanatçılarımız, (Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1996, s. s. 90–108

¹⁹⁴ http://www.muzikegitimcileri.net/bilimsel/bildiri/I-Tuncdemir_3.html (22- 04–2008)

Bu yüzden ailelerin inisiyatifine bırakılmadan üstün zekâ ve yetenek işaretleri gösteren çocukların tespit edilebileceği ve küçük yaşlarda eğitime başlayabilecekleri rehabilitasyon merkezlerinin kurulması gereklilik ve zorunluluk arz eder. Üstün yetenekli çocukların yeteneklerini destekleyecek eğitim alacakları Rehberlik Araştırma Merkezleri açılarak ilkökul çocukları arasında yeteneklerin ortaya çıkartılması için değişik testler uygulanması gerekmektedir. Bu konuda rehber öğretmenlerin bu yönde bilinçlendirilmesi ve üstün zekâyâ (farklı alanlarda üstün) sahip çocukların belirlenebilmesi için Türk kültürüne uygun ölçme araçlarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Rehberlik Araştırma Merkezleri, aileleri üstün yetenekli çocuklar hakkında bilgilendirme çalışması yaparak yeni yeteneklerin yok olmasını önlemelidir. Ülkemizde müzikte üstün yetenekli çocuklar (şu an bulunan Emreca Yavuz, Mertol Demirelli) için devlet destekli kanunların düzenlenerek hayata geçirilmesi; müzikte yeni üstün yeteneklerin keşfedilerek kaliteli müzik eğitimi alabilmesi için yurtiçi ve yurtdışı eğitim olanaklarının eğitimciler ve devlet tarafından tespit edilmesi bu yönde çalışmalar yapılması, küçük yaştaki yeteneklerin keşfedilerek özenli ve doğru eğitim verilmesi, Konservatuar müzik eğitiminde de üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi için kapatılan “özel statü” sınıflarının açılarak kaliteli müzik eğitiminin gündeme gelmesi gerekmektedir. Sonuç olarak, kapsamlı bir müzik eğitimi alan çocuk, sanatsal eğitimine hazır biçime gelir, yaratıcılığını geliştirir. Üstün yetenek, kaliteli bir eğitimle birleştiğinde yüksek verimli müzisyenlerin ortaya çıkacağı aşikârdır. Fazıl Say, bu nitelikleri bir arada buluşturup, aldığı özel eğitimle sanatında dünyaca ünlü bir müzisyen olarak görülmektedir. Sanatçımız çoksesli müzik alanında çağdaş-evrensel müzik kültürünün örnek temsilcisidir.

Özel gereksinimli bireylere özgü ilk kapsamlı yasanın adımlarının atılışı yine 1983 yılında olmuştur. 1983 yılında 2916 sayılı “Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu” yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile özel eğitimle ilgili tanımlar, ilkeler, kurumlar ve görevleri, özel eğitime gereksinimi olan çocukların belirlenmeleri, yerleştirilmeleri, izlenmeleri ile ilgili bölümler yer almış ve bu kanun doğrultusunda çeşitli yönetmelikler yayımlanmıştır.¹⁹⁵

Gerçekten de 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve ardından 18 Ocak 2000 tarihinde yürürlüğe konulan “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” ile özel gereksinimli bireylere sağlanacak hizmetler yasal olarak güvence altına alınmıştır. Özel Eğitim Hizmetleri

¹⁹⁵http://209.85.129.132/search?q=cache:IH5g24sjPggJ:ttkb.meb.gov.tr/secmeler/sura/7_sura.pdf+%C3%96zel+E%C4%9Fitime+Muhta%C3%A7+%C3%87ocuklar+Kanunu+%C5%9Fura+kararlar%C4%B1&cd=2&hl=tr&ct=clnk&gl=tr (22- 04-2008)

Yönetmeliği'nde gönderme öncesi süreçler, tanılama süreçleri, eğitsel tanılama, izleme ve değerlendirme ekibi, yerleştirme ve izleme ile aile katılımı ayrı ayrı tanımlanmış, genel ilkeleri belirlenmiştir. Ayrıca Yönetmelikte özel gereksinimli bireyler için eğitim düzenlemeleri tanımlanmış, kaynaştırma eğitiminin ilkeleri, ölçütleri, biçimleri ile kaynaştırma eğitiminde görev alacak personelin görev ve sorumlulukları belirlenmiştir. Engelli olarak tanımlanmış öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması da aynı yönetmelikte ifade edilmiş bulunmaktadır.

6.1.1. Mevzuat ve Yönergelerin Değerlendirilmesi

Özel gereksinimli bireylere özgü ilk kapsamlı yasanın adımlarının atılışı yine 1983 yılında olmuştur. 1983 yılında 2916 sayılı “Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu” yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile özel eğitimle ilgili tanımlar, ilkeler, kurumlar ve görevleri, özel eğitime gereksinimi olan çocukların belirlenmeleri, yerleştirilmeleri, izlenmeleri ile ilgili bölümler yer almış ve bu kanun doğrultusunda çeşitli yönetmelikler yayımlanmıştır.¹⁹⁶

Gerçekten de 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve ardından 18 Ocak 2000 tarihinde yürürlüğe konulan “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” ile özel gereksinimli bireylere sağlanacak hizmetler yasal olarak güvence altına alınmıştır.¹⁹⁷

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde gönderme öncesi süreçler, tanılama süreçleri, eğitsel tanılama, izleme ve değerlendirme ekibi, yerleştirme ve izleme ile aile katılımı ayrı ayrı tanımlanmış, genel ilkeleri belirlenmiştir. Ayrıca Yönetmelikte özel gereksinimli bireyler için eğitim düzenlemeleri tanımlanmış, kaynaştırma eğitiminin ilkeleri, ölçütleri, biçimleri ile kaynaştırma eğitiminde görev alacak personelin görev ve sorumlulukları belirlenmiştir. Engelli olarak tanımlanmış öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması da aynı yönetmelikte ifade edilmiş bulunmaktadır.

573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin amacı özel eğitim gerektiren bireylerin, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme haklarını kullanabilmelerini sağlamaya yönelik esasları düzenlemektir. Kararnamede

¹⁹⁶http://209.85.129.132/search?q=cache:lH5g24sjPggJ:ttkb.meb.gov.tr/secmeler/sura/7_sura.pdf+%C3%96zel+E%C4%9Fitime+Muhta%C3%A7+%C3%87ocuklar+Kanunu+%C5%9Fura+kararlar%C4%B1&cd=2&hl=tr&ct=clnk&gl=tr (22- 04-2008)

¹⁹⁷http://209.85.129.132/search?q=cache:lH5g24sjPggJ:ttkb.meb.gov.tr/secmeler/sura/7_sura.pdf+%C3%96zel+E%C4%9Fitime+Muhta%C3%A7+%C3%87ocuklar+Kanunu+%C5%9Fura+kararlar%C4%B1&cd=2&hl=tr&ct=clnk&gl=tr (22- 04-2008)

tanılama, değerlendirme ve yerleştirme süreçleri tanımlanmıştır. Ayrıca, erken çocukluk döneminden başlayarak, okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim yükseköğretim yaygın eğitime ilişkin ilkeler belirlenmiştir. Yine bu kararnamede engelli çocuklar için olası eğitim ortamları tanımlanmış, kaynaştırma eğitime ilişkin esaslar belirlenmiştir. Kararnamede ailelerin özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif katılımlarının sağlanması, özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde özel eğitimle ilgili örgütlerin görüşlerine önem verilmesi, hizmetlerin toplumla etkileşim ve uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanması gibi ilkeler yer almıştır.¹⁹⁸

6.1.1.1. Mevzuatta Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi ve Önceliği

Eğitimde temel ilke; bireyin kapasitesi ölçüsünde, yeteneği doğrultusunda eğitime tabi tutulmasıdır. Üstün yetenekli çocukların her toplumda nüfusuna oranla varlığı bilinmektedir. Dolayısı ile her toplumda varlığı bilinen bu potansiyelin eğitilebilir hale getirilmesi, o toplum için stratejik bir mahiyet arz etmektedir.¹⁹⁹ Üstün veya özel yetenekli çocuk konusunda kesin bir tanıma ulaşılmanın güçlükleri bulunmaktadır. Fakat özellikleri itibariyle de diğerlerinden ayrılmaktadır. Bunlar genel olarak;

- Yaşlarına göre daha hızlı bir şekilde öğrenen,
- Yaratıcılık, liderlik, sanat, liderliğe ilişkin kapasitede diğerlerine göre daha önde olan,
- Özel akademik yeteneğe sahip,
- Soyut fikirleri anlayabilen,
- İlgi alanlarında bağımsız hareket etmeyi seven, özellikler şeklinde görünmektedir.

Ulusların bu potansiyellerini kullanma yönünde tarihi de kapsayan bir çaba içerisinde oldukları bilinmektedir. Eski Yunan'dan Osmanlı Devleti'ne kadar bu potansiyelden yararlanma yoluna gidilmiştir. Eflatun'un Devlet'inde de bu seçkin kesime vurgu yapılmıştır.

¹⁹⁸ Akçamete, G. ve Kaner, S. (1999). Cumhuriyetin 75 Yılında Çocuğa Yönelik Özel Eğitim Çalışmaları. 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi: Cumhuriyet Ve Çocuk, Ankara, 1999, s. s. 395–405.

¹⁹⁹ Bilgili, a.g.k. , s. s. 63–64

Osmanlı'nın Enderun Sisteminde de, Osmanlı Devleti, vurgudan da öte uzun yıllar bu elit kaynaktan yararlanmış ve buna önemli fonksiyonlar yüklemiştir.

Enderun mektebinde öğrenciler, üstün zekâlılara ve çeşitli yeteneklere yönelik programlarla ve testlerle, ortalama 15 yıllık bir eğitimden geçtikten sonra, devletin ihtiyaç duyduğu üst düzey idarî/bürokratik ve askerî personelin yetişmesi sağlanmıştır. Nitekim bu konuda, önde gelen tanınmış psikologlardan Amerikalı Lewis Terman (Stanford-Binet adlı zekâ testini bulan kişi) Enderun Mektebi'ne alınan çocuklar için şunları söylemektedir: 'Zekâ seviyesini ölçmek için ilk defa test yöntemi, Osmanlılarda Enderun mektebine seçilen öğrenciler için uygulanmıştır.' Amerikalı ünlü eğitimci Andreas Kazamias'ın Platon'un idealindeki okul olarak nitelediği Enderun, tarihçi Mustafa Armağan'ın da tam bir isabetle ifade ettiği gibi 'Üstün Yetenekliler Fabrikası'ydı. Gerçektende kişinin yeteneklerine değer verip onları en iyi biçimde geliştiren Enderun Mektebi, Türklerin düzenli, kendine özgü bir eğitim sistemini kurup başarılı sonuçlar aldıklarını göstermekte ve dünya eğitim tarihinde de önemli bir yer tutmaktadır.

Bu bağlamda Enderun Mektebi, üstün yeteneklilerin eğitiminde 'dünyadaki ilk sistemli eğitim örneğini oluşturmaktadır. Öyle ki pek çok batılı kaynakta, Osmanlı Devleti'nin altı yüzyıl boyunca devam etmesinin temel nedeninin, üstün yetenekli çocukları Enderun'a devşirme yöntemiyle seçip orada eğitim verdikten sonra ülke yönetimini bu kişilere emanet etmesi olarak gösterilmektedir. Amerika'da Enderun Mektepleri hakkında 350' ye yakın akademik çalışma yapılmıştır.²⁰⁰

Toplumlar için kıt kaynak kabul edilen bu potansiyelin eğitimi, stratejik bir insan kaynağı olduğundan dolayı önceliği vardır ve bu potansiyelin eğitimi her açıdan ciddiye alınmalıdır. Eğitim öğretimin temeli; bireysel özelliklere işlerlik kazandırmak üzere bireyin yeteneklerini geliştirmektir. Nitekim yasalarımız da bu doğrultudadır. Örneğin, 1739 Sayılı Milli Eğitim Kanununun 6'ncı maddesinde "Fertler eğitimleri süresince ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli okullara ve programlara yöneltilerek yetiştirilirler" hükmü bulunmaktadır.²⁰¹

Bu kanunun, Eğitimde Fırsat ve İmkân Eşitliği başlığı altındaki 8'nci maddesinde de "Özel eğitim gerektiren çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır" hükmü yer almaktadır. Fakat bu günkü eğitim sistemimizle üstün yeteneklilerin bütün engelleri tek başına aşarak, kendilerini yetiştirmelerini, sivrilmelerini beklemek üstün beyin gücünün çoğunun heba

²⁰⁰ Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilatı, Ankara 1988, s.s. 297-356

²⁰¹ <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html> (22- 04- 2008)

edilmesine neden olabilir. Ülkemizde üstün yetenekli çocukların seçilmesine, eğitim ve öğretimine özel ihtimam gösterilmesine şiddetle ihtiyaç vardır. Bu gün okullarımızda uygulanan öğretim programı hazırlanırken normal çocuklarımızın öğrenme kapasitesi göz önünde tutulduğu için üstün yetenekli çocuklara hitap etmemektedir.

Bu nedenle acilen üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların doğasına uygun eğitim model ve programlarının geliştirilmesine ve bunlara uygun özel eğitim kurumları açılmasına, üstün veya özel yetenekli bireylerin ülkemizde istihdamına yönelik stratejik planlamaların yapılmasına gereksinim vardır.²⁰²

Milli Eğitim Bakanlığının 2004- 2005 Türkiye eğitim istatistikleri verilerine göre ilköğretimden mezun olan öğrenci sayısı 1.246.078'dir. (2005- 2006 öğretim yılı için ise ilköğretime kaydolan öğrenci sayısı 1.402.355'tir. Öğrenci artışı 375.489, ilköğretimde toplam öğrenci sayısı 10.673.935 olarak belirlenmiştir.) Öğretmen sayısı 389.859, okul sayısı 297.000, net okullaşma oranı %89,8'dir. Bu oranın %92,3'ü erkek öğrenci, %87,2'si kız öğrencilerden oluşmaktadır. 2004-2005 öğretim yılı sonunda ilköğretimden mezun olan 1.246.078 öğrenciden 2005-2006 öğretim yılında 574.572 öğrencinin genel ortaöğretime, 361.372 öğrencinin de mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına olmak üzere toplam 935.940 öğrencinin kaydolduğu; geriye kalan 310.138 öğrencinin ortaöğretim dışında kaldığı anlaşılmaktadır. Mevcut ilköğretim çağındaki çocukların %10,2'si ilköğretime devam edememektedir. İlköğretim okullarını bitiren yaklaşık her dört öğrenciden birinin okul hayatı son bulmaktadır.²⁰³

6.1.1.2. Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi

T.C. Milli Eğitim Bakanlığınca 1992 yılında zamanın Milli Eğitim Bakanı Köksal Toptan tarafından özel gereksinimli çocukların eğitimlerini sağlamak amacıyla Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuş, yazar genel müdür olarak göreve atanmış ve Genel Müdürlük teşkilat yapısı bünyesinde idari, rehberlik ve özel eğitim olmak üzere 3 daire başkanlığı ve bunlara bağlı 25 şube oluşturulmuştur. MEB'in okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla 39 ilde açtığı 43 bilim ve sanat merkezinde yaklaşık 430 öğretmenle faaliyette bulunuyor.²⁰⁴

²⁰² Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Durum Tespiti Ön Raporu s.s. 15-16

²⁰³ 17.Şura Ön Komisyon Raporları s.s. 7-8

²⁰⁴ <http://forum.memurlar.net/topic.aspx?id=183116&page=6> (22- 05-2008)

Özel eğitime gereksinimi olan engel gruplarına ilişkin ayrı şubelerle birlikte, üstün yeteneklilerin eğitimleri şubesi kurulmuş ve çalışmalar başlatılmıştır. Ülkemizin mevcut ekonomik, sosyal, kültürel ve eğitim şartları dikkate alınarak, daha fazla sayıda üstün yetenekli çocuğa en uygun modelle ulaşılabilmesi için, farklı ülkelerde uygulanan modeller incelenmiş, uygulanabilirlikleri tartışılmış ve yazarın, daha önceki akademik çalışmaları da temel alınarak ülkemiz şartlarına uygun yeni bir model geliştirilmiştir. Bu model Prof. Dr. Dönmez 'in kendi çalışmalarında "Ek Ders Uygulama Okulu" olarak isimlendirdiği daha sonra Bilim ve Sanat Merkezi olarak adlandırıldığı, pilot proje olarak beş ilde (Ankara, İstanbul, İzmir, Bayburt ve Denizli) öğrenci seçimi, öğretmen seçimi ve eğitimi, aile eğitimi ve bina hazırlıkları ile başlatılan ve bugün sayıları 46'ya ulaşan bir uygulamadır. Böylece, yıllar sonra ülke tarihinde üstün yetenekli çocuklarımız için yasal mevzuatı olan sistemli bir eğitim merkezi ve programı başlamıştır. Bilim Sanat Merkezleri, Genel Müdürlük ilgili personelinin, bu merkezlerin yönetici ve öğretmenlerinin ve merkezlerde yetişen çocukların ve ailelerinin katkıları ile gelişmiş ve yaygınlaştırılmıştır.

Bilim ve Sanat Merkezleri'nde (BİLSEM), üstün veya özel yetenekli öğrencilerin eğitime yönelik grup ve bireysel eğitim programları uygulanmaktadır. Örgün eğitim kurumlarındaki öğretmenlerin aday olarak gösterdiği öğrenciler, Milli Eğitim Bakanlığı'nca hazırlanan grup değerlendirmesi testine tabi tutulurlar. Üstün yetenekli olarak belirlenen öğrenciler BİLSEM eğitimine alınırlar. Merkezdeki etkinliklerin temelinde proje üretme ve geliştirme çalışmaları yatmaktadır.1991–1992 öğretim yılında Yeni Ufuklar Koleji, normalin üzerinde zekâ bölümüne sahip öğrencilere hizmet veren bir özel okul olarak devreye girmiştir. Bu uygulamanın hemen ardından İnanç Vakfı'nın kurduğu İnanç Lisesi hizmete girmiştir. Çok ciddi bir seçim sistemine sahip olan okul, Türkiye'nin çeşitli elverişsiz kesimlerinden gelen üstün öğrencileri eğitmeyi hedeflemiştir.²⁰⁵

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nce açılan merkezlerdir. Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına devam eden üstün veya özel yetenekli öğrencilerin örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerini aksatmayacak şekilde bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumudur.²⁰⁶

²⁰⁵ Davaslıgil, U, Aslan, E. ve Beşkardeş, Ü. , a.g.k. , s.s. 70–75

²⁰⁶ Akarsu, Füsün, a.g.k. , s. 67

Özel okul, özel sınıf, kaynaştırma ve Bilim Sanat Merkezleri modelleri o günkü (1993) duruma göre aşağıda kısaca değerlendirilmiştir:

- **Özel okul ve özel sınıf uygulaması**, ülkemiz şartlarında, hem ekonomik yönden zorlayıcı, güçlü finans kaynakları gerektiren hem de çocukları yaşlılarından soyutlayarak sosyal ve duygusal açıdan olumsuz yönde etkileyen bir uygulama olarak düşünülmüştür.

- **Kaynaştırma Modeli**, ülkemiz ekonomik ve eğitim şartlarında, hem üstün yetenekli çocuklar için her sınıfta bulunması gerekli kaynak ve materyallerin sağlanabilmesi hem de sınıf öğretmenlerinin uzun süre alacak özel eğitimlerini gerektirmektedir. Bu ise, ekonomik boyutu yüksek maliyete yol açan bir model olduğu için o günün koşullarında tercih edilmemiştir.

- **Bilim Sanat Merkezleri modelinde**, üstün yetenekli çocuklarımız, temel eğitime dayalı bilgileri yaşlılarıyla devam ettikleri okullardan almakta, Bilim Sanat Merkezleri'nde üstün oldukları bilim ve sanat alanında, diğer okullardan gelen benzer arkadaşları ve alan öğretmenleri ile çalışmaktadırlar.

Bilim Sanat Merkezleri, eğitim bütçesine fazla ek maliyet getirmeden, gerektiğinde mevcut okullar bünyesinde de çeşitli düzenlemelerle hazırlanabilen, ülkenin her bölgesinde ve ilinde uygulanabilirliği kolay bir model olarak yaygınlaştırılma başarısını yakalamıştır.

Ayrıca bu modelin en büyük avantajlarından biri, çocukların kendi okullarında, yaşlılarından, sınıf arkadaşlarından soyutlanmamalarıdır. İleride toplum adına yapacakları çalışmalarda, toplum bireylerini zihinsel, sosyal, kültürel ve duygusal açıdan tanıyabilme olanağına sahip olmalarıdır. Çünkü sonuçta, üstün ve özel yetenekli bireyler, yeteneklerini, insanlık adına kullanmaktadırlar ve toplumu onlar yönlendirmektedirler.

Üstün yetenekli çocuklar, toplumla bütünleşme sürecini okullarında yaşarken, yeteneğinin bilincinde olarak Bilim Sanat Merkezleri'nde kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda, çalışma, üretme olanağına sahip olmaktadır. Toplumla bütünleşen ve farklılığının bilincinde olan, farklılığını insanlık adına geliştiren bireyler olarak yetiştirmektedirler. Bu çocuklar, kendi sınıflarında tek veya çok az sayıda olabilirler. Bu onları bazen huzursuz kılabilir ancak, kendilerine benzeyen diğer üstün yetenekli çocuklarla bir arada olabilecekleri ortamı (BİLSEM) bularak zihinsel, sosyal ve duygusal paylaşım sağlayarak mutlu olurlar.

6.1.1.3. Beyazıt İlköğretim Okulu Yönergesi (Hay Yönergesi)

30 Haziran 2002'de Milli Eğitim Bakanlığı ve İstanbul Üniversitesi arasında imzalanan protokol uyarınca, bir devlet okulu olan, Beyazıt İlköğretim Okulu İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi tarafından yürütülen Üstün Zekâlıların Eğitimi

Projesi için uygulama okulu olarak tahsis edilmiştir. Her yıl birinci sınıf çocukları, Rehberlik Araştırma Merkezleri tarafından yapılan zekâ testi sonucunda üstün zekâlı oldukları belirlendikten ve proje ile ilgili Yürütme Kurulu'nun Bilim Komisyonu tarafından onaylandıktan sonra, önceden belirlenmiş kontenjan sayısına göre projeye dâhil edilmektedir.

207

Bu okuldaki üstün öğrencilerin zihinsel, duyuşsal ve sosyal gereksinmelerini karşılayacak farklılaştırılmış bir programın uygulanmasına başlanmıştır. Bu uygulama, üstün zekâlı öğrencileri, normal zihinsel düzeye sahip yaşlılarından ayırmadan gerçekleştirilmektedir. Zekâ düzeyi yüksek olan öğrencilerin hem sosyal uyumlarının sağlıklı olması hem de benlik saygılarını desteklemek amacıyla, kısmi karma eğitim uygulamakta ve normal yaşlılarından tamamen soyutlanmaları engellenmektedir.²⁰⁸

Proje kapsamındaki sınıflarda eğitim gören üstün ve normal zihin düzeyine sahip öğrenciler matematik, fen gibi derslerde kendi düzeylerine göre 3 farklı gruba ayrılmaktadır. Böylece öğrencilerin kendi öğrenme hızlarında ilerlemeleri hedeflenmektedir. Milli Eğitim Sisteminin müfredat programının içeriği hem normal hem de üstün zekâ düzeyindeki öğrenciler için temelde olduğu gibi korunmakta, gerektiğinde zenginleştirilmekte ve özellikle de derslerin işlenişine yöntem açısından farklılaşma getirilmektedir. Ayrıca, öğretimde, 5 duyunun kullanılmasına ve drama yoluyla harekete de yer verilmektedir. Beynin bilişe, sezgiye, duyuşa ve fiziğe dayalı işlevlerinin tümü çalıştırılarak çağdaş bir öğretim gerçekleşmesine dikkat edilmektedir. İlk sınıflardan itibaren, yaratıcılık, düşünme becerileri, satranç, yabancı dil ve sosyal-duygusal gelişimi destekleyen dersler okutulmaktadır.²⁰⁹

6.2. Beyazıt İlköğretim Okulunda “Üstün Zekâlıların Eğitimi Projesi”

30 Haziran 2002'de Milli Eğitim Bakanlığı ve İstanbul Üniversitesi arasında imzalanan protokol uyarınca, bir devlet okulu olan, Beyazıt İlköğretim Okulu İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi tarafından yürütülen Üstün Zekâlıların Eğitimi Projesi için uygulama okulu olarak tahsis edilmiştir.

Her yıl birinci sınıf çocukları, Rehberlik Araştırma Merkezleri tarafından yapılan zekâ testi sonucunda üstün zekâlı oldukları belirlendikten ve proje ile ilgili Yürütme Kurulu'nun Bilim Komisyonu tarafından onaylandıktan sonra, önceden belirlenmiş kontenjan sayısına göre projeye dâhil edilmektedir. Bu okuldaki üstün öğrencilerin zihinsel, duyuşsal ve sosyal

²⁰⁷ <http://www.istanbul.edu.tr/hay/bilgi.php?islem=genel&b=12> (02-02-2008)

²⁰⁸ Davaslıgil, a.g.k. , s. 87

²⁰⁹ Şirin, Ruhi, a.g.k. , s.s. 85-100

gereksinmelerini karşılayacak farklılaştırılmış bir programın uygulanmasına başlanmıştır. Bu uygulama, üstün zekâlı öğrencileri, normal zihinsel düzeye sahip yaşlılarından ayırmadan gerçekleştirilmektedir. Zekâ düzeyi yüksek olan öğrencilerin hem sosyal uyumlarının sağlıklı olması hem de benlik saygılarını desteklemek amacıyla, kısmi karma eğitim uygulamakta ve normal yaşlılarından tamamen soyutlanmaları engellenmektedir.²¹⁰

Proje kapsamındaki sınıflarda eğitim gören üstün ve normal zihin düzeyine sahip öğrenciler matematik, fen gibi derslerde kendi düzeylerine göre 3 farklı gruba ayrılmaktadır. Böylece öğrencilerin kendi öğrenme hızlarında ilerlemeleri hedeflenmektedir. Milli Eğitim Sisteminin müfredat programının içeriği hem normal hem de üstün zekâ düzeyindeki öğrenciler için temelde olduğu gibi korunmakta, gerektiğinde zenginleştirilmekte ve özellikle de derslerin işlenişine yöntem açısından farklılaşma getirilmektedir. Ayrıca, öğretimde, 5 duyunun kullanılmasına ve drama yoluyla harekete de yer verilmektedir. Beynin biliş, sezgiye, duyuşa ve fiziğe dayalı işlevlerinin tümü çalıştırılarak çağdaş bir öğretim gerçekleşmesine dikkat edilmektedir. İlk sınıflardan itibaren, yaratıcılık, düşünme becerileri, satranç, yabancı dil ve sosyal-duygusal gelişimi destekleyen dersler okutulmaktadır.²¹¹

6.3. Türkiye Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi (TEVİTÖL)

Türkiye'de üstün yetenekli çocukların eğitimi için hizmet veren tek ortaöğretim kurumu Türkiye Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi (TEVİTÖL). Okul, işadamı Sezai Türkeş tarafından, eşi İnanç Türkeş'in adını yaşatmak üzere kuruldu. Okul, 1994–1995 eğitim ve öğretim yılında Gebze Yerleşkesi'nde hizmete girdi, daha sonra Türkiye Eğitim Vakfı (TEV) devraldı. TEVİTÖL bugüne değin 178 mezun verdi. Bunlardan 36'sı yurtdışında, 142'si de yurtiçindeki üniversitelerde eğitim görüyor. Okulun 2005 yılındaki sekiz mezunu Yale, Harvard, Duke ve Williams College gibi üniversitelerde eğitime devam edecek. TEVİTÖL' lü Sezen Ünlü Önen, Harvard'a girmeye hak kazandı. Emekli bir anne ve babanın çocuğu olarak Eskişehir'den gelen Önen, felsefe, tarih ve siyasal bilimler okumak istiyor. Ahmet Kaan Toprak ise sanat eğitimini İtalya'da sürdürmek istediğini için şimdiden İtalyanca öğrenmeye başlamış.

TEVİTÖL Kampusu, sunulan eğitim ve eğitimin içeriği bakımından tam bir üniversite izlenimi veriyor. Türkiye'deki en büyük lise kampusuna sahip TEVİTÖL' de, 165 öğrenci eğitim görüyor. Sekizi yabancı, 37 öğretmenin görev yaptığı okulda, dört yıllık eğitim veriliyor. Fen bilimleri, matematik ve bilgisayar derslerinin İngilizce verildiği okulda,

²¹⁰ Davaslıgil, 2004, a.g.k. , s. 67

²¹¹ Şirin, Ruhi, a.g.k. , s.s. 85–105

Almanca ve Fransızca, seçmeli yabancı diller. Ulusal ve uluslararası pek çok yarışmada, projede ödül alan öğrenciler, Dil ovası Sanayi Bölgesi'nde belirlenen alan içerisinde kurşun taraması yapıyor. Çevrenin Genç Sözcüleri Projesi çerçevesinde 'Dünya Su Yılı' kutlandı ve okulun atık sular ve arıtma tesisini tanıma çalışmaları yapıldı. Bu kapsamda İtalya, Norveç, Romanya ve Yunanistan'da ortak çalışmalar başlatıldı. Öğrenciler ayrıca, okulun bulunduğu Muallim Köy ilköğretim okulunda gönüllü İngilizce dersleri veriyor. Okula nasıl başvuruluyor? TEVİTÖL, tam ve yarım burslu olmak üzere iki ayrı kategoride öğrenci alıyor. Tam burslu öğrenciler ilk olarak Rehberlik Araştırma Merkezleri'ne (RAM) giderek 'WISC-R' testine tabi tutuluyor. Bu testten geçen öğrencilere ise ikinci aşamada, okulda zekâ ve yetenek testi uygulanıyor. Seçilen öğrenciler, beş günlük bir kampa alınarak beceri ve yetenekleri belirleniyor.²¹²

²¹² <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=172333> (29.01.2008)

III. BÖLÜM

ÜSTÜN ZEKÂLI-ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN BELİRLENMESİ ANKET ÇALIŞMASI

3. Örneklem ve Demografik Yapı

Beyazıt İlköğretim Okulu ve Bilsen' de yaptığımız ankette velilerin cinsiyeti, yaş, eğitim durumları, buldukları kurumdan aldıkları hizmet süreleri belirlendi.

4. Anket Uygulaması

Anket uygulaması iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde velilerin demografik yapısı, ikinci bölümde ise üstün zekâli/üstün yetenekli çocukların okul öncesi ve okulda görülen eğitimin içeriği hakkında sorular yöneltip cevapları analiz ettik.

2.1. Velinin Demografik Yapısı

2.1.1. Cinsiyet

Tablo 7. Cinsiyetiniz

		Sıklık	%	Geçerli %
	Kadın	137	62,0	62,6
	Erkek	82	37,1	37,4
		219	99,1	100,0
Cevapsız		2	,9	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 7'e göre araştırmaya katılan 221 veliden 137 kişi %62 oranında kadınlar tarafından, 82 kişi %37,1 oranında erkeklerdir.

2.1.2. Yaş

Tablo 8. Yaşınız

		Sıklık	%	Geçerli %
	18-25 yaş	1	,5	,5
	26-33 yaş	23	10,4	10,5
	34-41 yaş	112	50,7	51,1
	42-49 yaş	60	27,1	27,4
	50 yaş ve üzeri	23	10,4	10,5
	Toplam	219	99,1	100,0
Cevapsız		2	,9	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 8'e göre, araştırmaya katılan 221 veliden 1 kişi %0,5 oranında 18–25 yaş, 23 kişi %10,4 oranında 26–33 yaş, 112 kişi %50,7 oranında 34–41 yaş, 60 kişi %27,1 oranında, 23 kişi %10,4 oranında 50 yaş ve üzerindedir.

2.1.3. Eğitim Durumu

Tablo 9. Eğitim durumunuz

		Sıklık	%	Geçerli %
	İlköğretim	19	8,6	8,7
	Ortaöğretim	56	25,3	25,6
	Yükseköğretim	42	19,0	19,2
	Fakülte	86	38,9	39,3
	Yüksek Lisans ve Üstü	16	7,2	7,3
		219	99,1	100,0
Cevapsız		2	,9	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 9'a göre, araştırmaya katılan 221 velinin Araştırmaya katılan 221 veliden 19 kişi %8,6 oranında ilköğretim, 56 kişi %25,3 oranında ortaöğretim, 42 kişi %19 oranında yükseköğretim, 86 kişi %38,9 oranında fakülte, 16 kişi %7,2 oranında yüksek lisans ve üstü olarak ifade edilmiştir.

2.1.4. Kurumdan Alınan Hizmet Süresi

Tablo 10. Kaç yıldır bu okuldan hizmet alıyorsunuz?

		Sıklık	%	Geçerli %
	0-5 yıl	166	75,1	75,8
	6-10 yıl	51	23,1	23,3
	16 ve üstü	2	,9	,9
		219	99,1	100,0
Cevapsız		2	,9	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 10'a göre, araştırmaya katılan 221 veliden 166 kişi 75,1 oranında 0-5 yıldır, 51 kişi %23,1 oranında 6-10 yıldır aynı okuldan hizmet aldıklarını belirtmişlerdir

2.2.1. Velilerin Çocuklarındaki Üstün Yetenekli Olduğunu Fark Etme Süreci

Tablo 11. Araştırmaya Katılan Velilerin Çocuklarındaki Üstün Zekâyı Fark Etme Süreci Dağılımı

	Sıklık	%	Geçerli %
3-5	144	65,2	65,2
5-7	37	16,7	16,7
7-12	40	18,1	18,1
Toplam	221	100,0	100,0

Yukarıdaki tablo 11'e göre 3- 5 yaş arasında ailelerin çocuğunu fark edenlerin sayısı 144 kişidir. Toplam ankete katılan 221 kişinin % 65,2 'sine rastlamaktadır. 5- 7 yaş arasında ankete katılan, ailelerin çocuğunu fark edenlerin sayısı 37 kişidir. Bu da ankete katılan 221 kişinin % 16,7'sine rastlamaktadır.

2.2.2. Çocuğunuzdaki Bu Yeteneği Bulup Geliştirmek Görevi

Tablo 12. Çocuğunuzdaki bu yeteneği bulup geliştirmek sizce kimlere düşüyor?

	Sıklık	%	Geçerli %	Sıklık
Aile	151	68,3	69,6	69,6
Rehberlik	18	8,1	8,3	77,9

	Uzmanı				
	Okul Öncesi Öğretmenleri	24	10,9	11,1	88,9
	Sınıf Öğretmeni	24	10,9	11,1	100,0
		217	98,2	100,0	
Cevapsız		4	1,8		
Toplam		221	100,0		

Yukarıdaki tablo 12'ye göre Üstün zekâyı bulma ve geliştirme konusunda ankete katılan 221 kişiden 151 kişi aile %68, 18 kişi %8,1 Rehberlik Uzmanı, 24 kişi %10,9 Okul Öncesi Öğretmenleri, 24 kişi %10,9 Sınıf Öğretmeni olarak belirlemişlerdir.

2.2.3. Velilerin Çocuklarının Okula Başlama Süreci

Tablo 13. Çocuğunuzun erken gelişim özellikleri sizce nelerdir?

	Sıklık	%	Geçerli %
Fiziksel Öz	8	3,6	3,6
Zihinsel Öz	154	69,7	69,7
Kişilik Öz	34	15,4	15,4
Sosyal Gelişim Özellikleri	25	11,3	11,3
Toplam	221	100,0	100,0

Yukarıdaki tablo 13'e Çocuğın Erken Gelişim Özelliklerinden fiziksel özellik diyen katılımcılar 8 kişi %3,6, Zihinsel Özellik diyen katılımcılar 154 kişi %69,7, Kişilik Özellikleri diyen katılımcılar 34 kişi %15,4, Sosyal Gelişim Özellikleri diyen katılımcılar 25 kişi %11,3 oranındadır.

2.2.4. Çocuğunuzun Yeteneğinin Ortaya Çıkışı

Tablo 14. Çocuğunuzun bu yeteneği tesadüfen mi ortaya çıktı?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	91	41,2	42,7
	Hayır	122	55,2	57,3
		213	96,4	100,0
Cevapsız		8	3,6	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 14'e göre, araştırmaya katılan 221 veliden çocuklarının üstün yetenekli olduğunu tesadüfen fark ettiğini belirten 91 kişi %41,2 oranında tesadüf olmadığını belirten 122 kişi %55,2 oranındadır.

2.2.5. Başvuru Merkezlerine Ulaşımları

Tablo 15. Doğru tanı konması için başvuru merkezlerine kolay ulaşabildiniz mi?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	115	52,0	52,1
	Hayır	102	46,2	47,0
		217	98,2	100,0
Cevapsız		4	1,8	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 15'e göre araştırmaya katılan 221 veliden 115 kişi %52,0 oranında evet diyerek çocuklarının üstün yetenekli olduğu tanısının konması için başvuru merkezlerine kolayca ulaşabildiklerini, 102 kişi ise hayır diyerek %46,2 oranında çocuklarının üstün yetenekli olduğu tanısının konması için başvuru merkezlerine kolayca ulaşamadıklarını belirtmişlerdir.

2.2.6. Tanı Konulduktan Sonra Çocuğun Durumundaki Değişme

Tablo 16. Tanı konulduktan sonra çocuğunuzun durumunda bir değişme oldu mu?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	57	25,8	26,8
	Hayır	156	70,6	73,2
		213	96,4	100,0
Cevapsız		8	3,6	

Toplam		221	100,0	
--------	--	-----	-------	--

Yukarıdaki tablo 16'ya göre araştırmaya katılan 221 veli çocuklarının üstün yeteneklerinin tanılanmasından sonra geliştirilmesi konusunda yeterince değişme olduğunu düşünen 57 kişiden %25,8 değişimin olmadığını düşünen 156 kişi %70,6 oranındadır.

2.2.7. Yeteneğin Geliştirilmesi İçin Kurumlardan Ya Da Kişilerden Yardım

Tablo 17. Yeteneğin geliştirilmesi için kurumlardan ya da kişilerden yardım aldınız mı?

		Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde
	Evet	105	47,5	47,9
	Hayır	114	51,6	52,1
		219	99,1	100,0
Cevapsız		2	,9	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 17'e göre araştırmaya katılan veliler çocuklarının üstün yeteneklerinin geliştirilmesi konusunda kurum ya da kişilerden yardım alabildiklerini 221 kişiden 105 kişi %47,5 yardım alamadıklarını düşünen 114 kişi %51,6 oranındadır.

2.2.8. Tanılanmış Çocuğunuza, Uygun Eğitim Ve Çevre Koşulları

Tablo 18. Tanılanmış çocuğunuza, uygun eğitim ve çevre koşullarına sahip misiniz?

		Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde
	Evet	102	46,2	46,6
	Hayır	117	53,8	53,4
Toplam		219	99,0	100,0

Yukarıdaki tablo 18'e göre araştırmaya katılan 221 veliden 102 kişi %46,2'si çocuklarının üstün yeteneklerinin geliştirilmesi konusunda uygun eğitim ve çevre koşullarına sahip olduklarını, 117 kişi %52,9 oranında ise çocuklarının üstün yeteneklerinin geliştirilmesi konusunda uygun eğitim ve çevre koşullarına sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

2.2.9. Çocuğun Gelişimine Aile Katkısı

Tablo 19. Aile olarak çocuğunuzun gelişimine katkıda bulunuyor musunuz?

	Sıklık	%	Geçerli %
Evet	192	86,9	86,9
Hayır	29	13,1	13,1
Toplam	221	100,0	100,0

Yukarıdaki tablo 19'a göre araştırmaya katılan 221 veliden çocuklarının üstün yeteneklerinin geliştirilmesi konusunda aile olarak katkıda bulunmaya çalıştıkları konusunda 192 kişi %86,9 oranında evet, 29 kişi %13,1 oranında hayır demişlerdir.

2.2.10. Çocuğun Erken Gelişim Özellikleri

Tablo 20. Çocuğunuz okula erken mi başladı?

	Sıklık	%	Geçerli %
Evet	54	24,4	24,4
Hayır	167	75,6	75,6
Toplam	221	100,0	100,0

Yukarıdaki tablo 20'ye göre araştırmaya katılan 221 veliden 54 kişi %24,4'ü çocuklarının üstün yetenekleri nedeniyle okula erken başladıklarını,167 kişi %75,6 oranında çocuklarının üstün yetenekleri nedeniyle okula erken başlamadıklarını ifade etmişlerdir.

2.2.11. Okulundaki Fiziki Koşulları

Tablo 21. Size göre okulundaki fiziki koşullar öğrenciye uygun mu?

	Sıklık	%	Geçerli %
Evet	105	47,5	47,5
Hayır	116	52,5	52,5
Toplam	221	100,0	100,0

Yukarıdaki tablo 21'e göre araştırmaya katılan 221 veliden 105 kişisi %47,5 oranında çocuklarının devam ettikleri okulların fiziki koşullarının öğrenciye uygun olduğunu 116 kişi ise %52,5 oranında uygun olmadığını konusunda fikir beyan etmişlerdir.

2.2.12. Milli Eğitim Müfredatı Çocuğun Yetenek Ve Zekâya Uygunluğu

Tablo 22. Milli Eğitim Müfredatı Çocuğun Yetenek Ve Zekâsını Geliştirmeye Olanak Veriyor Mu?

	Sıklık	%	Geçerli %
Evet	22	10,0	10,0
Hayır	199	90,0	90,0
Toplam	221	100,0	100,0

Yukarıdaki tablo 22'ye göre araştırmaya katılan 221 veliden 20 kişi %10'u çocuklarının üstün yeteneklerinin geliştirilmesi konusunda uygun bir Milli Eğitim Müfredatı olduğu, 199 kişi %90,0 oranında olmadığı konusunda fikir bildirmişlerdir.

2.2.13. Okuldaki Haftalık Ders Programı Çocuğun Yetenek Ve Zekâsına Katkısı

Tablo 23. Okuldaki haftalık ders programı çocuğun yetenek ve zekâsını geliştirmeye olanak veriyor mu

	Sıklık	%	Geçerli %
Evet	35	15,8	15,8
Hayır	186	84,2	84,2
Toplam	221	100,0	100,0

Yukarıdaki tablo 23'e göre araştırmaya katılan 221 veliden çocuklarının üstün yeteneklerinin geliştirilmesi konusunda okuldaki haftalık ders programının yetersiz kaldığı konusunda 35 kişi %15,8 oranında evet, 186 kişi %84,2 oranında hayır demişlerdir.

2.2.14. Çocuğun Okulundan Sınıf Atlatma Teklifi

Tablo 24. Çocuğunuzun okulundan sınıf atlatma teklifi aldınız mı?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	60	27,1	27,4
	Hayır	159	71,9	72,6
		219	99,1	100,0
Cevapsız		2	,9	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 24'e göre araştırmaya katılan 221 veliden çocuklarının üstün yeteneklerinin geliştirilmesi konusunda sınıf atlatma teklifi aldıklarını belirten 60 kişi %27,1 oranında, almadıklarını belirten 159 kişi %71,9 oranındadır.

2.2.15. Okullarındaki Diğer Üstün Yetenekli Öğrenciler Ve Uygulanan Programlar

Tablo 25. Okulunuzda Üstün Yetenekli Öğrenciler Var Mı? Zenginleştirme Programı Uygulanıyor Mu?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet, uygulanıyor	72	32,6	33,8
	Hayır, uygulanmıyor	141	63,8	66,2
		213	96,4	100,0
Cevapsız		8	3,6	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 25'e göre araştırmaya katılan, 221 veliden 72 kişi %32,6'sı çocuklarının okulunda çocuklarının dışında başka üstün yetenekli öğrencilerin olmadığını ve geliştirici programlar uygulanmadığı 141 kişi %63,8 olduğunu ve uygulandığını belirtmişlerdir.

2.2.16. Aile Olarak Okuldan Alman Destek

Tablo 26. Aile Olarak Okuldan Destek Alıyor Musunuz?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	50	22,6	23,3
	Hayır	165	74,7	76,7
		215	97,3	100,0
Cevapsız		6	2,7	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 26'nın verilerine göre araştırmaya katılan 221 veliden 50 kişi %22,6'sı, üstün yetenekli öğrencilerin okulundan destek alamadıklarını 165 kişi %74,7 oranında belirtmişlerdir.

2.2.17. Evde Üstün Zekâlı Çocuğa Destek Olacak Aile Ortamı

Tablo 27. Sizce Evde Üstün Zekâlı Çocuğa Destek Olacak Aile Ortamı Sağlayabiliyor Musunuz?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	125	56,6	58,7
	Hayır	88	39,8	41,3
		213	96,4	100,0
Cevapsız		8	3,6	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 27'nin verilerine göre araştırmaya katılan 221 veliden, evde üstün zekâlı çocuğa destek olacak aile ortamı sağlayabildiğini belirten 125 kişi %56,6 oranında sağlayamadığını belirten 88 kişi %39,8 yetenekli oranındadır.

2.2.18. Çocuğun Sadece Üstün Zekâlılardan Oluşan Ayrı Bir Sınıfta

Eğitim Alması

Tablo 28. Çocuğunuzun Sadece Üstün Zekâlılardan Oluşan Ayrı Bir Sınıfta Eğitim Almasını İster Misiniz?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	114	51,6	54,0
	Hayır	97	43,9	46,0
		211	95,5	100,0
Y	Cevapsız	10	4,5	
	Toplam	221	100,0	

Yukarıdaki tablo 28'in verilerine göre araştırmaya katılan 221 veliden çocuğunuzun sadece üstün zekâlılardan oluşan ayrı bir sınıfta eğitim almasını isteyen 114 kişi %51,6 oranında, 97 kişi %43,9 oranındadır.

2.2.19. Çocuğun Sosyal Etkinliklerde Aktif Olması

Tablo 29. Çocuğunuzun Sosyal Etkinliklerde Aktif Olmasını Sağlıyor Musunuz?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	189	85,5	88,7
	Hayır	24	10,9	11,3
		213	96,4	100,0
Cevapsız		8	3,6	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 29'un verilerine göre araştırmaya katılan 221 veliden 189 kişi %85,5'i çocuklarının sosyal etkinliklerde aktif olmasını sağladıklarını 24 kişi %10,9'u ise sağlayamadıklarını belirtmişlerdir.

2.2.20. Çocuğun Öğrenmesi Gereken Kuralları Birçok Kez Tekrar Etmek

Tablo 30. Çocuğunuza Öğrenmesi Gereken Kuralları Birçok Kez Tekrar Etmek Zorunda Kalıyor Musunuz?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	70	31,7	32,3
	Hayır	147	66,5	67,7
		217	98,2	100,0
Cevapsız		4	1,8	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 30'un verilerine göre araştırmaya katılan 221 veliden 70 kişi %31,7'si çocuklarının öğrenmesi gereken kuralları birçok kez tekrar etmek zorunda kaldıklarını 147 kişi %66,5 oranında çocuklarının öğrenmesi gereken kuralları birçok kez tekrar etmek zorunda kalmadıklarını ifade etmişlerdir.

2.2.21. Aktif Araştırma Ve Keşif İçin Çocuğu Cesaretlendirme

Tablo 31. Aktif Araştırma Ve Keşif İçin Çocuğunuzun Cesaretlendiriyor Musunuz?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	17	8,1	8,8

	Hayır	20	9,0	9,2
		217	98,2	100,0
Cevapsız		4	1,8	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 31'in araştırmaya katılan Araştırmaya katılan 221 veliden 197 kişi %89,1 oranında, çocuklarının aktif araştırma ve keşif için cesaretlendirdiklerini 20 kişi ise %9,2 oranında çocuklarının aktif araştırma ve keşif için cesaretlendiremediklerini ifade etmişlerdir.

2.2.22. Çocuğun Değişmesini Arzu Ettiğiniz Davranışları

Tablo 32. Çocuğunuzda Değişmesini Arzu Ettiğiniz Davranışlar Var Mıdır?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Arkadaş İlişkileri	42	19,0	30,2
	Öğretmen ve ödevlere tavrı	42	19,0	30,2
	Kurallara Uyumu	30	13,6	21,6
	Yaşıtlarını küsümseme	25	11,3	18,0
		139	62,9	100,0
Cevapsız		82	37,1	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 32'nin araştırmaya katılan 221 veliden 42 kişi %19 oranında arkadaş ilişkileri, 42 kişi %19 oranında öğretmen ve ödevlere tavrı, 30 kişi %13,6 oranında kurallara uyum,25 kişi ise %11,3 oranında fikir bildirmişlerdir.

2.2.23. Çocuğun Takdir Edilme şekli

Tablo 33. Çocuğunuzun şu Ana Kadar En Çok Hangi şekilde Takdir Edildi?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Not ortalaması	107	48,4	50,2
	Okul birinciliği	20	9,0	9,4
	Proje çalışması	18	8,1	8,5
	Sanat içerikli yarışmalar	12	5,4	5,6
	Özel ilgi alanına yönelik başarılar	38	17,2	17,8
	Kazandığı burslar ve ödüller	18	8,1	8,5
		213	96,4	100,0
Cevapsız		8	3,6	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 33'te araştırmaya katılan 221 veliden, 107 kişi %48,4 not ortalaması, 20 kişi %9,0 okul birinciliği, 18 kişi %8,1 proje çalışması, 12 kişi %5,4 sanat içerikli yarışmalar, 38 kişi %17,2 özel ilgi alanına yönelik başarılar, 18 kişi %8,1 kazandığı burs ve ödüller olarak belirtmişlerdir.

2.2.24. Çocuğun Gelecekte Seçmesini Beklediğiniz Meslekler

Tablo 34. Velisi Olarak Çocuğunuzun Gelecekte Hangi Mesleği Seçmesini İstersiniz?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Zeka sözel - Dil zeka	55	24,9	27,4
	Mantık - Matematik zeka	97	43,9	48,3
	Müzik - Ritim zeka	14	6,3	7,0
	Görsel - Uzansal Zeka	6	2,7	3,0
	Bedensel - Kinestetik zeka	2	,9	1,0
	Kişiler arası zeka	11	5,0	5,5
	Kişisel zeka	10	4,5	5,0
	Doğa zekası	6	2,7	3,0
		201	91,0	100,0
Cevapsız		20	9,0	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 34’te araştırmaya katılan 221 veliden, 55 kişi %24,9 Zekâ sözel - Dil zekâ, 97 kişi %43,9 Mantık - Matematik zekâ, 14 kişi %6,3 Müzik - Ritim zekâ, 6 kişi %2,7 Görsel - Uzamsal Zekâ, 2 kişi %0,9 Bedensel - Kinestetik zekâ, 11 kişi %5 Kişiler arası zekâ, 10 kişi %4,5 Kişisel zekâ, 6 kişi %2,7 Doğa zekâsı gerektiren meslekleri işaretlemişlerdir.

2.2.25. Çocuğun Geleceğe Yönelik Özel İlgi Alanları

Tablo 35. Çocuğunuzun Geleceğe Yönelik Özel İlgi Alanlarını Biliyor Musunuz?

	Sıklık	%	Geçerli %
Evet	169	76,5	79,3
Hayır	44	19,9	20,7
	213	96,4	100,0
Cevapsız	8	3,6	
Toplam	221	100,0	

Yukarıdaki tablo 35’te araştırmaya katılan 221 veliden 169 kişi %76,5 oranında çocuğunuzun geleceğe yönelik özel ilgi alanlarını bildiklerini 44 kişi %19,9 oranında çocuğunuzun geleceğe yönelik özel ilgi alanlarını bilmediklerini ifade etmişlerdir.

2.2.26. Çocuğun Seçmek İsteddiği Meslekler

Tablo 36. Biliyorsanız Aşağıdaki Meslekleri Öncelik Sırasına Göre Sıralayınız.

	Sıklık	%	Geçerli %
Kişisel zeka	8	3,6	4,3
Zekâ sözel - Dil zekâ	28	12,7	15,1
Doğa zekâsı	12	5,4	6,5
Mantık - Matematik zeka	89	40,3	48,1
	185	83,7	100,0
Cevapsız	36	16,3	
Toplam	221	100,0	6,5
Görsel - Uzamsal Zeka	10	4,5	5,4
Bedensel - Kinestetik zeka	16	7,2	8,6
Kişiler arası zeka	10	4,5	5,4

Yukarıdaki tablo 36’da araştırmaya katılan 221 veliden 28 kişi %12,7 oranında Zekâ- Sözel/ Dil Zekâ: Dilbilimci, avukat..., 89 kişi %40,3 oranında Mantık/ Matematik Zekâ : Mühendis, grafikçi..., 12 kişi %5,4 oranında Müzik/ Ritm Zekâ: Müzisyen, besteci..., 10 kişi %4,5 oranında Görsel / Uzamsal (Mekânsal) Zekâ: Denizci, ressam..., 16 kişi %7,2 oranında Bedensel/ Kin estetik Zekâ: Aktör, sporcu..., 10kişi %4,5 oranında Kişiler Arası Zekâ: Politikacı, öğretmen..., 8 kişi %3,6 oranında Kişisel Zekâ: Filozof, şair..., 12 kişi %5,4 oranında Doğa Zekâsı: Jeolog, astronomi...,seçeneklerine dağılımlar olmuştur.

2.2.27. Çocuğun İlgili Olduğu Özel Alanlar

Tablo 37. Çocuğunuzun İlgili Olduğu Özel Alanları Önem Sırasına Göre Numaralandırınız.

	Sıklık	%	Geçerli %
Edebiyat ve kompozisyon	22	10,0	10,4
Fen ve doğa bilimleri	51	23,1	24,2
Matematik	49	22,2	23,2
Spor	11	5,0	5,2
Resim	10	4,5	4,7
Müzik	8	3,6	3,8
Yabancı dil	8	3,6	3,8
Dans	2	,9	,9
Satranç	12	5,4	5,7
Tasarım	16	7,2	7,6
Bilgisayar	14	6,3	6,6
Drama	4	1,8	1,9
Astronomi	4	1,8	1,9
	211	95,5	100,0
Cevapsız	10	4,5	
Toplam	221	100,0	

Yukarıdaki tablo 37’ye göre; araştırmaya katılan 221 veliden 22 kişi %10’u Edebiyat ve kompozisyon, 51 kişi %23,1 Fen ve Doğa Bilimleri, 49 kişi %22,2 Matematik, 11 kişi %5,0 Spor, 10 kişi %4,5 Resim, 8 kişi %3,6 Müzik, 2 kişi %0,9 Dans, 12 kişi %5,4 Satranç,

16 kişi %7,2 Tasarıım, 14 kişi %6,3 Bilgisayar, 4 kişi %1,8 Drama, 4kişi %1,8 oranında Astronomi dallarını tercih etmişlerdir.

2.2.28. Çocuğun Eğitim Hayatında Karşılaştığı Durumlar

Tablo 38. Çocuğunuzun Eğitim Hayatında Karşılaştığı Durumları Önem Sırasına Göre Numaralandırınız.

	Sıklık	%	Geçerli %
Gelişim hızında farklılık	31	14,0	14,4
Akranları ile uyum güçlüğü	13	5,9	5,6
Planlı ve düzenli çalışma	22	10,0	10,2
Sınıf atlama	4	1,8	1,9
Özgün çalışmalar yaratma	14	6,3	6,5
Aşırı hareketlilik	2	,9	,9
Erken okuma	64	29,0	29,8
Hızlı öğrenme ve algılama	59	26,7	27,4
Uzmana yönlendirme	2	,9	,9
Yüksek enerji düzeyi	2	,9	,9
Davranışlarının sonuçlarını düşünmeden hareket etme	2	,9	,9
	215	97,3	100,0
Cevapsız	6	2,7	
Toplam	221	100,0	

Yukarıdaki tablo 38’de araştırmaya katılan 221 veliden 31 kişi % 14 oranında Gelişim hızında farklılık, 13 kişi %5,9 Akranlarıyla uyum güçlüğü, 22 kişi % 10 oranında Planlı ve düzenli çalışma, 4 kişi %1,8 oranında Sınıf Atlama, 14 kişi % 6,3 Özgün çalışmalar yaratma, 2 kişi % 0,9 oranında Aşırı hareketlilik, 64 kişi %29 oranında Erken okuma, 59 kişi %26,7 oranında Hızla öğrenme ve algılama, , 2 kişi % 0,9 oranında Uzmana yönlendirme, 2 kişi % 0,9 oranında Yüksek enerji düzeyi, 2 kişi % 0,9 oranında Davranışlarının sonuçlarını düşünmeden hareket eder seçeneklerin belirtmişlerdir.

2.2.29. Çocuğa Uygun Olduğunu Düşündüğünüz Özellikler

Tablo 39. Aşağıdaki özelliklerden çocuğunuza uygun olduğunu düşündüğünüz özelliklerin yanına önem sırasına göre rakamlar yazınız.

		Sıklık	%	Geçerli %
	Kendine güvenir	108	48,9	51,2
	Çok hayal kurar	3	1,4	1,4
	Yaratıcıdır	32	14,5	15,2
	Sorumluluk duygusu gelişmiştir	36	16,3	17,1
	Unutkandır	4	1,8	1,9
	Sessiz ve sakindir	6	2,7	2,8
	Birçok işi aynı anda yapar	16	7,2	7,6
	Kolay arkadaş edinir	4	1,8	1,9
	Kolay sinirlenir	2	,9	,9
		211	95,5	100,0
Cevapsız		10	4,5	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 39’da araştırmaya katılan 221 veliden, 108 kişi % 48,9 oranında Kendine Güvenir, 3 kişi % 1,4 oranında Çok hayal kurar, 32 kişi % 14,5 oranında Yaratıcıdır, 36 kişi % 16,3 oranında Sorumluluk duygusu gelişmiştir, 4 kişi % 1,8 Unutkandır, 6 kişi % 2,7 oranında Sessiz ve sakindir, 16 kişi % 7,2 oranında Birçok işi aynı anda yapar, 4 kişi % 1,8 oranında Kolay arkadaş edinir, 2 kişi % 0,9 oranında Kolay sinirlenir, seçeneklerini belirtmişlerdir.

2.2.30. Çocuğun Meslekleri Tanmasına Yardım

Tablo 40. Çocuğunuzun Meslekleri Tanmasına Yardımcı Oluyor Musunuz?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	169	76,5	79,3
	Hayır	44	19,9	20,7
		213	96,4	100,0
Cevapsız		8	3,6	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 40'ta araştırmaya katılan 221 veliden, 169 kişi % 76,5 oranında çocuğunun meslekleri tanınmasına yardımcı olduklarını, 44 kişi %19,9 oranında çocuğunun meslekleri tanınmasına yardımcı olmadıklarını belirtmişlerdir.

2.2.31. Çocuğunuz İçin İsteddiğiniz Meslekler

Tablo 41. Siz, çocuğunuzun ileride ne olmasını istiyorsunuz?

	Sıklık	%	Geçerli %
Zeka sözel - Dil zeka	47	21,3	24,1
Mantık - Matematik zeka	100	45,2	52,4
Müzik - Ritim zeka	11	5,0	5,2
Görsel - Uzansal Zeka	8	3,6	4,2
Bedensel - Kinestetik zeka	6	2,7	3,1
Kişiler arası zeka	5	2,3	2,6
Kişisel zeka	8	3,6	4,2
Doğa zekası	6	2,7	3,1
	191	86,4	100,0
Cevapsız	30	13,6	
Toplam	221	100,0	

Yukarıdaki tablo 41'de araştırmaya katılan 221 veliden, 47 kişi %21,3 Zeka sözel - Dil zeka Mantık – 100 kişi %45,2 Matematik zeka 11 kişi %5,0 Müzik - Ritim zeka 8 kişi %3,6 Görsel - Uzansal Zeka 6 kişi %2,7 Bedensel - Kinestetik zeka 5 kişi %2,3 Kişiler arası zeka 8 kişi %3,6 Kişisel zeka 6 kişi %2,7 Doğa zekası içiren meslek gruplarını ifade etmişlerdir.

2.2.32. Seçilen Mesleğe Çocuğın İstek Ve Yeteneği

Tablo 42. Siz, Çocuğunuzda Bu İstek Ve Yeteneği Görüyor Musunuz?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	183	82,8	92,9
	Hayır	14	6,3	7,1
		197	89,1	100,0
Cevapsız		24	10,9	
Toplam		221	100,0	

Tablo 42’de araştırmaya katılan 221 veliden 183 kişi %82,8 oranında evet, 14 kişi %6,3 oranında hayır seçeneklerini ifade etmişlerdir.

2.2.33. Üniversite Okuması

Tablo 43. Çocuğunuzun Mutlaka Üniversite Okumasını İstiyor Musunuz?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	205	92,8	95,3
	Hayır	10	4,5	4,7
		215	97,3	100,0
Cevapsız		6	2,7	
Toplam		221	100,0	

Tablo 43’te araştırmaya katılan 221 veliden 205 kişi %92,8 oranında evet, 10 kişi %4,5 oranında hayır seçeneği belirlenmiştir. Araştırmaya katılan veliler, çocuğunuzun mutlaka üniversite okumasının şart olmadığını düşündüklerini ifade ederek; çocuklarının mutlu olmasının daha öncelikli olduğunu ifade etmişlerdir.

2.2.34. Çocuğun Seçmek İstediği Meslekler

Tablo 44. Çocuğunuz İleride Ne Olmak İstiyor?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Zeka sözel - Dil zeka	134	60,4	67,4

	Mantık - Matematik zeka	103	46,6	52,8
	Müzik - Ritim zeka	10	4,5	5,1
	Görsel - Uzansal Zeka	8	3,6	4,1
	Bedensel - Kinestetik zeka	16	7,2	8,2
	Kişiler arası zeka	6	2,7	3,1
	Doğa zekası	18	8,1	9,2
		195	88,2	100,0
Cevapsız		26	11,8	
Toplam		221	100,0	

Tablo 44'te araştırmaya katılan 221 veliden 34 kişi %15,4 Zekâ sözel - Dil zekâ Mantık, 103 kişi %46,6 Matematik zekâ, 10 kişi %4,5 Müzik - Ritim zekâ 8 kişi %3,6 Görsel - Uzamsal Zekâ, 16 kişi %7,2 Bedensel - Kinestetik zekâ, 6 kişi %2,7 Kişiler arası zekâ, 18 kişi %8,1 Doğa zekâsı içeren meslek gruplarını ifade etmişlerdir.

2.2.35. Çocuğun Karar Vermesi İçin Fırsatlar Ve İzlenimler

Tablo 45. Çocuğunuza Karar Vermesi İçin Fırsatlar Veriyor, Harekete Geçtikten Sonra Verilen Kararları Değerlendirmeyi Öğrenmesini İzliyor Musunuz?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	191	86,4	91,4
	Hayır	18	8,1	8,6
		209	94,6	100,0
Cevapsız		12	5,4	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki Tablo 45'te araştırmaya katılan 221 veliden, 191 kişi %86,4 oranında evet,, 18 kişi %8,1 oranında tercihlerini ifade etmişlerdir

2.2.36. Çocuğun Kişisel Özellikleri

Tablo 46. Çocuğunuzun Kişisel Özelliklerini Önem Sırasına Göre Sıralayınız.

		Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde
	Çok çekingendir	13	5,9	6,2
	Yalnız iş yapamaz	11	5,0	5,3
	Atılgan ve iş bitiricidir	34	15,4	16,3
	Ona güvenirim, verilen işi en iyi şekilde yapar	73	33,0	34,9
	Kendisine mutlaka iş bulur, hiç boş durmaz	30	13,6	14,4
	Bir işten çabuk usanır,uzun süre aynı yerde oturamaz	6	2,7	2,9
	Daima neşeli ve sokulgandır	12	5,4	5,7
	Hep heyecanlı ve telaşlıdır	6	2,7	2,9
	Başkalarına yardım etmekten hoşlanır	14	6,3	6,7
	Ödev ve sorumluluk almaktan hoşlanmaz	10	4,5	4,8
		209	94,6	100,0
	Cevapsız	12	5,4	
	Toplam	221	100,0	

Tablo 46’da araştırmaya katılan 221 veliden, 13 %5,9 Çok çekingendir,11 kişi %5,0 Yalnız iş yapamaz,34 kişi %15,4 Atılgan ve iş bitiricidir,73 kişi %33 Ona güvenirim, verilen işi en iyi şekilde yapar,30 kişi %13,6 Kendisine mutlaka iş bulur, hiç boş durmaz, 6 kişi %2,7 Bir işten çabuk usanır, uzun süre aynı yerde oturamaz,12 kişi %5,4 Daima neşeli, sokulgandır, 6 kişi %2,7 Hep heyecanlı ve telaşlıdır,14 kişi %6,3 Başkalarına yardım etmekten hoşlanır,10 kişi %4,5 Ödev ve sorumluluk almaktan hoşlanmaz, 2kişi %0,9 Diğer gözlemlerinizi neler oranında tercihlerini ifade etmişlerdir.

2.2.37. Anne Ya Da Baba Tutumu

Tablo 47. Sizce Nasıl Anne Ya Da Babasınız?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Koruyucu	69	31,2	32,4
	Demokratik	138	62,4	64,3
	Otoriter	6	2,7	2,8
		213	96,4	100,0
Cevapsız		8	3,6	
Toplam		221	100,0	

Tablo 47’de araştırmaya katılan 221 veliden, 69 kişi %31,2 oranında koruyucu, 138 kişi %62,4 demokratik, 6 kişi %2,7 oranında otoriter olduklarını ifade etmişlerdir.

2.2.38. Çocuğun Öğretmenlerinin Donanımı

Tablo 48. Çocuğunuzun Öğretmenlerinin Yeterli Donanıma Sahip Olduklarına İnanıyor Musunuz?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	70	31,7	32,6
	Hayır	145	65,6	67,4
		215	97,3	100,0
Cevapsız		6	2,7	
Toplam		221	100,0	

Tablo 48’de araştırmaya katılan 221 veliden, 70 kişi %31,7 oranında çocuklarının öğretmenlerinin yeterli donanıma sahip, 145 kişi %65,6 oranında çocuklarının öğretmenlerinin yeterli donanıma sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

3. Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Anketimize Beyazıt İlköğretim Okulu ve Bilsen velileri katılmıştır. Ankete katılan velilerin çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır. 34–41 yaş aralığındaki velilerde yoğunluk vardır. Özellikle Bilsen’ de öğrenime devam eden öğrenci velilerinin çoğunluğu yüksek okul mezunu oldukları görülmüştür. Ankete katılan veliler çocuklarının farklılıklarını 3-5 yaş aralıklarında fark ettiklerini, bu farklılıkları öncelikle ailelerin tespit etmeleri gereğine inandıklarını vurgulamaktadırlar. Zihinsel gelişimin ayırt edici özelliklerin başında geldiğini ifade etmektedirler. Doğru tanı konması için başvuru merkezlerine kolay ulaşabildiklerini belirttiler. Tanıdan sonra umdukları gelişmeyi sağlayamama nedeniyle olumsuz düşüncelere

kapılmaktadırlar. Kurum ve kişilerin duyarlılığının artırılması ihtiyaçlarını belirtmektedirler. Velilerin uygun eğitim ve çevre koşullarına sahip olmadıkları anlaşılmıştır. Aile olarak gelişime katkıda bulunmayı görev edindikleri açıktır.

Müfredat, okulların fiziki yapısı, zenginleştirme programlarının işlerlik göstermemesi, aile olarak desteklenmemek en önemli şikâyetleri arasındadır. Öğrencilerin arkadaş ilişkilerinde zaman zaman sorunlar yaşadıkları bir gerçek olarak ortaya çıkmıştır. Mantık-Matematik Zekâsı gerektiren mesleklere eğilimleri yoğunluk kazanmıştır. Erken okuma, çabuk kavrama nedeniyle sınıfta sıkılan öğrenciye uygun programlar olmadığı için olumsuz tavırlar gelişebilmektedir. Diğer ülkelerde bu öğrenciler haftanın belirli günleri okula devam ederek, diğer günleri proje çalışmaları ile geçirmektedirler. Okulların altyapısı, öğretmenlerin bakış açıları, müfredat programının zenginleştirilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Velilerin çoğunluğu öğrencilerinin mutlaka üniversite okumalarını istediklerini belirtmişlerdir. Veliler çocuklarının; sorumluluk sahibi, güvenilir kişilikte olduklarını ifade etmişlerdir.

Demokratik ailelerin öğrencileri çoğunluktadır. Veliler öğretmenlerinin yeterli donanıma sahip olmadıkları düşüncesindedirler. Velilerin büyük bir bölümü çocuklarının sadece üstün zekâlılardan oluşan ayrı bir sınıfta eğitim almalarını istediklerini ifade etmişlerdir. Ülkemizde bu anlamda eğitim veren tek kurum, lise öğrencilerinin devam ettiği Tevitöl'dür. Tevitöl öğrencilerinin, birbirine benzer olmaları birçok başarıları da beraberinde getirmiştir. Ülkemizde başarılı olmanın tek kriteri, ÖSS sonuçları olduğu gibi genel bir kanı vardır. Bu nedenle bu öğrencilerimizin ÖSS' de Türkiye derecesi yapan öğrenciler arasında fazlaca olmamaları olumsuz başarı algısını yaratmaktadır. ÖSS sisteminin sorgulanıp değiştirilerek bilimsel alanlarda başarı kazanmış, projeleri kabul görmüş, üstün yetenekli öğrencilere üniversiteye girişte avantaj sağlanmalıdır. Bu., ek puan olarak ÖSS sonuçlarına yansıtılmalıdır. Böylece üstün yetenekli öğrenciler, ÖSS stresinde kurtarılabilir.

Okul öncesinden başlayan sınav kaygısı, velileri farklı arayışlara yöneltmekte, üstün yetenekli çocuklar yanlış bir anlayışla bilimden, sanattan uzaklaştırılmaktadır. İlköğretim çağında ise dershanelere yönlendirilen bu çocuklar , sınav hazırlıkları içinde eğitimden soğumaktadırlar. Üstün yetenekli çocuklar, okul öncesi dönemden belirlenmeli, Tövitöl örneği ilköğretime uyarlanabilmelidir.. Bu çocuklarımızın Amerika veya Avrupa'daki öğrenciler gibi fırsatlara sahip olduklarında nice keşiflere, nice icatlara imza atacakları açıktır.

Okulöncesi ve ilköğretim çağındaki öğrencilerimizin kendi farklılıkları ile yetiştirebilecekleri okullar ve alt yapılar oluşturulduğunda dünyadaki önemli projelerde yer alabileceklerdir.

SONUÇ

Üstün zekâlı çocukların ortaya çıkarılması, yönlendirilmesi tamamen biz büyüklerin elindedir. Toplum yaşamının güzelleşmesi, renklenmesi ve müreffeh bir dünyanın oluşturulmasında bu çocuklara ihtiyacımız vardır. Geleceğin büyük kültür, sanat, bilim, siyaset önderleri üstün yetenekli çocukların doğru yetiştirilmesiyle topluma kazandırılacaktır. Bu çocukların toplum yaşamına katacağı zenginliğin değeri hiçbir zaman ölçülemez.

Eğitim kurumları ve aileler yakın işbirliği yaparak bu çocukların doğru eğitilmesini ve ortaya çıkarılmasını sağlamalıdır. Çocukların nelere, nasıl ilgi ve eğilim duydukları iyi saptanmalıdır. Bilinmelidir ki, kaybolan her değer toplumun geleceğinin yitik servetleridir. Bu serveti tamamlayan ve kullanan insan zekâsıdır. Üstün yetenekli kişiler toplumun en büyük zenginliğidir. Topluma her alanda yön verecek olan bu kişilerdir. İnsanın yeteneklerini, zekâsını, gücünü bilmeyen ve bunları iyi değerlendiremeyen toplumların gelişme, çağdaşlaşma, önder olma iddiaları olamaz.

Üstün yetenekli bir çocuğun yetişmesindeki kilit nokta saygıdır; farklılığına saygı, fikirlerine saygı, hayallerine saygıdır. İnsanı, bir ilacın kimyasal bileşimini veya bir makinenin üstün özelliklerini tarif ediyor gibi kategorize etmek çok zordur. Üstün yetenekli çocuklar geleceğin liderleri, bilim adamları, fikir adamları ve sanatçılardır. Böyle bir milli servet heba edilemez. ABD'de, İngiltere'de, İsrail'de ve Hollanda'da olduğu gibi bu tür çocukları tespit edip onlara özel programlar uygulayacak uzman ve kurumları hazırlamak, gerekli finans kaynaklarını bulmak, iletişimi etkili hale getiren bir ağ oluşturmak, bu sahada dünyada yapılan faaliyetleri takip etmek ve orijinal girişimlerde bulunmak yine fedakâr ve sağduyulu insanlara kalmaktadır. Zihinsel gelişiminin yanı sıra çocuğun duygusal ve sosyal gelişiminin de desteklenmesi son derece önemlidir.

Tarih boyunca ileri giden toplumlar, üstün yetenekli çocuklardan yararlanmak için çeşitli yollara başvurmuşlardır. Ayrıca bu çocukların eğitimi için türlü eğitim programları geliştirmişlerdir. Zaman zaman bu konuda uluslararası/kavimler arasında büyük rekabetlerde olmuştur.

Osmanlı Devleti'nin devşirmeler arasından üstün zekâlı çocukları seçerek, bunların özel bir eğitimden geçirilmesi ders alınması gereken bir örnektir. Enderun'a giden çocuklar, burada özel bir eğitimden geçirilerek devletin önemli görevlerine hazırlanmışlardır. Bu eğitimin temel niteliği çok yönlü olmasıdır. Dinsel, sanatsal bilgiler öğretilirken bunlara paralel olarak fen, felsefe, astronomi, matematik gibi bilimler de yoğun olarak öğretilmekteydi. Çocukların bilimsel yanları güçlendirilirken, duygusal, sosyal, iletişimsel yanları da ihmal edilmemekteydi.

İstanbul Üniversitesi Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü ve Üstün Zekâlılar Eğitimi Anabilim Dalı, Beyazıt İlköğretim Okulu'nda 2002'de başlayan, ilköğretim seviyesindeki üstün yetenekli çocukların eğitimine yönelik özel projenin uygulandığı tek yerdir. Projenin amacı, okul öncesinde çocukların doğru tanınmasıdır. Okul öncesi eğitimin öneminin bilincinde olan aileler; çocuk gelişim uzmanlarından destek almaktadırlar. Çocuklarının zihinsel, duygusal ve fiziksel vb. gelişimleri konusunda bilgileniyorlar. İnsanlar arayış içindeler. Bu çocukların eğitim programları kendilerine özgü olmalıdır. Bunlara eğitim programlarına katkı yapma olanağı da verilmelidir. Programlar açık, tartışmaya uygun, zenginleştirilmiş olmalıdır. Beyazıt İlköğretim Okulu'nun yönergesinin, bütçesinin,

onaylanmış programının olmaması ve İstanbul'daki tüm üstün zekâlıların talebine cevap verememesi önemli bir eksiklik. Ayrıca kamuoyunun bu okulu tanımaması büyük bir engeldir.

Bireylerin gereksinmelerine uygun eğitim almalarının bir insan hakkı olduğuna, yüksek zekâ düzeyine sahip bireylere imkân tanınmadığı zaman yok olma tehlikesi içinde olabileceklerine dikkat çekebiliriz. Beyazıt İlköğretim Okulu'ndaki yöntemi "Üstün yetenekli öğrencilerimizi normal zekâ bölümü sınırları içinde olan yaşlılarından tamamen soyutlamadan, onların zihinsel, duyuşsal ve sosyal gereksinmelerini karşılayacak bir program uyguluyor. Proje üstün yetenekli öğrencilerin ve ailelerinin eğitim gereksinmelerini olduğu kadar, okuldaki öğretmenlerin hizmet içi eğitim gereksinmelerini de karşılamaya yönelik çalışmalar sürdürüyor. Öğrenme hızının öne çıktığı matematik gibi derslerde, üstün yetenekli öğrencilerin kendi hızlarına göre ilerlemeleri için, bu derslerde normal yaşlılarından ayrı bir sınıfta destek eğitimi görmeleri sağlanıyor. Ancak bu okul nüfusa oranla tek başına yetersiz kalmaktadır. Ayrıca uygulama da öğrenci seçimi ve yönetmeliğin hala onaylanmamış olması sıkıntılarının yaşanmasına neden olmaktadır.

Üstün zekâlı çocukların yetiştirilmesinde örgün eğitimin kuralları içinde kalınmamalıdır. Bu çocuklar bilimsel, sanatsal, kültürel alanlarda desteklenmektedir. Ayrıca gezi ve gözlem yapmanın eğitimlerindeki başarıyı destekleyeceği de kesindir. Gezi ve gözlem, kişinin ufkunu geliştiren, hayal evrenini zenginleştiren önemli bir etkidir.

Üstün zekâlı çocukların eğitimindeki en önemli hata şudur: Eğiticilerin ve ailelerin telaşa kapılarak çocuklara plansız bir şekilde her türlü (yararlı- yararsız) bilgiyi öğretmek istemeleridir. Bu durum çocukların belleğini bulandırmakta, onları eğitimden uzaklaştırmaktadır. Mevcut sınav sistemleri ise bu çocukları tamamen köreltmektedir. Bu nedenle üstün zekâlı çocukların bir üst okula (yeteneklerine uygun bir eğitim kurumuna) geçişlerini kolaylaştırıcı kanun ve yönetmelikler ivedilikle çıkarılmalıdır.

Gelişmiş ülkelerde başarılı ve üstün yetenekli kişilere bir takım kolaylıklar ve olanaklar tanınır. Geri kalmış ülkelerde ise başarılı, yetenekli insanlar çoğu zaman topluma aykırı bulunarak dışlanır ya da cezalandırılır. Bunun için üstün zekâlı çocukların merkezi sınav sistemlerinden uzak tutulması gerekir. Kişilerin en idealist dönemi olan ergenlik

çağında sınava hazırlık gibi yorucu, stresli, hedef saptırıcı bir çalışmanın çocukların yeteneklerini körelteceği açıktır.

Türkiye’de üstün yetenekli çocukların eğitimi 1964 yılından itibaren gündeme gelmiştir. Ancak yapılan çalışmaların süreklilik göstermediği, çeşitli pilot uygulamalarla geçirildiğini görülmüştür. Üstün beyin gücünü geliştirme, yararlanma amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı olarak çeşitli illerimizde bilim ve sanat merkezleri projesi pilot uygulamalarla üstün veya özel yetenekli çocukların; yeteneklerinin farkında olmalarını sağlayarak mevcut yetenekleri doğrultusunda kendilerini geliştirmeleri, kendileriyle ilgili olumlu benlik saygısı geliştirmeleri, yaratıcılıklarını en üst düzeyde kullanma becerisi edinmelerini sağlamak amacıyla çalışmalarına başlamıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın örgün eğitim kapsamında uyguladığı ciddi bir stratejiden bahsetmek zordur. Fen Liseleri bir örnek olarak ileri sürülse de, daha yoğun matematik ve fen programı uygulaması dışında bu tür öğrencilerin tüm eğitim gereksinmelerini karşılayacak nitelikte değildir. Örgün eğitim dışındaki Bilim Sanat Merkezleri (Bilsem), bakanlığın uyguladığı tek strateji olarak görülmektedir. Ayrıca, bu okullardaki öğretmenler de genelde bu konuda hizmet içi eğitimden geçmemişlerdir. Bilsem' in yalnızca çocukların örgün eğitim dışında kalan zamanlarında eğitim yapması amaca ulaşmayı engellemektedir. Okullarında yorulan çocuklar burada daha da çok yorulmaktadır. Hemen hemen haftanın yedi günü eğitim gören bir çocuğun eğitimden zevk alması da mümkün değildir. Eğitim özgür bir ortamda isteyerek yapılan bir faaliyettir. Bilsem' lerin nitelikleri yükseltmeleri koşuluyla devam etmeleri gereken kuruluşlar olduğu söylenebilir. Ancak Bilsem' ler örgün eğitim kapsamı dışında yer aldıkları için, asla öğrencilerin sınıfta gün boyunca yaşadıkları sorunları giderecek alternatif bir çözüm değildir. Bakanlık şimdiye kadar Bilsem`lerin sayısını 46`ya yükseltmeyi başardı.

Bütün bu çalışmalar üstün zekâlı çocukların belirlenmesi, doğru eğitilmesi ve toplumsal yaşamın liderleri olması için yeterli değildir. Konu ile ilgili olarak, tüm resmi ve özel kuruluşlar bütçe ayırmalı, hedef belirlemeli, ülkemizin geleceği söz konusu olduğu için sorumluluk almalıdır. Bu çocuklar ulusun ortak değerleridir ve bu gerçek hiçbir zaman unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Akarsu, Füsün, Üstün Yetenekli Çocuklar: Seçilmiş Makaleler Kitabı, 2004
- Akarsu, Füsün, Üstün Yetenekli Çocuklar Aileleri ve Sorunları, Ankara, 2001,
- Akçamete, Gönül, Kaner, Sema, 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi: Cumhuriyet ve Çocuk, Ankara, 1999
- Atkinson, R.L., R.C. Atkinson, E.R. Hilgard, Psikolojiye Giriş II, İstanbul, 1995
- Başaran, İ. Ethem, Eğitim Psikolojisi, Ankara, 1985
- Binbaşıoğlu, Cavit, Eğitim Psikolojisi, Ankara, 1985
- Cutss, N. E. ve Moseley, N, Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocukların Eğitimi, İstanbul, 2001
- Çağlar, D., Üstün Yetenekli Çocuklar: Seçilmiş Makaleler Kitabı, İstanbul, 2004
- Davaslıgil, Ümit, U,Leana, Marilena Z, I. İstanbul Çocuk Kurultayı Projeler Kitabı, İstanbul, 2004
- Davaslıgil U. ve Leana, Z. , Marilena Z, I. Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı, İstanbul, 2004
- Davaslıgil, Ü., Seçilmiş Makaleler Kitabı, İstanbul, 2004
- Davaslıgil, U, Aslan, E. Ve Beşkardeş, Ü. , I.İstanbul Çocuk Kurultayı Projeler Kitabı, İstanbul, 2000
- Davaslıgil ve ark, Üstün Yetenekli Çocuklar Durum Tespit Komisyonu Ön Raporu, İstanbul, 2004
- Davaslıgil, U, Aslan, E. Ve Beşkardeş, Ü., I.İstanbul Çocuk Kurultayı Projeler Kitabı, İstanbul, 2000
- Ercan, Mustafa Nazmi, İş ve Zaman Etüdü, İzmir, 1982
- Ersoy, Özlem, Avcı, Neslihan, Özel Eğitim, İstanbul, 2001

- Gökçe, F, Özel Eğitimin Sorunları Çoluk Çocuk, İstanbul, 2002
- Gürün, O.A, Psikoloji Sözlüğü, İstanbul, 1991
- Kaynak Tuğray, İnsan Kaynakları Planlaması, İstanbul, 1996
- M.E.B. , I. Özel Eğitim Konseyi, Ankara. 1991
- Metin, N, Üstün Yetenekli Çocuklar, Ankara, 1999
- Oleron, Pierre, Zekâ, İstanbul, 1992
- Özsoy, Yahya, Özyürek, Mehmet, Eripek, Süleyman, Özel Eğitime Giriş, Ankara, 2001
- Özsoy, Y., Türkiye’de Özel Eğitim. Eğitim Bilimleri I. Ulusal Kongresi. Ankara, 1990
- Saban, A. Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitimi, İstanbul, 2001
- Sağlam, Mustafa, Avrupa Ülkelerinin Eğitim Sistemi, Eskişehir, 1999
- Tunçdemir, İlknur, Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi “Poster Sunumu”, İstanbul, 2004
- Türkoğlu, Adil, Karşılaştırmalı Eğitim “Dünya Ülkelerinden Örneklerle”, Adana, 1998
- Uğurel, Şemin, Refia. Stanford-Binet Ölçeğinin İstanbul Çocuklarına Uygulanması, İstanbul, 1987
- Uzun, M, Üstün Yetenekli Çocuklar El Kitabı, İstanbul, 2004
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, Osmanlı Devleti`nin Saray Teşkilatı, Ankara, 1988

MAKALELER

- Ataman, Ayşegül “Üstün Zekâlı Çocuklara Ana-Babaları ve Öğretmenleri Nasıl Yardımcı Olabilir”, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 1, Ankara Eğitim Fakültesi Yayınları, 1998
- Ataman, Ayşegül, “Üstün Yetenekli/Zekâlı Çocuk İle Yaşamak”, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, 4.yıl, sayı 40, Ankara, 2003
- Ataman Ayşegül, “Üstün Zekâlı Çocuklara Ana-Babaları ve Öğretmenleri Nasıl Yardımcı Olabilir?”, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 1, Ankara Eğitim Fakültesi Yayınları
- Ataman, Ayşegül, “Türkiye’de Özel Eğitime Yeni Yaklaşımlar”, Millî Eğitim Dergisi, 1997
- Clark, Francis “Zekâ”, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1973
- Çamurlu Abdullah, “Üstün veya Özel Yetenekli Çocuklar ve Bilim ve Sanat Merkezleri”, Eğitim Dergisi, Sayı: 1, Ankara: M.E. B. Yayınları, 2001
- Davashgil, Ümit, “Üstün Olma Niteliğini Kazanma” Eğitim ve Bilim Dergisi, 1991
- Özsoy, Yahya, “Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri”, A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, Eskişehir: Eğitim Fakültesi Yayınları, 1984
- Özsoy, Yahya, “Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri”, A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, Eskişehir, 1984

Top Ses, “Eğitim Sürecinde İnsan ve Psikoloji”, Ankara, 1992

BASILMAMIŞ TEZLER

Çetinkaya, Çağlar, Raven’in İlerleyen Matisler Plus Testi’nin 6-8 Yaş Çocukları Üzerinde Geçerlik, Güvenirlik, Ön Norm Çalışmaları ve Motivasyon Stilleri Tespiti İle İlişkisinin İncelenmesi,(İstanbul Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü .Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2007

Leana, M.Z. Üstün Zekâlı ve Normal Çocuklarda Yönetmel Fonksiyonlar: Londra Kulesi Testi. (İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü .Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2005

Poyraz, H., “Raven Standart Proressive Matrices Testi’nin İstanbul Özel Okul 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinde Uyarılma Ön Çalışması”,(İstanbul Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü .Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1993

Tunçdemir, İ. , Çoksesli Müzik Alanındaki Kadın Devlet Sanatçılarımız ,(Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü .Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1996

RESMİ YAYINLAR

Megep (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Üstün Zekâ ve Özel Yetenekli Çocuklar, Ankara, MEB Yayınları, 2007

Şûra Raporu, 1999 Şûra Raporu, I. Özürlüler Şûrası 29 Kasım- 02 Aralık, Ankara, T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları, 1999

Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Durum Tespiti Ön Raporu, İstanbul, 2004

17.Şura Ön Komisyon Raporları

Şura Ön Komisyon Raporları

Özel Eğitim Konseyi, İstanbul, 1991

İNTERNET

http://www.donusumkonagi.net/makale.asp?id=2319&baslik=zeka_genel_bir_beceri_midir,_yoksa_bir_cok_farkli_yeteneklerden_mi_olusmaktadir_ (30.02.2008)

http://www.psikiyatridizini.org/viewarticle.php?article_id=5548 (05.04.2008)

<http://www.ogretmen.info/cokluzeka.asp> (05.04.2008)

<http://egitim.aku.edu.tr/ergunlevent.htm> (15.03.2008)

<http://www.rehberogretmen.biz/zekanin-tanimlari-ve-tarihsel-gelisimi/> (05.02.2008)

<http://www.byte.com.tr/makaleler/default.asp/Gorev/MakaleGoster/Makale/24> (05.02.2008)

<http://egitim.aku.edu.tr/ergunlevent.htm> (23.04.2008)

<http://egitim.aku.edu.tr/ergunlevent.htm> (18.03.2008)

http://www.egitisim.gen.tr/Bilal_ustunyetenek.htm (15.03.2008)

<http://www.toplumdusmani.net/modules/wordbook/entry.php?entryID=1502> (27.04.2008)

http://ozelegitimci.blogcu.com/usun-zekali-cocuklar_627292.html (15.03.2008)

<http://site.mynet.com/mkara44/zeka.htm> (15.03.2008)

<http://ozelegitimci.blogcu.com/OZEL+EGITIM+GENEL+BILGILER/> (07.05.2008)

<http://www.mustafasakamuzikatolyesi.com/page1.php> (05.05.2008)

<http://pirlantaegitim.googlepages.com/hsariustun.swf> (06.05.2008)

<http://pirlantaegitim.googlepages.com/hsariustun.swf> (05.04.2008)

<http://pirlantaegitim.googlepages.com/hsariustun.swf> (13.04.2008)

<http://www.tuyecder.org.tr/gundem.asp> (13.04.2008)

<http://www.msxlab.org/forum/x-sozlu/165079-yetenek-yetenek-nedir-yetenek-hakkinda.html> (03.03.2008)

http://www.egitisim.gen.tr/Bilal_ustunyetenek.htm (20.04.2008)

<http://www.maximumbilgi.com/default.asp?sx=mkl&ID=13802> (28.05.2008)

<http://okulweb.meb.gov.tr/34/16/327372/images/%C3%9CST%C3%9CN%20ve%20%C3%96ZEL%20YETENEKL%C4%B0%20%C3%87OCUKLAR%20TANIM.doc> (05.04.2008)

<http://www.istanbul.edu.tr/hay/bilgi.php?islem=genel&b=12> (15.03.2008)

http://www.egitisim.gen.tr/Bilal_ustunyetenek.htm#_Toc527812556 (15.03.2008)

<http://www.beyazit.k12.tr/default.asp?Mode=1&CatID=106&SubCatID=143&PRef=0&Cm=1> (05.04.2008)

<http://www.istanbul.edu.tr/hay/bilgi.php?islem=genel&b=12> (08.04.2008)

<http://www.egitim.com/aile/0608/0608.5/0608.5.ustunzekalicocuklaraanababalarinasilyardimciolabilir.p01.asp> (17.04.2008)

<http://www.istabip.org.tr/icerik/cocuk-haklari-beyannamesi/> (05.05.2008)

<http://www.istabip.org.tr/icerik/cocuk-haklari-beyannamesi/> (05.05.2008)

<http://ozelegitimci.blogcu.com/OZEL+EGITIM+GENEL+BILGILER/> (05.04.2008)

http://aile-egitim.com/index.php?option=com_content&task=view&id=94&Itemid (29.01.08)

<http://www.agriaturkanaokulu.k12.tr/asp/alkatac.asp?taslicay=136&kat=4> (02.03.2008)

<http://www.trabzonbilsem.net/content/view/168/73/> (13.10.2008)

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi39/ataman.htm> (21.04.2008)

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi39/ataman.htm> (01.03.2008)

¹<http://www.trabzonbilsem.net/content/view/168/73/> (23.10.2008)

<http://www.pdrciyiz.biz/archive/index.php/index.php?t-302.html> (29.01.2008)

<http://www.istanbul.edu.tr/hay/bilgi.php?islem=genel&b=12> (23.02.2008)

<http://www.istanbul.edu.tr/hay/bilgi.php?islem=genel&b=12> (25.02.2008)

<http://www.egitim.com/aile/0608/0608.5/0608.5.ailelerveustunzekalilocuklari>(22.04.2008)

http://tuycev.org/index.php?option=com_content&task=view&id=18&Itemid=37(18.03.2008)

<http://www.tevitol.k12.tr/ustunyetenekli.htm> (06.03.2008)

<http://www.ustunveozel.net/?paged=2> (23.04.2008)

<http://www.ustunveozel.net/?paged=2> (25.04.2008)

<http://www.tevitol.k12.tr/ustunyetenekli.htm> (06.04.2008)

<http://www.tevfikfikret-ank.k12.tr/kurum/tarih.asp> (20.05.2008)

<http://www.tevfikfikret-ank.k12.tr/kurum/tarih.asp> (21.05.2008)

http://www.geocities.com/akirt2002/ozelegitim_ustun_zekalilar.htm (02.03.2008)

<http://www.rehabilitasyon.com/index.php?ct=120&tab=3&act2=read&p=2&aid=3100>
(17.05.2008)

<http://www.rehabilitasyon.com/index.php?ct=120&tab=3&act2=read&p=2&aid=3100>
(12.05.2008)

<http://www.egitim.com/aile/0608/0608.5/0608.5.ailelerveustunzekalilocuklari.asp>
(16.06.2008)

http://www.tarsusram.gov.tr/belgeler/ozeg/ustun_yetenek_zeka/ustunozel_yetnekli_cocuklar_ogretmentutumu.doc (23.04.2008)

http://www.tarsusram.gov.tr/belgeler/ozeg/ustun_yetenek_zeka/ustunozel_yetnekli_cocuklar_ogretmentutumu.doc (22.04.2008)

http://www.geocities.com/akirt2002/ozelegitim_ustun_zekalilar.htm (06.07.2008)

http://www.geocities.com/akirt2002/ozelegitim_ustun_zekalilar.htm (12.07.2008)

<http://www.akademi.org.tr/Geleceginliderleri.htm> (06.03.08)

<http://site.mynet.com/ustunveozel/okuloncesi.htm> (09.03.2008)

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/167/index3-ari.htm> (05.04.2008)

<http://okulweb.meb.gov.tr/15/01/964894/mak9.html> 05/04/2008

<http://okulweb.meb.gov.tr/15/01/964894/mak9.html> (06.03.08)

<http://okulweb.meb.gov.tr/15/01/964894/mak9.html> (07.03.2008)
<http://okulweb.meb.gov.tr/15/01/964894/mak9.html> (06.03.08)
<http://okulweb.meb.gov.tr/15/01/964894/mak9.html> (22.04.2008)
<http://tr.wikipedia.org/wiki/Enderun> (12.04.2008)
<http://ttkb.meb.gov.tr/duyurular/17sura/sura.htm> (22.04.2008)
<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html> (22.04.2008)
<http://www.tbmm.gov.tr/index1.htm> (07.05.2008)
<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/160/tuna.htm> (22.04.2008)
http://www.muzikegitimcileri.net/bilimsel/bildiri/I-Tuncdemir_2.html (22.04.2008)
<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html> (22.04.2008)
<http://forum.memurlar.net/topic.aspx?id=183116&page=6> (22.05.2008)

ÖZGEÇMİŞ

13 Ocak 1970 İstanbul doğumluyum. İlk, orta ve lise öğrenimimi İstanbul'da tamamladım. 1988 yılında başladığım Yüksek Öğrenimimi, Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümünden 1990 yılında "Sınıf Öğretmeni" unvanıyla mezun olarak tamamladım. 1999 yılında Anadolu Üniversitesi İlköğretim Türkçe Öğretmenliği Bölümünden mezun olarak lisans tamamladım.

1990 - 1991 Öğretim Yılında Özel Fono İlkokulu'nda Sınıf Öğretmeni olarak, öğretmenlik görevime başladım. Ardından, Topçular İlköğretim Okulu, Beykent Koleji, Sevinç Dershanesi, Bahçeşehir Koleji, İTO Kadınlar Çeşmesi İlköğretim Okulu, Özel Dadyan Ermeni İlköğretim Okullarında görev yaptım. Halen Özel Bomonti Ermeni İlköğretim Okulu'nda "Uzman Öğretmen" unvanıyla öğretmenlik yapmaktayım.

GİRİŞ

Üstün zekâlı çocukların ve yeteneklerinin belirlenmesi kriterleri zaman zaman değişik yorumlanmaktadır. Bunların olumlu olumsuz yönleri olduğu gibi çocukların yönlendirilmede yaşadıkları sıkıntılar nedeniyle köreldiği de bilinmektedir. Bazılarının keşfedilememesi ya da farklı algılanması aileleri ve çocukları üzerinde olumsuz etkiler bırakmaktadır. Burada önemli olan çocukların eğitim e başladığında doğru tespit ve tanınların yapılabilmesidir. Bu konuda aile ve öğretmenlere özel bir görev düşmektedir.

573 sayılı Özel Eğitim Hakkında KHK ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde, üstün yetenekli öğrencilerin eğitim ve öğretimleri fırsat eşitliği temelinde bir hak olarak belirlenmiştir. Göreceli de olsa sistemin işleyişi için gerekli olan altyapısı vardır. Sivil toplum kuruluşlarının ve ilgili çevrelerin, üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitimi ile ilgili olarak daha elverişli bir ortamın oluşturulması için yönetmeliğin gerçekleşmesi yönünde talepleri vardır. Bakanlığın merkez dışında, çevresel dinamik güçlerin oluşması ve hareketlenmesi, üstünlerin eğitiminin ve model tartışmalarının kamuoyunda ilgi çekerek tartışılmasına neden olmuştur. Beyazıt Ford-Otosan İlköğretim Okulu'nda üstün zekâlı ve yetenekli öğrencileri normal yaşlıtlarından tamamen soyutlamadan farklılaştırılmış ve karma eğitimi amaçlayan, "Üstün Zekâlı Çocukları Eğitim Projesi" denemesi ise, literatüre girmiş olup, Bilsem' ler de ise örgün eğitim dışında; tüm bilim ve sanat dallarında kedilerini tanımak için fırsatlar oluşmuştur. Araştırmamız bu kurumlarda yapılmıştır. Daha önce dünyada benzerleri olsa da, ülkemiz için yeni bir model olmasından kaynaklanan bu kurumlar aynı zamanda birçok sorunları da bünyesinde barındırmaktadır. Bunların başında özel bütçesinin ve yönergesinin olmamasını sayabiliriz. Yetersiz özel eğitim programları, yetersiz yetiştirilmiş, hizmet içi almış personel sayısı ve öğretmenleri de sayabiliriz. İstanbul Üniversitesi Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü ve Üstün Zekâlılar Eğitimi Anabilim Dalı'ndan mezun olan öğretmenlerin bu okullara atanamaması da ayrıca bir sorun olarak görülmektedir.

Çalışmamızın amacı üstün zekâlı-üstün yetenekli çocukların İstanbul ilinde tespitine yönelik çalışmalar yapabilmek, üstün zekâlı-üstün yetenekli çocuklarla ilgili eğitim veren kurumları tanımak, bu kurumlarda eğitim öğretim gören öğrencilerin velileri ile ilgili bir araştırma yapmak, bu araştırmada velilerin karşılaştıkları olumlu olumsuz yönleri araştırmaktır.

Üstün yetenekli kişiler toplumun en büyük zenginliğidir. Toplumda her alanda yön verecek olan bu kişilerdir. “Önemli olan, ufku görmek değil, ufkun ötesini görmektir.” diyen Atatürk’ ün bu düşüncesine katılmamak elde değil. İşte doğru eğitilmiş üstün zekâlı kişiler sayesinde toplum, ufkun ötesini görecektir. Ufkun ötesini görecektir, hayal edecek olan kişiler sayesinde toplum geleceğe damgasını vuracaktır. Olayları ve gelişmeleri yönlendirme şansı bulunacaktır. Toplumsal gelişmenin dinamiği üstün yetenekli kişilerle oluşturulacaktır. Üstün yetenek, yaratılıştan gelen bir özelliktir. Her 100 çocuktan en az ikisinin üstün yeteneklere ve hünere sahip olduğu bilinmektedir.

Çalışmamız üç ana bölüme ayrılmıştır. Çalışmamızın birinci bölümünde üstün zekâlı-üstün yetenekli çocukların belirlenmesi, özellikleri ve eğitim ile ilgili bilgiler vermektir. Burada amacımız üstün zekâlı-üstün yetenekli çocukların belirlenmesindeki kriterlerin neler olduğunu ortaya koymak, bu suretle çocuklar tanımak, üstün zekâlı-üstün yetenekli çocukların yeteneklerinin neler olduğunu belirleyerek eğitimdeki amaçlarına göre nasıl yönlenebileceğini tespit etmektir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde üstün zekâlı-üstün yetenekli çocukların eğitimlerinde karşılaşılan sorunları belirleyerek ülkemizde ve seçilmiş diğer ülkelerdeki uygulamalardan bilgiler vermektir. Burada üstün zekâlı-üstün yetenekli çocukların eğitiminde karşılaşılan sorunların ve eğitimde görev yapan öğretmen ile çocukların aile içerisindeki ve çevrelerindeki rolleri hakkında bilgiler sunulmuştur. Seçilmiş çeşitli ülkeler ile ülkemizdeki uygulamalar karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Ülkemizdeki üstün zekâlı-üstün yetenekli çocukların eğitimleri geçmişten günümüze kadar tarihsel süreç içinde anlatılmıştır.

Çalışmamızın üçüncü ve son bölümünde üstün zekâlı-üstün yetenekli çocukların velileri ile yapılan anket uygulamasına yer verilmiştir. Anketimiz de iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm demografik ve sosyal yapı, ikinci bölüm ise velilere üstün zekâlı-üstün yetenekli çocukları ile ilgili anket soruları yöneltilmiştir. Uygulanan anketimiz varyans analizi ve ile test edilmiştir. Anket sonuçlarının %'lik değerlendirmeler ile yapılmıştır, çalışmamızda uyguladığımız araştırma yöntemi iki aşamada oluşmaktadır. Birincisi literatür taraması şeklinde olup, konu ile ilgili kitap, dokümantasyon, veri taraması, süreli yayınlar ve güvenilir internet kaynakları, ikincisi ise anket uygulaması şeklindedir. Anketimizi Beyazıt İlköğretim Okulu ve Bilsem velileri katılmıştır. Ankete katılan velilerin çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır. 34-41 yaş aralığındaki velilerde yoğunluk vardır. Özellikle Bilsem' de öğrenime devam eden öğrenci velilerinin çoğunluğu yüksekokul mezunu oldukları görülmüştür.

I. ZEKÂ, ÜSTÜN ZEKÂ ve ÜSTÜN YETENEK TANIMLARI

1.1. Zekâ Tanımları

Bütün bireyler kendilerine özgü kalıtsal bir yapıyı miras alırlar ve genellikle bu yapının içerdiği beyin, zekânın gelişmesi için büyük potansiyele sahiptir. Zekâ ile ilgili en bilinen tanım, “zekâ, zekâ testlerinin ölçtüğü şeydir” şeklinde 1923’te Boring tarafından yapılmıştır. Son 20- 25 yıl içinde zekânın dinamik bir özellik gösterdiği kabul edilmiştir. Çevrenin sağladığı imkânlarla, beynin gelişiminin artırılması veya engellenmesi mümkündür. Zekâ kavramı bilişsel, duyuşsal, sezgisel/yaratıcı ve hareki/duyusal ifadeleri içerecek şekilde genişletilmiştir. Dinamik özelliğinden ve gelişiminde hem genetik mirasın hem de çevre koşullarının öneminden dolayı, zekâ doğumdan ölüme kadar aynı kalan, değişmez bir özellik göstermez.

Günlük yaşamda zekâ, genelde tek bir yetenek veya becerinin sivrilmesi biçiminde anlaşılır. Bu hatalı bir düşüncedir. Çünkü zekâ algılama, öğrenme, düşünme gibi pek çok yetenek ve becerinin birlikte kullanımı ile kendini gösterir. Zekâ bir grup yetenek toplamı anlamında da kullanılır.¹ Zekâ; bir duruma, durumun öğeleri arasındaki ilişkileri kavrayarak, uyum gösterebilme becerisidir.² Zekâ; bireyin gerek sorunları çözerken gerek çevreye uyum sağlarken var olan tüm yetenek ve becerilerini kullanması ile ortaya çıkan düzeydir.

Tablo 1. Zekâyla İlgili Eski ve Yeni Anlayışların Karşılaştırma Tablosu

Zekâyâ İlişkin Eski Bakış Açısı	Zekâyâ İlişkin Yeni Bakış Açısı
— Zekâ sabittir.	— Zekâ geliştirilebilir.
— Zekâ niceliksel olarak ölçülebilir.	— Zekâ herhangi bir performansta veya problem çözme sürecinde sergilendiğinden sayısal olarak hesaplanamaz.
— Zekâ tekildir.	— Zekâ çeşitli yollarla ortaya konulabilir.
— Zekâ gerçek yaşamdan soyutlanarak ölçülür.	— Zekâ bağlam/gerçek yaşam durumlarında ölçülür.
— Zekâ öğrencileri sıralamak ve olası başarılarını kestirmek için kullanılır.	— Zekâ bireylerin gizil güçlerini ve onların başarılı olabilecekleri farklı yolları anlamak için kullanılır.

Kaynak: <http://www.bilgicenneti.com/d-11421-zekâ+kuramları+ve+çoklu+yaklaşımlar.html> (08 /03/ 2008)

¹Özsoy, Yahya, Özyürek, Mehmet, Eripek, Süleyman, Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Özel Eğitime Giriş, Ankara, 2001, s. 128

² Gürün, O.A, Psikoloji Sözlüğü, İstanbul, 1991, s. 73

Çoklu Zekâ Kuramı zekâyâ ilişkin geleneksel anlayışların eksiklerini vurgulamakta ve yeni bir pencere sunmaktadır. Zekâ sözcüğü için önerilen tanımlar çok çeşitlidir. Bu da zekânın, kesin belirlenmiş olgu olmadığını ifade eder. Zekâ kelimesini tanımlamak, zekâyı tanımlamak değildir.³ Zekâ, diğer pek çok psikolojik değişken gibi, doğrudan gözlenemeyen çok karmaşık yapılardan biri, hatta en önemlilerindedir. Tarih boyunca bilim adamları zekâ konusunda farklı yaklaşımlarda bulunmuşlardır. Bilim adamlarının zekâyâ yaklaşımları şöyledir:

Psikolog R. B. Cattel sadece iki küme zihinsel yetenek bulunduğunu ileri sürmüştür. Birinci küme, Cattel'in deyimiyile Kristalize (billurlaşmış) zekâdır. Kristalize zekâ, mantık yürütme, sözel ve sayısal becerileri ifade eder. Bu beceriler okul ortamında vurgulanan beceriler olduğundan Cattel kristalize zekâ testleri sonuçlarının deneyim ve eğitimden büyük ölçüde etkilendiğini belirtmektedir. İkinci yetenek kümesi, yine Cattel'in deyimiyile akışkan zekâ kümesidir. Bu beceriler, görsel uzaysal yetenekleri, görsel ayrıntıları fark etme yeteneğini ve ezber belleği içerir. Akışkan zekâ testlerindeki başarı, deneyim ve eğitimden oldukça az etkilenir.⁴ İngiliz psikolog Charles Spearman, zekânın genel bir yapı olduğu ve zihinsel enerjinin de her eylemin kaynağı olduğu görüşünü ileri sürmüştür. Spearman, bir alanda parlak olan bir kişinin diğer alanlarda da genel olarak parlak olduğunu kaydetmektedir.⁵ Piaget'e göre zekâ, çevre ile uyuşma, düşünce ile aksiyonun teşkilatlandırılması ve yeni baştan organize edilmesi demek olan belli bir uyumlu davranış örneğidir.⁶ Zihinsel yetenek ya da zekâ testleri geliştirmeye çaba gösteren ilk kişi Sir Francis Galton olmuştur. Doğa bilgini ve matematikçi olan Galton, bireysel farklılıklarla ilgileniyordu. Galton, bazı ailelerin biyolojik olarak üstün, daha güçlü ve daha akıllı olduğuna inanıyordu. Zekânın bir nesilden diğerine geçen istisnai algısal motor becerilere bağlı olduğunu düşünüyordu.⁷

³ Pierre Oleron, Zekâ, (Çev. Ela Güngören), İstanbul, 1992, s.7

⁴http://www.donusumkonagi.net/makale.asp?id=2319&baslik=zekâ_genel_bir_beceri_midir,_yoksa_bir_cok_farkli_yeteneklerden_mi_olusmaktadir_ (30.02.2008)

⁵ http://www.psikiyatridizini.org/viewarticle.php?article_id=5548 (05.04.2008)

⁶ Clark, Francis "Zekâ" (Çev. Rengin Ufuk Sarer) Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Ankara, 1973, s. 5

⁷ Atkinson, R.L. , R.C. Atkinson, E.R. Hilgard, Psikolojiye Giriş II, (Çev. Aysun Yavuz, Kemal Atakay, Mustafa Atakay), İstanbul, 1995, s. 59

Faktör analizine göre farklı yaklaşımlar vardır: Spearman'ın genel zekâ faktörü diye adlandırdığı kavram, başka kaynaklarda Genel Yetenek; özel faktör diye adlandırdığı kavram da Özel Yetenek olarak geçmektedir.⁸L. Thurstone'un kuramı bazı kaynaklarda Küme Etmen Kuramı adıyla yer almaktadır. Yine bu kaynaklardan, yedi faktör olarak sıralanan bu yeteneklerde bireysel farklılıkların var olduğu, bireysel farklılıkların nedeninin ise kalıtım ve gelişim olduğu belirtilmektedir.⁹Guilford, kuramında, zekânın boyutlarını da şöyle açıklamaktadır: Zekânın üç boyutu vardır, bunlar; zekânın içeriği, zekânın işlemleri ve zekânın ürünleridir.¹⁰

Zekâ ölçümünde faktörel yaklaşımı 1960'lı yıllardan itibaren yerini "Bileşenler Yaklaşımı"na bırakmıştır. Örneklerde biri Sternberg'in çalışmalarıdır. Sternberg'in üçlü zekâ kuramına göre zekânın kavramsal, yaratıcı ve bağlamsal bölümleri vardır.

İlk kez Cattell, psikolojik test kavramını kullandı ve bellek, imge, görme, işitme keskinliği, ardışık imgeler, renk tercihleri, ses, ağırlık, zaman algılama, tepki zamanları alanlarında testler uyguladı.¹¹Galton ve Cattell'den sonra test üzerine çalışanlar çoğaldı. İngiltere'de Spearman ve Pearson bu işi ileri götürdü. Almanya'da Krapelin ve öğrencisi Oehrn çocuklara, algı, aritmetik, yanlış bulma, bellek, çağrışım testleri ve hareki testleri uyguladılar. Zekâyı bir terkip yeteneği olarak gören Ebbinghaus "Kombinations Methode" ile içinde eksik kelime bulunan cümleleri tamamlatarak zekâyı ölçmeye çalışmıştır. Masselon da terkip yeteneğini, deneğe bir kaç kelime vererek cümle yapmasında aramıştır. Aynı düşüncüyü Whipple, harflerden kelime yapımı ile uygulamaya çalışmıştır. Heilbronner, yukarıda sözü edilen testleri sözlü oluşlarından gelen sakıncalarından arındırmak için resimlerle eksik taslağından başlayarak bütünü bulma biçiminde zekâyı ölçmeyi denemiştir. zekâ yaşının her yaş için taşıdığı anlamı kesinleştirmek üzere W. Stern, zekâ yaşının kronolojik yaşa göre ele alınması düşüncesini uyguladı. Testte kazanılan puan toplamının, kronolojik yaşa olan oranı alınıyordu.¹²

⁸ Başaran, İ. Ethem, Eğitim Psikolojisi, Ankara, 1985, s. 54

⁹ Başaran, a.g.k. , s. 63

¹⁰ <http://www.ogretmen.info/cokluzeka.asp> (05 -04- 2008)

¹¹ <http://egitim.aku.edu.tr/ergunlevent.htm> (15- 03-2008)

¹² Binbaşıoğlu, Cavit, Eğitim Psikolojisi, Ankara, 1985, s.75

Bunu Amerikalı psikolog Terman benimsemiş ve zekâ bölümü kavramını geniş ölçüde uygulayarak yaymıştır.¹³ Goodenough Zekâ Testi, çocuğun yaptığı resimler ile zekâyı ölçmek için geliştirilmiştir. Goodenough Zekâ Testi, 3-10 yaşındaki çocuklar için uygulanır.

Zekâ bölümlerinin (IQ) mânâları şunlardır¹⁴

- IQ 0- 25 arası “ağır gerilik” (idio)
- IQ 26- 50 arası “orta gerilik” (embesil)
- IQ 51- 75 arası “hafif gerilik” (debil)
- IQ 76- 90 arası “sınır zekâlılar”
- IQ 91- 110 arası “normal zekâ”
- IQ 111- 125 arası “ileri zekâ”
- IQ 126- 140 arası “üstün zekâ”
- IQ 140- 155 arası “çok üstün zekâ”
- IQ 156- ve üzeri “dehâ”

Bugünkü testler anlamında zekâyı ilk ölçme girişimi, Fransa’daki okullarda öğrenme güçlüğü olan çocukların normallerden ayrılması amacıyla geliştirilen Binet-Simon (1905) testiyle başladı. Binet’ ye göre zekâ, bellek alanı, duyum keskinliği ve tepki hızı gibi basit zihni öğelerle değil, kavrama, hüküm verme, akıl yürütme gibi karmaşık işlemlerde kendini gösterir. Bu karmaşık zihni etkinlikleri duyumları ölçer gibi dakik olarak ve doğrudan doğruya ölçmek mümkün değildir.

Bireyin zekâsı hakkında güvenilir bir fikir edinmenin yolu, bireyi çözümü yüksek zihni işlemlerin kullanılmasını gerektiren problemlerle karşı karşıya getirmek ve bireyin yaptıklarını objektif olarak saptamaktır.¹⁵ Zekâ; bireyin amaçlı bir biçimde hareket edebilme, mantıklı düşünebilme ve çevresine uyum gösterme yetilerinin tamamıdır.¹⁶ Piaget için zekâ, fiziksel ve sosyal çevreye uyum için gerekli olan bilişsel yapının dengelenmesi veya organizasyonudur. Zekâ için denge, hiçbir zaman kurulamasa da, organizmanın tüm etkinlikleri bunu sağlamaya

¹³ Uğurel, Şemin, Refia. Stanford-Binet Ölçeğinin İstanbul Çocuklarına Uygulanması, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1987, s. 35

¹⁴ Özsoy Yahya, Özyürek Mehmet, Eripek Süleyman, Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar; Özel Eğitime Giriş, Ankara, 2002, s. 128

¹⁵ <http://www.rehberogretmen.biz/zekanin-tanimlari-ve-tarihsel-gelisimi/> (05-02-2008)

¹⁶ <http://www.byte.com.tr/makaleler/default.asp/Gorev/MakaleGoster/Makale/24> (05-02-2008)

yöneliktir. Piaget' in zekâya yaklaşımı daha çok biyolojiktir. Zekâ, bir duruma, durumun öğeleri arasındaki ilişkileri kavrayarak, uyum gösterebilme becerisidir.¹⁷ Zekâ, karmaşık ilişkileri görebilme, bu ilişkilerden soyutlama, genelleme, mantıksal çıkarımlar yapabilme yeteneğidir.¹⁸ Zekânın içeriğine ve tanımına yönelik bir araştırmada verilen yanıtların şu başlıklar altında toplandığı görülmüştür;¹⁹

- Soyut düşünme ve nedensellik %99,3
- Problem çözme yeteneği %97,7
- Bilgi elde etme kapasitesi %96
- Hafıza %80,5
- Çevreyle uyum %77,2
- Kavrama hızı %71,7
- Dil yeteneği %71
- Matematik %67,9
- Genel Bilgi %62,4
- Yaratıcılık %59,6
- Duyusal derinlik %24,4
- Başarmaya doğru motivasyon %18,9

Sternberg zekânın farklı yönlerini ölçmek için zihinsel testler geliştirmede büyük başarı göstermiştir. Buna karşın Gardner vaka öyküsü yaklaşımına daha fazla dayanmış ve belli zeka türlerinin belirli kişilerde nasıl geliştiğini irdelemiştir. Gelecekteki çalışmaların bu iki yaklaşımın bir sentezine doğru yönelmesi büyük bir olasılıktır.²⁰

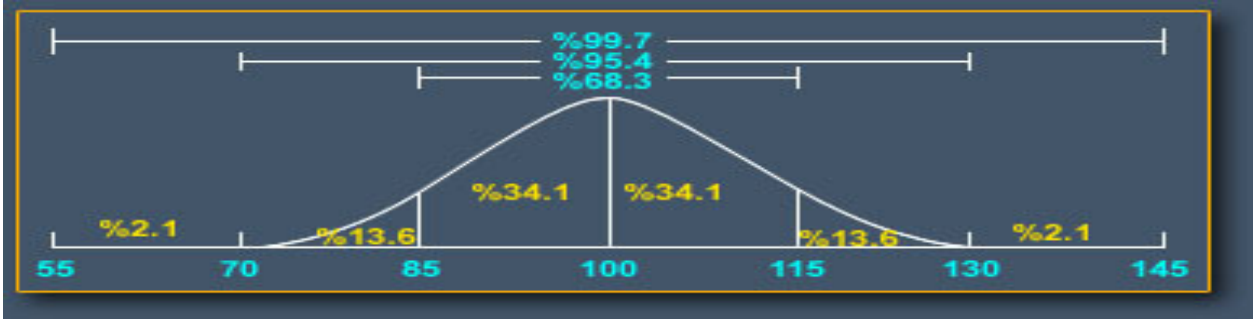
¹⁷ Gürün, O. A, Psikoloji Sözlüğü, İstanbul, 1991, s. 73

¹⁸ G. Top Ses, Eğitim Sürecinde İnsan ve Psikoloji, Ankara, 1992, s. 90

¹⁹ H.Poyraz,, “Raven Standart Proressive Matrices Testi'nin İstanbul Özel Okul 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinde Uyarlama Ön Çalışması” , (Marmara Üniversitesi ,Eğitim Bilimleri Enstitüsü,Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1993, ss. 48–72.

²⁰ <http://egitim.aku.edu.tr/ergunlevent.htm> (23- 04- 2008)

Şekil 1. IQ Derecelerinin Yüzde Olarak Dağılımı

Kaynak: . <http://www.tzv.org.tr/> (05/ 02/ 2008)

Yukarıdaki Tablo 2’de, zekâ dağılım eğrisinin bir ucunda zekâ geriliği gösteren kişiler yer alırken diğer ucunda ise üstün zekâlı kişiler yer almaktadır. Toplumunu oluşturan kişilerin ancak %2’lik bir bölümü 130 ve üstündeki IQ derecesine sahiptir. IQ derecesi 140’ın üzerine çıktığında bu oran % 0. 2 ye düşmektedir.

Tablo 2. Çoklu Zekâları Geliştirmek İçin Uygulanabilecek Etkinlikler Menüsü

S/D-Z Menüü	M/M-Z Menüü	G/M-Z Menüü	B-D Menüü
Hikaye anlatma, bir tartışmayı yönetme, bir konu hakkında şiir, masal, destan, kısa piyes ya da yeni bir makale yazma, bir radyo programı için canlı söyleşi hazırlama, bir röportaj yapma.	Matematiksel bir formülü yerine koyma, bir deney tasarlama ve yönetme, bir şeyi sembollerle gösterme, benzeriyle karşılaştırma, benzerlik ya da farklılıkları tanımlama, problem çözme, sınıflama ve sıralama yapma.	Grafik, harita, küme ya da şekil oluşturma, bir slayt gösterisi, video kaset ya da albüm hazırlama, bir konuyu anlatmak için sanatsal ürünler yaratma, ya da yap-boz oyunları yapma, nesnelere çizim, boyama ve heykel ile ifade etme.	Bir düşünceyi hareketlerle açıklama, bir konu hakkında çevre gezisi planlama ve yönetme, eşyaları elleriyle tanıtmaya, oyun kağıtlarıyla bir kule yapma.
M-Z Menüü	S-Z Menüü	İ-Z Menüü	D-Z Menüü
Güzel bir müzik eşliğinde sunu yapma, olayları şarkı söyleyerek ya da ellerini vurarak (rap) anlatma, bir konu içindeki ritimsel örüntüleri saptama, bir olayı bir şarkının müziğiyle anlatma, bir çalgı yapma ve kullanımı gösterme, bir şarkı besteleme.	Bir toplantıyı yönetme; bir konuyu öğrenmek için sosyal becerilerini kullanma, bir projede yer alma, birilerine bir konuyu öğretme, teknolojiden yararlanma; kendini başkalarının yerine koyma, bir konu hakkında başkalarıyla tartışma.	Kendini başarılı kılacak niteliklerini saptama, kendine bir hedef seçme, kendi çalışmalarını değerlendirme, kişisel değerlerini saptama, günlük tutma, kendi kendini tanıma ve tanımlama, sorumluluk alma ve görevi yerine getirme.	Bir doğa olayı hakkındaki gözlemlerini defterine yazma, yöresel ve dünya çevresindeki değişimleri tanımlama, teleskop, mikroskop kullanma, doğal nesnelere fotoğrafını çekme ya da resimlerini çizme

S/D-Z: Sözel/Dilsel Zekâ, M/M-Z: Mantıksal/Matematiksel Zekâ, G/M-Z: Görsel/Mekânsal Zekâ, İ-Z: İçsel Zekâ, B/D-Z: Bedensel Zekâ, M-Z: Müziksel Zekâ, S-Z: Sosyal Zekâ, D-Z: Doğa Zekâ

Kaynak: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Megep (Mesleki Eğitim Ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Üstün Zekâ Ve Özel Yetenekli Çocuklar s. 59

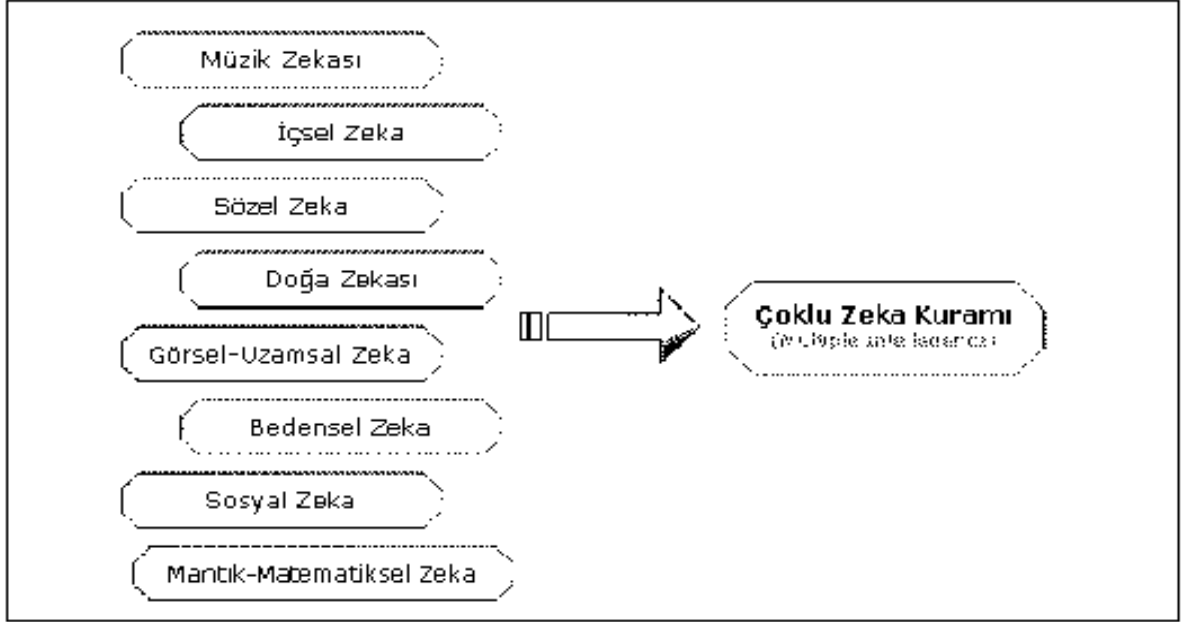
Her insan kendi zekâsını artırma ve geliştirme yeteneğine sahiptir. Zekâ sadece değişmekle kalmaz, başkalarına da öğretilir. Gardner²¹ zekânın özelliklerini şöyle sıralar:

²¹ T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Megep (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Üstün Zekâ Ve Özel Yetenekli Çocuklar, 2006, Ankara, s. 59

- Zekâ insandaki beyin ve zihin sistemlerinin etkileşimi sonucu ortaya çıkan çok yönlü bir olgudur.
- Zekâ, çok yönlülük göstermesine karşın kendi içinde bir bütündür.
- Her insan, çeşitli zekâ alanlarının tümüne sahiptir.
- Her insan, zekâ alanlarından her birini belli bir düzeyde geliştirebilir.
- Çeşitli zekâ alanları, genellikle bir arada belli bir uyum içinde çalışırlar.
- Bir insanın her alanda gizil gücü oranında zeki olabilmesinin birçok yolu bulunmaktadır.

Ülkemizde son yıllarda eğitim ve öğretim planlamaları ve programları Gardner'ın çoklu zekâ kuramlarına göre yapılandırılmaktadır.

Tablo 3. Gardner Zekâyı Sekiz Alanda İnceleyerek Farklı Bir Bakış Açısı Geliştirmiştir.

Kaynak: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Megep (Mesleki Eğitim Ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Üstün Zekâ Ve Özel Yetenekli Çocuklar, Ankara, s. 5

Howard Gardner zekâyı, bir ya da birden fazla kültür için değerli olan bir ürünü ortaya koymak ya da problem çözme yeteneği olarak tanımlamıştır. Howard Gardner zekâyı sözel, müzik, şekilsel, mantıksal, matematiksel, kendini tanıma, başkalarını anlama ve bedensel diye

yedi türe ayırmaktadır. Gardner buna kanıt olarak da beyinde oluşan ve yalnızca bir tür yeteneği olumsuz etkileyen, diğerlerini etkilemeyen hasarları göstermiştir.²²

1.1.1.Zekânın Sınıflandırılması

Günlük yaşamda zekâ, genelde tek bir yetenek veya becerinin sivrilmesi biçiminde anlaşılır. Bu hatalı bir düşüncedir. Çünkü zekâ algılama, öğrenme, düşünme gibi pek çok yetenek ve becerinin birlikte kullanımı ile kendini gösterir. Zekâ genel hatlarıyla Thorndike tarafından üç ana farklılık çerçevesinde sınıflandırılmıştır;²³

1.1.1.1. Soyut Zekâ

Sembol kullanarak düşünme yeteneğidir. Çocuklukta pek kendini göstermeyen bu zekâ, 12 yaş ve sonrasında ağırlıklı olarak kendini gösterir. Soyut zekâ gerçekte var olmayan ancak var olanlar arasındaki ilişkilerden zihnin soyutlama ve genelleme gücüyle elde ettiği sembollerle uğraşır.²⁴Örneğin; pi sayısı, türev, limit, sayılar tabiatta somut olarak yoktur. Matematik kavramlarını kullanmak, matematiksel ilişkileri kurmak soyut zekâ işidir. Romancı, şair, besteci soyut zekâsını kullanır.

1.1.1.2.Mekanik (Somut) Zekâ

Araç-gereç ve makineleri yapıp kullanmada kendini gösterir. Çocukluk yıllarında kendini göstermeye başlayan bu zekâ, bozulan bir oyuncakçı tamir ederken, yap - boz türü oyuncaklarla uğraşırken yoğun biçimde kullanılır. Bu zekânın daha çok mühendislerde, tamircilerde, uzman işçilerde bulunması gerekir.²⁵

²² <http://egitim.aku.edu.tr/ergunlevent.htm> (18- 03- 2008)

²³ http://www.egitirim.gen.tr/Bilal_ustunyetenek.htm (15/ 03/ 2008)

²⁴ <http://www.toplumdusmani.net/modules/wordbook/entry.php?entryID=1502> (27- 04- 2008)

²⁵ http://ozelegitimci.blogcu.com/usun-zekali-cocuklar_627292.html (15/ 03/ 2008)

1.1.1.3 Sosyal Zekâ

Toplumsal çevreye uyum sağlamada, insanlarla iyi ilişkiler kurmada kendini gösterir. Sosyal zekâsını iyi kullanan bir insan çevresinde sevilir, sayılır, lider özellikleri ile sivrilipl insanları etkiler. Politikacılık, avukatlık, öğretmenlik, pazarlamacılık gibi toplumla sıkı ilişkiler içinde olması gereken mesleklerde sosyal zekâ ön plana çıkar.²⁶

1.1.2. Zekâ Yönünden Özel Gruplar

Hemen hemen her çocuğun yaşlılarından daha iyi olduğu bir yanı vardır. Kimisi konuşmada, kimisi yaymada, bir diğeri resim yapma ya da şarkı söylemede yaşlılarından daha iyidir. Çocukların bir kısmı ise akranları çeşitli işler başarırken hâlâ temel bazı beceriler kazanmada büyük güçlüklerle karşı karşıyadırlar. Normal okul sistemi içinde çocuklar genellikle üç düzeyin paraleli olan öğrenme kümelerine ayrılabilirler.²⁷

- Ortalama öğrenme gücü olanlar
- Ortalama üstü öğrenme gücü olanlar
- Ortalama altı öğrenme gücü olanlar

Bu üç ana grup dışında çok küçük sayıda oldukça ağır ve güç öğrenen öğrenciler de vardır. Bunlara bilindiği gibi “Geri Zekâlılar” denir. Bu küçük sayıda eşit grup çocuklar da oldukça ileri öğrenme düzeyine ulaşmıştır ki bunlara da “Üstün Zekâlı” ya da “Üstün Yetenekli” çocuklardır.²⁸

1.2. Üstün Zekâ Tanımı

Freeman; Zekâ, bütün yaşantıları bütünleştirme ve yeni durumlara uyumu sağlayan tepkilerde bulunma kapasitesidir.²⁹ Freeman’ ın araştırmasına göre, genellikle kabul edilen bir tanım olarak IQ’ su 130 ve üstü olanlar şeklinde bir tanıma yer verir. O aynı zamanda üstün

²⁶ <http://site.mynet.com/mkara44/zeka.htm> (15/ 03/ 2008)

²⁷ <http://ozelegitimci.blogcu.com/OZEL+EGITIM+GENEL+BILGILER/> (07 -05- 2008)

²⁸ Ayşegül, Ataman, “Üstün Zekâlı Çocuklara Ana-Babaları ve Öğretmenleri Nasıl Yardımcı Olabilir?”, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 1, Ankara, 1998, s. 335

²⁹ <http://www.mustafasakamuzikatolyesi.com/page1.php> (05- 05- 2008)

zekâlılığın potansiyel olduğunu, başarısının ise potansiyelin kullanılması veya gerçekleştirilmesi olduğunu vurgular. Potansiyeli biz ölçemeyiz ancak sadece başarıyı ölçerek bir bireyin potansiyel değeri hakkında başarıya bakarak karar verebiliriz. Ancak sadece başarıya bakılarak bireyin yetenek potansiyelleri hakkında kesin yargıya varılamayabilir.³⁰

Hoyle ve Willes üstün zekâlılığın üç önemli özelliğini genel zekâ, özel yetenek ve yaratıcılık olarak sınıflandırmaktadır. Üstün zekâlı çocukların bazıları çok çeşitli alanlardaki yeteneklere sahip olmalarıyla, bazıları programın belirli alanlarındaki kabiliyetleriyle, bazıları yaratıcı olmalarıyla ve bazıları da sosyal alanlardaki üstün yetenekleriyle çok çeşitli gruplar meydana getirirler. Bir çocuk programın herhangi bir alanında çok yetenekli olabilir ancak başka alanda ise sadece normal derecede bir performans gösterebilir. Eğer bir çocuk, farklı türdeki yetenek gruplarıyla birlikte yerleştirilmemiş veya özel yeteneğine göre düşük bir düzeyde kaynaştırma programında ise bu tür okullarda, tam tersine, bu çocukların özel yeteneğinin açığa çıkması şansı daha düşük olabilecektir.³¹

“Bir çocuk sınıfın geri kalan öğrencilerinin yapabildiği çalışmalardan çok daha ileri bir düzeyde ise üstün zekâlı veya yetenekli çocuk olarak tanımlanan bu çocuğa ilgi gösterilmesi gerektiğini belirtilmektedir. Bununla birlikte daha geniş tanımları ve araştırmaları göz önünde bulundurmak faydalı olabilir. “Üstün yetenekli” terimi, geniş veya dar bir çalışma alanıyla ilgili önemli derecede hem genel hem özel bir kabiliyete sahip çocukları tanımlamakta kullanılır. Standart zekâ testleri olduğu zaman bu çocuklar hakkında aldıkları test puanlarından ipucu alınabilmektedir.³² Bu tür testlerin kullanılmasının yanında bireysel olarak o çocukların çalışmalarındaki orijinallik ve hayal dünyasındaki genişliklere bakarak ve akranlarıyla karşılaştırarak gelişimlerin özelliğine göre alınan ipuçlarıyla birlikte karar vermeye çalışırız.

Öğretmenler genelde bu çocukların kendi seviyelerini gösterebileceklerini veya açığa vuracaklarını düşünürler, fakat araştırmalar bunun böyle olmadığını ve bazı çocukların diğer arkadaşları gibi görünmek için yeteneklerini gizleyebileceklerini ileri sürmektedirler. Bazıları vardır ki resmi durumlarda veya sınav şartlarında potansiyellerini ve ihtiyaçlarını açığa vuramazlar ancak okuma durumlarında veya ilgilerini çeken bir durumda canlılıkları ve

³⁰ <http://pirlantaegitim.googlepages.com/hsariustun.swf> (06- 05- 2008)

³¹ <http://pirlantaegitim.googlepages.com/hsariustun.swf> (05- 04-2008)

³² <http://pirlantaegitim.googlepages.com/hsariustun.swf> (13-04-2008)

güçlerini testlerle açığa çıkaramayacağını ancak bu çocukların yapabildiği sınıf etkinliklerindeki orijinallik bunları meydana çıkarabilecektir.

Üstün zekâlılar, geçerli ve güvenilir zekâ testlerinde sürekli olarak 130 ve daha yukarı zekâ bölümü (ZB) sağlayan; kendi yaşitlarından rast gele seçilmiş bir kümenin %98'inden üstün olanlara verilen addır.³³ Üstün yetenekliler, zekâ bölümü sürekli olarak 120 ve daha yukarı olup da güzel sanatlar, matematik ve teknik gibi alanlarda yaşitlarından belirgin ölçüde üstün olanlara verilen addır.³⁴ I. Özel Eğitim Konseyi'nde üstün yetenekliler, genel ve/veya özel yetenekliler açısından yaşitlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği, konunun uzmanları tarafından belirlenmiş kişilerdir, şeklinde tanımlanmıştır.³⁵ Marland Raporunda üstün yetenek, aşağıdaki alanlardan birinde ya da bir kaçında yüksek performans ve başarı gösterme şeklinde tanımlanmıştır.

- Genel zihinsel yetenek
- Özel akademik yetenek
- Yaratıcı ya da üretici düşünce yeteneği
- Liderlik yeteneği
- Görsel ve gösteri sanatlarında yetenek
- Psiko-motor yetenek

³³ Özsoy, Yahya, "Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri", Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, Eskişehir, 1984, s. 78

³⁴ M.E. B. , I. Özel Eğitim Konseyi, Ankara, 1991, s. 45

³⁵ Ersoy, Özlem, Avcı, Neslihan, **Özel Eğitim**, İstanbul, 2001, s. 128

Tablo 4. Gerçek Yetenekleri Sonradan Ortaya Çıkmış Olan Ünlüler

- Albert Einstein dört yaşında konuştu ve yedi yaşında okudu.
- Beethoven'ın müzik öğretmeni onun için "ümitsiz vak'a" dedi.
- Tolstoy başarısızlık nedeni ile okulu bıraktı.
- Walt Disney ,iyi fikirleri olmadığı için çalıştığı gazeteden kovuldu.
- Abraham Lincoln yüzbaşı olarak katıldığı savaştan er olarak terhis oldu.
- Winston Churchill altıncı sınıfı tekrarladı.
- Newton'un okulda notları çok düşüktü.
- Edison'un öğretmeni onu hiçbir şey öğrenemeyecek kadar aptal buluyordu.
- Werner Von Braun dokuzuncu sınıfta cebirden kaldı.

Kaynak: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Megep (Mesleki Eğitim Ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Üstün Zekâ Ve Özel Yetenekli Çocuklar, Ankara, s. 18

Ülkemizde, 2916 Sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanununu dayanak alan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Özel Eğitim Okulları Yönetmeliğinde, üstün zekâlı, "zekâ bölümü çeşitli ölçeklerde sürekli olarak 130 veya daha yukarı olan" şeklinde belirtilmiştir. Üstün Özel Yetenekli ise, "zekâ bölümü çeşitli ölçeklerde sürekli olarak 110 veya daha yukarı olup da, güzel sanatlar, teknik ve benzeri alanlarda yaşitlarından belirli ölçüde üstün olan" şeklinde tanımlanmıştır. Ancak bu kanun yürürlükten kaldırılarak, 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname 6 Haziran, 1997 tarihli ve mükerrer 23011 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konmuş ve uygulaması ile ilgili hususlar 18 Ocak, 2000 tarihli ve mükerrer 23937 sayılı gazetede yayımlanarak yürürlüğe konan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde belirtilmiştir. Bu yönetmeliğin 1. kısmı olan Genel Hükümlerin 4. maddesinde yer alan tanımların "v" bendinde ise, üstün veya özel yetenek "akademik alanda ve/veya sanat alanındaki yetenekleri açısından akranlarına göre üst düzeyde performans gösterme durumudur." şeklinde tanımlanmıştır. Daha fazla ölçüte yer veren kapsamlı tanımların yapılabilmesi için ülkemizde çalışmaların yapılması gerekmektedir.³⁶

³⁶ <http://www.tuyecder.org.tr/gundem.asp> (13- 04- 2008)

Ülkemizde 1997 genel nüfus sayımına göre üstün yeteneklilerin genel nüfusa oranı %2.00'dir. 1997 verilerine göre; 0- 2 yaş grubunda 80.400, 3- 5 yaş grubunda 78.000, 6-10 yaş grubunda 131.400, 11-13 yaş grubunda 80.800, 14-16 yaş grubunda ise 81.400 olmak üzere toplam 452.000, 0-16 yaş grubu üstün yetenekli birey olduğu saptanmıştır.³⁷

1.3. Yetenek ve Üstün Yetenek Tanımı

Yetenek, kısmen doğuştan kısmen de eğitim, talim, tecrübe, işe uyum ve alışkanlıkla meydana gelirler. Yetenek, bireysel ya da grupsal boyutta potansiyel olarak mevcut olabileceği gibi sonradan çalışarak da kazanılabilen niteliği ifade eder. Burada birey açısından ele aldığımızda doğuştan var olabilen birtakım yeteneklerin olabileceği gibi sonradan da kazanılabilir.

Bununla anlatılmak istenen aslında gizli kalmış bir potansiyelin değerlendirilmesi ve ortaya çıkarılmasıdır. Çeşitli tanımlamalar ise; Bir duruma uyma konusunda organizmada bulunan ve doğuştan gelen güç, kapasite. Kişinin kalıtıma dayanan ve öğrenmesini çerçeveleyen sınırdır. Dışarıdan gelen etkiyi alabilme gücüdür.³⁸ Bir kimsenin bir şeyi anlama veya yapabilme niteliği, kabiliyet olarak alan ifadeler vardır.

Üstün yetenekliler, zekâ bölümü sürekli olarak 120 ve daha yukarı olup da güzel sanatlar, matematik ve teknik gibi alanlarda yaşlılarından belirgin ölçüde üstün olanlara verilen addır.³⁹ I. Özel Eğitim Konseyi'nde üstün yetenekliler, genel ve/veya özel yetenekliler açısından yaşlılarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği, konunun uzmanları tarafından belirlenmiş kişilerdir, şeklinde tanımlanmıştır.⁴⁰

1.3.1. Yeteneğin Önemi

Kariyer açısından; Kariyer, bir bireyin işi ile ilgili pozisyonları kişisel yaşam süreci boyunca peş peşe kullanmasıdır. Anlaşılacağı üzere, kariyer olgusunun temelde birey ve

³⁷ Ersoy, Özlem, Avcı, Neslihan, 2001, Özel Eğitim, İstanbul, s. 139

³⁸ <http://www.msxlab.org/forum/x-sozluk/165079-yetenek-yetenek-nedir-yetenek-hakkinda.html> (03- 03- 2008)

³⁹ Özsoy, Yahya, a.g.m., s. 31

⁴⁰ M.E.B, I. Özel Eğitim Konseyi, a.g.k. , s. 64

organizasyon olmak üzere iki boyutu vardır. İlk boyut, kariyerini planlama durumunda olan bireyin kendi kişiliğinde oluşacaktır. İkinci boyut ise, bireysel kariyerin organizasyon açısından irdelenmesi ve yönlendirilmesi oluşturacaktır.

Birey, çalışma yaşamında ve içinde bulunduğu organizasyon içinde yerini bilme ve gelecekte nerede ve nasıl olmak istediğini belirlemelidir. Bu nedenle kariyer planlamasında önce, bireyin o an sahip olduğu yetenekler veri olarak alınacaktır. Ancak süreç içinde özellikle geliştirilmesi olası yetenekler pozisyonun fonksiyonel özelliklerine denk düşmüyorsa bunların zaman içinde geliştirilmesi yoluna başvurulabilir. Bu yola başvurmanın belli bir anlam taşıyabilmesi için bireyin istem gücü ve psiko-sosyal yapısı olumlu bir nitelik göstermelidir.⁴¹

Verimlilik açısından; Verimlilik, elde edilen sonuçların, yararların, bu sonuçları ve yararları elde etmek için katlanılan çabalara, yapılan fedakârlıklara, harcamalara oranı olarak tanımlanabilir. Yani, kısaca çıktıların girdilere oranıdır. Kişisel verim ise kişinin yaptığı işten en iyi sonucu alabilmesidir. Kişisel verimin meydana gelmesi için ilk şart, işe uygun bir “kişisel verim arzı” mevcut olmasıdır. Fakat bu verim arzı ancak kişiye bir “iş görevi” verilirse gerçek verime dönüşebilir.

Kişinin verim arzı her şeyden önce yetenekleri ile sınırlıdır. Mesela renk körleri belli renkleri tanıyamaz, zeki bir insan karışık bir olayı daha kolay anlar vs. Kullanılmaya hazır yetenekler de tek başlarına verim meydana getiremezler. Tembellik, ilgisizlik, kuşku gibi faktörlerin olmaması gerekir. Başka bir deyişle yetenekler göreve yönelik içten gelen tahriklerle etken hale getirilmelidir.⁴²

Dr. Karen Rogers üstün yetenekli 241 çocuğa yönelik yaptığı bir araştırmada üstün zekâlıların özelliklerine yönelik, şu istatistikî sonuçları elde etmiştir.⁴³

% 99.4’ü hızlı öğreniyor,% 99,3’ ü geniş bir kelime hazinesi var,% 99,3’ünün mükemmel bir hafızası var,% 99,3’ü mantığını çok iyi kanıtıyor, % 97,9’u çok meraklı, % 96.1’i bazen yaşlarına göre çok olgun, % 95.9’unun mükemmel bir espri anlayışı var, % 93.8’i önce bir gözlemlene yeteneğine sahip, % 93.5’u başkalarına karşı merhametlidir, % 93.4’ünün renkli bir hayal gücü var, % 92.9’u sayılar konusunda yetenekli, % 90.3’ü adalet ve

⁴¹ Kaynak Tuğray, İnsan Kaynakları Planlaması, İstanbul, 1996, ss. 162- 167

⁴² Ercan, Mustafa Nazmi, İş ve Zaman Etüdü, İzmir, 1982, ss. 27- 28

⁴³ http://www.egitimsim.gen.tr/Bilal_ustunyetenek.htm (20 /04/ 2008)

dürüstlük kaygısı taşıyor, % 89.4'ü bulmaca ve legoları rahatlıkla yapıyor, % 88.4'ünün yüksek bir enerji seviyesi var, % 88.3'ü işlerinin mükemmel olması kaygısını taşıyor, % 85.9'u ilgi duyduğu alanlarda azimli, % 84.1'i otoriteyi sorguluyor, % 80.3'ü çok okuyor.

Eğer anne babaları, öğretmenleri ve arkadaşları, bu çocuklara gerekli ilgiyi gösterir, sabırla onları dinler ve motive ederlerse, ruhi krizlere düşmeden kendilerinden beklenen performansı gösterirler. Aksi takdirde ilgisizlik, hor görülme ve baskı gibi sebepler yüzünden yetenekleri körelir.

1.3.2. Yetenek Çeşitleri

1.3.2.1. Teknik Yetenek

Kişinin kendi meslek alanı için gerekli olan teknik bilgileri kullanabilme ve onları etkili olarak gerçekleştirebilme yeteneğidir. Teknik yetenek kişinin özel yeterliliği ile ilgilidir.⁴⁴

1.3.2.2. Beşeri Yetenek

Beşeri yetenek, kişinin diğer insanlarla olan verimli ilişkileriyle ilgilidir. Örneğin, birlikte çalışma, diğer insanlarla etkin faaliyetlerde bulunabilme vs. Beşeri yeteneğin kişinin başarısında önemli bir rolü vardır. Başarılı olması için de kendi alanı ile iyi bir iletişim yeteneğine sahip olması gerekir.⁴⁵

1.3.2.3. Mental Yetenek

Mental yetenek, kişinin çevresine objektif olarak bakabilmesi ve insanların birbirlerini nasıl etkilediklerini analiz ederek, bunlar arasındaki korelasyonu görebilmesi yeteneğidir. Bu yetenek kişinin kendisi için uzun vadeli planlar ve vizyonlar geliştirmesini sağlar. Ayrıca karmaşık durumlarda kendileri için isabetli kararlar alabilmesini sağlar.⁴⁶

1.3.3. Yetenekleri Etkileyen Faktörler

Yeteneği etkileyen faktörler; çevre, ihtiyaç ve beklentilerdir. Bunlar ayrı ayrı değerlendirildiğinde;⁴⁷

⁴⁴ Ercan, a.g.k. , s.s. 27- 28

⁴⁵ Ercan, a.g.k. , s. 28 .

⁴⁶ Ercan, a.g.k. , s. 29

⁴⁷ <http://www.maximumbilgi.com/default.asp?sx=mkl&ID=13802> (28- 05- 2008)

1.3.3.1. Çevre Faktörü

Tüm insanlar ve örgütler çeşitli çevre koşulları içinde bulunurlar. Çevre koşulları, insanların ve örgütlerin eylemlerini etkiler. Çevre koşulları değişkendir, sürekli olarak izlenmeli ve değişmelere uyum sağlanmalıdır. İnsanlar da bu değişen çevre koşullarına bağlı olarak yeteneklerini kullanabilmelidir. Var olan yeteneklerini geliştirmeli ve farkında olmadığı yeteneklerini keşfetmelidir. Çevre koşulları işletmeler için ya güçlükler ya da yeni fırsatlar yaratır. Bu nedenle yöneticiler ve çalışanlar yeteneklerini kullanarak güçlüklerden en az zararla çıkmayı bilmeli ve fırsatları da en iyi şekilde değerlendirebilmelidir.⁴⁸

1.3.3.2. İhtiyaçlar

İhtiyaçlar, insanların yaşamlarını düzenli olarak sürdürebilmesi için gidermesi gereken güdülerdir. Bu ihtiyaçlar, fizyolojik denge, güvenlik, güvence, yapı, ilişki, sevgi, özdeşleşme, güvenilirlik, kabul görme, güç, saygınlık vs.

1.3.3.3. Beklentiler

İnsanlar mutlu bir hayat sürebilmek için hayattan beklentilerini mümkün olduğunca gerçekleştirebilmek isterler. Bunlar, mutlu bir aile hayatı, başarılı bir iş hayatıdır. İş hayatında başarılı ve mutlu olabilmek için çalıştıkları işten beklentileri vardır. Bunlar; iyi bir çalışma ortamı, ödüllendirme, iyi bir ücret, sağlık ve emniyet, sosyal faaliyetler ve işletme imkânlarından yararlanabilme gibi beklentilerdir. Kişi bu beklentilerini sağlayabildiği ölçüde başarı gösterebilir ve işinde mutlu olabilir.

1.4. Üstün Yetenekli Çocuk

Doğuştan gelen yetenekler insanda doğduğu andan itibaren mevcut olan, herhangi bir gayret sonucu elde edilmemiş olan yeteneklerdir. Bunlar sonradan öğrenilen ve geliştirilen yetenekler değildir. Yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşlıtlarına göre yüksek düzeyde motivasyon, performans ve görev sorumluluğu gösteren ve bu

⁴⁸Ercan, a.g.k. , s. 30

tür yeteneklerini geliştirmek için uygun imkanlara gereksinim duyan çocuklardır.⁴⁹

Örneğin; resim yeteneği, el becerisi, vb. Sonradan geliştirilen yeteneklerdir. Bu yetenekler sonradan geliştirilen, bir çaba sonucu ortaya çıkan yeteneklerdir. Bu yetenek, uzmanlık bilgisine ve analiz özelliğine sahip olmayı gerektirir. Ayrıca bu alanla ilgili araç ve teknolojileri kullanmayı bilmek gerekir. Örneğin; teknik yetenek.

Herhangi bir yetenek türü ya da genel yetenekte nüfusun ancak %2' sinde rastlanabilen bir üstünlük gösteren kişidir. Özel yetenekliler, zekâ bölümü sürekli olarak 120 ve daha yukarı olup da güzel sanatlar, matematik, fen ve teknik gibi alanlarda yaşlılarından belirgin ölçüde üstün olan çocuklardır. Üstün özel yetenekli çocuklar, genel olarak zekâları ortanın üstünde olup da müzik, resim ve diğer güzel sanatlar ile fen ve teknik alanlarda objektif ölçülerle yaşça emsali olanların % 99' undan üstün çocuklardır.⁵⁰

I.Özel Eğitim Konseyinde üstün yetenekliler, genel ve/veya özel yetenekleri açısından yaşlılarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği uzmanlar tarafından belirlenmiş kişilerdir. Üstün yetenekliler, bu yeteneklerini geliştirmede normal eğitim programlarının yetersiz kaldığı, kendi ilgi ve yeteneklerini doğrultusunda farklılaştırılmış programlara ihtiyaç duyan gruptur, şeklinde tanımlanmıştır.⁵¹ Yapılan araştırmalarda üstün yetenekli çocukların altı alanda başarılarının farklılığı belirlenmiştir:

- Yüksek zekâ seviyesi, zihinsel yeteneğini farklı kullanabilme
- Düşüncelerini geliştirme, üretkenliğini ve yaratıcı yeteneğini farklı kullanabilme
- Akademik yeteneğini özelleştirme
- Sanatsal alanda, görsel-işitsel ve gösteri sanatlarında yeteneğini farklı kullanabilme
- Psiko-motor yeteneklerini kullanmada yüksek performans gösterme
- Liderlik kabiliyetini sosyal süreçler içerisinde farklı kullanabilme

Genellikle üstün yetenekli ve üstün zekâyâ sahip çocukların, yaşamlarının ilk yıllarından itibaren gelişim aşamalarına, normal gelişim standartları gösterenlere göre daha hızlı ulaştıkları vurgulanmaktadır. Ancak üstün yeteneklilik tiplerine göre, bu hızlı ilerleme özelliği değişebilir, özel bir alanda yetenekli olan çocuğun tüm gelişim alanlarında hızlı

⁴⁹<http://okulweb.meb.gov.tr/34/16/327372/images/%C3%9CST%C3%9CN%20ve%20%C3%96ZEL%20YETEN EKL%C4%B0%20%C3%87OCUKLAR%20TANIM.doc> (05- 04- 2008)

⁵⁰ Özsoy, Yahya, Özyürek, Mehmet, Eripek, Süleyman, a.g.k. , s. 130

⁵¹ I. Özel Eğitim Konseyi, 1991, İstanbul, ss. 289–303

olması beklenmemelidir. Örneğin görsel sanatlar alanında üstün yetenekli olan çocuk, sadece bu alanda yaşlılarından üstün olma özelliği göstermekle birlikte, diğer gelişim alanlarında standart gelişim ritmi izleyebilir.

2. ÜSTÜN ZEKÂLİ ÇOCUKLARIN BELİRLENMESİ

2.1. Üstün Zekâlı Çocukları Belirleme Kriterleri

Üstün çocuk, yaşlılarının çoğunluğuna göre üstün öğrenme ve eğitime gücü olan çocuktur. Üstün zekâlı çocuklar geçerli ve güvenilir zekâ testlerinde sürekli olarak 130 ve daha yukarı zekâ bölümü sağlayan; kendi yaşlılarında rast gele seçilmiş bir kümenin % 98' inden üstün olan çocuklardır.⁵²

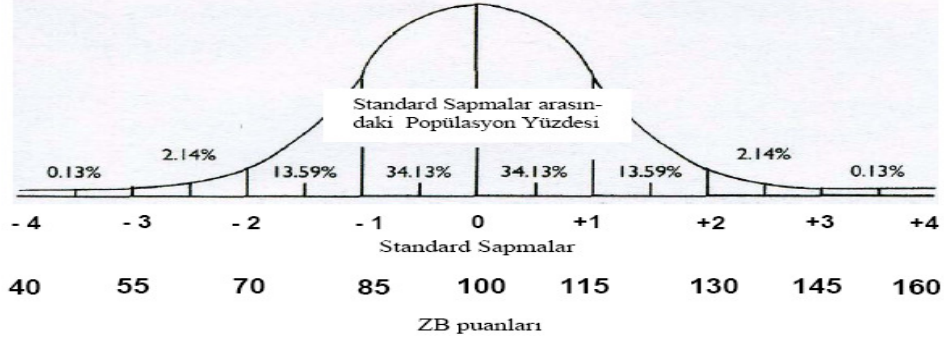
Yaratıcı düşüncelere sahip ve bu düşünceleri sorunların çözümünde uygulayabilen, görev üstlenip bir işi başladığında bitirebileceği bir motivasyona sahip, zekâ bölümü 130'un üstünde olan bireylere denir. Maker'e göre üstün zekâlı çocuklar ilgi, istek ve karmaşık problem çözme yeteneği olan bireylerdir. Üstün zekâlı çocuklar en karmaşık sorunları etkili, kısa sürede, ekonomik, estetik değerleri yüksek çözümler üretirler. Bu çocuklar değişiklikten ve zorluktan hoşlanırlar. Zor olan sorulara çok esnek ve anlaşılır çözümler üretebildikleri gibi çok kolay sorulara da üst düzey karmaşıklıkta çözümler bulabilirler.⁵³

⁵² Özsoy, Yahya, Özyürek, Mehmet, Eripek, Süleyman, a.g.k. , s. 130

⁵³ Çetinkaya, Çağlar, Raven'in İlerleyen Matisler Plus Testi'nin 6,-8 Yaş Çocukları Üzerinde Geçerlik, Güvenirlik, Ön norm çalışmaları ve Motivasyon Stilleri Tespiti İle İlişkinin İncelenmesi, (İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2007, s.10

Şekil 2. Zekâ Düzeylerinin Nüfusta Görülme Yüzdeleri

ZEKÂ DÜZEYLERİ AÇISINDAN BİREYLERİN NÜFUSTA GÖRÜLME YÜZDELERİ

Kaynak: www.mathematics.gen.tr (27- 04- 2008)

Zekâ dağılım eğrisinin bir ucunda zekâ geriliği gösteren kişiler yer alırken diğer ucunda ise üstün zekâlı kişiler yer almaktadır. Toplumun oluşturan kişilerin ancak %2'lik bir bölümü 130 ve üstündeki IQ derecesine sahiptir. IQ derecesi 140'ın üzerine çıktığında bu oran % 0,2 ye düşmektedir.

“Altı yaşında bir erkek çocuğuydu. Sık sık ağırlığı ve yerçekimi üzerinde düşünür, bunlar hakkında konuşurdu. Babası bu konuda ona daha fazla bilgi sağlayarak çocuğun ilgisini kamçılıyordu. Bu çocuk, çocuk bahçesine gittiği zamanlar oranın seçkin bir amatör antrenörü olurdu. Ayakta durur, kayakla kayan çocuklara bağırarak, “Dik oturunuz! Ellerinizi yana uzatınız!” gibi emirler verirdi. Kızıktan kayan kız ve erkek çocuklardan bazıları her defasında düşüyorlardı. Bu olay onu üzüyor ve düşündürüyordu. Bunun nedenini aradı ve en sonunda olayla teoriyi birleştirerek bunu buldu. Düşen çocuklara, “Çok fazla öne doğru eğilmeyin, ağırlık merkezini koruyun!” dedi.⁵⁴ Fakat çocuklar şaşırılmış, hiç biri bu sözlerden bir şey anlamamışlardı. O bulduğu bu sonucu birkaç defa tekrar etti. Yine çocukların hiçbiri onun düşünme yolunu anlayamadılar. En sonunda çocuklar onun söylediklerinden bir anlam çıkaramayacaklarını anlayınca ona “AĞIRLIK” adını taktılar.”Literatürde genellikle üstün yetenekli ve üstün zekâya sahip çocukların yaşamlarının ilk yıllarından itibaren gelişim aşamalarına normal gelişim standartları gösterenlere göre daha hızlı ulaştıkları

⁵⁴ http://www.egitirim.gen.tr/Bilal_ustunyetenek.htm#_Toc527812556 (15/ 03/ 2008)

vurgulanmaktadır. Ancak üstün yeteneklilik tiplerine göre, bu hızlı ilerleme özelliği değişebilir, özel bir alanda yetenekli olan çocuğun tüm gelişim alanlarında hızlı olması beklenmemelidir. Örneğin, görsel sanatlar alanında üstün yetenekli olan çocuk sadece bu alanda yaşlılarından, üstün olma özelliği göstermekle birlikte, diğer gelişim alanlarında standart gelişim ritmi izleyebilir.⁵⁵

Dolayısıyla öncelikle üstün zekâ ve yeteneğe sahip çocukların tespit edilmesi ve yetenek alanlarının belirlenmesi gerekir. Eğer çocuktaki yetenek düzeyi olağanın çok çok üstünyeyse, tanımlamak oldukça kolaydır. Herhangi türden bir ölçüm yapılmadan çocuğun kabataslak yeteneği hakkında bir şeyler söylenebilir. Örneğin, çocuk üç yaşındayken temel dört işlemi yapabiliyorsa, dört yaşından önce kendiliğinden okumaya başladıysa, bu çocuğun üstün zekâlı olduğunu ölçüm yapmaksızın söyleyebiliriz. Buna benzer olarak, üç yaşında her türlü müzik aletini çalabilen ya da olağanüstü resim yapabilen bir çocukta da olağanüstü müzik ve resim yeteneği bulunduğu apaçık ortadadır. Bu türden çocuklar okul sistemi içinde kolaylıkla tanınır. Bunlara uygulanacak ölçümler tanılamadan çok yeteneği kanıtlama biçiminde olacaktır.

Üstün zekâlıların bir bölümü ise gerek ana-babaları gerekse öğretmenlerince kolaylıkla fark edilemez ya da yanlış yorumlanabilirler. Yapılan araştırmalar böylesi çocukların bazılarının belirli alanlarda üstün başarı, diğerlerinde ise düşük başarı gösterdiklerini ortaya koymaktadır. Bunlar çoğunlukla öğretmenleri ve arkadaşlarınınca mantık dışı davranan ya da acayip fikirleri olan kişiler olarak görülebilirler.⁵⁶

2.1.1. Tarama

Üstün yetenekli öğrencilerin belirlenmesinde ilk atılacak adımlardan biri üstün yetenekli olma olasılığı olanlarla olmayanları birbirinden ayırmaktır. Taramalarda aday gösterme, aile geçmişini-çocuğun gelişimini dikkate alma, arkadaş belirlemeleri, öğrenci envanterleri, iş ve başarılarının dikkate alınması, tarama testlerinin uygulanması gibi değişik çalışmalar yapılmaktadır.⁵⁷

⁵⁵ Ersoy ve Avcı, a.g.k. , s. 129

⁵⁶ Ataman Ayşegül, a.g.m. , s.s. .337–338.

⁵⁷ Şirin, Ruhi, Seçilmiş Makaleler Kitabı, İstanbul, 2004, ss. 330-338

2.1.2. Aday Gösterme

Aday gösterme okulun yöneticisi, öğretmeni, rehber öğretmeni, varsa okul psikologunun ortaklaşa çocuğun zihin, fizik, sosyal, duygusal ve öğrenme özelliklerini dikkate alarak üstün yetenekliler projesi için okulun adayı olarak gösterilmesini kastetmektedir.

2.1.3. Öğretmen Gözlemi ve Kanaati

Okula devam eden çocuklar arasında yapılacak taramalarda öğretmenlerin gözlem ve kanaatleri yararlı olmaktadır. Özellikle çok üstün olan, yeteneğini her fırsatta açığa vurabilen öğrencileri öğretmenler daha az yanılma ile ayırt edebilmektedirler.

2.1.4. Arkadaşların Gözlem ve Kanaati

Bazı durumlarda öğrenciler birbirlerini daha iyi tanıyabilmektedirler. Genellikle öğrenci envanterleri kullanılır.

2.1.5. Aile Geçmişi, Çocuğun Gelişim Dosyası

Üstün yetenekli çocukların bir kısım özellikleri gelişim dosyalarının incelenmesiyle ortaya çıkarılabilmektedir. Bu bakımdan ailenin durumuyla, çocuğun gelişimine ilişkin bilgiler dosya ve aileden alınarak ön ayıklamada kullanılabilir.

2.1.6. İş ve Başarıları

Üstün yetenek kendini ortaya çıkmış iş ve ürünleri kendileri ya da izleriyle de belli eder. Okul açısından bakıldığında bunun en belirgin kanıtlarından biri çocuğun derslerdeki başarı durumu olmaktadır.

2.1.7. Tarama Testleri

Taramalarda genellikle başarı ve grup zekâ testleri kullanılmaktadır. Ülkemizde 1950'li yıllardan bu yana Türkçeye uyarlanmış geçici normları geliştirilmiş birkaç grup zekâ testi bulunmaktadır. Bunlar ilk ayırım için kullanılabilir.⁵⁸ Bu testler:

5–7 Temel Kabiliyetler Testi;

⁵⁸ Şirin, Ruhi, a.g.k. ,s. 62

7–11 Temel Kabiliyetler Testi;
Otis Alfa Testleri; Otis Beta Testleri;
Kuhlman Anderson Testleri;
Thurstone Sürat Kavrayış Testi gibi testlerdir.

Bizde bugün için standartlaştırılmış başarı testleri maalesef yoktur.

2.1.8. İnceleme

Taramalarda üstün yetenekli olması olasılığı olan öğrenciler ikinci kez ayrıntılı bir değerlendirmeye tabi tutulmalıdır. Bireysel incelemede çocuğun sağlığı, yeteneği, yaratıcılığı, sosyal olgunluğu, duygusal gelişimi, ilgileri, ders başarı durumu, öğrenme stili gibi değişik özellikleri ortaya çıkarılmalıdır. Sağlık muayenesinde adayın genel sağlığı dışında görme, işitme gibi duyuları, ruh sağlığı gözden geçirilmelidir. Zihin yönünden genel ve özel yetenekleriyle öğrenme durumu, dil yeteneği gibi özellikleri dikkatle incelenmesi gereken hususlardan biridir. Çocuğun sosyal duygusal yönden incelenmesi de gerekmektedir. Bu tür incelemelerde uzmanlarca kullanılan bir takım araçlar vardır.

- Bireysel Zekâ Testleri,
- Stanford-Binet Zekâ Testleri
- Goodenough Zekâ Testleri
- Peabody Resimli Alıcı Testi
- Uluslar arası Leiter Zekâ Ölçeği
- Çocuklar İçin Wechsler Zekâ Ölçeği
- Columbia Zihin Olgunluk Testi
- Kohs Küpleri Testleri

Ülkemizde en yaygın kullanılan sosyal olgunluk testi “Vineland Sosyal Olgunluk Testi” dir. Psiko-devimsel özelliklerin belirlenmesi için kullanılan testlerin başında “Oseret Sky-Psiko Devimsel Gelişim Ölçeği” gelmektedir. Sosyometrik ölçümler için kullanılan araçların başlıcaları “Sosyometrik Metot”, “Bu Kimdir?”, “Rol Dağıtım” gibi olanlardır. Kişilik ölçümleri için de değişik testler uygulanmaktadır. Bunların başında “Rorshah”, “T.A.T.”, “C.A.T.”, “Psikoanalitik Hikâyeler Testi”, “Gazi-Beier Cümle Tamamlama Testi”, “Gazi-Beier Resim Yorumlama Testi” sık kullanılanlar arasında görülmektedir. İlgi alanlarının

belirlenmesi için kullanılan test ve envanterler de bulunmaktadır. “Kuder İlgi Envanteri”, “Bell İlgi Envanteri” en çok bilinen ve kullanılanlardandır.⁵⁹

Ülkemizde, 2916 Sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanununu dayanak alan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Özel Eğitim Okulları Yönetmeliğinde, üstün zekâlı “zekâ bölümü çeşitli ölçeklerde sürekli olarak 130 veya daha yukarı olan” şeklinde belirtilmiştir.

Üstün Özel Yetenekli ise, “zekâ bölümü çeşitli ölçeklerde sürekli olarak 110 veya daha yukarı olup da, güzel sanatlar, teknik ve benzeri alanlarda yaşitlarından belirli ölçüde üstün olan” şeklinde tanımlanmıştır. Ancak bu kanun yürürlükten kaldırılarak, 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname 6 Haziran, 1997 tarihli ve mükerrer 23011 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe konmuş ve uygulaması ile ilgili hususlar 18 Ocak, 2000 tarihli ve mükerrer 23937 sayılı gazetede yayımlanarak yürürlüğe konan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde belirtilmiştir. Bu yönetmeliğin 1. kısmı olan Genel Hükümlerin 4. maddesinde yer alan tanımların “v” bendinde ise, “üstün veya özel yetenek akademik alanda ve/veya sanat alanındaki yetenekleri açısından akranlarına göre üst düzeyde performans gösterme durumudur.” şeklinde tanımlanmıştır. Daha fazla ölçüte yer veren kapsamlı tanımların yapılabilmesi için ülkemizde çalışmaların yapılması gerekmektedir.⁶⁰

Üstün özel yeteneklilerin seçilmesinde ülkemizde 6660 sayılı Kanunun uygulanmasıyla ilgili yönetmeliğe göre şöyle bir yöntem uygulanmaktadır. Özel üstün yetenekli olduğu sanılan adaylar dilekçeyle ilgili makama başvurur. Başvuruda yaş sınırı dikkate alınır. Müzik için 12, kompozisyon ve plastik sanatlarda 14 yaş sınırını aşmamış olmak gerekir. Resim için adayın daha önceki resimleri-ürünleri de verilir. Adaylar, alanlara göre kurulmuş komisyonlarca sınava alınırlar. Ancak sınavların objektifliği konusunda kesin bir şey söylenmektedir. Ancak bugün 6660 Sayılı Kanunun jüri oluşturulması için öngördüğü kurum ve kuruluşların bazıları değişmiştir. Devlet Konservatuvarı, Tatbiki Güzel Sanatlar Akademisi vb. gibi. Bu bakımdan yasa ve yönetmelik işlememektedir.⁶¹

Çocuğun doğuşla getirdiği yetenekleri ve zekâsı yanında, içinde doğduğu, büyüdüğü ve kendini gerçekleştirdiği ortam da belirleyicidir. Çocuk konusunda yapılan en önemli yanlışlık

⁵⁹ <http://www.beyazit.k12.tr/default.asp?Mode=1&CatID=106&SubCatID=143&PRef=0&Cm=1> (05- 04- 2008)

⁶⁰ <http://www.istanbul.edu.tr/hay/bilgi.php?islem=genel&b=12> (30/ 12/ 2008)

⁶¹ Özsoy, Yahya, Özyürek, Mehmet, Eripek, Süleyman, a.g.k. , s. 137

ise bütün çocukları eşitleyen ve aynı fotoğraf içinde görme tutumudur. Bizdeki çocuk tutumunun da büyük oranda tek tipleştirici yaklaşıma dayandığını söyleyebiliriz.⁶² Çocukları tek tip eğitim ve öğretim süreçlerine dâhil etme çabası günümüzde de ısrarla sürdürülmektedir. Tek tipleştirici ve sınırlayıcı eğitimin en temel nedeni ise eğitim ve öğretimin geç başlamasıdır.

Çocukluk evrelerindeki her gecikme, çocuğun keşfedilmesinin ertelenmesiyle sonuçlanır. Hiç kuşkusuz, bu erteleme ve gecikmeyi en yoğun biçimde yaşayanlar ise çocuklar ve anne-babalardır. Buna karşılık, yeteneklerini keşfedemediği gibi gecikmenin ve ertelemenin farkında olmayanlar da vardır. Hattâ bu oran yetenek durumunun farkında olanların oranından çok daha da yüksektir. Dünyanın çocuk fotoğrafı içinde farklı olanların algılanması her toplumda aynı düzeyde değildir. Doğuştan armağanlı gelen bu grubun oranı çok küçük olmasına karşın, kendilerine özgü eğitim alanlarının sayısı da sınırlıdır.

Üstün yetenekli çocukların eğitimi çok dar bir kesimin gündeminde kaldıkça ve doğan her üstün yetenekli çocuğun dâhil olacağı eğitim süreçleri oluşturulmadıkça bu kısır döngü devam edecektir. Üstün yetenekli çocuklar konusunun ihmal edilmesi, kanımca, bilgi ve kültür eksikliğinden kaynaklanıyor. Üstün yetenekli çocuk bilgisi ve kültürü oluşturulmadan gelişim, algılama, yaratıcılık ve öğrenme özellikleri kendilerine özgü olan armağanlı çocukların farkına varma ve özel eğitim ortamlarını hazırlama imkânımız da olamayacaktır. Kendi çocuğumuzun, arkadaşlarımızın çocuğunun ya da sınıftaki öğrencimizin farklılığını anlamaya başlamanın ilk adımını, üstün yetenekli çocukları tanımakla atabiliriz.

Dünyaya gelen her çocuk, önce çocukluğunu yaşama hakkına sahiptir. Yaşadığı coğrafya ve yeteneği ne olursa olsun bu temel çocuk hakkı hiç bir biçimde ertelenemez. Hangi sosyal ve kültürel göstergeler içinde bulunursa bulunsun, çocuğun yeteneklerini geliştirme hakkının ertelenmesi, gelişme hakkının engellenmesi ile sonuçlanır. Yaşadığımız dünyada üstün yetenekli çocukların yeteneklerini söndüren bu trajik döngünün devam etmesinden kendimizi sorumlu tutmadıkça, ülke olarak armağanlı çocukların üzerindeki suskunluk sarmalını çözemeyiz.

⁶² I. Şirin, Ruhi, a.g.k. , s. 135

2.2. Üstün Yetenekli Çocukları Belirleme Kriterleri

Eğitim, sistemimizde seçim ve yerleştirmelerde Milli Eğitim Bakanlığının kabul ettiği tanım ve sınırları kullanmak zorunluluğu vardır. Ancak tanımlarda bir durulma olmadığını, her zaman yeni bazı yaklaşımların olacağını akıldan çıkarmamakta yarar vardır." Eşit olmayan insanlara, eşit davranmaktan daha büyük eşitsizlik olamaz. " Thomas Jefferson.

Türk ulusu hızlı bir gelişim ve değişim dönemine girmiştir. Bilimde, sanatta, sporda ve eğitimde önemli gelişmelere imza atılmış ve gelişmenin ancak eğitimle mümkün olacağı kabul edilmiştir. Tüm gelişmiş ülkelerde olduğu gibi İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde belirlenen haklar gerçek yaşama geçirilmeye çalışılmıştır. Buna göre İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 26. maddesinde "Herkesin eğitim hakkı vardır." ifadesiyle tüm bireylerin kendi kişiliğini geliştirme yönünde eğitim almaları gerektiği vurgulanmıştır.⁶³

Bu gelişmelere tarihsel süreç içinde bakacak olursak, Cumhuriyetten önce Osmanlı Devleti dönemindeki "Enderun" üstün yeteneklilerin eğitiminde dünyadaki ilk sistemli eğitim örneğini oluşturmaktadır. Öyle ki pek çok batılı kaynakta, Osmanlı Devleti'nin altı yüzyıl boyunca devam etmesinin temel nedenini üstün yetenekli çocukları Enderun'a devşirme yöntemiyle seçip orada eğitim verdikten sonra ülke yönetimini bu kişilere emanet etmesi olarak gösterilmektedir.

Üstün zekâlı ve üstün yetenekli kişilerin eğitimi konusunda Osmanlı Devleti döneminde başlatılmış olan bu uygulama daha sonra Cumhuriyet döneminde 1948 yılında İdil Biret Suna Kan Yasası olarak üstünlerin eğitimini yasal güvence altına almada yine diğer ülkelere örnek oluşturacak bir düzenleme haline gelmiştir. Söz konusu yasa 1956'da 6660 sayılı yasa haline dönüştürülerek kapsamı genişletilmiştir.⁶⁴

1956 ve 1957 yılları ise, özel eğitim alanında iki önemli yasanın kabul yılları olması açısından önemlidir. Daha önce de belirtildiği gibi müzikte üstün yetenek gösteren iki sanatçımız İdil Biret ve Suna Kan'ın 1948 yılında çıkarılan yasa ile eğitimleri devlet tarafından üstlenilmiştir. 1956 yılında çıkan 6660 sayılı yasa ile 1948 yılında çıkarılan yasanın

⁶³ Ataman, Ayşegül, Türkiye'de Özel Eğitime Yeni Yaklaşımlar, Millî Eğitim Dergisi, Ankara, 1997, s. 22

⁶⁴ Özsoy, Yahya, Türkiye'de Özel Eğitim, Ankara, 1990, s. 136

kapsamı genişletilmiş, üstün yetenekli ve üstün zekalı çocukların devlet tarafından yetiştirilmeleri için gerekli tedbirlerin alınması kabul edilmiştir.⁶⁵

1970'li yılların özel eğitim alanı açısından bir diğer önemli özelliği de 1973 yılında kabul edilen 1739 sayılı "Millî Eğitim Temel Kanunu"dur. Bu kanunun 8. Maddesinde " özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır" ifadesinin yer aldığını görmekteyiz. Bu ifade, özel eğitim hizmetlerinin genel eğitim sistemi içinde yer aldığını göstermesi açısından önemlidir.⁶⁶

1980'li yıllar özel eğitim alanında önemli gelişmelerin ortaya çıktığı yıllardır. İlk olarak 1950 ile 1980 yılları arasında İlköğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde ayrı bir şube müdürlüğü tarafından yürütülen özel eğitim hizmetleri, 1980 yılında genel müdürlük bünyesine alınmıştır. 1983 yılında genel müdürlük Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı'na dönüştürülmüş ise de 1992 tarihinde kabul edilen 3797 sayılı yasa ile tekrar Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu yapılanma ile özel eğitim hizmetlerinin, Bakanlık örgütünde genel müdürlük ile, taşra örgütü olarak da illerde Millî Eğitim içinde bir müdür yardımcısı ile ona bağlı Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile yönetimi sağlanmıştır.⁶⁷

Üstün yetenekli ilköğretim çağı öğrencilerinin özel yeteneklerini geliştirmek amacı ile 1993 yılında bu öğrencilerin tanılanmasına ilişkin bir model geliştirilmiş ve uygulama için 5 pilot il seçilmiştir. Ankara'da tanılama işlemleri tamamlanarak 1995 yılında Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi açılmış, 1995-1996 öğretim yılında 45 öğrenciye hizmet verilmiştir.. Bu süreçte kazanılan deneyimler değerlendirilmiş, özel yetenekli ilköğretim çağı öğrencilerinin eğitimlerinin geliştirilmesi amacı ile 1997 yılında bir proje hazırlanmış ve uygulamaya başlanmıştır.⁶⁸

- Üstün yetenekliler erken yaşta yönlendirildiklerinde gelişimleri hızlandırılabilir ve düzenlenebilir; dolayısıyla katkıları arttırabilir.

⁶⁵ Şûra Raporu, I. Özürlüler Şûrası: Çağdaş Toplum Çağdaş Yaşam Ve Özürlüler, Ankara, 1999, s. 43

⁶⁶ Gökçe, F, Özel Eğitimin Sorunları Çoluk Çocuk, 2002, s. s. 14-32.

⁶⁷ Akçamete, G. Ve Kaner, S. , Cumhuriyetin 75 Yılında Çocuğa Yönelik Özel Eğitim Çalışmaları, Ankara, 1999, s.s. 395-405.

⁶⁸ Akçamete, G. ve Kaner, S., a.g.k. ,s. s. 400-403

- 21. yüzyılın bilgi ve yaratıcılığa dayalı rekabet dünyasında üstün yetenekliler kendi alanlarında iş, bilim, teknoloji, sanat ve hizmet sektörlerine; doğdukları ya da göç ettikleri ülkelere ve genel anlamda uygarlığa katkıda bulunabilecek değerli birer ekonomik kaynaktır.
- Kendi haline bırakılıp yönlendirilmediği, kendini gerçekleştirme ve yaratma fırsatını bulamadığı zaman üstün yetenekliler yıkıcı, kendisine ve çevresine zarar verici hale gelebilir.
- Çağdaş eğitim felsefesi eğitimde fırsat eşitliği kavramını her bireyin gelişim ve öğrenme özelliklerine uygun, çeşitlendirilmiş, zenginleştirilmiş ve farklılaştırılmış eğitim ortamlarını sunmak olarak tanımlamakta; yetenekleri göz önüne almayan uygulamaların getirdiği haksızlıklardan uzaklaşmaya yönelmektedir.

Eğitimin kitleleşmeye başladığı 19. yüzyıldan bu yana üstün yeteneği inceleyen çalışmalar ve üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili uygulamalar iki genel başlık altında incelenebilir.

2.2.1. Tanılama-Değerlendirme

Üstün yetenekli çocukların ilerde önemli roller oynayacak yetişkinler haline getirilebilmesi için, önce, onların erkenden bulunması, doğru tanı konulması gerekir. Bu çocukların bazıları üstün gelişmeleri ve başarıları ile kendilerini daha kolay seçilebilir hale getirirler. Fakat bazılarının yetenekleri çeşitli nedenlerden ötürü gizli kalmıştır. Gerçekten üstün olan yeteneklerini bir türlü ortaya koyamamışlardır. Her toplumun her kuşağında böyle gizli kalmış, keşfedilmeden eriyip gitmiş nice yetenekler vardır. Sosyal, ekonomik ve kültür düzeyi düşük ailelerde, azınlık gruplarında, okula gidememiş ya da çok erken ayrılmak zorunda kalmış olanlarda üstün yeteneklerin fark edilmesi daha güçtür. Hatta okula devam edenler arasında farkına varılmayıp bir yana tersine kanımlarla damgalanmış, gerçek yetenekleri sonradan ortaya çıkmış olanlar da vardır. Galton, Churchill, Edison bu gibiler için verilebilecek örneklerdendir. Bu bakımdan üstün yeteneklilerin seçimi önemli bir konu olmaktadır. Geçerli ve güvenilir bir sonuç almak için çok yönlü arama, tarama ve incelemeye gerek vardır. “Çoğul Ölçüt Kavramı” gittikçe yaygınlaşmaktadır. Aday gösterme, öğretmen

gözlemi ve kanaati, arkadaş gözlem ve kanaatlerini daha iyi kullanabilmek için bu özellik bilgilerine gereksinme vardır.⁶⁹

Üstün yeteneklilerin tanımlanması ve tanılanmasında “çoğul ölçüt kavramı” diye adlandırabileceğimiz bir kavram ortaya çıkmış görünmektedir. Üstün akademik başarı, üstün yaratıcılık, çok özel yetenek, herhangi bir etkinlikte arkadaş grubunun çok ilerisinde bir başarı, üstün yetenek ölçütlerinin herhangi birisinde arkadaş grubunun üst yüzde onu içinde olma gibi Ölçütlerin kullanılmasından söz edilmektedir. Bazılarınca bu ölçütler üstün yetenek, üstün yaratıcılık, üstün iş-görev yüklenme gibi üç özellik alanına indirgenmektedir. Eğer bir çocuk bu ölçüte göre akran kümesinin yüzde seksen beşinde daha iyi ve bu ölçütten herhangi birinde akran kümesinin yüzde doksan sekizinden daha iyi olduğu konunun uzmanlarınca belirlenirse çocuk üstün yetenekli sayılabilir.⁷⁰

Üstün yetenekli çocukların ileride önemli roller oynayacak yetişkinler haline getirilebilmesi için önce, onların erkenden bulunması doğru tanı konulması gerekmektedir. Bu çocukların bazıları üstün gelişimleri ve başarıları ile kendilerini daha kolay tanımlanabilir hale getirmektedir. Fakat bazılarınca yetenekleri çeşitli nedenlerden ötürü gizli kalmaktadır. Gerçekten üstün olan yeteneklerini bir türlü ortaya koyamamışlardır.

Her toplumun her kuşağında böyle gizli kalmış, keşfedilmeden eriyip gitmiş pek çok yetenekli birey bulunmaktadır. Sosyal, ekonomik ve kültürel düzeyi düşük ailelerde, azınlık gruplarında, okula gidememiş ya da çok erken ayrılmak zorunda kalmış olanlarda üstün yeteneklerin fark edilmesi daha güç olmaktadır. Hatta okula devam edenler arasında farkına varılmayıp tersine kanılarla damgalanmış, gerçek yetenekleri sonradan ortaya çıkmış olanlar bulunmaktadır. Galton, Churchill, Edison bu gruba verilebilecek en önemli örneklerdendir. Bu bakımdan üstün yeteneklilerin seçimi önemli bir konu olmaktadır.⁷¹ Renzulli, üstün bireyin birbiriyle kesişen üç özellik kümesine sahip olduğunu düşünmektedir. Bunlar; genel ve özel yetenek düzeyleri, yaratıcılık, motivasyon kümeleridir.

Genel yüksek yetenekler; sözcük akıcılığı, sözel ve sayısal muhakeme, soyut düşünebilme, bilgilerin hızı, sağlıklı ve seçici anımsanması gibi yetenekleri içerir. Özel yetenekler ise; resim, dans, müzik, tiyatro gibi, sanat ve matematik, fen ve kimya gibi teknik

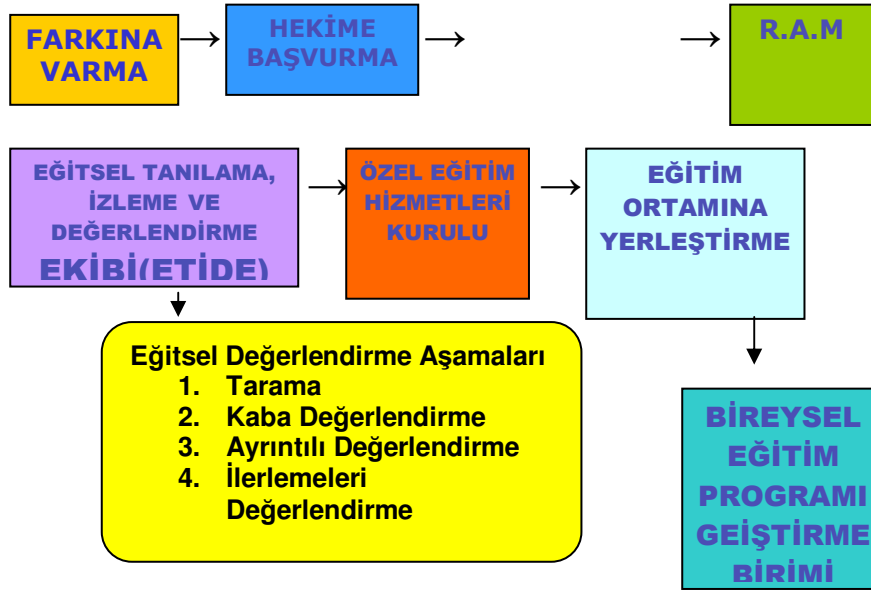
⁶⁹Yahya Özsoy, Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek, a.g.k. , ss. 144–171

⁷⁰ Yahya Özsoy, Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek, a.g.k. , ss. 130, 131

⁷¹Yahya Özsoy, Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek, a.g.k. , ss. 144–171

alanlardaki yeterliliklerdir. Yaratıcılık, yeni düşünceler oluşturmayı ve bunları yeni problemlerin çözümünde kullanmayı içerir. Motivasyon ise; üstün iş, görev yüklenme yeteneğidir. Yaratıcılık ve motivasyon kümelerinin özellikleri değişkendir ve uygun eğitim sağlanırsa geliştirilebilir. Normalin üstündeki yetenek kümesi kalıcıdır. Bireyin üstün olarak nitelenmesi için doğuştan gelen yeteneklere bağlı olduğu kadar, uygun eğitime, çevre ve kişilik öğelerine de bağlıdır.⁷²

Tablo 5 Özel Eğitim Gerektirdiği Düşünülen Öğrencilere İlişkin “Tanı” Süreci

Kaynak: http://orgm.meb.gov.tr/rehberlik/ram2006/ramlardangelenler/12egitsel_tanımlama.doc
(15-03-2008)

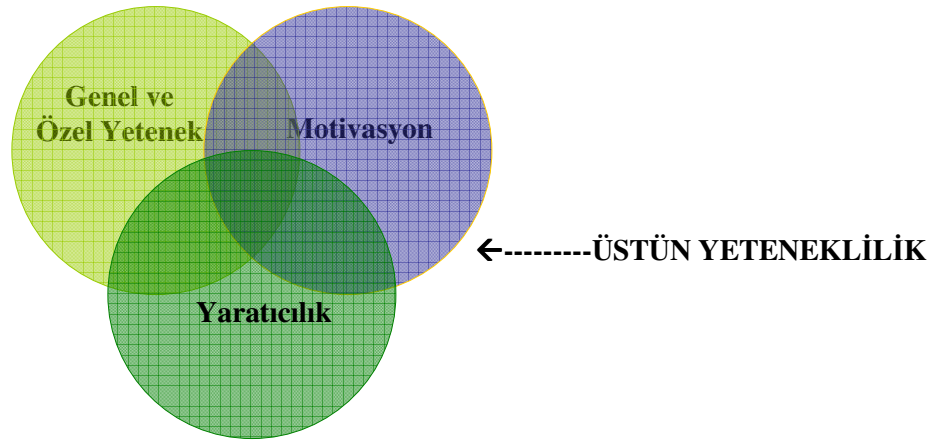
2.2.2. Renzulli' in Üçlü Çember Modeli

Üstün zekâ ve yetenek kavramının tanımlanmasında yetenekle düşünme stillerini birleştiren en önemli teorilerden birisi Guilford' un Zihinsel Yapı Modeli'dir. Değişik üstün zekâlı türlerini ileri süren model: içerik, işlem, ürün yetenekleri olmak üzere üç temel başlık altında 90 farklı zekâ türünü içerir. İçerik boyutu içinde dört tür içerik vardır. Bunlar; şekilsel, anlamsal, simgesel, davranışsal boyutlardır. Mimar, çizer, şoför gibi bireylerin hepsinin

⁷² Davaslıgil, Ümit,U,Leana,Marilena.Z, I. İstanbul Çocuk Kurultayı Projeler Kitabı, “Üstün Zekâlıların Eğitim Projesi”, İstanbul, 2004, s.s. 85-100.

şekilsel zekâları yüksektir. Matematikçi, bilgisayar programcısı, kasiyer olarak çalışan elemanlar sembolik zekâyâ sahiptir. Kimi iş grubu ise birden fazla yeteneğin bileşenlerinden oluşur. Bir mimar binanın çizerken şekilsel içeriği kullanır. Bunların yaparken hesap yapmak için de sembolik içeriği kullanır. Yaptığı işin tanımını sırasında ise, anlamsal yeteneklerden faydalanır. Hangi içerik yeteneğine sahip olduğu değişken olsa da, içerik kapsamındaki yeteneklerin seçilen meslek, hobi ve uğraşlarda belirleyici ve ayırt edici olduğu değişmez bir gerçektir.

Şekil 3. Renzulli' in Üçlü Çember Modeli

Kaynak: İst Ü.Marilena Z.Leana Yüksek Lisans Tezi

3. ÜSTÜN ZEKÂLI- ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARI TANIMAK

3.1. Üstün Zekâlı Çocukları Tanımak

Hemen hemen her çocuğun yaşlarından daha iyi olduğu bir yanı vardır. Kimisi konuşmada, kimisi yazmada, bir diğeri resim yapma ya da şarkı söylemede yaşlarından daha iyidir. Çocukların bir kısmı ise akranları çeşitli işler başarırken hâlâ temel bazı becerileri kazanmada büyük güçlüklerle karşı karşıyadırlar. Başka bir biçimde ifade edecek olursak, dört yaşındaki çocukların oluşturduğu bir kümede, çoğunluk tek ayakları üzerinde hoplama yeterliğine ulaşmışsa, bu kümenin küçük bir kısmı tek ayakla hoplayarak daireler çizerken, küçük bir kısmı da hiç hoplayamaz. İşte aynı bu örnekte olduğu gibi yetenek dağılımı açısından da çocukların büyük çoğunluğunu üç gruba ayırabiliriz. Ortalama, ortalama üstü ve

ortalama altı. Normal okul sistemi içinde çocuklar genellikle üç düzeyin paraleli olan öğrenme kümelerine ayrılabilir.⁷³

- Ortalama öğrenme gücü olanlar,
- Ortalama üstü öğrenme gücü olanlar,
- Ortalama altı öğrenme gücü olanlar.

Bu üç ana grup dışında çok küçük sayıda oldukça ağır ve güç öğrenen öğrenciler de vardır. Bunlara bilindiği gibi "geri zekâlılar" denir. Bu küçük sayıya eşit bir grup çocuk da oldukça ileri öğrenme düzeyine ulaşmıştır ki bunlara da "üstün zekâlı" ya da "üstün yetenekli" çocuklar denir. Öğrenme yeteneği açısından istatistiksel olarak açıklayacak olursak şöyle bir dağılım ortaya çıkacaktır. Kuramsal olarak yüz öğrenciden oluşan bir grup düşünelim. Bunların hepsi beşinci sınıfta olsun.

İstatistik bulgulara göre bunların 68'i ortalama öğrenme gücünde, 13 ortalama üstünde, 13 ortalama altında, üç geri zekâlı ve üçü de üstün zekâlı olacaktır. Gerek bizde gerekse gelişmiş ülkelerin çoğunda, yukarıda belirtilen dağılımın tabanında yer alan geri zekâlılarla çeşitli özür grubuna giren çocuklara (körler, sağırılar, ortopedik özürlüler) özel eğitim olanakları sağlanmaktadır. Bu gruba duygusal güçlüğü olanları, kültürel yoksunluğu olanları ve korunmaya muhtaç çocukları da dâhil edebiliriz.⁷⁴

Ancak, benzer özel eğitim olanaklarının üstün zekâlılara sağlanabilmesi söz konusu olduğunda ilgililer "nasıl olsa her ortamda yetişebilirler, kolay öğrendikleri, okuldan hoşlandıkları, genel olarak uyumlu oldukları ve diğer çocuklardan zekâca da üstünlükleri bulunduğuna göre ayrıca bir özel eğitime gereksinimleri yoktur" savıyla sorunu önceliği olmayan bir biçimde ele almayı yeğlemektedirler. Ancak, durumun hiç de böyle olmadığını kanıtlayan gerçekler vardır. Yapılan araştırmalar, gerekli önlemler zamanında alınmadığında yani en erken yaşta tanılanıp uygun eğitim olanakları sağlanmadığında, üstün zekâlı

⁷³Ataman, Ayşegül "Üstün Zekâlı Çocuklara Ana-Babaları Ve Öğretmenleri Nasıl Yardımcı Olabilir", Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 1, Ankara, 1998, s. 335

⁷⁴<http://www.egitim.com/aile/0608/0608.5/0608.5.ustunzekalicocuklaraanababalarinasilyardimciolabilir.p01.asp> (17- 04- 2008)

çocukların büyük bir kısmının duygusal sorunları olabileceğini, normal çocuklar için düzenlenmiş okul programlarında çeşitli sorunları (özellikle öğrenme açısından) olan öğrenciler haline dönüşebileceklerini hatta olağanüstü yeteneklerini boşu boşuna tüketebileceklerini ortaya koymaktadır.⁷⁵

Bir diğer noktada şudur: Sayıları doğa tarafından her kuşak için sınırlandırılmış olan bu çocukların bir tekinin bile yetenekleri oranında yetiştirilemeyişinin ortaya çıkaracağı ve giderilmesi mümkün olmayan kayıp. Uygarlık tarihi incelendiğinde tarih öncesinden günümüze değin toplumların uygarlık düzeyinde almış oldukları ilerlemeler, büyük ölçüde bu sayısı az üstün yeteneklilerin ürünüdür. Erken yaşta tanılanıp uygun eğitim ortamı sağlanamadığı için üstün yetenekli ya da en azından bu yetenek gizilgücüne sahip olan birçok kişi, çevrelerindeki kişilerin dikkatini çekmeden yaşamlarına devam edebilirler, en yakınlarınca önem verilmeyen kişi olarak görülebilirler, özel yeteneklerinin farkına varılmadığından sıradan bir insan olarak, keşfedilemeden, yok olup gidebilirler. Çocukla ilgili bütün girişimlerde çocuğun yüksek yararının gözetilmesi (Md.3) Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin temel ilkesidir.⁷⁶

Çocuğun yüksek yararının gözetilmesi anlayışı, önceliğin çocuğa verildiği yenilikçi çocuk yaklaşımıdır. Bu ilke, çocuğun görüşlerine ailede, okulda ve toplum hayatında saygı gösterilmesini, haklarını gelişim halindeki yetenekleri ile uyumlu biçimde kullanabilmelerini sağlamak için de Taraf Devletlere sorumluluk yükler. Çocuğun gelişim halindeki yeteneklerinden öncelikle ana-babayı sorumlu tutan Sözleşme, bizzat çocuğun kendisi tarafından haklarını kullanacağına da vurgu yapar (Md.5). Bu vurgu ise Sözleşme'nin çocuğa haklarının etkin bir öznesi olarak yaklaştığı ve onu tanımladığı anlamına gelir. Haklarının öznesi olmak ise çocuğa kendi başına geleceğini belirleme hakkını değil, kararlara katılma hakkını verir (Md.12) Öğrencilerin “Nasıl Bir Eğitim istiyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplarda, eğitimin insanı çok yönlü olarak geliştirmesi gereken bir süreç olduğu, kişiliğin geliştirilmesinin bilgi edinmekten daha önemli olduğu, bu nedenle sadece bilgi aktaran, yalnızca anlatıma dayalı yöntemleri uygulayan, öğretmenin mutlak otorite olduğu eğitim

⁷⁵ Davashgil, Ümit, “Üstün Olma Niteliğini Kazanma”, Eğitim ve Bilim Dergisi, 1991, s.s. 62–67.

⁷⁶ <http://www.istabip.org.tr/icerik/cocuk-haklari-beyannamesi/> (05- 05- 2008)

anlayışından mutlaka uzaklaşılması gerektiği konusunda adeta bir görüş birliği içinde olduklarını söylemek mümkün.⁷⁷

Öğrenciler, bireysel özelliklerin sistemde hiç yer almadığını, derslerin eğlenceli olmadığını, deney ve uygulamanın öğrenmeyi pekiştirici olmasına karşılık, uygulamada bunlara pek de yer verilmediğini ifade etmektedirler. Ders içeriklerinin hayata dönük olması, programların bireysel yetenekleri tanımaya yardımcı olması, kitapların güncel olayları da içerecek yeni ve doğru bilgilerle donatılmasını isterken, derslerin eğlenceli, neşeli, öğrenciye saygılı ve sevgi dolu bir atmosferde yapılmasını da talep etmektedirler. Yaratıcılığın desteklenmesi, uygulamalı ve deneye yer veren öğrenciyi sıkmayan, ona kendi hızında öğrenme olanakları sağlayan, yalnızca okulda değil, okulun dışında da öğrenilebileceği ilkesinden hareket eden bir eğitim anlayışı öğrencilerin en fazla tekrarlayan görüşleri olarak dikkati çekmektedir.

3.2. Üstün Yetenekli Çocukları Tanımak

Beden, zihin gelişimleri, bu gelişimde cinsler arasındaki farklılıklar, toplumsal gelişimleri, ilgileri, öğrenme özellikleri, okul başarıları, kişilik ve uyum özellikleri, aile özellikleri, etnik özellikler gibi pek çok özellikleri inceleme konusu yapılmıştır ve yapılmaktadır.⁷⁸

Her yüz çocuktan en az ikisinin üstün yeteneklere ve hünere sahip olduğu bilinmektedir. Eflatun bu çocukların “Altın Çocuklar” diye adlandırılır. Üstün zekâlı çocukların en önemli özelliği, öğrenme hızlarıdır. Bu tür çocuklar diğerlerine göre daha erken yaşta konuşma, okuma ve yazmayı öğrenirler. Doymak bilmez meraklarıyla sürekli yeni şeyler öğrenme azmi taşırlar. Dr. Karen Rogers üstün yetenekli 241 çocuğa yönelik yaptığı bir araştırmada üstün zekâlıların özelliklerine yönelik, şu istatistikî sonuçlara elde etmiştir.⁷⁹

⁷⁷ <http://www.istabip.org.tr/icerik/cocuk-haklari-beyannamesi/> (05- 05- 2008)

⁷⁸ Özsoy, Yahya, Özyürek, Mehmet, Eripek, Süleyman, a.g.k. , s. 132

⁷⁹ Çamurlu Abdullah, “Üstün veya Özel Yetenekli Çocuklar ve Bilim ve Sanat Merkezleri”, Eğitim Dergisi, Sayı: 1, Ankara, 2001, s. 4

% 99,4'ü hızlı öğreniyor, %99,3' ü geniş bir kelime hazinesi var, %99,3'ünün mükemmel bir hafızası var, %99,3'ü mantığını çok iyi kanıtıyor, %97,9'u çok meraklı, % 96,1'i bazen yaşlarına göre çok olgun, % 95,9'unun mükemmel bir espri anlayışı var, % 93,8'i önce bir gözlemlene yeteneğine sahip, % 93,5'u başkalarına karşı merhametlidir, % 93,4'ünün renkli bir hayal gücü var, % 92,9'u sayılar konusunda yetenekli, % 90,3'ü adalet ve dürüstlük kaygısı taşıyor, % 89,4'ü bulmaca ve Legoları rahatlıkla yapıyor, % 88,4'ünün yüksek bir enerji seviyesi var, % 88,3'ü işlerinin mükemmel olması kaygısını taşıyor, % 85,9'u ilgi duyduğu alanlarda azimli, % 84,1'i otoriteyi sorguluyor, % 80,3'ü çok okuyor.

Eğer anne babaları, öğretmenleri ve arkadaşları, bu çocuklara gerekli ilgiyi gösterir, sabırla onları dinler ve motive ederlerse, ruhi krizlere düşmeden kendilerinden beklenen performansı gösterirler. Aksi takdirde ilgisizlik, hor görülme ve baskı gibi sebepler yüzünden yetenekleri körelir. Üstün yetenekli çocukların yaklaşık yarısı, okula gitmeden önce okumayı öğrenmekte, bağımsız olarak çalışmaya ve araştırmaya da daha erken yaşta başlamaktadırlar. Bu tip tükenmek bilmeyen enerjileri sebebiyle yanlış olarak bazen kendilerinin hiperaktif olduğu söylenmektedir. Görev ve problemleri organizeli, hedefli ve verimli bir şekilde ele alacak çözerler. Öğrenme, araştırma ve keşfetme konusunda fitri motivasyonları mevcuttur.⁸⁰

Özellikle zihinsel olarak yaşlılarından daha ileride olan bu çocukların motivasyon, iç denetim, yaratıcılık, benlik değerlerinin yüksekliği, esnek ve daha karmaşık düşünebilme becerilerine sahip oldukları düşünülmektedir.⁸¹Duyu organları yoluyla algıladıkları bütün verileri en ince ayrıntısına kadar belleklerinde toplayarak ileride değerlendirmek üzere saklama becerisine sahiptirler.

⁸⁰ <http://ozelegitimci.blogcu.com/OZEL+EGITIM+GENEL+BILGILER/> 05- 04- 2008

⁸¹ Şirin, Ruhi, a.g.k. , s.s. 291–304

3.2.1. Müzik, Resim, Dans Ve Spor Gibi Üzerinde Kolayca Anlaşılan Uygulamalar

Bu alanlar nispeten sınırları belirgin, dolayısıyla da üzerinde uzmanların uzlaşabildiği alanlardır. Genel kabul gören tanımlar yapılabilir ve bu yüzden ölçülmeleri kolaydır. Örneğin, küçük yaşta mükemmel bir kulağa, yani tüm sesleri ayırt etme yeteneğine sahip, ritim duygusu kusursuz, duyduğu melodileri hemen tekrarlayabilen, çok sayıda notayı belleğinde tutabilen, sesini ya da bir müzik aletini belli bir ustalıkla çalabilen çocuğun müzik yeteneğinin üstün olup olmadığını belirlemek uzman ya da usta müzisyenler için zor bir iş değildir. Bu tanımlamanın aile, okul ve çevre tarafından kabulü de zor değildir.

Tarih boyunca üstün yeteneğini üstün performansa dönüştürmeyi başarmış sanatçı ya da sporcular genellikle bu onuru usta öğretmenleri ile paylaşmıştır. Yüzyıllardır süregelmekte olan olimpiyat oyunları bir bakıma sporun çeşitli dallarında üstün yetenekli kişilerin yalnızca içinde buldukları toplumla sınırlı kalmaksızın toplumlararası ölçekte yarıştıkları bir arenadır. Bu düzeye ulaşabilmenin yolu erken yaşta tanılama, alanın gerektirdiği biçim ve hızda, uygun usta öğretici ve uygun gruplarla disiplinli bir çabadan geçer. Alanla ilgili yeteneğin tanımlanmasında, yeteneğin performans göstergelerine bakılarak ölçülmesinde ve bireyselleştirilmiş bir öğretimin uygulanmasında fikir birliğine varmak zor değildir.

3.2.2. Genel Kitle Eğitimi İçinde Farklılaşma Gerektiren Zihinsel, Duyuşsal, Sosyal Yetenek Ve Yaratıcılığa Yönelik Uygulamalar

Ailenin, çevrenin, uzmanların, eğitimcilerin ve politikacıların uzlaşmaya varmakta ve dolayısıyla isabetli uygulamaları yapmakta zorlandıkları alan budur. Çünkü doğası gereği bu gruba giren yetenekleri tanımlamak, ölçütler ve ölçme araçları geliştirmek; ölçüm sonuçlarını ve bunu izleyen yönlendirmeleri, çağımızda geçerli “eğitimde fırsat eşitliği” anlayışı ile yapmak kolay değildir.

Ülkemizin de içinde bulunduğu bazı ülkelerde, demokrasinin kitle eğitimi, bunun da aynı yaştaki tüm çocuklara aynı yaştaki tüm çocuklara aynı eğitimi vermeyi gerektirdiği gibi bir yanlış anlayış egemenliğini sürdürmektedir. Yaş grubunun tipik ve normal özelliklerinin dışında kalan ve “özel eğitime muhtaç” çocuklar bu tür katı ve tekdüze, standart eğitime uyum

sağlayamadıkları için, hem üstün yetenekliler hem de gelişim özürlüler, sunulan eğitimden yeterince yararlanamamakta ve dezavantajlı duruma düşmektedir.⁸²

4. ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ

4.1. Erken Gelişim Özellikleri

Üstün yetenekli çocuklarda gözlenen erken gelişim özellikleri şunlardır⁸³

Erken yürüme, Gelişmiş dil, Okuma ve bilgiye ilgi, Özerklik, Erken konuşma, Yüksek enerji ve hareket düzeyi, Gelişmiş bellek, Duyarlılık, Bebeklikte olağan üstü hareketlilik, Uzun dikkat süresi, Anne-baba veya bakan kişiyi erken tanıma ve gülme, Ses, ağrı ve acıya karşı aşırı reaksiyon, Olağanüstü hafıza, Hızlı öğrenme ve bundan hoşlanma, Erken ve kapsamlı dil gelişim, Kitaplara karşı aşırı ilgi, Merak, Şakadan anlama yeteneği, Soyut muhakeme ve problem çözme becerileri, Canlı hayal gücü, Duyarlılık ve sevecenlik, Sürekli soru sorma, Arkadaşları ile oynarken lider olmaktır.

4.2. Fiziksel Özellikleri

Üstün zekâlı bebeklerin normallere göre işitsel ve görsel uyarılara daha çok tepki vermesi, el ve ayaklarının daha az hareket ettiği, daha büyük yaştaki çocuklarda görülen yüz ifadelerinin olduğu, herhangi yardım olmadan uyarılara tepkide bulunduğu saptanmıştır.⁸⁴

Üstün zekâlı ve yetenekli bireyler;

Normal çocuklara göre ağır ve uzun doğarlar.

Ciğerleri vb iç organları da dış organları gibi gelişmiştir.

Her yaşta akranlarından bedensel olarak belirli derecede üstün, sıhhatli ve kuvvetlidirler.

Bedensel özürlülere az rastlanır. Genelde sağlığına dikkat ederler.⁸⁵

Erken yürür, konuşur, koşar, okur ve bilgi edinir, duyarlılık kazanırlar.

Kuvvetli hafızaları vardır.

⁸² Füsun Akarsu, Üstün Yetenekli Çocuklar Aileleri ve Sorunları, Ankara, 2001, ss. 6–8

⁸³ Füsun Akarsu, a.g.k. ,s. 19

⁸⁴ Şirin, Ruhi, a.g.k. , s. 215

⁸⁵ Şirin, Ruhi, a.g.k. , s. 117

Yüksek enerji ve hareket düzeyine sahiptirler.⁸⁶

4.3. Zihinsel Özellikleri

Soyut düşüncenin göstergesi olan kavram oluşturma konusunda yeteneklidirler. Kavramlar arasında mantıksal bir ilişkiyi görebilme, onlar için çok heyecan vericidir.⁸⁷Soyut düşünce yetenekleri gelişmiş olduğundan daha küçük yaşlardan itibaren dildeki mecazi anlamları kavrayabilirler.⁸⁸Erken zihinsel gelişimleri sayesinde daha küçük yaşlardan itibaren mantıksal muhakemeler kurabilmekte ve yaratıcılıklarını da kullanarak karmaşık problemlere rahatlıkla çözümler üretebilmektedirler.⁸⁹Üstün zekâlı çocuklar geniş hayal ve imgeleme gücüne sahiptir. Buna bağlı olarak yaratıcılıkları da gelişmiştir. Yaratıcılık konusunda yaşlılarına oranla daha akıcı ve esnek düşünebilmekte, en küçük ayrıntıları bile değerlendirmekte, aynı konuda pek çok farklı fikir üretebilmekte ve başkalarının düşünemeyeceği şeyleri düşünebilmektedirler. Böylece yeni mekanik aletler keşfedip inşa edebilmektedirler.⁹⁰

Bu çocukların dikkat süreleri yaşlılarına göre daha uzundur. Meraklı olmaları ve öğrenme isteğine sahip olmaları nedeniyle, özellikle ilgi duydukları konularda dikkatlerini daha uzun yoğunlaştırabilmektedirler.⁹¹Küçük yaşta ve kendi başlarına okumayı sökmeleri üstün zekâlı çocukların başka bir zihinsel özelliğidir. Yetişkin yardımı olmadan, çeşitli tabelalardan ya da ürün logolarından harfleri analiz eder ve daha sonra yüksek sentez yetenekleri sayesinde yeni kelimeleri okumakta kullanabilirler. Buna ek olarak, küçük yaşlardan itibaren sözcük hazinelerini sürekli zenginleştirmekte ve sözcükleri tam anlamlarıyla kullanmaktadırlar.⁹²Böylece kendini ifade edebilme konusunda da farklı özelliklere sahiptirler.⁹³ Sayılara ve matematiğe olan ilgileri küçük yaşlarda başlayabilir.⁹⁴

⁸⁶ Şirin, Ruhi, a.g.k. , s. 136

⁸⁷ Davashgil, a.g.m. , s. 63

⁸⁸ Cutts ve Moseley, 2001, a.g.k. , s. 113

⁸⁹ Cutts ve Moseley, 2001, a.g.k. , s. 142

⁹⁰ Şirin, Ruhi, a.g.k. , s.s. 212–218

⁹¹ Şirin, Ruhi, a.g.k. , s.s. 291–304

⁹² Cutts ve Moseley, a.g.k. , s. 128

⁹³ Akarsu, a.g.m, 34

⁹⁴ Davashgil ve ark, a.g.k. , s.121

Hafızaları çok kuvvetli olduğundan, kolayca ezberleyebilmekte ve ezberlediklerini uzun zaman hafızalarında saklayabilmektedirler.⁹⁵ Geniş bir ilgi alanı yelpazesine sahip olan çocuklar, iyi bir gözlem gücüne sahip olmakta ve eleştirel düşünebilme özelliğini de taşımaktadırlar.⁹⁶

Davasılığil ve arkadaşlarının, Clark' tan aktardıklarına göre bu özelliklerin yanı sıra, zaman kavramı erken gelişebilmekte, iki işi aynı anda yapabilmekte, yaratıcılıklarını kullanmalarına fırsat tanınabilmesi için daha az yapılaşmış öğrenme materyallerini tercih edebilmekte ve başladıkları görevlerin bitirilmesi için kendilerine daha fazla fırsat ve zaman verilmesini isteyebilmektedirler. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler; zihnen sürekli bir faaliyette olmayı isterler. Bilgi edinimi konusunda sınırsız bir isteğe sahiptirler. Sürekli bir şeyler öğrenmek ve her konuyu derinlemesine öğrenmek isterler. Bilginin nedenlerini de detayları ile öğrenmeye çaba gösterirler. Erken konuşabilir, okuyabilir ve dillerini etkili kullanabilirler. Kelime hazneleri zengindir ve akıcı bir şekilde konuşurlar. Okumayı çok erken yaşlarda öğrenebilirler. Bitmek tükenmek bilmeyen öğrenme isteklerini dindirmek için çeşitli alanlara da ihtiyaç duyarlar. Bir faaliyeti tek başına yapabileme, kendi başına başlayıp ve bitirme gibi yeteneklere sahiptirler. Çok güçlü ve hızlı çalışan bir hafızaya sahiptirler. Görüp duyduklarını çok uzun süre hafızalarında depo ederler. İlişkileri kolayca yorumlar ve kavrayabilirler.

Algıladıklarını olduğu gibi değil bunları yorumlayarak, sebep-sonuç ilişkileri içinde kabullenirler. Zekice tasarımlar yapabilirler. Bir şeyi yeniden şekillendirmek için çalışırlar. Her şeyi mükemmel yapmaktan çok haz duyarlar. Her zaman yaptıklarının en iyi olması gerektiğini düşünür ve bunun için çalışırlar. Bu düşünce içinde başarısızlıklar ise üzerinde çok fazla olumsuz etkiler yapmaktadır. Kendilerini ifade etmede serbesttirler. Kendilerine güvenleri çok fazladır. Bunun için kimseden yardım almak istemezler. Her işi kendi başlarına halledebileceklerini düşünürler. Uyarılara karşı olgun ve orijinal tepkilerde bulunurlar. Farklı konulara karşı ilgilidirler. Alışılan değil farklı alanlara merak ve ihtiyaç duyarlar. Soyut

⁹⁵ Cutts ve Moseley, 2001, a.g.k. , s.132

⁹⁶ Akarsu, 2001, a.g.k. , s. 63

kavramları oluşturma konusunda yeteneklidirler. Kavramlar arasındaki ilişkileri ve bunların anlamlarını görebilme onlara çok büyük keyif verir.⁹⁷

Gerçek ve hayal arasındaki farkı çok erken yaşlarda keşfederler. Gerçek olmayan ne varsa inanmazlar. Bu kavram ya da durumları irdeler ve mantıklı sebeplerini ararlar. Çok karmaşık düşünme becerilerine sahiptirler. Çalışmak için kendilerine en uygun sistemi dener ve bulurlar.⁹⁸ Açıkgoz, uyanık, çabukturlar. Dikkat alanları geniş ve süresi uzundur. Dikkat süreleri her zaman yaşlılarından daha uzundur. Özellikle ilgi duydukları konularda dikkatlerini daha uzun yoğunlaştırabilirler.⁹⁹ Sorumluluk hisleri yüksektir. Bunu kendileri için bir görev olarak kabullenirler. Uzun vadeli hedefleri vardır. Profesyonel mesleklere karşı özel bir ilgileri vardır. Gelecekte yapacak oldukları işte de en iyi olmayı hedeflerler.¹⁰⁰

4.4. Sosyal Özellikleri

Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin sosyal özellikleri içindeki yaşadığı ortamdan etkilenir. Bu anlamda yetiştiği çevre bu çocukların nasıl şekillenecekleri hakkında da önemli bir rol oynar. Normal çocuklarda olduğu gibi üstün zekâlı ve yetenekli çocukların arasında da sosyal uyumsuzluk ve davranış bozuklukları görülebilir. Genel olarak bu çocuklar kendi iç dünyalarında her şeyi halletmeye çalıştıklarından bu tip sorunlar ile sürekli karşılaşmaktadır. Her yönüyle olduğu gibi sosyal bakımdan da akranlarından farklılaştıkları noktalar bulunmaktadır.

Bunları şu şekilde sıralayabiliriz. İnce espri ve şakalar yapma becerileri yüksektir ve şakadan hoşlanmasını erken yaşta öğrenirler. Diğer insanlar ile anlaşabilir ve geçimlidirler. Dış dünya ile etkileşimlerinde olgun davranırlar. Genel olarak kendinden yaş olarak büyük olan kişiler ile arkadaşlık ederler. Tanıdığı yetişkinlerin birçoğu tarafından kabul edilirler. Bu çocuklar kendi akranlarına göre daha olgun olması, zihinsel açıdan farklı oluşları ve farklı ilgi alanlarına sahip olduklarından dolayı kendilerinden yaşça büyük olan bireyler ile olmak isterler. Başkaları ile samimi dostluk kurarlar ve kurdukları dostluklar uzun süre devam eder. İçinde bulunduğu grupta lider özelliği ile öne çıkarlar. Grubun hakem ve politika yapıcısı olurlar. Grubun diğer üyeleri tarafından sevilirler. Yeni sosyal durumlara çok kolay

⁹⁷ Davashgil, a.g.k. ,ss. 211–218

⁹⁸ Çağlar, a.g.k. , ss.114–125

⁹⁹ Davashgil, U, Aslan, E. ve Beşkardeş, Ü. , a.g.k. , ss. 291–304

¹⁰⁰ Çağlar, a.g.k. , ss. 114–125

uyabilirler. Bu öğrencilerde liderlik özelliği yön gösterme, rehberlik etme özelliği olarak ele alınmaktadır.¹⁰¹

- Duygularını gösterirken korkusuzca ve kararlı hareket ederler.
- Bedenen cazip, temiz, görünüşte düzenli, ilişkilerinde naziktirler.
- Otoriteye az başvururlar. Katılık ve sertlikleri az görülür.
- Genel olarak serbestçe risk alırlar. Hayatlarındaki durum ya da olaylarda risk almaktan hoşlanırlar. Risk almaktan kaçınmazlar.
- Diğer dil, din, ırk sahibi insanları değerli şahıslar ve iyi vatandaşlar olarak değerlendirir ve kabul ederler. Herkesi renk, ırk, dinine bakmaksızın olduğu gibi kabul ederler.

4.5. Kişilik Özellikleri

Üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin kararsız duygulara sahip olduğu ve garip davranışlarının olduğu, Termen araştırmalarının sonucunu ortaya koyana kadar hep düşünülüyordu. Bu araştırmalarda üstün zekâlı ve yetenekli çocukların normallere göre bazı üstün kişilik özelliklerine sahip oldukları görülmüştür. Bu özellikler genel olarak şunlardır; Kendilerinden emindirler ve düşündüklerini pazarlarken zorluk çekmezler. Bağımsızdırlar. Bazı öğrencilerin bu bağımsızlık özellikleri grup çalışmalarına katılmalarını önlemektedir. Bazıları da kolaylıkla grup çalışması yapabilmektedir.

Başarılı olmak onlara büyük zevk verir. Amaçlarına ulaşmaktan hoşlanırlar. Çok çalışkandırlar. Kişilerin hatalarını görür ve düzeltmeleri konusunda uyarıda bulunurlar. Azimleri kuvvetli ve süreklidir. Sosyal ve ilgi odağı halindedir. Kolayca dost edinirler. Sadakat ve güvenden hoşlanırlar. Sorumluluk almaktan ve bunu an iyi şekilde yerine getirmekten hoşlanırlar. Bir işi tek başına yapmak ve sonlandırmak isterler. Sabırlı ve kararlıdırlar. Lider olmak ister ve bunda da başarılı olurlar. Yeni ve farklı şeyleri yapıp öğrenmekten hoşlanırlar. Sempatiktirler. Başkaları tarafından kolayca kabul edilirler. Başkalarının sorunlarına yardımcı olmak isterler ve bunlara içten duyarlıdırlar. İnsanların olumlu ve verimli davranışlar yapmaları için yönlendirmede bulunurlar. Duygusal ifadelerde kararlı ve olgun davranışlar gösterirler.¹⁰²Bunun gibi kişilik özelliklerinin yanı sıra kaderci

¹⁰¹ Saban, A. Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitimi, 2001, İstanbul, s. 54

¹⁰² Çağlar, a.g.k. , s. 1

olmama, içten denetimli olma, yüksek motivasyona sahip olma, haksızlığa katlanamama, kendine güven gibi özelliklere de sahip olabilirler.¹⁰³

4.6. Mesleki Özellikleri

Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler her konuda olduğu gibi meslek seçiminde de en iyisi için çalışırlar. Yaptıkları iş onları tatmin etmeli ve her yönden keyif vermelidir. Toplumda gözde olan meslekler onlar için tercih nedenidir. Seçtiği mesleklerinde de başarılı olmak için üstün bir gayret gösterirler. Doktorluk, mühendislik, doktora seviyesinde bilimsel çalışma, fen alanında meslekler, hukuk gibi meslekler seçerler. Seçtikleri bu mesleklerde az sayıda istisnaların dışında başarılı olmuşlardır.¹⁰⁴

4.7. İlgi Alanları

Üstün zekâlı ve yetenekli bireyler yetenekleri ile ilgili olan konulara ilgi duyarlar. Bu alanlar; müzik, resim, sosyal bilimler, fen bilimleri, matematik alanlarındaki yetenek özellikleri olarak sayılabilir.¹⁰⁵ Bunlardan;

- Müzik alanındaki yetenek özellikleri şu şekilde sıralanabilir.
- Ritm ve melodiye diğer çocuklardan daha fazla tepkide bulunurlar.
- Çeşitli müzik aletleri ile ilgilenirler.
- Müzikle çok ilgilidirler.
- Beste yapmaya büyük ilgi duyar ve beste yapmak için yoğun gayret gösterirler.
- Başkaları ile birlikte şarkı söylemekten hoşlanırlar.
- Müzik parçalarını kısa sürede öğrenirler.
- Resim alanındaki yetenek özellikleri şu şekilde sıralanabilir;
- Çeşitli konularda çizimler yaparlar.

¹⁰³ Leana, M.Z. , “Üstün Zekâlı ve Normal Çocuklarda Yönetmel Fonksiyonlar: Londra Kulesi Testi”. (İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2005, s.20

¹⁰⁴ Çağlar, a.g.k. , s. 117

¹⁰⁵ Uzun, M, Üstün Yetenekli Çocuklar El Kitabı, İstanbul, 2004, ss. 10–24.

- Diğer insanların sanat resim çalışmalarına ilgi duyarlar.
- Çamur, sabun vb maddeler ile üç boyutlu nesnelere yaparlar.
- Resimler tasarlar, çizgilere derinlik verirler.
- Resim yapma, çizme ve boyama için çok zaman harcarlar.
- Sosyal Bilimler alanındaki yetenek özellikleri şu şekilde sıralanabilir.
- Sosyal problemlerde araştırma, uygulama, bir problemin sınırlarını algılama, verileri saklama, anlamlı sonuçlara varma, yazılı ve sözlü sunular için sonuçları etkin biçimde düzenleme yeteneğine sahiptirler.
- Zaman kavramı gelişmiştir.
- Periyodik olayların birbiri ile ve başka olaylarla ilişkisini görme yeteneğine sahiptirler.
- Zengin bir hayal gücüne sahiptirler.
- İleri düzeyde bilgi içeren konulara ilgi duyan bir okuyucudurlar.
- Diğer insanların görmediği ilişkileri görebilirler.
- İnsan ilişkilerindeki mizahi boyutu algılayarak kendi kendine gülebilirler.
- Sınıf arkadaşları tarafından yeni fikir ve bilgilerin kaynağı olarak görülür.
- Yaratıcı öyküler anlatır ya da yazarlar.
- Fen Bilgisi alanındaki yetenek özellikleri şu şekilde sıralanabilir;
- Fikir ve hipotezleri test etmeye yönelik deneyler yaparlar.
- Yeni deneyler yapmaya isteklidir.
- Verilerden geçerli çıkarımlar elde eder ve tahminlerde bulunurlar.
- Problem çözmede kullanılan teknik ve süreçlerin altında yatan varsayımları tanır ve değerlendirirler.
- Öğrendiklerini yeni ve farklı alanlarda kullanırlar.
- Soru çözümünde karmaşık ve alışılmadık yöntemler kullanırlar.
- Bir proje ya da deney üzerinde yetişkin denetimi olmadan çalışabilirler.

- Matematik alanındaki yetenek özellikleri şu şekilde sıralanabilir;

Matematik ve sayılara olan ilgileri küçük yaşlarda başlar. Mantıksal muhakeme kurabilme ve yaratıcılıklarını kullanıp karmaşık sorunlara özgün çözümler üretebilirler.¹⁰⁶Bilgi transfer ve sentezlerini kolay ve hızlı bir şekilde yaparlar.

- Problemi çok kısa sürede çözerler.
- Matematiği başka kategoriler ile ilişkilendirirler.
- İlgisiz gibi görülen işlemler arasında ilgi kurarlar.
- Yaşının üstünde işlemsel kavrama yeteneğine sahip olduğu gözlenirler.
- Yanlış ve doğruyu ayırt etme gücü yüksektirler.
- Yaşıtlarının çözemediği zor matematik problemlerini çözerler.
- Yüksek düzeyde genelleme yapma yeteneğine ve zihinsel çevikliğe sahiptirler.
- Orijinal yorumlar yaparlar.

5. ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ ve EĞİTİM AMAÇLARI

5.1. Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Amaçları Ve İlkeleri

Üstün yeteneklilerin özellikle çok üstün zekâlıların özel eğitimi ancak 20. yüzyıl başlarında görünmektedir. Bu konuda öncülük A.B.D. ile Almanya da görünmektedir.

Amerika Birleşik Devletlerindeki çalışmalar üstün yeteneklilerin belirlenmesi, eğitimleri, izlenimleri konusunda büyük katkı getirmiştir alana. 1958 yılında “Stupnik Olayı” diye bilinen feza yarışından sonra çıkarılan özel bir yasayla A.B.D. üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda hızlı bir atılım yapmıştır. Almanya’daki denemeler üstün yetenekliler için “özel sınıf”lar halindeki uygulamalar olmuştur.¹⁰⁷

Eğitim öğretimin temeli; bireysel özelliklere işlerlik kazandırmak üzere bireyin yeteneklerini geliştirmektir. Nitekim yasalarımız da bu doğrultudadır. Örneğin, 1739 Sayılı Milli Eğitim Kanununun 6’ncı maddesinde “Fertler eğitimleri süresince ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli okullara ve programlara yönlendirilerek

¹⁰⁶ Cutss, N. E. ve Moseley, N, Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocukların Eğitimi: Ulusun En Büyük Kaynaklarından Birinin Harcanması Nasıl Önlenir? (Çev. İ. Ersevimi), 2001, s. 61

¹⁰⁷ Özsoy, Yahya, Özyürek, Mehmet, Eripek, Süleyman, a.g.k. , s. 137

yetiştirilirler” hükmü bulunmaktadır. Bu kanunun, Eğitimde Fırsat ve İmkân Eşitliği başlığı altındaki 8’nci maddesinde de “Özel eğitim gerektiren çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır” hükmü yer almaktadır. Fakat bu günkü eğitim sistemimizle üstün yeteneklilerin bütün engelleri tek başına aşarak, kendilerini yetiştirmelerini, sivrilmelerini beklemek üstün beyin gücünün çoğunun heba edilmesine neden olabilir.

Ülkemizde üstün yetenekli çocukların seçilmesine, eğitim ve öğretimine özel ihtimam gösterilmesine şiddetle ihtiyaç vardır. Bu gün okullarımızda uygulanan öğretim programı hazırlanırken normal çocuklarımızın öğrenme kapasitesi göz önünde tutulduğu için üstün yetenekli çocuklara hitap etmemektedir.

Bu nedenle acilen üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların doğasına uygun eğitim model ve programlarının geliştirilmesine ve bunlara uygun özel eğitim kurumları açılmasına, üstün veya özel yetenekli bireylerin ülkemizde istihdamına yönelik stratejik planlamaların yapılmasına gereksinim vardır.¹⁰⁸

Üstün yetenek, yaratılıştan gelen bir özelliktir. Her 100 çocuktan en az ikisinin üstün yeteneklere ve hünere sahip olduğu bilinmektedir. Eflatun, bu çocukları "Altın Çocuklar" diye adlandırır.¹⁰⁹ Üstün yetenekli insanların en önemli özelliği, öğrenme hızlarıdır. Bu tür çocuklar, diğerlerine göre daha erken yaşta konuşma, okuma ve yazmayı öğrenirler. Doymak bilmez meraklarıyla sürekli yeni şeyler öğrenme azmi taşırlar. Eğer anne babaları, öğretmenleri ve arkadaşları, bu çocuklara gerekli alakayı gösterir, sabırla onları dinler ve motive ederlerse, ruhi krizlere düşmeden kendilerinden beklenen performansı gösterirler. Aksi takdirde ilgisizlik, hor görülme ve baskı gibi sebepler yüzünden yetenekleri körelir. Üstün yetenekli çocukların yaklaşık yarısı, okula gitmeden önce okumayı öğrenmekte, bağımsız olarak çalışmaya ve araştırmaya da daha erken yaşta başlamaktadırlar. Bitip tükenme bilmeyen enerjileri sebebiyle yanlış olarak bazen kendilerinin hiperaktif olduğu söylenmektedir. Görev ve problemleri organizeli, hedefli ve verimli bir şekilde ele alarak çözerler Öğrenme, araştırma ve keşfetme konusunda fitri motivasyonları mevcuttur.¹¹⁰

¹⁰⁸ Ruhi, Şirin, Kulaksızoğlu, Adnan, Bilgili, Ahmet Emre, Politika ve Strateji Belirleme Raporu, İstanbul, ss. 15-16

¹⁰⁹ 17. Şura Ön Komisyon Raporları ss. 7-8

¹¹⁰ www. Üstün Ve Özel Yetenekli Çocuklar. Htm (07 -05- 2008)

5.2. Üstün Yetenekli Çocuklara Özel Eğitim Yöntemleri

Üstün yetenekli çocukların ihtiyaçlarını karşılamak ve gereksinim duydukları eğitimi verebilmek için ilk aşama olarak öğretmenleri veya aileleri tarafından fark edilmeleri ve uzmanlarca inceleme yapıp tanılanmaları gerekmektedir. Yurtdışında ve ülkemizde bu tip özellik gösteren çocuklar için çeşitli eğitim modelleri geliştirilmiştir. Geliştirilen eğitim modellerinde ana amaç; üstün yetenekli olan çocukların yetenek, ilgi ve kapasiteleri ölçüsünde eğitim alabilmeleridir. Geliştirilen eğitim modelleri üç başlık altında toplanabilir;¹¹¹

1. Hızlandırma
2. Gruplama
3. Zenginleştirme

5.2.1. Hızlandırma

Çeşitli uyarlamalarla bu programın normal sürecinden daha önce tamamlanmasıdır. Bu modelin pek çok değişiklik formu vardır. Okula erken başlama, sınıf atlatma, birkaç sınıf birleştirme, program süresinden daha kısa sürede tamamlama, kurslar alma ve seminerlere katılma gibi pek çok şekilde olabilir. Ebeveynler, öğretmenler ve yöneticiler genellikle üstün yetenekli çocukların hızlandırma programına katılmaları konusunda yeterli sosyal, duygusal, fiziksel ve motor olgunluktan yoksun oldukları düşüncesi hâkimdir. Ayrıca hızlandırma programı çocuğun yaşitlarıyla iletişim kurma gereksinimlerine cevap vermemektedir.¹¹²

5.2.2. Gruplama

Gruplamanın normal sınıflardaki üstün yetenekli öğrenciler için küme gruplandırılmaları, özel sınıf, özel bir okulda gruplandırma, kaynak odada gruplandırma ve kaynak merkezlerinde gruplandırma, özel seminerler, özel alan kursları, çeşitli çalışma merkezlerindeki (müze, üniversiteler, bilim laboratuvarlar ve endüstri gibi.) özel çalışmalar şeklinde uygulamaları bulunmaktadır. Bu tip özel gruplandırmalar uygun olarak

¹¹¹ Metin, N, Üstün Yetenekli Çocuklar, Ankara, 1999, s. 17

¹¹² T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Megep (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Üstün Zekâ Ve Özel Yetenekli Çocuklar, Ankara, 2006, s. 34

düzenlendiğinde çocukların yeteneklerini geliştirmede belirgin düzeyde başarı sağladığı, çocukların bu uygulamalarla benlik kavramlarının geliştiği görülmektedir.¹¹³

5.2.3. Zenginleştirme

Normal sınıf programında üstün yetenekli çocukların özelliklerine ve gereksinimlerine göre uygulamalar yapılması esastır. Bunun için normal sınıf içinde farklılaştırılmış öğrenme deneyimlerinin planlanması gerekmektedir. Yatay ve dikey olmak üzere iki türlü zenginleştirme yapılabilir. Yatay zenginleştirmede etkinlik çeşidini artırma söz konusudur. Dikey zenginleştirme ise, o konu ile ilgili derinlemesine çalışmalar yapılmaktadır. Zenginleştirilmiş normal sınıf modelinde, üstün yetenekli çocuklar için yaşlarıyla merak ilgi ve yeteneklerine cevap verecek şekilde hazırlanmış keşfetmeye yönelik aktiviteler, grup eğitim alıştırmaları yer almaktadır. Sınıf programına, normalde bulunmayan daha zor konular ve farklı materyaller, değişiklik öğrenme alanları eklenmektedir.¹¹⁴

5.3. Üstün Yetenekli Çocukların Öğrenme Özellikleri

Son yıllarda, birçok toplumlarda eğitimleri üzerinde önemli durulan grupların başında üstünler gelmektedir. Üstün yeteneklilerin eğitimine bu denli önem verilmesi şu üç temel sayılıya dayanmaktadır.¹¹⁵

- Bugün, öğrenme yetenekleri okullardaki genel eğitimin gerektirdiğinin çok üstünde ve sayıları çok kabarık olan bir grup öğrenci vardır.
- Bugünün çocuğu yarının yetişkini olacağından, böylesine yetenekli olan çocukların tanınıp gereksinim ve yeteneklerine uygun önlemleri almak hiç de boşuna harcanmış zaman, para ve emek olmayacaktır. Onlar yarının araştırma uzmanları, yaratıcı sanatçıları ve bilim adamları, teknik elemanları, askeri liderleri, parlamento adamları olacaklardır. Onlar insanlığın refahı ve ilerlemesi için katkıda bulunacak, hiçbir zaman kendilerinin devraldığını aynen korumakla yetinmeyecek, gerekenleri daima yenileyecek ve onlara bir şeyler ekleyeceklerdir.

¹¹³ Ersoy, Özlem, Avcı, Neslihan, Özel Eğitim, İstanbul, 2001, s. 136

¹¹⁴ Ersoy, Özlem, Avcı, Neslihan, a.g.k. , s. 137

¹¹⁵ Özsoy, Yahya, Özyürek, Mehmet, Eripek, Süleyman, a.g.k. , ss. 141- 142

- Bu çocuklara farklı eğitim önlemleri uygulamak, yeni yollar bulmak için harcanacak çabanın genel eğitime katkıda bulunacağı ve genel eğitimin ilerlemesine yardım edeceği unutulmamalıdır.

Üstün yetenekli çocuklar aranıp, taranıp bulunmalıdır. Keşfedilen yeteneklerin özel eğitim önlemleriyle en iyi biçimde gelişmelerini sağlamaktır. Bu grubu mümkün olduğu kadar kısa sürede hayata atmak ve verimlerinden toplum için yararlanmaktır. Buna belki de istihdamı demek mümkündür.

5.3.1. Yetileri tümüyle kullanabilmek

Yüksek yetenekli bir çocuğun kendine doğal gelen merakı ve çok geniş konulara olan ilgisi, konsantre olabilme yetisiyle birlikte, onu çalılık dikenlik ormanda yürüyüşünü engellemekten korur. O, doğal olarak, her tür bulmaca ve bilmecelere, sözcük oyunlarına, geometrik “orijinal” çizimlere, onları çözmek için adeta saldırır. Sorulabilecek her “neden”e gönül rahatlığıyla bir yanıt verir, bildiğini gayet kolay kullanır ve daha da öğrenmeye açtır. Zorluklar ve yarışmalar, öğrenmeyi körükler.¹¹⁶

5.3.2. Bilgi Bazını Genişletmek

Birçok alanı içeren bilgi hazinesi, üstün zekâlı çocuğa, içinde, yeteneklerini araştırma ve hangisinin ilgisini en fazla çekeceğini keşfetmesi konusunda gerçekçi bir şans verir. Darwin, kuramlarını masa başında değil, aldığı iki yıllık bursla Kızıldeniz ve civarında yaptığı araştırma gezilerinde yaptığı gözlem ve topladığı bilgilerle yazmıştı.¹¹⁷

5.3.3. Anlamayı Derinleştirmek

Bir öğrenci herhangi bir şeyin neden öyle olmasının gerekçelerini öğrendiği zaman, örneğin bir sözcüğün telaffuzu ya da bir vananın açılmasıyla bir yerlerden suyun akmaya başlaması, hem daha çabuk öğreneceği gibi, olaylar arasındaki ilintiyi de kavrar. Bu tür “anlayış”, yeni şeylerin daha çabuk öğrenilmesinde ve bununla oranlı olarak da, yeni

¹¹⁶ Norma E. ,Cutts, Nicholas Moseley, a.g.k. , s. 104

¹¹⁷ Norma E. ,Cutts, Nicholas Moseley, a.g.k. , s. 105

öğrenilmiş şeylerin daha bilinçli ve tamı tamamına uygulanmasında çok önemli bir rol oynar.¹¹⁸

5.3.4. Yeti Düzeylerini Yükseltme

Yüksek yetenekli bir öğrenciye, öğretim izlencesinin her branşından en yüksek düzeyde bilgi toparlayabilmesini ve öğrendiklerini de gene aynı düzeyde uygulayabilmesini sağlamaya yönelmelidir. Bu öğreti, insanlar arası iletişim alanını da içermelidir.¹¹⁹

5.3.5. Bir Öğrenme Aşkı Geliştirmek

Öğrencilerini “yalnızca ve yalnızca kitaptan” eğiten öğretmenler, dersleri öğretim izlencesine göre tümü tümüne tamamlamak çabasıyla, birçok aktiviteyi sınırlıyor. Verdikleri ödevlerle ve yılsonu “final” imtihanları için öğrencilerini o kadar fazla çalışmaya koşuyorlar ki, hepsi bittiğinde öğrenci, kitabını bir daha açmamak üzere kapıyor. Çocukların öğrendiklerinin hayat koşullarına uygulaması da bir dert oluyor böylece.¹²⁰

5.3.6. Arzu Edilebilecek Eğitim, Düşünme ve Paylaşma Yöntemlerini Aşlamak

Öğrenmesi gerektiğinden daha fazlasını yapmaya cesaretlendirilmeyen yüksek yetenekli bir çocuk, öğrenebileceği ekstra şeyleri kaçırdığı gibi, düşünmede ve paylaşmada payına düşeni almıyor demektir. Yeterince uyarılmayınca, çocuk, inisiyatif sahibi olmayı öğrenmediğinden çalıştığı kadarıyla kaldığı gibi, eskiden beri sahip olduğu öğrenme, düşünme ve karar verebilme sınırları içinde yetiniyor.¹²¹

5.3.7. İnisiyatifi Cesaretlendirmek

İnisiyatif, yüksek yetenekli bir çocuğun en doğal bir özesidir ve kendi programını geliştirmesi için ona yeterli şans tanınmalıdır.¹²²

¹¹⁸ Norma E. ,Cutts, Nicholas Moseley, a.g.k. , s. 106

¹¹⁹ Norma E. ,Cutts, Nicholas Moseley, a.g.k. , s. 107

¹²⁰ Norma E. ,Cutts, Nicholas Moseley, a.g.k. , s. 108

¹²¹ Norma E. ,Cutts, Nicholas Moseley, a.g.k. , s. 109

¹²² Norma E. ,Cutts, Nicholas Moseley, a.g.k. , s. 110

5.3.8. Yaratıcılığa Şans Vermek

Yüksek yetenekli kız ve erkeklerin gelişiminde acıklı noktalardan biri de, onların yaratıcılıklarının çoğu kez az ömürlü olmasıdır. Bunun nedeninin bir parçası, onların ebeveynleri, öğretmenleri ve en önemlisi “normal” arkadaşları tarafından konulan “hizaya gel” baskısıdır. Bu çocuklar kendilerini ifade etmeye yardımcı olabilecek tekniği bilmediklerinden gitgide duygularını bastırabilirler. O, bir şeyler üretmiş olmanın mutluluğunu yaşamalıdır. Yaratıcılığı besleyen ya da onu ortaya çıkarabilen, ona hayatiyet veren bir öğretmen, kendi mesleğinde bir yaratıcı sayılır.¹²³

¹²³ Norma E. ,Cutts, Nicholas Moseley, a.g.k. , s. 111

II. BÖLÜM

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR, SEÇİLMİŞ ÜLKE ve TÜRKİYE UYGULAMALARI

1. ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

1.1. Öğretmenlerden Kaynaklanan Sorunlar

Öğretmenlerin gerek hizmet öncesi gerekse hizmet-içi eğitimi, sunacakları hizmeti farklılaştırarak öğrencilerin ihtiyaçlarına farklı yöntem, içerik, malzeme ve zamanlama ile yanıt verme becerisini geliştirmeye yönelik değildir. Sınıftaki üstün yetenekli çocuk ile öteki çocuklar ve veliler arasında ortaya çıkan yanlış anlamaları, sürtüşmeleri ve zaman zaman ciddi boyutlara ulaşan sorunları çözmedeki bilgisizlikleri ve yetersizlikleridir. Yetenekli çocuk farklı ihtiyaçlarını görmezden gelen, yetenek alanındaki üstünlüğünü reddederek onu sıradanlaştırmaya çalışan okulu ve öğretmeni, kendisine ve çevresine zarar vererek cezalandırmaya çalışır. Bu karşılıklı ödenen bir bedeldir ve eğer durdurulmazsa karşılıklı tahribat bir “farklılığın bedeli döngüsü” halinde büyür; en iyi olasılıkla üstün yetenekli çocuğun okuldan uzaklaştırılması ile son bulur.¹²⁴

Üstün yeteneklilerin eğitimi için özel önlemler alınmadığında bir takım sakıncalar ortaya çıkar. İlk akla geleni bu yeteneklerin eriyip gitmeleridir. Bu gibi çocukların öğrenimleri sırasında da bir takım güçlüklerle karşılaştıkları bir gerçektir. Üstün zekâ evde, okulda, çevrede bilinmeli, takdir edilmeli ve kabullenilmeli. Okuldaki çalışmalar, verilen ödevler onların ilgilerine ve seviyelerine uygun olmazsa okul onlar için can sıkıcı hale gelir. Okul günü, ders saatleri çok uzun görünür. Üstün zekâlı çocukların çoğu okulda kendi doğru bildiği, inandığı şekilde hareket etmek ister. Bazıları kendi kabiliyetini saklama yoluna sapar. Okullardaki kolay başarı üstün zekâlı çocukların bazılarında iyi çalışma alışkanlıklarının gelişmesini engeller. Üstün zekâlılar bazılarının başı el yazısı ile derttedir. Kendi düşünce,

¹²⁴ Akarsu, Füsün, a.g.m. ,s. 60

duygu ve fikirlerini daha çok sözlü olarak ifade etmekten hoşlandıkları için yazı onlara yüküdür. Bu çocukların bazılarında “başarısızlığa uğramak” korkusu vardır. Bundan dolayı bazen yeni yaşantılar kazandıracak etkinliklerden kaçınırlar. Sakındıkları etkinlikler daha çok beden, fizik ve motor faaliyetlerle ilgilidir.¹²⁵

Kendilerine has, esnek ve öğrencinin isteklerini ön plâna çıkararak programlar geliştirip uygulayan; sıcak müsamahakâr bir atmosfer oluşturan; bireylere göre farklılaşan stratejiler uygulayan; kişilerin imajlarına saygı duyan ve pozitif davranışları destekleyen; onların inanç ve değerlerine saygılı olan; hayal gücüne ve üretkenliğe saygı duyan, dersin entelektüel seviyesini tutan; ferdiyetçi davranışlara ve kişiliklere saygılı olan; konularına son derece hâkim olmanın yanında, daima kendilerini yeni temel, bilgi ufkunu genişletmeyi ihmal etmeyen; öğrencilerine inanan, güvenen ve onlara eşit davranan kimseler olmaları gerekir.

1.2. Çeşitli Yaklaşımlar Ve Sorunlar

1.2.1. Yarı Zamanlı Özel Sınıf

Özel yetenekli öğrenciler haftada birkaç kez özel sınıfta kendisi gibi özel yetenekli olan öğrencilerle özel eğitim öğretmeni tarafından eğitilmektedir. Bu sınıfta, zenginleştirilmiş etkinlikler, yaratıcılık ve yüksek seviyeleri düşünme etkinlikleri ile bağımsız projeler üzerinde çalışılmaktadır. Bu uygulama, özel yetenekli öğrenciye diğer özel yetenekli öğrencilerle sosyal olarak güvenli bir ortamda etkileşim imkânı sağlaması açısından yararlıdır.¹²⁶

1.2.2. Tam Zamanlı Özel Sınıf

Özel sınıflar, belirli sayıda üstün zekâlı ya da özel yetenekli çocuklar için büyük yerleşim merkezlerindeki büyük okullarda kurulan sınıflardır. Özel yetenekli öğrenci kendisi gibi özel yetenekli çocuklarla normal programdan tamamen farklı hızlandırılmış veya zenginleştirilmiş

¹²⁵ Özsoy, Yahya, Özyürek, Mehmet, Eripek, Süleyman, a.g.k. , ss. 145–146

¹²⁶ <http://www.cocukgelisimi.net/cocukgelisimi.aspx> (16–04–2008)

bir müfredat ile eğitim görmektedir. Ancak yaşlılarıyla bir arada olma fırsatı sınırlıdır ya da hiç yoktur.¹²⁷

1.2.3. Bağımsız Çalışma

Öğrenci bireysel olarak bir öğretmenin çeşitli seviyelerdeki rehberliğiyle genellikle kendi seçtiği bir proje üzerinde çalışmaktadır. Bu proje, bütün bir konunun küçük bir parçası olabileceği gibi küçük bir sınıf içi projesi de olabilmektedir.¹²⁸

1.2.4. Gezici Öğretmen

Özel yetenekli öğrencilere uygun hizmetleri sağlamak üzere birçok sınıf ya da okuldan sorumlu olup okul personeli ve öğrencilerin eğitim tüm ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlüdür. Bu hizmet, kısıtlı maddi olanaklar, yerleşim yeri özellikleri gibi nedenlerle eğitimcinin temin edilemediği durumlarda kullanılır.¹²⁹

1.2.5. Rehber Kişi

Bu modelde, özel yetenekli öğrencinin yeteneği olan alanla ilgili daha ileri bilgi, beceri ve deneyim kazanması amacıyla alanda yeterli bir yetişkinin rehberliği sağlanır. Aynı zamanda yetişkin öğrenci için bir model olmaktadır. Kaynak oda: Kaynak odada özel yetenekli öğrenciler için bağımsız çalışma materyalleri bulunmaktadır. Öğretmen açısından ise burası bir çalışma ortamı olarak hizmet vermektedir. Özel okullar: özel yetenekli öğrencinin yetenek alanıyla ilgili ileri planlamalar yapılmış müfredatı olan, tamamen bu öğrencilere göre geliştirilmiş seçkin okullardır. Ülkemizde fen liseleri, Anadolu güzel sanatlar liseleri, İnanç Vakfı Lisesi bu biçimde örgütlenmiş olan kurumlardır. Tarihsel gelişim açısından ilk örnek ise Enderun Mektebidir.¹³⁰

¹²⁷ <http://www.cocukgelisimi.net/cocukgelisimi.aspx> (16-04-2008)

¹²⁸ <http://www.cocukgelisimi.net/cocukgelisimi.aspx> (16-04-2008)

¹²⁹ <http://www.cocukgelisimi.net/cocukgelisimi.aspx> (16-04-2008)

¹³⁰ <http://www.cocukgelisimi.net/cocukgelisimi.aspx> (16-04-2008)

1.2.6. Okula Erken Başlama

Üstün zekâlı olduğu erken yaşlarda ortaya çıkan çocukların takvim yaşına bakılmaksızın okula başlama yaşından bir ya da iki yıl erken başlatılması biçimindeki uygulamadır. Öğrenci bu arada bağımsız çalışmalar, yaz çalışmaları ve okul sonrası çalışmalar ile kazanması gereken beceriler konusunda desteklenmektedir. Birçok ülkede bu uygulama yapılmaktadır Türkiye'de ilköğretim kademesinde ilgili yönetmeliğin 41. maddesi erken başlamaya imkân vermektedir. Savunucularına göre erken gelişmiş çocuğun okula alınmaması onun gelişimine engel olmaktadır. Ancak, ilk bakışta kabul edilebilir bir görüş gibi görünmekteyse de çocuğun okula başladığı zamanki bedensel, toplumsal ve duygusal gelişimi dikkate alınmadan yapılırsa birçok sorunun ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu sorunlar okuldan hoşlanmama, duygusal ve toplumsal açıdan iletişim kurma zorlukları, küçük kaslarda bozulma, bedensel etkinliklerdeki başarısızlık sonucu kendine güvensizlik şeklinde görülebilir.¹³¹

1.2.7. Devam Eden İlerleme

Özel yetenekli çocukların kendi hızlarına göre belli bir süreci dizisel bir program dâhil edilerek izlemesi sağlanmaktadır. İleri olduğu derslerde sınıf atlama; Öğrenci yeteneğine göre dersi farklı sınıflardan alabilmektedir. Örneğin, matematik alanında yeteneği olan beşinci sınıf öğrencisi yeteneğine göre ortaokul matematik derslerine devam etmektedir.¹³²

1.2.8. Sınıf Atlama

Çocuk okula başladıktan sonra okul başarısına, uzman görüşlerine ve psikometrik ölçüm sonuçlarına göre, öğrenim ve zekâ düzeylerine uygun bir ya da iki üst sınıfa atlatılmak suretiyle yapılan bir uygulamadır. Öğrenci, belirlenen seviyesine göre yaşına uygun sınıfa değil seviyesine uygun ileri bir sınıfa yerleştirilmektedir. Bu yöntemle çocuğun öğrenme hızına uygun bir hızlandırma yapılarak akademik gelişmesi sağlanabilir. Bu uygulamanın en sakıncalı yanı, çocuğun sadece zihinsel gelişimini, düzeyini ve bilgisini dikkate alarak onu kendi akranlarından ayırıp yaşça daha büyüklerin, bedensel ve duygusal gelişim açısından farklı olanların yanına koyarak eğitime zorlanmasıdır. Türkiye'de ilköğretim kademesinde ilgili yönetmeliğin 41. maddesine göre sınırlı olarak uygulanmaktadır. Kurslar ve ileri dersler:

¹³¹ <http://www.cocukgelisimi.net/cocukgelisimi.aspx> (16-04-2008)

¹³² <http://www.cocukgelisimi.net/cocukgelisimi.aspx> (16-04-2008)

Özel yetenekli öğrenci, üstün olduğu alanla ilgili ileri düzey kurslara ve derslere katılmaktadır. Programı süresinden daha kısa sürede tamamlama: Hızlı öğrenme yeteneğine sahip özel yetenekli öğrenciler için derslerde uyarlamalar yapılarak programı normal süresinden daha kısa sürede tamamlamaları sağlanır. Böylece öğrencilerin yeteneklerini geliştirmelerine fırsat yaratılmaktadır.¹³³

¹³³ <http://www.cocukgelisimi.net/cocukgelisimi.aspx> (16-04-2008)

Tablo 6 Ailenin-Öğretmenin Olumsuz Tutum ile Davranışları ve Sonuçları

ÖZELLİKLER	AİLENİN VE ÖĞRETMENİN OLUMSUZ TUTUM VE DAVRANIŞLARI	SONUÇLARI	AİLENİN VE ÖĞRETMENİN OLUMLU TUTUM VE DAVRANIŞLARI	SONUÇLARI
Çok çabuk öğrenmek	Öğrendiği konularda ısrarla tekrar yaptırılması	Dikkatsizlik, ilgisizlik, tembellik, ayrıntıları öğrenmeme oluşur. Rehberliğe direnç gösterir.	Proje ve araştırmaya yönlendirme, etkinlikleri zenginleştirme, ihtiyaçlarına cevap verecek uygun ortamı sağlama.	Öğrenme ve araştırma yapmaya istekliliğin artar. Yaratıcılığı gelişir.
Soyut muhakeme yeteneği: bilgiç görünme	Diğer çocuklardan farklılığının sürekli gündeme getirilmesi ve şımartılması.	Gerçeklerden kaçır, bahane uydurur, bilgiçlik taslar. Sosyal uyumu bozular.	Çocuk olduğunun unutulmaması, herkesin farklı özelliklere sahip olduğunun belirtilmesi.	Kendisini ve başkalarını olduğu gibi kabul eder. Uygun sosyal davranışlar geliştirir.
Bağımsız çalışma yeteneği	Akranları ve sınıf arkadaşları ile çalışmaya zorlanması. Onun farklılığının göz ardı edilmesi.	Yanlış anlaşılan ya da topluma uyum sağlayamayan birey haline gelir.	Farklılığı nedeniyle akranlarından bağımsız çalışmaya yönlendirme.grup etkinliklerinde ise lider olmalarının sağlanması	Akranları tarafından soyutlanmayan,toplumda yetenekleri ile kabul gören bir birey olur.
Keskin bir mizah anlayışına sahip olma.	Yaptığı alaycı esprilere gülünmesi ve bu tür davranışlarının kabul edilmesi.	İğnelemeleri ile çevresine acımasızlığını gösteren, kendini diğer bireylerden daha üstün gören ve bunun sonucunda çevresini üzen bir birey olur.	Her insanın bir takım olumsuz özelliklerinin, eksikliklerinin olduğu ve bunlarla alay edilmesinin o insanları üzeceğinin, küçük düşüreceğinin belirtilmesi.	Çocuk mizah anlayışını geliştirir. yeri ve zamanı geldiğinde bu yeteneğini kullanmayı öğrenir.
Amaca yönelebilmek, kendini bir işe verebilme becerisi, istekli, uyanık, enerjik	Çocuğun sorumluluklarını bilme ve yerine getirme konularında; ihmalkar veya baskıcı davranılması.	Sorumluluk alamaz. Öğrenme ve araştırmaya olan ilgisini kaybeder. Yaratıcılık yeteneğini geliştiremez. hayal kırıklığına uğrar.	ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirilmesi. Baskıcı olmayan, demokratik ortam oluşturulması. Yeni ve ilginç fikirlere açık olunması.	Sorumluluk alır ve sorumluluklarını yerine getirir. İç disiplin kazanır. Metotlu çalışma alışkanlığı kazanır. hayal kırıklığı yaşamazlar.
Duyarlı ve empatik	Çocuğun: Suçlanması. Yargılanması. Eleştirilmesi.	Olumsuz benlik gelişir. İçe kapanık,kırılgan veya saldırgan, yıkıcı bir kişilik sergiler.	Çocuğun : Kabul edilmesi. Eleştirilmemesi. Sevgi dili ile izah edilmesi.	Özgüvende ve benlik saygısı gelişir.
İlgi alanları çeşitlidir.	Çocuğun ilgi ve yeteneklerinin göz ardı edilmesi. Kendi istekleri veya şartlar doğrultusunda yönlendirilmesi.	Tek yönlü bir gelişim ortaya çıkar. Yaratıcılığının gelişmesi engellenmiş olur.	Çocuğun ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirilmesi. Uygun ortamın hazırlanması.	Kendisini her yönden geliştirir. Verimli ve mutlu bir birey olur.

Kaynak:<http://site.mynet.com/ustunveozel/siteozet.doc> (09- 03- 2008)

1.3. Aileden Kaynaklanan Sorunlar

Ailelerin büyük bir kısmı üstün yeteneğin ne demek olduğunu, çocuklarının üstün yetenekli olup olmadığını ve ne yapmaları gerektiğini bilmemektedir. Fark ettikleri tek durum çocuğun farklı olduğudur. Bu farklılık zaman içerisinde genellikle bir avantaj değil dezavantaj olarak ortaya çıkar ve ailenin çözmesi gereken bir dizi sorun halini alır. Üstün yetenekli çocukların ailelerinin baş etmek durumunda kaldığı sorunlar dört başlık altında incelenebilir:¹³⁴

- Ailenin üstün yetenekli çocukla baş etmesi,
- Ailenin kendi içinde farklılıkla baş etmesi,
- Ailenin çevreyle baş etmesi,
- Aile ve okul.

Ailelerin, üstün çocuklarının psikososyal gelişimleri ve eğitimleri için dikkat etmeleri gereken önemli hususlar vardır: İlk olarak aile, üstün zekâlı olan çocuğunun diğer çocuklardan farklı olmadığını, onlar gibi sevgi, ilgi, oyun oynamak gibi ihtiyaçları olduğu kabul etmelidir. Çocuğun yeteneklerinin geliştirilmesi için; ilgi, yönelim ve isteklerini belirleyebileceği seçenekli ortamlar hazırlanmalı ve fikirlerine ve hayallerine saygı duyulmalıdır. Çocuğun zekâsını geliştirebileceği malzemeler malzemeler, oyuncaklar alınmalı, kültürel etkinliklerde bulunması sağlanmalıdır. Tek yönlü bir kişi olmaması için değişik ilgi alanlarına yönlendirilmelidir.

Çocuğun üstün zekâlı olduğu anlaşıldığında çocuk bundan haberdar edilmemelidir Bu özelliğinden dolayı kardeşleri veya diğer çocuklarla kıyaslanmamalıdır. Eğer kardeşleri varsa, ailenin üstün zekâlı çocuğa kardeşlerine davrandığından farklı bir tutumu olmamalıdır. Üstün çocukların önemli özelliklerinden biri meraktır. Aileler, çocuğun sorduklarına azarlayarak ya da yanlış biçimde yanıtlamaktan kaçınmaları, baştan savma yanıtlar vermemeleri, doğru yanıt vermeleri gerekir. Bazen çocukların sorularının yanıtlanmasında zorluk çekilebilir. Böyle durumlarda çocuğa karşı tepkisiz kalmak yerine, çocukları araştırma yapabilecekleri kaynakları araştırarak yönlendirmek gerekir.¹³⁵

¹³⁴ Füsun Akarsu, a.g.m. ,s. 51

¹³⁵ http://aile-egitim.com/index.php?option=com_content&task=view&id=94&Itemid=2 (29- 01- 2008)

Öğrencilerinizin evde de sıra dışı yaptığı iş ve başarılarından haberdar edilmek istediğinizi bildirin ki, sizin de ayrıca onu tebrik etmeniz ve sempati göstermeniz ona ayrı bir heyecan versin. Tersi, eğer davranış ya da çalışma alışkanlığında kötüye giden bir durum varsa okula derhal bildirmelerini rica edin. Yaratıcı çocuğun ebeveynleri sizle çocuklarının eğitimi ve gelecekteki mesleği hakkındaki ümit ve planlarını paylaşmalıdır. Bu onun ilerisini yapıcı bir şekilde düşündüklerini belirtecek ve böylece size, öğrencinin ileride alması gerekli kurslar hakkında onlara önerilerde bulunmanıza fırsat verecektir.

Ebeveynler okulun ne yaptığı konusunda samimi olarak ilgili iseler, onara sayısız yollardan yardım edebilirsiniz. Sosyal çalışma grubunda Polonya çalışılırken, gruba ait bir kızın annesi gruba Polonya'nın yerli kostümlerini ödünç verdi ve onlara Polonya folk danslarını öğretti. Buhar kudretini çalışan fen grubundaki bir öğrencinin makine mühendisi olan babası gruba James Watt'ın orijinal buhar makinesinin bir maketini hediye etti. Başka bir baba da bir hafta sonunda erkek çocukları New York'a Bilim Müzesi'ni ve Hayden Gözlemevi'ni ziyarete götürdü. Aynı şekilde evde özel kütüphane kurmaları, kişisel bilgisayar kullanabilmeleri; müzik, dans ve spor faaliyetlerine katılımları konularında da bol bol önerilerde bulunulur.¹³⁶

1.4. Çevreden Kaynaklanan Sorunlar

Üstünlüğün ve farklılığın hoşgörüsü ile karşılanmadığı toplumumuzda bu özellikleri taşıyan bireylere de sempati ile yaklaşıldığı söylenemez. En yaygın tepki “Allah onlara bol bol zekâ vermiş daha ne istiyorlar?” biçimindedir. Ardından daha iyi niyetli “Onlar zekâları ile her problemi kendi başlarına çözebilirler, kimsenin yardımına ihtiyaçları yok” yaygın kanısı gelir. Bunu biraz daha husumet içeren “Mevcut üstünlükleri yetmiyormuş gibi bir de ayrıcalıklı fırsat ve imkânlar tanınmamalıdır” yargısı izler. Yoksul kesimden gelen üstün yetenekli çocuklar için açılan parasız yatılı özel okulun kuruluşu sırasında sıkça karşılaşılan itiraz dolu tepki ise tüm bunların da üstüne u değerli olanağın neden hali vakti yerinde çocukları dışlayarak yoksul ailelerin çocuklarına sunulduğu yönündeydi.¹³⁷

Akraba ve arkadaş çevresi üstün yetenekli çocuğu uyumsuz, başına buyruk, grupla uzlaşmak yerine kendi ilgilerinin peşinden giden, liderlik hevesinde, başkalarının hatasını gösteren, bilgiçlik taslayan, kendini beğenmiş bir kişilik olarak yorumlayabilir. İşin ilginç yanı

¹³⁶ Norma E. ,Cutts, Nicholas Moseley, a.g.k. , s. 433

¹³⁷ Akarsu, Füsün, Üstün Yetenekli Çocuklar Aileleri ve Sorunları, Ankara, 2001, s. 56

çocuklar zamanla bu yargıları içselleştirerek ya da rasyonalize ederek gerçekten böyle davranmaya başlayabilir. Bu tür çocukların yaşitlarından çok yetişkinlerle ilişki ve dostluk geliştirmeyi tercih ettikleri yaygın bir gözlemdir. Dolayısıyla akran çevresi söz konusu olduğunda üstün yetenekli birlikte olunması zor bir çocuktur. Ve bu zorluk tamamen aileye yansır. Bir anlamda ocukla çevresi arasında sıkışıp kalan aile bir yandan dışlanma ya da cezalandırılma tehlikesi ile karşı karşıya kalan çocuğu korumaya çalışırken, bir yandan da çocuğu normlara uymaya, farklılığını, sivriliğini törpülemeye zorlayabilir. Aile için bebekliğinde çevreye karşı övünme vesilesi olan çocuk zamanla çevreye karşı mahcupluk, suçluluk ve utanç yaratan bir problem çocuğa dönüşebilir.

Belli yaş gruplarındaki çocuk davranışlarına ilişkin kalıp yargıları ve standart beklentileri olan yetişkinlerin üstün yetenekliler karşısındaki davranış ve tutumları iki genel gruba ayrılabilir. Hayranlık/takdir duyma ve eleştirme/küçümseme. Daha az sayıda görülen ilk gruba giren yetişkinler genellikle duygu ve övgülerini ifade ederek çocuğun özgüvenini arttırdıkları ölçüde beklenti çıtasını çocuğun ulaşamayacağı yere ve yüksekliğe koyarak onu başarısızlığa ve hayal kırıklığına da sürükleyebilirler. İkinci gruptakiler çocuğu “anormal” bularak normalleştirmeye ya da haddini bildirmeye çalışırken bu sevimsiz durumdan ötürü aileyi suçlayabilir. İyi terbiye almadığı toplumun beklentilerine göre davranmamasından anlaşılan bu çocuklar dışlanır ya da cezalandırılır. Gözlemler ülkemizde kendisi de üstün yetenekli olan ya da bu tür çocukları yakından tanıyan yetişkinlerin onlara sempati ve yardım duygusu ile yaklaştıkları yönündedir. Çoğunluğunu sıradan yetişkinlerin oluşturduğu yetişkin kitlesi ise böyle bir olguyu kabul dahi etmeme ve bu tür çocuklara herhangi bir farklı uygulamayı kesinlikle reddetme eğilimindedir. Üstün yetenekliler eğitiminin ülkemizde bu denli ihmal edilmiş olmasında tarihi, toplumsal ve kültürel sebeplerin yanı sıra eğitim camiasındaki üstün yeteneklilerin azlığı ve etki gücünden yoksunluğu da bir etkidir.¹³⁸

¹³⁸ Akarsu, Füsün, a.g.k, , ss. 55–57

2. ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNDE AİLE, ÖĞRETMEN ve ÇEVRENİN ROLÜ

2.1. Aileye Düşen Görev ve Sorumluluklar

Üstünlerin önemli özelliklerinden biri meraktır. Bu durumlarda, çocukların gereksinimlerini karşılayacak çözüm yolları bulunmalıdır. Anne-babalar, iyi birer dinleyici olarak da, üstün çocuklarına yardımcı olabilirler. Çünkü üstünler düşünce ve değerlendirmelerini, yaşlılarından daha fazla aktarma ihtiyacındadırlar. Üstünlerdeki bütün gelişim hızlarının aynı anda gelişmediği gerçeğinin unutulmaması gerekir. Çoğu kez zihinsel gelişim sezgi ve duygusal gelişimden daha ileridir. Üstünler ilgi alanları ve duygusal konularla ilgili mükemmeliyetçilik arayışındadırlar. Anne-babaların, çocuklarına olan sevgilerini, herhangi bir koşula bağlı olmadan daima var olduğunu tekrarlamalarında yarar vardır. Bu tür çocukların her alanda üstünlük gösteremeyebilecekleri gerçeği akıllardan çıkarılmamalıdır. Üstünlerin potansiyelleri oranında başarı gösterememelerinin birinci nedeni, çalışma alışkanlığına sahip olmamalarıdır.

Bu çocuklarla birlikte yaşarken ana babasını büyüleyen ya da utandıran belli davranışlar sergileyebilecekleri de unutulmaması gereken bir husustur. Bunun yanı sıra çevresindekileri hayrete düşüren birtakım davranışlar da yapabilirler. Bu nedenle üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocuklarda ortak olan özellikleri ve ailelerin bu özelliklerle nasıl baş edebileceklerini belirlemek gerekmektedir. Sonu Gelmeyen Sorular. Üstün yetenekli/zekâlı çocuklar akranlarına kıyasla öğrenme hızları çok yüksek olduğu için bilgiye açtır. Yaşadıkları çevre ve dünya hakkında hiç durmaksızın bilgi edinmeye çalışırlar. Bazıları her şey hakkında bilgiyi öğrenmek isterken bazıları da bir çekirge gibi bir konudan diğerine ya da bir ilgi alanından diğerine atlayabilirler. Bazıları ise belli bir zaman diliminde sadece özel bir konuya ilgi duyarlar ve bu konu etrafında zaman harcayarak bilgi toplarlar. Neredeyse sonsuz denebilecek kadar çok soru sorabilirler. Ayağa kalktıkları dakikadan, uydukları ana kadar dünya ile ilişkili pek çok bilgi edinmek isterler.

Üstün yetenekli/zekâlı çocuğa sahip bir aile bu durumu şöyle betimlemektedir. “Çocuğum aynı bir sünger gibi her şeyi emmek istiyor.” Bu çocukların sordukları sorulardan bazıları aşağıda belirtilenlere benzer. Yıldızlar nereye giderler? Neden üstümüze düşmezler?

Neden karlar ilk önce ağaçların altında erimeye başlar? Ağaçlar ısı yaratır mı? Şimdiye kadar neden soğuk algınlığı için çare bulunamadı? Neden hala savaşlar var? Çocukların sordukları soruların bir kısmını cevapları vardır diğer bir kısmın da belirgin ve açık herhangi bir yanıtı yoktur. Ailelerin çocuklarının bu sorularına yanıt verirken çaba sarf etmeleri onların rahatlamasına sebep olur. Ailenin verdiği cevapların ise çocuğun anlayabileceği bilişsel seviyeyi aşmaması gerekmektedir.¹³⁹

Unutulmamalıdır ki üstün zekâlı çocuk ailenin cevaplayabileceğinden çok daha fazlasını sorabilir. Çocuğun sorduğu sorular gerçekten aileyi zorlamışsa bu durumda aile kendine ve çocuğa karşı dürüst olmalıdır. Çocuğun bilişsel düzeyine uygun olarak cevap öncesi bir ön hazırlık yapılmalıdır. Örneğin, “Bu gerçekten iyi bir soruydu. Pek çok erişkin bu soruyu sormakta, bununla birlikte cevap olarak verebileceğimiz çok net bir yanıt yok. Bu konuda sen ne düşünüyorsun? Benim ne düşündüğümü bilmek ister misin?” gibi cümleler kullanarak çocuğa yardımcı olmaya başlanabilir.¹⁴⁰

Bir ailenin neden, ne zaman, ne için, kim gibi sorulara hazırlıklı olması için belli bir ön hazırlık yapması ya da bu hazırlığın yapılabilmesi için çeşitli düzenlemelerde bulunması gereklidir. Örneğin aile, başvurabileceği kaynak kitapları her zaman elinin altında bulundurmalıdır. Kaynak ya da yararlı kitaplar arasında ansiklopediler, atlaslar sayılabilir. Ek olarak internetten yararlanmak üzere belli adresleri ya da arama motorlarını önceden bilmeli kısaca bilgiye giden yollar hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Tüm bu kaynakların el altında ve her an ulaşılabilir olması aileyi kısıtlı zaman dilimlerinde faydalanabileceği kütüphanelere daha az bağımlı hale getirmektedir. Etkinlikler aracılığı ile öğrenme üstün yetenekli/zekâlı çocuklar ve aileleri öğrenme ve keşfetme süreçlerinin sonunda bir etkinliğin üretildiğini fark ederler.

Bazı çocuklar öylesine etkin ve hareketlidir ki yanlışlıkla dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu tanısı alma olasılıkları ile karşı karşıyadır. Bu tanı konulan çocuklarla olan farkları, üstün yetenekli/zekâlı çocukların güdülenmelerini ya da hareketlerini sağlayan gücün onların araştırdıkları sorularına bir yanıt bulma arayışıdır. Çevrelerindeki dünyayı merak ettiklerinden, zorluktan ve karmaşıklıktan hoşlandıkları için bu hareketli davranış örüntüsünü sergileyebilirler. Bazen durumu ya da olayı olduğundan çok daha karışık bir hale getirirler. Sonsuz gibi gözüken enerjilerini bir amaca ulaşmak için kullanırlar. Hem zihinsel hem de

¹³⁹ <http://www.agriataturkanaokulu.k12.tr.aspx/alkatac.asp?taslicay=136&kat=4> (02- 03- 2008)

¹⁴⁰ <http://www.trabzonbilsen.net/content/view/168/73/> (13- 10- 2008)

fiziksel açıdan etkindirler. Diğer yandan dikkat eksikliği hiperaktivite tanısı almış çocuklar ise bir amaç doğrultusunda çoğu zaman hareket etmezler. Bedenlerini olduğu gibi beyinlerini de çok çalıştırır, bu durum onların uykuya dalma süreçlerinde de belli aksaklıkların ortaya çıkmasına neden olabilir. Böylelikle zihinlerini dinlendirmede ve rahatlama zorluk yaşayabilirler.

Aile, bu etkin hareketlerini, hayal güçlerini ve enerjilerini boşaltmada plan yapıp onları yönlendirerek yardımcı olabilir. Destekleyici heyecanlı bir konuşmadan, ya da heyecan duyulan bir film izledikten sonra veya müthiş bir plan yaptıktan sonra üstün yetenekli/zekâlı çocukların hemen uykuya dalmasını beklemek çok büyük haksızlık olur. Onların rahatlayabilmeleri için belli bir zaman dilimi gereklidir. Başucu hikâye kitapları ya da yatakta uyuma önce dinlenen rahatlatıcı müzikler çocuğun uyumasına yardımcı olacaktır. Ne zaman ne olduğunu hatırlama Üstün yetenekli/zekâlı çocukların büyük bir çoğunluğu kusursuz bir belleğe sahiptir. Ailelerinin unuttukları birtakım noktalar da onlara yardımcı olurlar. Örneğin; bir anne çocuğu 3 yaşındayken aldığı bir biletin çocuğu 9 yaşına geldiğinde hala zamanını, yerini ve bir takım bilgileri hatırladığını söylemektedir. Bu çocuklar özel günlerde, yılbaşı ya da bayramlarda aldıkları hediyeleri ya da kendilerine verilen sözleri çok iyi hatırlarlar.¹⁴¹

Örneğin; “3 hafta önce salı günü bana çocuk parkına gideceğimizi söylemiştin. Sanırım hala gitmedik değil mi?”, “ Geçen sene Eylül ayında öğretmenim bir alan gezisine çıkacağımızı söylemişti ama henüz gitmedik. Neden?”. Güven aşlamak için ailelerin ya da öğretmenlerin tutamayacakları sözleri vermemeleri gerekmektedir. Erken öğrenmeler Farklılıkların olmasına rağmen üstün yetenekli/zekâlı çocuk erken yaşlarında yaşıtlarına nazaran daha önce konuşmasını ve yürümesini öğrenir. Fakat bazı durumlarda çocuklar tam doğru ve düzgün cümlelerle konuşmaya başlayıncaya kadar sözel iletişim kurmada isteksiz davrandıkları gözlemlenebilmektedir. Benzer bir şekilde tam olarak dengelerini sağlamadan yürümek istemeyebilirler. Genellikle bu çocuklar pek çok şeyi bir ya da iki tekrardan sonra öğrenirler. Tek bir tekrardan sonra kolaylıkla öğrenebilirler, hatta onların öğrenmesini istemediğiniz bir takım bilgiler olduğunda da durum bundan farklı olmaz.

Üstün yetenekli/zekâlı çocuklar konuşmasını çok severler ve yaşıtlarına göre zengin bir dil kullanırlar. Konuşma dilinde yaşıtlarına göre daha fazla sözcükten yararlanırlar. Bu durum zaman zaman yaşıtlarıyla aralarına belli bir soğukluğun girmesine de neden olabilir. Zira

¹⁴¹ <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi39/ataman.htm> (21- 04- 2008)

yaşıtları onların kullandıkları dili anlamada zorluk yaşayabilmektedir. Örneğin; üstün yetenekli/zekâlı çocuk dinazorlar hakkında konuşurken genel bir takım sözcükler yerine özelleşmiş terimlerini kullanmayı seçebilir. Dinozor yerine brontosaurus, stegosaurus, tyrannosaurus trex gibi özelleşmiş kelimeleri kullanabilir. Bu çocuklar bu gibi sözcükleri duymak ve anlamakla kalmaz doğru içerik içerisinde de kullandıkları dilde yer verirler. Eşzamanlı olmayan gelişim Üstün yetenekli/zekâlı çocukların yaşıtlarıyla kıyaslandığında duygusal, fiziksel ya da zihinsel yaşlarının farklı zamanlarda gelişebildiği görülmektedir. Bu nedenle üstün zekâlı pek çok çocuk bu alanlarda belli performans gösteren farklı gruptaki çocuklarla arkadaşlık yapmayı tercih ederler.¹⁴²

Bu parlak çocuklar oyun oynamak ya da fikirlerini paylaşmak için diğer bireylere ihtiyaç gösterirler. Büyük bir grup içinde birkaç yaşıtı çocuk olsa da onları bulma ve kuvvetli ilişki kurma eğilimi gösterirler. Çocuk yaşıtı olan diğer çocuklarla problemler yaşadığında kendisinden yaşça ileri olan çocuklarla arkadaşlık etmenin daha uygun olduğuna ilişkin bir yargı geliştirebilir. 5 yaşındaki bir çocuk sokakta oyun oynamak için 9 yaşında bir çocuğu seçebilir ve bunu “ Onun çok güzel fikirleri var.” şeklinde de ifade edebilir. Bu durum şüphesiz belli zorlukları da doğurur.

Örneğin; yaşça kendinden daha ileri olan arkadaşı parkta oynamak isterken 5 yaşındaki çocuğun karşıdan karşıya geçmek için ailesinden izin alması gereklidir. Diğer bir oyunda, örneğin iki tekerlekli bisiklete binen 9 yaşındaki çocuk onu arkasında yalnız bırakabilir. Bununla birlikte bilgisayarı her ikisi de sevebilirler ya da 3 yaşındaki üstün zekâlı bir çocuk bu konuya daha az ilgi gösterebilir. Bu çocuklar 10 yaşına bastıklarında yeni durum ve problemlerle karşı karşıya gelirler. Zihin yaşı olarak onlarla denk olan çocuklar karşı cinsle arkadaşlık kurmaya çalışabilir, araba kullanmak isteyebilir ya da alkollü içkiler denemek isteyebilir. Oysaki bu duruma o, ne duygusal ne de etik olarak tüm bunlara hazır değildir. Fiziksel olarak da arkadaş grupları içinde spor faaliyetlerinde yeterince başarılı görülemeyebilirler. Zihinsel olarak üstün oldukları halde sosyal ve duygusal yönden bakıldığında diğerleriyle aralarında bir uçurum olabilir. Özetlemek gerekirse üstün yetenekli/zekâlı çocuklar kendilerini diğer çocuklardan daha farklı hissederler. Bu noktada da ailelerinin onları sevmesine ve anlamasına çok fazla ihtiyaç gösterirler.

¹⁴² <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi39/ataman.htm> (01 -03- 2008)

Zorunlu eğitim içinde bir iki pilot uygulama dışında üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocuklara yönelik bir tedbir olmadığı için aileler çocuklarını nasıl yönlendireceklerini, yetenekleri doğrultusunda nasıl eğiteceklerini bilememekte ya da olağan çocuklarla üstün zekâlı çocukların özelliklerini karıştırmaktadırlar. Bunda haklıdırlar. Çünkü her ana baba çocuğunu üstün zekâlı ve yetenekli olarak algılar. Çocuğunuzun sorduğu soruları sabırla ve büyük zevkle yanıtlamaya hazır olun. Çocuğunuzun sorduğu sorulardan yola çıkarak onu ilgilendiği konuları araştırmaya yönlendirin. Zihinsel büyümesi kadar, fiziksel ve toplumsal becerilerini geliştirmesini teşvik edin. Çocuğunuzun, zihinsel gelişimleri ne olursa olsun tüm diğer akranları ile geçinmeyi öğrenebilecekleri ortam hazırlayın. Çocuğunuz asla, diğer çocuklarınızla veya akranları ile kıyaslamayın. Çocuğunuzun, üstün zekâlı olduğu için değil, çocuğunuz olduğu için sevin. Çocuğunuz için evde uyması gereken kurallar ve ölçütleri onunla birlikte belirleyin, eşler arasında tutarlılık olmasına özen gösterin. Asla evin PATRONU olmasına izin vermeyin, ancak kararları almada katılımını sağlayın ve mutlaka evde sorumluluklar ve görevler almasını sağlayın.¹⁴³

İlgi, yönelim ve isteklerini belirleyebilmesi için seçenekli ortamlar hazırlayın. Başarılarını ne abartın ne de umursamaz ya da olduğundan aşağı biçimde değerlendirin. Beklentilerinizi çok aşağı ya da çok yukarıda tutmayın. Çocuğun ilgi ve üstünlük gösterdiği dallarda ana babalar yetersiz kaldığı zaman, olanakları el verdiğince özel ders, kurs v.b kolaylıkları sağlanmalıdır.¹⁴⁴

2.2. Ailenin Okuldan Beklentileri

Öğrencinin kendi hakkında bilgi sahibi olması, yani yeteneklerini fark edip kullanması, kendi kendini yönlendirmesi, kendi ile diğerleri arasındaki benzerlik ve ayrılıkları hoşgörüle değerlendirmesi konularında gelişmesi teşvik edilmelidir. Görüldüğü gibi, öğrenciden üstünlüğünü saklamak yerine, iç disiplin kazanmasına destek olmak açısından kendini artı ve eksi yönleriyle tanımasına yardımcı olunmalıdır. Bu noktada, yüksek Zekâ Bölümüne sahip olmanın kendisine bir imtiyaz sağlamadığı, bunu her hangi bir özelliği gibi ele alması

¹⁴³<http://www.trabzonbilsem.net/content/view/168/73/> (23- 10- 2008)

¹⁴⁴ <http://www.pdrciyiz.biz/archive/index.php/index.php?t-302.html> (29- 01- 2008)

gerektiği ve aynı derecede öneme sahip daha birçok özelliğın olduğu konularında da bilinçlenmesi sağlanmalıdır.¹⁴⁵

Demokrasi ile yönetilen ülkelerde, her bireye eşit eğitim olanaklarının sunulması büyük önem taşır. Bu, aynı zamanda temel insan haklarından da biridir. Bu noktada, eşit eğitim olanaklarının aynı eğitim fırsatları olmadığı konusuna da açıklık getirmekte yarar vardır, çünkü üstün zekâlı öğrenciler eğitim ve öğrenim açısından farklı özelliklere sahip oldukları için, farklılaştırılmış bir müfredat programı gereksinimi içindedirler. Bu nedenle, farklı özellikler gösteren üstün zekâlı öğrencilere farklılaştırılmış eğitim olanaklarını sunmayı reddetmek, ne demokrasi ile ne de insan haklarıyla bağdaşmaktadır. Durum böyle olmasına karşın, maalesef üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar okullarda genelde karşılanmayan gereksinimleri nedeniyle, sınıf etkinliklerinde yüksek düzeyde kırıklık yaşarlar. Sonuç olarak da bu tür çocuklar geleneksel okullarda ve normal sınıflarda, çok soru sormaları, kuralları, yöntemleri sorgulamaları ve çalışmalarını herkesten önce bitirmeleri nedeniyle, problemlı bir çocuk durumuna gelirler.

Üstün zekâ ve yetenekliler başarılı veya yüksek işleve sahip bireyler olarak kabul edilmeleri nedeniyle, insanlığı tatmin edici yarınlara taşınmaları konusunda toplumun da onlardan bazı beklentileri vardır. Bu beklentiler üstün çocuklardaki sosyal baskıyı artırır. Üstün zekâlı öğrencilerin eğitim gereksinmelerine uygun olarak sınıf-içi ve sınıf-dışı etkinlik düzenlemelerine gidilmezse, bu kesim bu beklentileri mantıksal bir temele dayanmayan haksız istekler olarak algılar. Eğitim gereksinmelerinin karşılanması halinde ise, bu tür öğrencilerin yeni keşifler ve icatlar yaparak, hastalıklara yeni tedavi yöntemleri bularak, potansiyellerini sanat alanlarına da yansıtarak, sadece kendi ülkelerindekilere değil, bütün insanlığa katkıda bulunmaları olasıdır.¹⁴⁶

Türkiye, üstün zekâlıların eğitiminde Enderun okulu ve 6660 sayılı yasa ile öncü bir ülke olmasına karşın son kırk yıldır bu konuda gerekli atılımları yerine getirmemiştir. Bunun sonuçlarını, bilim, sanat, buluş alanlarında dünya uygarlığına yaptığımız katkılarda görmekteyiz. Bu nedenle, çocuklarının gelişimindeki ayrıcalığı gözlemleyen aileler, geçtiğimiz on yıl içinde yapmış oldukları baskılarla, kamunun sınırlı da olsa dikkatini üstün

¹⁴⁵ <http://www.istanbul.edu.tr/hay/bilgi.php?islem=genel&b=12> (23- 02- 2008)

¹⁴⁶ <http://www.istanbul.edu.tr/hay/bilgi.php?islem=genel&b=12> (25- 02- 2008)

zekâlılar konusuna zaman zaman çekmeyi başarmışlardır. Ancak gene de yük ailelere kalmaktadır.¹⁴⁷

2.3. Aileye Destek Olan Dernek Ve Vakıflar

2.3.1. Tuyçev (Türkiye Üstün Yetenekli Çocukları Eğitim Vakfı)

Ülkemizdeki üstün yetenekli çocukların doğumlarından, yüksek öğrenimlerini tamamlamalarına kadar geçen süre içinde, aile ve okullarındaki eğitim ve gelişme ortamına katkıda bulunmak. Bu bağlamda, eğitimlerini zenginleştirmek, okulları ile sosyal ve kültürel çalışma ortamlarını oluşturmak ve bu etkinliklere katılmalarını sağlamaktır.¹⁴⁸

Güzel sanatlardan, edebiyata, müzikten, plastik sanatlara, insan sağlığından, çevreye, mühendislik bilimlerinden, toplumsal bilimlere kadar yaşamın her alanında uygarlığa yapılacak katkının, yetişmiş, bilimsel eğitim sürecinden geçmiş, üstün yetenekli insan potansiyeli ile yakından ilişkili olduğunu biliyoruz. Biliyoruz ki, Gelecek kuşakların kuracağı yenedünyada, üstün yetenekli çocuklarımızın payı büyük olacak! Amacımız, Ülkemizdeki üstün yetenekli çocukların doğumlarından, yüksek öğrenimlerini tamamlamalarına kadar geçen süre içinde, aile ve okullarındaki eğitim ve gelişme ortamına katkıda bulunmak. Bu bağlamda, eğitimlerini zenginleştirmek, okulları ile sosyal ve kültürel çalışma ortamlarını oluşturmak ve bu etkinliklere katılmalarını sağlamaktır.

2.3.2. Tev İnanç Türkeş Özel Lisesi (Tevitöl)

1990 yılında ünlü girişimci ve iş adamı Sezai Türkeş, eşi İnanç Türkeş'in adını yaşatacak, maddi olanakları sınırlı üstün/özel yetenekli çocukların eğitileceği bir okul açmak için bir vakıf kurdu. Belirlenen amaç doğrultusunda eğitim vermekte iken, 1996 Ocak ayında maddi güçlükler baş gösterdi ve inşaat çalışmalarına ara verildi. 1997 yılında uygulamaya konan zorunlu sekiz yıllık eğitim, okulun ortaokul bölümünün kapanmasına yol açtı, öğrenci kaynağına sınırlama getirdi.¹⁴⁹ Özel ve üstün yetenekli öğrencilerin burslu kabul edildiği Gebze'deki Türk Eğitim Vakfı Özel İnanç Türkeş Özel Lisesi'nin (TEVİTÖL), 133 öğrencisi

¹⁴⁷ <http://www.egitim.com/aile/0608/0608.5/0608.5.ailelerveustunzekalicocuklari.asp> (15- 04- 2008)

¹⁴⁸ http://tuycev.org/index.php?option=com_content&task=view&id=18&Itemid=37 (18- 03- 2008)

¹⁴⁹ <http://www.tevitol.k12.tr/ustunyetenekli.htm> (06- 03- 2008)

bulunuyor. Bu yıl, 11'inci kuruluş yılını kutlayan TEVİTÖL şimdiye kadar 165 mezun verdi.¹⁵⁰

Türk Eğitim Vakfının desteğiyle 10 Temmuz 2002 tarihinden itibaren eğitim öğretime aralıksız olarak devam etmektedir. Anadolu Lisesi müfredatı uygulanarak yabancı dille eğitim verilmektedir. Üstün ve özel yeteneklilere uygun etkinlikler sürdürülmektedir. TC vatandaşı, maddi durumu yetersiz üstün zekâ ve yetenekte olan öğrenciler, öğrenci seçme heyetince belirlenmektedir. Seçme işlemleri, geçen yıla kadar sadece MEB Rehberlik Araştırma Merkezleri'nden bildirilen, hem yetenekli hem de maddi durumu yetersiz öğrenciler arasından sınav yaparak birinci aşamayı geçmekte ve okulda ikinci aşama sınavına hak kazanmaktadır. İlk defa 2003–2004 öğretim yılında dışardan başvuru kabul edilmiş ve gerekli kriterleri karşılayan ücretli öğrenciler de öğrenime başlamıştır. İki aşamayı başarıyla geçen öğrenciler, daha sonra birlikte, bir hafta süreli kamp dönemine katılmaktadır. 113 mezunundan 112 öğrenci, yurt içi ve yurt dışı üniversitelerinde tam burslu olarak öğrenimlerini sürdürmektedir. Geçen yılki mezun yirmi altı öğrencisi Harvard, Duke, Yale, Columbia, Williams gibi saygın yüksek öğretim kurumlarına devam ediyorlar. Ekonomik ve sosyal açıdan zor durumda olan üstün/özel yetenekli öğrencilerin yeteneklerini insanlığın yararına dönük geliştirmek, onları toplumumuza yön verecek liderler olarak yetiştirmek ve onlara uygun bir öğrenme ortamı sunmak amacındadır.¹⁵¹

TEV İnanç Türkeş Özel Lisesi (TEVİTÖL) kapasitesini ikiye katlayarak daha fazla sayıda özel çocuğu yetiştirmek için hayırsever kişi ve kurumları okullarına ve öğrencilerine sponsor olmaya davet ediyor. TEV Yönetim Kurulu Başkanı Rona Yırcalı, okulun yıllık maliyetinin üç trilyon olduğunu belirterek, her öğrencinin 22 milyar liralık eğitim masrafı olduğunu ve bu yıl okula alınan 58 öğrenciden 49'unun yüzde yüz TEV bursu ile okuduğunu belirtti. TEV olarak yeni bir kampanya başlattıklarını söyleyen Rona Yırcalı, hayırsever kişi ve kuruluşları, öğrencilere sponsor olmaya çağırıyor. TEVİTÖL bu yıl farklı bir uygulamaya da başladı. Durumu iyi olan ailelerin özel yeteneğe sahip çocuklarına da bu yıldan itibaren eğitim verilecek. Üstün yetenekli çocuğu olan durumu iyi olan ailelerde TEVİTÖL 'e başvurabilecek ve çocuklarının eğitim masraflarının bir kısmını karşılayabilecekler.¹⁵²

¹⁵⁰ <http://www.ustunveozel.net/?paged=2> (23 -04- 2008)

¹⁵¹ <http://www.ustunveozel.net/?paged=2> (25- 04- 2008)

¹⁵² <http://www.tevitol.k12.tr/ustunyetenekli.htm> (06- 04- 2008)

2.3.3. Tevfik Fikret Eğitim Vakfı (Tefev)

1964 yılında, Ankara Öğretim Derneği tarafından Milli Eğitim Bakanlığı'nın 21.10.1964 tarih ve 420.1/4133 sayılı izni ile "Özel Ankara Ortaokulu" olarak kurulmuştur. Ankara Öğretim Derneği, kamu yararına çalışan bir dernektir. Derneğin kurucu üyeleri 14 kişidir. Fransız hükümetinden öğretmen ve laboratuvar malzemesi sağlamışlar ve bu arada 22.000 m² lik bir arazi satın almışlardır. Batı'nın aydın düşüncesini, Fransız kültürünü toplumumuza getirmek istemiş olmasının büyük etkisi vardır. Özel Tevfik Fikret Lisesi, 1969- 1970 öğretim yılında Dikmen Caddesi'ndeki tek katlı binada eğitim ve öğretimine başlamıştır.¹⁵³

İlk yıllarda yönetmelikler elvermediği için hazırlık sınıfları yerine "Yoğun Fransızca Dil Kursu" adı altında sınıflar açılmış ve bu sınıflara sınavla öğrenci alınmıştır. 21.06.1977'den itibaren "Bir Kısım Derslerini Yabancı Dille Yapan Okullar Yönetmeliği" okulumuzda uygulanmaya başlanmış, Yoğun Fransızca Dil Kursu, "Hazırlık Sınıfı"na dönüşmüştür. 21.07.1980'de okulumuz, "Anadolu Lisesi" statüsü kazanmıştır. Zaten AÖD Özel Tevfik Fikret Lisesi' nin kuruluş amacı, yönetmelikte "Öğrencilerin bir yabancı dili öğrenmeleri, bu dille orta öğrenimlerini tamamlayarak yüksek öğrenimlerini yurt içinde ve dışında bu dilden faydalanarak daha verimli bir şekilde yapmalarını sağlamak; onlara milliyetçi, müspet kültür ve uygar görüş kazandırmaktır." biçiminde belirlenmiştir. 1980-1981 öğretim yılından itibaren merkezi sistemle öğrenci kaydına başlanmıştır. Ankara Öğretim Derneği, 1984'te Tevfik Fikret Eğitim Vakfı'nı (TEFEV) kurmuştur. Vakfın başkanlığına Prof. Dr. Ali Naim İNAN seçilmiştir. Şu andaki Vakıf Yönetim Kurulu ve Ankara Öğretim Derneği Başkanı' mız Prof. Dr. Erden KUNTALP' tir.¹⁵⁴

Tevfik Fikret Okulları Bilim, Sanat, Spor Merkezi Projesi ile amaç:

- Üstün yetenekli ve üstün zekâlı öğrencilerin potansiyellerini geliştirecekleri ortamlar yaratmak,
- Projeler ve etkinlikler yoluyla bu öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak

¹⁵³ <http://www.tevfikfikret-ank.k12.tr/kurum/tarih.asp> (20- 05- 2008)

¹⁵⁴ <http://www.tevfikfikret-ank.k12.tr/kurum/tarih.asp> (21- 05- 2008)

2.4. Öğretmenin Rolü

Bu tip çocuklar için sınıf öğretmenin öğrenim görevlerinin dışında ek öğrenim programları hazırlaması gerekir. Sınıfın seviyesi onların seviyesinden çok aşağıda kalabilir. Aşağıda belirtilen noktalar dikkate alınarak çocukların daha iyi gelişmelerine yardımcı olabilmek için sınıf öğretmeni;¹⁵⁵

Sınıfınızda üstün zekâlı çocukla karşılaştığınızda paniğe kapılmamanız gerekir. Çünkü üstün zekâlı çocuğun öğretmenin de mutlaka üstün zekalı olması gerekmez. Ortalama bir öğretmen çeşitli açılardan üstün zekâlı çocuklara kaynaklık ve önderlik yapabilir. Hangi semtte ya da hangi sosyo-ekonomik tabakada öğretmen olursanız olun üstün zekâlı çocukla karşılaşabilirsiniz. Çok çok üstün özellikleri olan çocuklarla belki tüm öğretmenliğiniz süresince bir kez karşılaşabilirsiniz. Sınıfımızdaki üstün zekâlı çocukların tümü, sınıf çalışmalarına karşı istekli ve ilgili olmayabilir. Bunun nedeni kısmen sınıf etkinliklerinin yeterince uyarıcı olmamasından gelebilir. Küme olarak üstün zekâlı çocukları öteki çocuk kümeleri ile karşılaştıracak olursak, genellikle üstün ve elverişli sonuçlar sağladıklarını görürüz. Bununla beraber, üstün zekâlı çocuklar arasında yaşlarına göre, boyca küçük, toplum içinde kendini huzursuz hisseden, duygusal bozukluğu olanlara da rastlanır. 'Bu nedenle, üstün zekâlıları tanımlamada kesinlikle fiziksel özellikler kullanılmamalıdır. Görünüş açısından her biçimde olabilirler.¹⁵⁶

Üstün zekâlı çocukların ihtiyaçlarını karşılarken çeşitli sorunlar ortaya çıkabilir. İlk önemli sorun, öğrencilerin anlıksal yeteneklerinin büyük farklılıklar göstermesidir. Sınıflar yükseldikçe anlıksal yetenekler açısından söz konusu değişkenler artar. Tıpkı ayrı hızla yarışan otomobillerin yol uzadıkça aralarındaki mesafenin açılması gibi, anlıksal gelişme hızları biri birinden farklı olan öğrencilerin uygulanan okul programında geçirdikleri süre arttıkça aralarındaki fark da çoğalır. Öyle ki; bir zaman sonra öğretmen, öğrencilerinden bir kısmının basit toplama ve çıkartma işlemlerinde bile güçlük çekmeğe devam ettiği halde bir kısmının ise şimdiden cebir ve geometriyle rahatça uğraşacak duruma geldiğini görecektir. Bu öğrencilerin ihtiyaçlarını nasıl karşılamak gerekir. Küme çalışmalarında ve benzeri etkinliklerde üst düzeydeki öğrencilere ek ev ödevleri ya da konuya ilişkin detaylı incelemeleri gerektirecek proje çalışmaları ile bu çocuklara program zenginleştirilmesi uygulamak olasıdır.

¹⁵⁵ http://www.geocities.com/akirt2002/ozelegitim_ustun_zekalilar.htm (02- 03- 2008)

¹⁵⁶ <http://www.rehabilitasyon.com/index.php?ct=120&tab=3&act2=read&p=2&aid=3100> (17- 05- 2008)

Önemli bir yetersizliğin olduğu ikinci bir alansa, müfredat programlarının gerektirdiği bilgi ve becerilerle ilgilidir. Günümüzde ilkokul öğretmenlerinden, bilimin her dalında, matematik, dilbilgisi, güzel sanatlar, sosyal bilgiler ve daha bir sürü ayrıntılı konularda, 6–14 yaşlar arasındaki genç kafaların kendisine yönelteceği soruları rahatlıkla cevaplayabilecek kadar iyi yetişmiş olması beklenmektedir. Hâlbuki üstün zekâlı çocuk, bilhassa kendisinin özel olarak ilgilendiği konularda öğretmeninden daha fazla bilgi sahibi olabilmektedir. Bunun sonucu olarak, öğretmen çocuğun üstünlük gösterdiği alanlarda kendisine sınıf etkinliklerini yürütmekte yardımcı olmasını sağlayacak olanakları tanımalıdır.¹⁵⁷

Bu tür öğrencilerin öğretmenlerinin nitelikleri başında, kapsamlı bir meslek tecrübesine ve yapılan hataları kabul edebilme yeteneğine sahip olmaları gelmektedir. Her şeyi bildiğini sanan ve kendisinin bütün bilgilerin kaynağı olduğunu iddia eden bir sınıf öğretmenin, üstün zekâlı çocuklar arasında çok geçmeden başarısızlığa uğrayacağı açıktır. Üstün zekâlı çocukların öğretmenlerinden beklenen özellik "bilmiyorum" diyebilmesi, bunun yanında çocuğu uygun kaynaklara yöneltmesidir. Öğretmenin geniş bir tecrübeye sahip olması çocukların daha canlı ve daha kişilikli bir öğrenim yaşantısı sağlamasına büyük ölçüde yardım eder.¹⁵⁸

- Çocuğun çalışma ve ödevlerini sınıfın işlemekte olduğu konularda ve aynı tempoda tutmaya çalışmamalı, onun güç ve süratine uygun ödevler vermelidir.
- Ödevlerde tekrara ve alıştırmalara fazla yer vermemelidir.
- Daha çok problem çözme tekniğini gerektiren ödevler vermelidir.
- Yarı teknik malzemelerin okunması, özetlenmesi, bazı araçların modellerinin yapımı, şemalarının çizimi ve onların çalışma kurallarını açıklama ödevleri verilmelidir.
- Tartışma, proje ve dramatizasyon çalışmalarına önem verilmelidir.
- Tasnif, organize etme ve maddelendirme olanağı veren fırsatlar hazırlanmalıdır.
- Ders etkinliklerinde kitabi etkinliklerden çok, geniş gözlem ve deneylere yer verilmelidir.
- Kendilerine özgü ilgileri olduğundan grupta olduğu kadar bireysel çalışmalara da önem verilmelidir.

¹⁵⁷ <http://www.rehabilitasyon.com/index.php?ct=120&tab=3&act2=read&p=2&aid=3100> (12-05-2008)

¹⁵⁸ <http://www.egitim.com/aile/0608/0608.5/0608.5.ailelerveustunzekalicocuklari.asp> (16-06-2008)

- Öğrenciyi okul içi ve dışı etkinliklere yönlendirmelidir.
- Önderliği gerektiren ya da önderliği geliştirmeye fırsat verecek çalışmalara katılımı için teşvik edilmesi gerekir.
- Bu tip çocuğun başarısını, sınıf arkadaşlarının başarısı seviyesi ile değil kendi öğrenme güç ve sürati ile karşılaştırmalıdır.
- Anne ve baba ile bu konuda işbirliği yapmalı, onlara çocuklarını ihmal etmeden ve gurura kapılmadan yetiştirmek için gerekli anlayışı kazandırmaya çalışmalıdır.
- İleri öğrenim için en uygun yolun seçilmesinde uzmanlarla işbirliği yapılmalı.
- Bu çocuklarda üstünlük duygusunu yaratmak, aynı “aşağılık duygusu” kadar zararlı sonuçlar doğurur. Çocuk arkadaşlarını ve çevresindekileri aşağı görür ve toplumda yalnız bir kişi olarak yaşamına devam etme tehlikesi ile karşı karşıya kalır. Onun için üstünlük duygusunun çocuklarda yaratılmamasına azami dikkat sarf edilmelidir.
- Akademik konular için resim, müzik, beden eğitimi gibi dersler ihmal edilmemelidir.

2.4.1. Öğretmenin Üstün Yetenekli Çocukları Belirleme Yöntem Ve Yaklaşımları

2.4.1.1. Kişisel Karakterleri

Bunların benlik duyguları güçlü, onurlu ve yüksek iradeli olması gerekir. Kendilerine değer ve önem verdikleri kadar başkalarının benliklerine de değer ve önem veren, onlara saygı duyan, onları destekleyen, onlara güvenen kimseler olmaları gerekir. Esnek olan, yeni fikirlere açık olan, entelektüel, edebi ve kültürel konulara ilgili konulara ilgili kimseler olmaları gerekir. Bilgilerini artırmak, yenilemek, gayretinde olan, başarıya tutkun, aşkılı, şevkli ve istekli; hassas ve anlayışlı olan kimseler olmaları gerekir mükemmeli arayan ve kendini buna adanmış, bilinçli ve sorumluluk üstlenmekten korkmayan nitelikte olmaları gerekir.¹⁵⁹

2.4.1.2. Mesleki Temayüller

Baskıcı ve kollayıcılıktan ziyade yol gösterici olan otoriterlikten daha çok demokratik olmayı tercih eden kimseler olmaları gerekir. Sonuçlardan çok işleyişle ilgilenen, kuralcılıktan ve gelenekçilikten daha ziyade yenilikçilik ve deneyimciliği ön plânda olan kimseler olmaları gerekir.

¹⁵⁹http://www.tarsusram.gov.tr/belgeler/ozeg/ustun_yetenek_zeka/ustunozel_yetnekle_cocuklar_ogretmentutumu.doc (23- 04- 2008)

2.4.1.3. Öğretmenlik Davranışları

Kendilerine has, esnek ve öğrencinin isteklerini ön plâna çıkaran programlar geliştirip uygulayan; sıcak müsamahakâr bir atmosfer oluşturan; bireylere göre farklılaşan stratejiler uygulayan; kişilerin imajlarına saygı duyan ve pozitif davranışları destekleyen; onların inanç ve değerlerine saygılı olan; hayal gücüne ve üretkenliğe saygı duyan, dersin entelektüel seviyesini tutan; ferdiyetçi davranışlara ve kişiliklere saygılı olan; konularına son derece hâkim olmanın yanında, daima kendilerini yeni temel, bilgi ufkunu genişletmeyi ihmal etmeyen; öğrencilerine inanan, güvenen ve onlara eşit davranan kimseler olmaları gerekir.¹⁶⁰

Yukarıda belirtilen niteliklere bir öğretmenin çok kısa bir sürede sahip olması belki güç görülebilir. Bunların bir kısmı fitri, bir kısmı da deneyim ve iyi bir eğitimle elde edilebilecek özelliklerdir. Ancak buradan üstün zekâlıların öğretmenleri de üstün zekâ ve niteliklere sahip olmalıdır gibi bir sonuç çıkartılmamalıdır. Ortalama bir öğretmen çeşitli açılardan üstün zekâlılara kaynaklık ve önderlik yapabilir.

2.4.2. Öğretmenin Sınıf Yönetimi

Bu tip çocuklar için sınıf öğretmenin öğrenim görevlerinin dışında ek öğrenim programları hazırlaması gerekir. Sınıfın seviyesi onların seviyesinden çok aşağıda kalabilir. Aşağıda belirtilen noktalar dikkate alınarak çocukların daha iyi gelişmelerine yardımcı olabilmek için sınıf öğretmeni;¹⁶¹

- Çocuğun çalışma ve ödevlerini sınıfın işlemekte olduğu konularda ve aynı tempoda tutmaya çalışmamalı, onun güç ve süratine uygun ödevler vermelidir.
- Ödevlerde tekrara ve alıştırımalara fazla yer vermemelidir.
- Daha çok problem çözme tekniğini gerektiren ödevler vermelidir.
- Yarı teknik malzemelerin okunması, özetlenmesi, bazı araçların modellerinin yapımı, şemalarının çizimi ve onların çalışma kurallarını açıklama ödevleri verilmelidir.
- Tartışma, proje ve dramatizasyon çalışmalarına önem verilmelidir.

¹⁶⁰ http://www.geocities.com/akirt2002/ozelegitim_ustun_zekalilar.htm (06- 07- 2008)

¹⁶¹ http://www.geocities.com/akirt2002/ozelegitim_ustun_zekalilar.htm (12-07- 2008)

- Tasnif, organize etme ve maddelendirme olanağı veren fırsatlar hazırlanmalıdır.
- Ders etkinliklerinde kitabi etkinliklerden çok, geniş gözlem ve deneylere yer verilmelidir.
- Kendilerine özgü ilgileri olduğundan grupla olduğu kadar bireysel çalışmalara da önem verilmelidir.
- Öğrenciyi okul içi ve dışı etkinliklere yönlendirmelidir.
- Önderliği gerektiren ya da önderliği geliştirmeye fırsat verecek çalışmalara katılması için teşvik edilmesi gerekir.
- Bu tip çocuğun başarısını, sınıf arkadaşlarının başarısı seviyesi ile değil kendi öğrenme güç ve sürati ile karşılaştırmalıdır.
- Anne ve baba ile bu konuda işbirliği yapmalı, onlara çocuklarını ihmal etmeden ve gurura kapılmadan yetiştirmek için gerekli anlayışı kazandırmaya çalışmalıdır.
- İleri öğrenim için en uygun yolun seçilmesinde uzmanlarla işbirliği yapılmalı.
- Bu çocuklarda üstünlük duygusunu yaratmak, aynı “aşağılık duygusu” kadar zararlı sonuçlar doğurur. Çocuk arkadaşlarını ve çevresindekileri aşağı görür ve toplumda yalnız bir kişi olarak yaşamına devam etme tehlikesi ile karşı karşıya kalır. Onun için üstünlük duygusunun çocuklarda yaratılmamasına azami dikkat sarf edilmelidir.
- Akademik konular için resim, müzik, beden eğitimi gibi dersler ihmal edilmemelidir.

2.5. Çevrenin Rolü

Pek çok üstün yetenekli/zekâlı çocuk çevresiyle iş birliği içindedir, sosyaldır ve sevilir. Çoğunlukla lider olarak görülür. Ailelerin bu çocukları olumlu bir yöne doğru yönlendirmelerinde fayda vardır. Aksi durumda, çete liderlerinin aslında pek çoğunun üstün yetenekli/zekâlı çocukların olduğu unutulmamalıdır. Bu tür çocuklar, büyük bir şanssızlıkla bir şekilde olumsuz olarak yönlendirilmişlerdir. Üstün yetenekli/zekâlı çocukların ailelerinin

çok daha şanslı olduğu ve bu ailelerin işlerinin çok daha kolay olduğu kanısı yanlış bir inançtır. Aslında bu durum, aileler için oldukça zordur. Bu çocukların çok daha fazla kaynağa ihtiyaçları vardır. Benzer şekilde aile içinde çok daha fazla iletişim içinde olmaya ihtiyaç gösterirler. Aileleri, çocuklarının okul sonrasında ve hafta sonunda ne yaptıklarını yakından izlemek zorundadır. Bu çocukların kimlerle arkadaşlık ettiği oldukça önemlidir. Aileler, çocuklarının arkadaşlarını arayarak kedilerini tanıtmalı ve aileler arasındaki ilk iletişim başlatılmalıdır. Zaman içinde pek çok çocuk ailelerinin kendi hayatlarına daha az karışmasını ister. Bu ilişki diplomatik bir şekilde her zaman sıcak tutulmalıdır.¹⁶²

Yaşlıların oluşturduğu grupların etkisi her çocuk üzerinde inanılmaz bir baskının oluşmasını sağlayabilir. Örneğin; belli bir zamana kadar hem davranışlarının hem de akademik başarısının çok yüksek olduğu bir kız çocuğunun davranışları okul başarısı tam zıt yönde değişmiştir. Aile durumu “Sanki kızımız değil de evde bir yabancı ile birlikteymiş gibiyiz.” diyerek duygularını paylaşmıştır. Bu gözlemden bir süre sonra ise aile, kızlarının madde bağımlılığı hakkında bilgi sahibi olmuştur. Aile, yaşam ortamını pozitif bir havaya sokmalıdır. Örneğin; eve pizza ısmarlamalı, içecekler hazırlanmalı, belki de hep birlikte bir film seyredilmelidir. Bu şekilde olumlu bir atmosferin sağlandığı evlerde çocuk zamanının bir kısmını evde geçirme eğilimi gösterecektir.

Ana babaların üstün zekâlı ya da üstün yetenekli çocuğun sahip olduğu özelliklerini en üst düzeyde geliştirebilmesini sağlamak için, şu önerileri yerine getirmesi gerekmektedir;

- Çocuğunuzun sorduğu soruları büyük bir sabırla ve büyük zevkle yanıtlamaya hazır olunuz.
- Çocuğunuzun sorduğu sorulardan yola çıkarak onu ilgilendiği konuları araştırmaya yönlendiriniz.
- Zihinsel büyümesi kadar, fiziksel ve toplumsal becerilerini geliştirmesini teşvik edin.
- Çocuğunuzun, zihinsel gelişimleri ne olursa olsun tüm diğer akranları ile geçinmeyi öğrenebilecekleri ortam hazırlayınız.
- Çocuğunuz asla, diğer çocuklarınızla veya akranları ile kıyaslamayın.
- Çocuğunuz, üstün zekâlı olduğu için değil, çocuğunuz olduğu için seviniz.
- Çocuğunuz için evde uyması gereken kurallar ve ölçütleri onunla birlikte belirleyin, eşler arasında tutarlılık olmasına özen gösteriniz.

¹⁶² Ataman, Ayşegül, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, “Üstün Yetenekli/Zekâlı Çocuk İle Yaşamak”, Ankara, 2003, 4.yıl, sayı 40, s. 65

- Asla evin PATRONU olmasına izin vermeyin, ancak kararları almada katılımını sağlayın ve mutlaka evde sorumluluklar ve görevler almasını sağlayınız.
- İlgi, yönelim ve isteklerini belirleyebilmesi için seçenekli ortamlar hazırlayınız.
- Başarılarını abartmayınız ve küçümsemeyiniz.
- Beklentilerinizi çok aşağı ya da çok yukarıda tutmayınız.
- Çocuğun ilgi ve üstünlük gösterdiği dallarda ana babalar yetersiz kaldığınız zaman, el verdiğinizde özel ders, kurs vb. kolaylıkları sağlayınız.

Üstün yetenekli çocukların yetenek, ilgi ve ihtiyaçlarına cevap verme konusunda ailesine ve öğretmenlerine çok büyük görevler düşmektedir. Çünkü yukarıda da belirtildiği gibi onlar diğer yaşlılarından daha fazla, ayrıntılı ve derinlemesine bilgi öğrenmek isterler. Bu sebeple aşağıda sıralanan örnekler gibi etkinlikler uygulamak, bu tip özellik taşıyan çocuğa sahip aileler ve öğretmenlerin çocuğa gereksinimleri doğrultusunda destek vermelerine olanak sağlayabilir.¹⁶³

- Karşılaştırma ve zıtlık: Kitaptaki iki karakter, tanıdığı iki insan, iki televizyon şovu, iki köpek arasındaki benzerlik ve farklılıkların neler olduğunu sormak.
- Farklı yollarla gruplama yapmak: Sevdiği televizyon şovları, tanıdığı insanları, oyuncakları, içecekleri, günün saatleri, duyguları, kıyafetleri, farklı geometrik şekilleri gruplama konusunda farklı yollar bulmasına olanak vermek.
- Bilgisayar kullanmak: Çocuklara bilgisayar kullanmayı öğretmek. Dinozorlar, facemaker (yüz yaratma) gibi bazı programlar bu çocuklar tarafından zevkle kullanılmaktadır.
- Farklı oyuncaklar: Değişik manipülatif oyuncaklar sunmak ve bu materyallerle özgün tasarımlar üretmesine fırsat vermek.
- Farklı düşünme becerileri: Basit mantıksal yap-bozlar ve labirentler sunarak kritik düşünme ve problem çözme becerilerini öğretmek.
- Tahmin etme becerisini geliştirmek: Bir televizyon şovunda "sonra ne olacak?", kitapta, insanların yaşamı konusunda "ne düşünüyorsun?" veya "bu çocuk kızgın mı?", "sence ne düşünüyor?" gibi tahminlerde bulunmasını istemek.
- "Eğer... olursa": "Dışarıda çimlerin üstüne bir parça ekmek bırakırsak" veya "büyük annene mektup göndermek istesen" veya "eğer insanlar uçabilseydi", "bütün arkadaşlarına kızsaydın ne olurdu?" tipinde sorular sormak.

¹⁶³ <http://www.akademi.org.tr/Geleceginliderleri.htm> (06-03-08)

- Karışık değişen hayvanlar: Birkaç tane hayvan seçmesini isteyip bazılarının özelliklerini değiş tokuş etmesini istedikten sonra ortaya çıkan yeni tür hayvanı çizmesini veya plastiğinden modelini yapmasını veya onunla ilgili bir hikâye yazmasını istemek.
- Bilim, doğa ve çevre ile ilgili kitaplar okumak: Bu çocuklar bilim, doğa ve çevre hakkındaki kitaplardan genellikle çok hoşlanırlar.
- Teybe öykü, gözlem v.b kaydı yapmak: Çocuğa taşınabilir küçük bir teybin ve mikrofonun nasıl kullanıldığını anlatarak ya bir hikâye ya bir şarkı ya da ev veya okulun etrafında bir gezi yapıp daha sonra dinlediğinde neler gördüğünü hatırlayabilmesi için gördüklerini kaydetmesini istemek.¹⁶⁴

2.5.1. Sosyal Çevre

Doğa ile İlişki: Doğa yürüyüşü, piknik, hafta sonu gezisi, kamp kurma, yüzme, dalgıçlık, yelken, balık tutmaktır...

2.5.2. Aile Etkinlikleri

Seyahatler, akraba ve dost ziyaretleri, hayvanat bahçesi gezisi, park, bahçe, kültür merkezi gezileri, tren, otobüs, vapur gezileri, aile törenleri hazırlığı, ev süsleme, yemek pişirme, tamirat, dekorasyon, ailece okuma ve tartışma, ev oyunları, evcil hayvan besleme.

2.5.2.1. Grup Etkinlikleri

Sinemaya, tiyatroya gitme, arkadaşlarla dolaşma, bisiklete binme, tartışma grupları, grup oyunları, gönüllü kuruluşlarla çalışma, gençlik kollarına katılma, yerel organizasyonlarla yardım edebilmedir.

2.5.1.2. Hobiler

Bilgisayar, elektronik-haberleşme, müzik grubu, müzik aleti çalma, kitap okuma, kaset cd çalma, hikâye, şiir, roman yazma, karikatür, tiyatro-drama, gazete, dergi çıkarma, fotoğrafçılık, resim, grafik, heykel, fenle ilgili gözlem ve deneylergökyüzü gözlemi, evcil hayvanlar, matematik oyunları, çevre koruma, tarih, felsefe, psikoloji tartışma grupları,

¹⁶⁴ <http://site.mynet.com/ustunveozel/okuloncesi.htm> (09- 03- 2008)

arkeoloji ve sanat tarihi, koleksiyonculuk, tasarım, ahşap oyma, takı yapımı, batık, kumaş boyama, kumaş baskı, bahçe bakımı, çiçek yetiştirme, ilkyardım sayılabilir.

3. SEÇİLMİŞ ÜLKE ve TÜRKİYE UYGULAMALARI

3.1. Amerika Birleşik Devletleri

1960'lara kadar bir bireyin zekâ düzeyinin sabit kaldığına inanılırken; günümüzde seksen yaşa kadar geliştirebileceği bilinmektedir. Özellikle hayvanların beyinleri üzerinde yapılan deneyler sonucunda, eğitim sayesinde beynin sinir hücrelerinin arttığı saptanmıştır. Bu bulgu sonunda zekânın gelişiminde eğitimin etkisini yadsımak yanlıştır. Uygun eğitim ve çevrenin etkisiyle, zekâ yaşam boyu gelişmeye devam etmektedir.¹⁶⁵

Üstün zekâlı çocukların eğitimi 1960'lardan bu yana hız kazanmıştır. Gerek ülkelerin farklı yapıdaki eğitim sistemleri gerekse eğitim ve üstün yetenek konusundaki felsefe ve yaklaşımları nedeniyle, farklı ve son derece çeşitli uygulamalar ortaya çıkmıştır.¹⁶⁶

Bazı Avrupa Ülkelerindeki Ders Yılı ile Ülkemizdeki Ders Yılı'nın Karşılaştırılması:
Almanya'da haftalık ders saati, eyaletlere göre ilköğretim 1. ve 2. sınıflarda 17–23, üst sınıflarda 23–27 ve ortaokulda da 30–32 saattir. **Avusturya**'da haftalık ders saati, ilköğretim 1. ve 2. sınıflarda 21, 3. ve 4. sınıflarda 25 ve ortaokulda da 32–34 saattir. **Hollanda**'da haftalık ders saati, ilköğretim birinci kademedeki 22 ve ikinci kademedeki 25 saattir. İlköğretim okullarında haftalık ders saati **Belçika**'da 28, **Fransa**'da 26–27, **Lüksemburg**'da 30 ve **Portekiz**'de 25–31 saattir. **İngiltere**'de 5–7 yaş arası öğrenciler için 21 saat, 8–11 yaş için 23.30 saat, 12–16 yaş için 24 saatten oluşan haftalık ders programı uygulanırken **İtalya**'da ilk yıl haftada 27 saat, 2. yıldan itibaren 30 saat ders vardır. **Finlandiya**'da da haftalık ders saati 19–32 saat arasında değişir. Görüldüğü gibi birçok Avrupa ülkesi, ilköğretimde her sınıf için aynı haftalık ders saati uygulamamaktadır. Yeni başlayan sınıftan, üst sınıflara doğru artan bir uygulama içerisindedirler.¹⁶⁷

Ülkemizde ise pazartesi-cuma günleri arasında günlük altı saatten haftalık ders saati 30'dur. Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında bizdeki bu sürenin, Avrupa ülkelerindeki

¹⁶⁵ Davaslıgil, 2004, a.g.k. , ss. 211–218

¹⁶⁶ Akarsu, a.g.k. , s. 48

¹⁶⁷ Sağlam, Mustafa, Avrupa Ülkelerinin Eğitim Sistemi, Eskişehir, 1999, s. s. 19–333

süreden kısa olmadığı, hatta ilköğretim birinci kademedede birçok Avrupa ülkesinden uzun olduğu görülmektedir.¹⁶⁸

Yaşamı daha çok oyunken okula başlayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerine, daha az haftalık ders saati uygulanmasının mantıklı olduğu ortadadır. Okulu sevdirmek, derslerden bıktırmamak için böyle bir uygulamaya gidilebilir. Hatta bazı Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, ilköğretimin ilk sınıflarındaki öğrencilere çarşamba öğleden sonraları tatil edilebilir.¹⁶⁹

Üstün yetenekliler eğitiminin en çok tartışıldığı, kuramların, modellerin geliştirildiği, yerel, eyalet ve federal düzeyde pek çok uygulamanın gerçekleştirildiği ülke ABD'dir. Birleşik Amerika'nın çeşitli eyaletlerinde mevcut uygulamalarda pek fazla değişiklik gerektirmeden üstün yeteneklilerin sorunlarına getirilebilecek ilk çözüm olarak hızlandırma akla gelmiştir. Hızlandırma çocuğun kronolojik yaşını değil, akademik hazır bulunuşluk durumunu dikkate alan bir çözümdür. Hızlı gelişen, çok çabuk öğrenen, yaşlarının bir kaç yaş üstünde performans gösteren çocukların normal gelişim hızını izleyen akranları ile aralarını bekleyerek gelişimlerinin önünün kapanması haksızlık olarak yorumlanmıştır.¹⁷⁰ Bu tür sınıf atlama, ders atlama, kredilendirme gibi uygulamalar, çıkan sorunlara çözüm aramak amacıyla değiştirilip dönüştürülerek farklı çözümlere ulaşılmıştır. Bu çalışmalarda, ilk olarak St. Louise okulları, en yetenekli öğrencilerini belirli sınıflarda “on hafta süre” ile denedikten sonra sınıf atlama uygulamasına başlamıştır. 1895’de ise New Jersey okulları, ilkokulun sekizinci sınıflarını dört kümeye ayırmayı denemiş; bu yetenek kümelerinin ders programını, durumlarına uygun düşecek bir hızla bitirebilme imkânı vermiştir.

California'nın Santa Barbara okul sistemi, sınıfları üç ayrı yetenek bölümüne ayırarak, birbirinden farklı ağırlıkta program izlemiştir. Cambridge, Mass. de uygulanan “çift hızlı” düzenlemede üstün yeteneklilerin, ilkokulun ilk dokuz sınıfını “altı yılda” bitirebilmeleri sağlanmıştır. Portland, Oregon projesinde müfredat, her birisi beşer aylık süreyi kapsayan “18” sömestrlik “54” parçaya bölünmüş; çok üstün yeteneklilerin bu müfredat bölümlerini daha kısa sürede bitirerek daha hızlı ilerlemelerine imkân verilmiştir. Kuzey Danver eyaleti, üstün yeteneklileri yaşlarına uygun sınıflarda tutarak programlarını “ek öğrenimle”

¹⁶⁸ <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/167/index3-ari.htm> (05- 04- 2008)

¹⁶⁹ Türkoğlu, Adil, Karşılaştırmalı Eğitim “Dünya Ülkelerinden Örneklerle”, Adana, 1998, s. s. 205–431

¹⁷⁰ <http://okulweb.meb.gov.tr/15/01/964894/mak9.html> (07- 03- 2008)

zenginleştirmiş; Boston ve Vinetka' da ise bu durumda olanların bireysel öğretimlerinin denenmesine girişilmiştir.¹⁷¹

Amerika'daki "hızlandırma ve zenginleştirme, yetenek gruplarını ayırma" başlığı altında sıralanabilecek uygulamalar şöyle özetlenebilir:

- Anaokuluna ya da ilkokula erken başlama,
- Sınıf atlama,
- Sınıf atlamayıp bazı dersleri üst sınıflardan alma,
- Orta öğretime erken başlama,
- Yalnızca sınavına girerek bir dersten kredi alma,
- Lisede iken yükseköğretim programlarına katılma,
- Yükseköğretimde uzaktan öğretim programlarına katılma,
- Üniversiteye erken başlama.

Hızlandırma programları olumlu ve olumsuz yanları ile çok tartışılan konulardan birisi olmuştur. Yapılan araştırmalardan ve okulların deneyimleri, uzman kişilerce ve dikkatli yapıldığı takdirde uygulamada denenerak artı ve eksilerin iyi izlendiği durumlarda hızlandırmanın üstün yetenekli çocuğun lehine olduğu sonucuna varmıştır.

Her düzeydeki akademik hızlandırmanın üstün yetenekli çocuklarda şu özellikleri geliştirdiği söylenmektedir:

- Motivasyonun, okul başarısının ve kendine güvenin artması,
- Zihinsel tembellikten uzaklaşma,
- Meslekî eğitimi daha erken yaşta tamamlama,
- Yükseköğretim maliyetinin düşmesi.

Amerika'da üstün yeteneklilere hizmet sunan bazı programlar arasında yatılı üstün yetenekliler okulları, Uluslararası Bakalorya(IB), Matematikte Üstün Yetenekli Gençlerin İncelenmesi ve Yetenek Havuzu Oluşturma Projesi(SMPY) gibi seçenekler de yer almaktadır. Üstün yetenekliler için Louisiana, Indiana, Illinois, Texas ile Güney ve Kuzey Carolina'da açılan okullar, matematik ve fen ağırlıklıdır. Bu okullar üniversite kampüslerinde yer almakta ve seçilerek kabul edilen öğrencilerine bağımsız inceleme, bilimsel araştırma ve sanatla ilgili projelerin yanı sıra çeşitli sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler sunmaktadır. Bunlar genel

¹⁷¹ <http://okulweb.meb.gov.tr/15.01.964894/mak9.html> (05- 04- 2008)

eğitimin bir parçası olarak okul ya da öğretmenlerce yönlendirilen etkinliklerdir.¹⁷²

Okulun içinde ya da dışında öğrenme merkezleri, matematik merkezi, bilim merkezi, sanat merkezi, öğrenme kaynakları merkezi devreye girmektedir. Geziler, Cumartesi Programları, yaz okulları, müzik, dil, sanat ve bilgisayar kampları da zenginleştirme kapsamında anılmaktadır. En etkili zenginleştirme yollarından birisi de mentorlardır. Okul ya da aile tarafından seçilen bu profesyoneller, çocuğa yalnızca ellerinin altındaki işi en iyi nasıl yapacaklarını öğretmekle kalmayıp, onların kişilik gelişimine, çalışma disiplini ve uygun alışkanlıklar geliştirmelerine ve sürecin paylaşılmasından zevk almalarına kadar pek çok katkıda bulunabilmektedir.

Her ne kadar üzerinde pek çok tartışma olsa da üstün yeteneklilerden oluşan farklı gruplamalar ABD’de de yaygındır. Bunlar üç ana başlık altındadır:

(1) Tam zamanlı homojen sınıflar

- .Magnet okullar
- Üstün yetenekliler için özel okullar
- Özel kurumların açtığı okullar
- Okul içinde okul uygulamaları

(2) Tam zamanlı heterojen sınıflar

- Normal sınıfla birleştirilmiş başka sınıf öğrencileri
- Normal öğrencilerle birleştirilmiş üstün yetenekliler grubu Normal öğrenciler arasına katarak farklılaştırılmış öğretim sunma

(3) Yarı zamanlı ya da geçici gruplamalar

- Dersten çıkarıp başka mekâna götürme
- Kaynakların bulunduğu mekâna götürme
- Özel sınıflar
- Klüp etkinlikleri
- Sınıf birincilerine (onur öğrencilerine) özel programlar

¹⁷² <http://okulweb.meb.gov.tr/15/01/964894/mak9.html> (07- 03- 2008)

3.2. Kanada

Üstün yetenekliler eğitiminin örgün eğitimle en uyumlu biçimde kaynaştırıldığı, bilimsel verilerle eğitim kuramlarının en yerinde uygulamalarının yapıldığı ülkelerden birisi Kanada'dır. Özellikle Ontario eyaletinde eğitim yaşantıları kapsam, derinlik, hız ve çeşitlilik açısından farklılaştırılarak öğrencilere sunulmaktadır. Okullarda programın okula uyumunu sağlayan bir koordinatörlük kurulmuştur. Buna bağlı olarak çalışan bir grup öğretmen ile öğrenciler bir yandan bu özel programdan yararlanmakta bir taraftan da üstün yetenek sergilemedikleri alanlarda yaşlıları ile normal öğretimlerine devam etmektedir.¹⁷³

Öğretmenlere hizmet içi eğitim verilerek programlara okul düzeyinde katkıda bulunmaktadır. Üniversitelere bağlı enstitüler öğretmenlere lisansüstü düzeyde eğitim sunmakta ve üstün yetenekliler alanında kuramsal ve uygulamalı araştırmalar yapılmaktadır. Üniversitede bu alanda çalışan akademisyenlerle yerel eğitim otoriteleri ve okullar birlikte çalışmaktadır. Eyalet bütçesinde üstün yeteneklilerin eğitimine ciddi mali kaynak ayrılmaktadır.

3.3. Rusya

Günümüz Rusya'sının üstün yeteneklilerle ilgili başarılı çalışmalarının kökenleri 1950'li yıllarda kurulan iki tür okula dayanmaktadır. Birinci tür okullar, bölgedeki tüm ortaokul öğrencileri arasından matematik, fizik, kimya, biyoloji ve informatik dallarında ayrı ayrı seçilen ve lise düzeyinde eğitim alan öğrencilere yöneliktir. Bu okullar Moskova, Leningrad, Kiev ve Novosibirsk'teki Bilim Kentinde üniversite kampüslerinde kurulmuştur. Üniversitelerdeki bilim adamları bir yandan da bu gençlere ders vermektedir. Çevrenin tüm imkânları ve çocukların sorunları ile ilgili danışma merkezleri eğitimin hizmetindedir. İkinci tür okullar ise yabancı dil, müzik, folklor, edebiyat ve felsefe eğitiminde yoğunlaşmıştır. Bunların en ünlüleri arasında Stragonov Sanat Okulu, Gnesin Müzik Okulu ve Leningrad Bale Okulu sayılabilir. Sovyet dünyasının bilim ve sanatta olağanüstü performans sergileyen önderlerinin çoğu bu okullarda yetişmiştir.¹⁷⁴

¹⁷³ <http://okulweb.meb.gov.tr/15/01/964894/mak9.html> (05- 04- 2008)

¹⁷⁴ <http://okulweb.meb.gov.tr/15/01/964894/mak9.html> (06- 04- 2008)

3.4. Avrupa

Üstün yetenekliler eğitimi Amerika'nın hemen ardından Almanya'da da başlatılmış ancak daha yavaş ve daha az deneysel bir biçimde gelişmiştir. Almanya'da 1913 de üstün yeteneklilere özel bir sınıf kurulmuştur. 1918 yılına kadar bu deneme Berlin, Hamburg, Manheim ve öteki Alman kentlerine de yayılmıştır. Ana-babanın sosyo-ekonomik durumu, oturduğu kent bölgesi dikkate alınmadan "Hofnungskinder - umut çocukları" denilen bu öğrenciler söz konusu özel sınıflara devam edebiliyorlardı. Almanya'da gerçekleştirilen önemli başka bir gelişme de 1917 yılında Berlin'de "Begabenschuhle - yetenekliler okulunun" kuruluşudur.

Bu okula öğrenciler yetenek testleri ve öğretmen değerlendirmelerine dayanılarak seçilmiştir. Almanya'da 1978'de bir grup veli ve psikologun kurduğu Üstün Yetenekli Çocuklar Alman Derneği (DGFHK), hem kamuoyunun ilgisini bu konuya çekmiş, hem de okul dışı zenginleştirme etkinlikleri düzenlemiştir. Çoğu bir üniversite ya da okulla işbirliği yapan Federal hükümetten ve özel vakıflardan destek alan birçok araştırma merkezi kurulmuştur. Merkezi Bonn'da bulunan ve büyük ölçüde Alman Federal Hükümeti tarafından mali olarak desteklenen Avrupa Üstün Yetenekliler Konseyi(ECHA) kurulduğu 1987'den bu yana son derece etkili çalışmalar gerçekleştirmiştir. Konseyin düzenli olarak çıkardığı bir bilimsel dergi, bir haber bülteni ve pek çok kitap bulunmaktadır.

İngiltere'de öğrencilerini seçerek alan ünlü ve geleneksel okullarda üstün yetenekliler için ayrıca hızlandırma ve farklılaştırma uygulamaları yapılmaktadır. Tamamen üstün yeteneklilere yönelik iki okul ile çok sayıda müzik ve güzel sanatlar programları genel eğitime paralel yürütülmektedir. Ayrıca Yehudi Menuhin Müzik Okulu, Kraliyet Balo Okulu ve Koro okulları gibi bağımsız okullar da bulunmaktadır. 1989'da velilerin önyak olması ile kurulan NAGC yaz okulları ve hafta sonu zenginleştirme programları düzenlemektedir. İngiltere'de genel eğitim içinde esnek ve erişilebilir imkanlarla üstün yeteneklileri kaynaştırma yönündedir. Bu amaca hizmet eden Müfredat Zenginleştirme Ulusal Derneği(NACE) yıllardır öğretmenlerin yetiştirilmesi ve öğrenme malzemelerinin hazırlanmasında etkin bir rol oynamaktadır. Hollanda'da Nijmegen Üniversitesinde son derece etkin biçimde çalışan bir Center for the Gifted (Üstün Yetenekliler Merkezi) bulunmaktadır. İsveç, Norveç, Danimarka'da üstün yetenekliler için ayrı okul ve programlar yoktur. Ancak öğretim çok küçük yaşlarda başladığı ve uzmanlaşmış

öğretmenlerle bireyselleşmiş öğretim yapılmakta olduğu için üstün yeteneğin kaybolması ya da heder olması gibi bir problem de yoktur. Bir başka deyişle, üstün yetenekliler de tüm öteki özel eğitim gerektiren öğrenciler gibi ihtiyaç duydukları farklı eğitimi genel öğretim içinde rahatlıkla alabilmektedir.

Nispeten daha kalabalık nüfusa ve eğitime daha az mali kaynakların aktarıldığı İspanya, Portekiz, İtalya gibi ülkelerde üstün yeteneklilerle ilgili araştırma ve uygulamalar yok denecek kadar azdır. Doğu Avrupa ülkelerinde 1990 öncesinde tıpkı Rusya’da olduğu gibi, özellikle matematik, fizik, kimya, biyoloji ve informatik alanlarında üstün yeteneklikler için özel lise düzeyinde okulların yanı sıra, dil, güzel sanatlar ve spor dallarında çeşitli yaş gruplarının özel olarak eğitildiği kurumlar mevcuttu. Bu okullar varlıklarını büyük ölçüde sürdürmektedir.

3.5. Japonya

Eğitim sistemindeki reformlar ile saf bilimden uygulamalı bilime geçen Japonya, soru soran, bağımsız hipotezler oluşturabilen ve ezbere dayalı öğrenmeden arındırılmış araştırmacı, mucit bir zihne sahip öğrencilerin yetiştirilmesi planlanmaktadır.¹⁷⁵

3.6. Avustralya

Avustralya’da, 4–6 yaşlarındaki üstün zekâlı çocuklar, derecelendirilmeye tabi tutulurlar. Böylece, bireysel yetenekleri belirlenen çocuklar, 2 yıl boyunca dört kişilik sınıflarda eğitim görürler. Daha sonra 6 yaş itibarıyla 3 yıl süren ikincil öğretim süreci başlar. Bireysel eğitimin temel alındığı bu eğitim programında çocuklar, yetenekleri ve yeterliliklerine göre eğitsel ve mesleki olarak yönlendirilirler.¹⁷⁶ Sınıf ortamında zenginleştirme, birkaç okuldan gelen üstün öğrencilerle yapılan türdeş gruplar oluşturma, okul dışında özel ilgi merkezleri, dernekler, araştırma merkezleri gibi kuruluşlar Avustralya’da üstün zekâlı çocuklar için dikkati çeken uygulamalardan bazılarıdır.¹⁷⁷

¹⁷⁵ Aydın, a.g.k. ,s. 35

¹⁷⁶ Davaslıgil ve ark. , a.g.k. , s. s. 123–130

¹⁷⁷ Aydın, a.g.k. ,s. 39

3.7. Diğer Ülkeler

Üstün yeteneklilerin eğitim gündeminin öncelikli konuları arasında yer aldığı ülkeler arasında Avustralya ve Yeni Zelanda sayılabilir. Uygulamalar özellikle Avustralya’da eyalet ya da bölge düzeyinde çeşitlilik gösterse de üstün yeteneklilere yönelik etkinlikler gittikçe yaygınlaşmaktadır. Kısa başlıklarla bu faaliyetler, sınıf ortamında zenginleştirme, bir kaç okuldan gelen çocukların oluşturduğu gruplar (cluster groupings), PEAC programı gibi farklı ilgi alanlarını daha da öte öğrenmelere götüren programlar, okul dışında kurulan özel ilgi merkezleri, özel üstün yetenekliler okulları ve hızlandırılmış eğitim ile ek programlar olarak sıralanabilir. Eyalet düzeyinde kurulan üstün yetenekliler dernekleri ile araştırma merkezleri, müzeler, üniversiteler ve vakıflar üstün yetenekliler için programlar hazırlamaktadır. Çok sayıda araştırma merkezinde bu konuda yapılan çalışmalar dünya çapında yankılar uyandırmaktadır. Üniversiteler öğretmenlere “üstün yetenekliler eğitimi” sertifikası ile lisansüstü düzeyde mas ter ve doktora programları sunmaktadır.

Çin’de 1973 yılında başlayan ve daha önceki farklılaştırma yasaklarına rağmen zaman içinde gelişerek üstün yeteneklilerin sınavla seçilerek ayrı bir eğitime tabi tutuldukları ortaokul ve lise düzeyinde okullar ile bu konuların çalışıldığı bir merkez vardır.

Üstün yetenekliler eğitiminin hem kuramsal hem de uygulamalı pek çok çalışmanın yapıldığı ülke İsrail’dir. Konunun bir ulusal öncelik olarak görüldüğü bu ülkede ülkeyi yönetenler en değerli ulusal zenginliklerinin yetenek olduğuna inanmakta ve bunun gereğini yerine getirmektedir. 1970’lerde Eğitim Bakanlığı bünyesinde bir “Üstün Yetenekliler Müdürlüğü” kurulmuş ve bu kuruluş günümüze gelinceye kadar yapılan tüm etkinlikleri koordine etmiş, gelişmiş ülkelerdeki öncü kuruluşlar içerisinde yer alarak etkili programlar yürütmüştür. Aynı yıllarda Tel Aviv’de ilk tam zamanlı üstün yetenekliler okulu açılmıştır. Güzel sanatlara yönelik okulların yanı sıra genel zekâyâ öncelik verilmektedir.

Diğer ülkelerde de gözlenenler benzer, hızlandırma, zenginleştirme, okul dışı etkinliklerin yanı sıra “Bilim ve Sanat Merkezleri” yetenekli çocukların bir araya gelip üreticilik ve yaratıcılıklarını geliştirdikleri yerler olarak ayrı bir önem taşımaktadır. Ayrıca liseyi bitiren tüm kız ve erkek öğrencilerin katılmak zorunda olduğu askerlik hizmeti kapsamında, zekâ testinden en yüksek puan alan % 5’lik bir grup askerlik eğitiminin yanı sıra özel bir bilgi ve yetenek geliştirme programı olan TALPIOT programına alınmaktadır.

Böylece okul sırasında gözden kaçmış üstün yetenekliler bir fırsat yakalamakta, zaten özel eğitimden geçmiş olanlar da ileride üstlenebilecekleri ve yeteneklerine uygun görevler için eğitilmektedir. Bu programlarda başarılı sayılmak için zekânın yetmediği, çok çalışma, özveri, sabır ve bir amaca bağlanma gibi özelliklerin de beklendiği ifade edilmektedir.

4. TÜRKİYE'DE ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNDE TARİHSEL SÜREÇ

Üstün Zekâlı çocukların eğitimi Türkiye'de, Osmanlı İmparatorluğu döneminde başlamış ve günümüze kadar gelişmeye devam etmiştir. Özellikle 21.yüzyılda bu alanda meydana gelen ilerlemeler, daha sonraki dönemler için de umut vericidir.

4.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Osmanlı İmparatorluğu döneminde uygulanan ENDERUN, bir döneminde bizim konuya sistemli olarak yaklaştığımızın kanıtıdır. Ancak sistem geliştirileceğine giderek bozulmuştur.¹⁷⁸

Enderun, 15.yüzyılın ortalarında Sultan II. Murat tarafından başlatılmış, daha sonra Fatih Sultan Mehmet tarafından yeniden düzenlenerek imparatorluğun üst düzey yönetimini ve idari mekanizmanın yürütülmesini üstlenecek kadroların yetiştirilmesini sağlayan bir kurum olarak ülkeye dört yüzyıldan uzun bir süre hizmet vermiştir. Enderun'daki eğitim ilkeleri kısmen Eflatun'un Cumhuriyeti'nde öne sürdüğü fikirleri, kısmen de Rönesans'ın etkilerini çağrıştırır.¹⁷⁹ Enderun: Üstün zekâlıların özel eğitimi için kurulan ve o zamanki dünya ülkelerinde bir benzerinin bulunmadığı tarihçilerce kabul edilen kurumlardan birincisi Enderun Okulu'dur. Enderun devletin sivil ve askerî hizmetlerinde görev alacak olanları yetiştiren kurumdur. 19. yüzyıl başında, 2. Mahmut devrine kadar devam etmiştir. Öğrenim süresi ortalama 12- 14 yıldır. Enderun okuluna öğrenci alınması şu şekildedir: Pençik Yasası gereğince "hükümdar hissesi" diye ayrılan savaş tutsaklarının en elverişli olanları, Osmanlı hükümdarlığı altına giren ülkelerin emniyet ve güvenlik aracı olarak saraya gönderdikleri erkek çocukları veya akraba çocukları, gerek saray hizmetleri ve gerekse askeri güç içinde gerektiğinde esir pazarından alınan çocuklar ve devşirmelerden oluşur. Öğrenci okula kabul

¹⁷⁸ Özsoy, Yahya, Özyürek, Mehmet, Eripek, Süleyman, a.g.k. , s. 138

¹⁷⁹ Akarsu, Füsün, a.g.k. ,s. s. 38- 39

edilirken bazı testlere tâbi tutulmaktadır.¹⁸⁰ Böyle bir kurumun varlığındaki esas hedef, askeri temele dayanan Osmanlı İmparatorluğu'na yetenekli kumandan yetiştirmek ve devamlı büyüyen ülkenin farklı din ve kültürlere sahip kitlelerini idare edecek sağlam yönetici kadrolarını temin etmektir.¹⁸¹

Enderun mektebine alınan çocuklara, Kur'an-ı Kerim, tefsir, hadis, kelâm gibi dini dersler, edebiyat, inşa (şiir), dil bilgisi, Arapça, Farsça gibi dil ve edebiyat dersleri ve matematik, coğrafya, mantık gibi müspet ilimler dersleri okutulurdu. Bir taraftan da Osmanlı saray geleneği ve görgüsüyle, protokol kaideleri ve bürokratik işler öğretilirdi. Bunların yanında çeşitli sanat kollarında beceriler kazandırıldığı gibi sportif faaliyetlere de yer verilirdi. İç oğlanı denilen Enderun talebesi ortak bir kültürü özümseyerek, saray ve padişah hizmetlerinin yürütülmesini sağladılar, böylece Osmanlı Devleti'nin sarayda, yönetimde, ordu ve bürokraside ihtiyaç duyulan kadrolarının bir kısmı bu şekilde yetiştirilmiş olurdu. Sarayda kademe kademe yükselerek sancakbeyi rütbesiyle taşrada görev alırlardı.

4.2. Cumhuriyet Sonrası Dönem

6660 Sayılı Kanun güzel sanatlarda üstün yeteneği olanların eğitilmeleriyle ilgili değişik bir uygulamadır. 1948 yılında “Suna Kan”, “İdil Biret” için özel olarak çıkarılmış kanun 1950 yılında değiştirilerek daha yaygın bir uygulamaya dönüştürülmek istenmiştir. Ancak bu uygulama umulan yaygınlaştırmayı sağlayamamıştır.

Bakanlık örgütlerinde sık sık değişikliklere gidilmesi sonucu kanunun getirdiği başvuru makamını bulma zorluğu da yaratmaktadır. Böylece bu yasanın bugün için gözle görülür bir uygulaması yoktur. 1964 yılında Ankara’da bir tek lise olarak başlayan uygulama bugün artık “Fen Liseleri” olarak yaygınlaşmış bulunmaktadır. Fen bilimleri alanına yatkın, yetenekli ortaokul mezunlarını alıp yetiştirmeye yöneliktir. Son yıllarda açılan Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri müzik, resim, heykel gibi güzel sanat alanlarında yetenekli olanların eğitimini yürütmektedir. Bazı illerdeki Rehberlik ve Araştırma Merkezleriyle üstün yeteneklilerin eğitimi için pilot çalışmalarının başlatılmasıdır. Üstün yeteneklilerin ders ve okul dışı zamanlarda yeteneklerini geliştirmeye imkân veren eğitim merkezleri uygulamasıdır.

¹⁸⁰ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Enderun> (12- 04- 2008)

¹⁸¹ Davaslıgil ve ark, a.g.k. , s. 43

Son yıllarda özel eğitimcilerin de bu konuya eğildikleri görülmektedir. Yeni Ufuklar, STF lissi örneklerinde olduğu gibi. Türkiye Bilimsel Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından uygulanan burs, proje yarışmaları üstün yetenekliler için güdeleyici olmaktadır.¹⁸²

1940 yılından itibaren izlenen çeşitli uygulamalardan, açılan Enstitülerinden ve düzenlenen kanunlardan sonra, VII. Milli Eğitim Şurası kararları doğrultusunda, 1964 yılında ilk defa “Fen Liseleri” açılmıştır. Böylece fen ve matematik alanlarında üstün başarı gösteren öğrencilerin yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Yine 1964 yılında “Üstün Çocukların Eğitimi” projesi için özel sınıf ve türdeş kümeler denemesi başlatılmıştır.¹⁸³ Anadolu Liseleri, yabancı dilde eğitim veren, öğretmenlerin özel seçildiği, öğrencileri de özel yetenek ve bilgi testleri sonucunda alan liselerdir. 1989 yılında açılan Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri ise, ilköğretimi bitirdikten sonra resim ve müzik alanlarında yetenekli öğrencilerin seçilerek gittiği liselerdir.

TÜBİTAK, araştırmacıların yetiştirilmeleri ve geliştirilmeleri için imkanlar sağlayan, öğrenim ve sonrasında üstün kabiliyet ve başarılarıyla kendini kanıtlayan gençleri izleyerek onların yetişme ve gelişmelerine yardımcı olan, yurt içi ve yurtdışı burslar sağlayan, farklı alanlardaki projeleri destekleyen ve ödüllendiren bir kurumdur. TÜBİTAK’ın sağladığı bu imkânlar, üstün yetenekliler için teşvik unsuru olarak görülmektedir.

4.2.1. Türk Milli Eğitim Şura Kararlarında Üstün Yetenekli Çocuklara Yönelik Düzenlemeler

(11. Şura) 6. Maddede; Özel eğitime muhtaç çocukların tanınacağı ve gereken önlemlerin alınacağı belirtilmiştir.

(15. Şura) 18. Maddede; Özel eğitim ihtiyacı duyulan farklı yapıdaki öğrenciler için mevcut eğitim programlarında uygulama esnekliği sağlanmalı, öğretmenler bu konuda hizmet içi eğitimden geçirilmelidir.

33.Maddede; Yaratıcılık ve ifade becerileri geliştirilmelidir.

34. Maddede; Eğitim-öğretim, öğretmen merkezli olmaktan çıkartılıp, öğrenci merkezli duruma dönüştürülmelidir.

35. Maddede; Ailenin ve okulun, çocuğu tanınması ve çocuğun kendi kendini tanınması için öncelikle öğretmen, yönetici, öğrenci ve velilerin eğitilmesi gerekmektedir.

¹⁸² Yahya Özsoy, Mehmet Özyürek, Süleyman Eripek, a.g.k. , s. s. 138-139

¹⁸³ Davaslıgil ve ark, a.g.k. , s. 68

(16. Şura) 33. Maddede; Öğrencinin ilgi ve yeteneklerinin geliştirilmesi, ancak uygun ortamlarda mümkündür. Bunun için eğitim ortamlarının bina, alan ve kullanım yönünden zenginleştirilmesi sağlanmalıdır.

50. Maddede; Ayrıca özel eğitime muhtaç çocukların eğitimlerini daha kısa sürede tamamlamaları için gerekli programlar oluşturulmalı ve ileri eğitimlerinin sağlanması için özendirici önlemler alınmalıdır.

(17. Şura) 17. Maddede; Üstün zekâlı çocukların eğitimi ve istihdamı konularında politikalar oluşturulmalıdır.

18. Maddede; Üstün zekâlı çocukların eğitimleri, üniversitelerce açılacak sertifika programlarını bitiren öğretmenlerce yapılmalıdır.

19. Maddede; Bilim ve sanat merkezlerinde öğrencilerce yapılan etkinlik ve projeler, okul/kurumlarında kredilendirilmelidir.

20. Maddede; Anadolu güzel sanatlar lisesi ve spor lisesi vb. ortaöğretim kurumlarına öğrenci alımı, yetenek ağırlıklı iki kademeli sınavla yapılmalıdır.

21. Maddede; Üstün zekâlı öğrencilerin eğitimi için madalyon okullar, cazibe merkezi olacak araştırma birimleri vb. kurumlar açılmalı, bu kurumlara gidecek öğrencilerin aileleri maddi olarak desteklenmelidir.

22. Maddede; İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarının 6–12. sınıfları arasında öğrenci odaklı sınıf sisteminden disiplin (ders) odaklı sınıf sistemine geçilmeli ve üstün zekâlı çocukların kendi hızlarında ilerlemelerine fırsat sağlanmalıdır.

23. Maddede; Özel yeteneğe sahip engelli öğrencilerin üst öğrenim kurumlarına girişleri ile ilgili engelleyici hükümler kaldırılmalıdır.

24. Maddede; Bilim ve sanat merkezlerine öğretmen seçiminde fen lisesi ve Anadolu lisesindeki öğretmen seçimine benzer kriterler getirilmelidir.

25. Maddede; TÜBİTAK, Millî Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerin iş birliği ile üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi konusunda yaz-kış kampları, bilim danışmanlığı vb. etkinliklerin düzenlenmesinde iş birliği yapılmalıdır.¹⁸⁴

¹⁸⁴ <http://ttkb.meb.gov.tr/duyurular/17sura/sura.htm> (22–04–2008)

4.2.2. Türk Milli Eğitim Şura Kararlarının Konuyla İlgili Değerlendirilmesi

(11. ,15. ,16.) Şuralarda alınan kararlar, dolaylı olarak üstün zekâlı- üstün yetenekli öğrencilerin gelişimlerine olumlu katkılar sağlayabilecek görülmekte ancak alınan kararların teoride kalıp, uygulamaya tam geçildiği söylenemez.

(17. Şurada) ilk defa üstün zekâ- üstün yetenek terimleri kullanılmıştır. Alınan kararlardan “Üstün zekâlı çocukların eğitimi ve istihdamı konularında politikalar oluşturulmalıdır.” Maddesi teorik olarak kabul edilmiş görülse de uygulamada işlerlik kazanmamıştır. “Üstün zekâlı çocukların eğitimleri, üniversitelerce açılacak sertifika programlarını bitiren öğretmenlerce yapılmalıdır.” Madde ise İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Üstün Yetenekliler Öğretmenliği mezunları dahi ne Bilsen’ lerde ne de Beyazıt İlköğretim Okulu’nda görevlendirilmemektedir.

“Bilim ve sanat merkezlerinde öğrencilerce yapılan etkinlik ve projeler, okul/kurumlarında kredilendirilmelidir.” Maddesi ise okullar ve öğretmenleri tarafından bilinmemektedir. Alt yapı ise hiç uygun değildir.

“Anadolu güzel sanatlar lisesi ve spor lisesi vb. ortaöğretim kurumlarına öğrenci alımı, yetenek ağırlıklı iki kademeli sınavla yapılmalıdır.” “Üstün zekâlı öğrencilerin eğitimi için madalyon okullar, cazibe merkezi olacak araştırma birimleri vb. kurumlar açılmalı, bu kurumlara gidecek öğrencilerin aileleri maddi olarak desteklenmelidir.” “İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarının 6–12. sınıfları arasında öğrenci odaklı sınıf sisteminden disiplin (ders) odaklı sınıf sistemine geçilmeli ve üstün zekâlı çocukların kendi hızlarında ilerlemelerine fırsat sağlanmalıdır.” “Özel yeteneğe sahip engelli öğrencilerin üst öğrenim kurumlarına girişleri ile ilgili engelleyici hükümler kaldırılmalıdır.” Maddeleri hayata geçmemiştir.

“Bilim ve sanat merkezlerine öğretmen seçiminde fen lisesi ve Anadolu lisesindeki öğretmen seçimine benzer kriterler getirilmelidir.” Maddesi ile ilgili son uygulanan seçme kriterlerinin uygulanmadığı kanaati yaygındır. İstanbul’daki öğrenci sayısı için bir BİLSEM ihtiyacı karşılayamamaktadır.

TÜBİTAK, Millî Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerin iş birliği ile üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi konusunda yaz-kış kampları, bilim danışmanlığı vb. etkinliklerin

düzenlenmesinde iş birliği yapılmalıdır. Maddesi ise uygulanmakta ancak okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin daha fazla ilgilendirilmesi sağlanmalıdır.

Özel eğitim alanında 1980’li yıllarda gözlenen bir diğer gelişme ise 1983 yılında kabul edilen 2828 sayılı “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu”dur. Bu kanunun 3. Maddesinin c fıkrasına göre “özürlü” doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamın gereklerine uyamama durumunda olup, korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişi olarak tanımlanmıştır. Yine bu kanuna göre özel eğitime gereksinim duyanların genel eğitim-öğretimleri ile meslek kazanmaları hükme bağlanmıştır.¹⁸⁵

4.2.3. Cumhuriyet Sonrası Hükümetlerin Parti Programlarında Üstün Yetenekli Çocuklarla İlgili Kararlar

29. Hükümet; yurttaşların eşit eğitim imkânları içinde, istidat ve kabiliyetleri yönünde ve ölçüsünde yetişmelerini sağlamaktır.(1965) 38.Hükümet; eğitim sistemimizin ve yapısının çağdaş bilim ve teknolojinin gereklerine uygun olarak geliştirilmesi, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine ve toplumumuzun yetişmiş insan gücü ihtiyacına göre yüksek öğretime, hayata ve iş alanlarına yöneltilmesi çalışmalarına devam olunacaktır. Sınâî gelişmeye paralel olarak mesleki ve teknik öğretime ağırlık verilecektir. Genç kuşakların Atatürkçülük, Anayasamızda ifadesini bulan çağdaş uygarlık bilinç ve anlayışına sahip, üstün yetenekte insanlar olarak yetiştirilmesi için gerekli bütün tedbirler alınacaktır.(1974–1975) 39. ve 40. Hükümet: Öğretimin her kademesinde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanmasına özel bir önem verilecek, vatandaşların kabiliyetleri ve arzularına göre ve kendi maddi imkânlarına bağlı olmaksızın yetişme ve bir meslek edinme imkânları artırılabilecektir.(1975–1977) 45. Hükümet: Eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğinin sağlanması esastır.(1983–1987) 47. Hükümet: Eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğinin sağlanması esastır. Çok kanallı eğitim televizyonu, öğrenci ve öğretmenlerin eğitim ve öğretiminde yardımcı ve hızlandırıcı bir araç olarak kullanılacaktır. Eğitim programları, ders kitapları, eğitim araç ve gereçleri ile öğretim yöntem ve tekniklerinin bilim ve teknolojideki yeniliklere, toplumumuzun ve insanımızın değişen ihtiyaçlarına uygun

¹⁸⁵ Şûra Raporu, I. Özürlüler Şûrası, Ankara, 1999, s. 79

olarak geliştirilmesi sağlanacaktır.(1989–1991)48. Hükümet: Ülkemizde ilk defa 13–15 Mayıs 1991 tarihinde gerçekleştirilen Özel Eğitim Konseyi'nde alınan kararların uygulanmaya konulması sağlanacaktır.(1991) 50. Hükümet: Kişilik sahibi, nitelikli insan yetiştirmek amaçtır. Eğitimde kaliteye, çağdaşlığa ve fırsat eşitliğine önem verilecektir. Eğitim teknolojisinin kalitesi arttırılacak bilgisayar kullanımına, donanım ve yazılımına önem verilecektir.(1993–1995) 53. Hükümet: Öğrencilerin ilgi ve kabiliyetlerine göre çeşitli meslek alanlarında eğitim görebilmeleri için ilköğretimin ikinci kademesinde başlamak ve ortaöğretimde yoğunlaştırmak üzere yönlendirme sistemine işlerlik kazandırılacaktır.(1996) 57.Hükümet Üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukların erken belirlenmesine ve özel ilgi görmelerine çalışılacaktır. Okul öncesi eğitim olanaklarının tüm çocuklara ulaştırılması için çaba gösterilecektir.(1999- 2002) 58. Hükümet: Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak ve sağlıklı bir nesil yetiştirme hedefleri doğrultusunda yoksulluk sınırı altında olan ailelerin çocuklarına eğitim ve sağlık yardımları yapılacaktır. Eğitimin her kademesinde imkân ve fırsat eşitliği sağlanacak, herkese kabiliyeti ölçüsünde alabileceği azami eğitim hizmeti sunulacaktır.2002-2003) 59. Hükümet: Eğitim kalitesinin artırılması, eğitimde fırsat eşitliğinin gerçek anlamda sağlanması ve eğitim sisteminin ideolojik kavgaların arenası olmaktan çıkarılması yetkin ve yetenekli bireylerin yetiştirilmesi açısından son derece önemlidir.(2003–2007) ¹⁸⁶

4.2.4. Hükümet Programlarının Üstün Yetenekli Çocuklarla İlgili Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi

Cumhuriyet döneminde yaparak yaşayarak öğrenmeyi gerçekleştirmek, bilgi ve yeteneğin ürüne dönüştürülerek geliştirilmesini sağlamak ve ülke kalkınmasını köylerden başlatmak üzere, diğer öğrencilere göre yetenekli oldukları tespit edilen öğrencilerin yetiştirilmeleri için 3803 sayılı Kanun ile 1940 yılında Köy Enstitüleri açılmıştır. Köy Enstitüleri ise politik nedenlerle 1950 yılında kapatılmıştır.¹⁸⁷ 6660 Sayılı Kanun: Cumhuriyet Dönemi'nin üstün yeteneklilere dönük en eski tedbirlerinden birisi 6660 Sayılı Kanun ve uygulamalarıdır.1948 yılında ilk 5245 Sayılı Kanun ile İdil Biret ve suna kan gibi müzikte üstün yetenek gösteren iki sanatçımız İdil Biret ve Suna Kan'ın 1948 yılında çıkarılan yasa ile eğitimleri devlet tarafından üstlenilmiştir. 1956 yılında çıkan 6660 sayılı yasa ile 1948 yılında

¹⁸⁶ <http://www.tbmm.gov.tr/index1.htm> (07- 05- 2008)

¹⁸⁷ Ruhi, Şirin, Kulaksızoğlu, Adnan, Bilgili, Ahmet Emre, a.g.k. ,s. 55

çıkarılan yasanın kapsamı genişletilmiş, üstün yetenekli ve üstün zekâlı çocukların devlet tarafından yetiştirilmeleri için gerekli tedbirlerin alınması kabul edilmiştir.¹⁸⁸1962 yılında toplanan VII. Milli Eğitim Şurası kararları doğrultusunda üstün yetenekli öğrencilerin yetiştirilmesi amacı ile 1964 yılında Ankara’da Fen Lisesi açılmıştır. 1964 yılında yayınlanan 222 sayılı “İlköğretim ve Eğitim Kanunu” nun 12. maddesi ve özel eğitime muhtaç çocuklar yönetmeliği’ nin 4.maddesi uyarınca “Üstün Çocukların Eğitimi” için pilot proje uygulaması 1963–1964 eğitim- öğretim yılında başlamıştır. 1964 yılında ilköğretim genel müdürlüğü gerek özel sınıf, gerekse türdeş sınıf uygulamalarını son verilmesine karar vermiştir.¹⁸⁹1989–1990 eğitim- öğretim yılında Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri açılmıştır.2002 Beyazıt İlköğretim Okulu “Üstün Zekâlıların Eğitim Projesi” için uygulama okulu olarak tahsil edilmiştir.2001 tarih ve 370 sayılı karar ile Bilim ve Sanat Merkezleri Üstün veya özel yetenekli öğrencilerin eğitimine yönelik grup ve bireysel eğitim programları uygulayan eğitim ortamları oluşturulmuştur.¹⁹⁰

5.1. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007 – 2013)

590. Kalabalık sınıf mevcutları düşürülecek, ikili eğitim uygulaması azaltılacaktır. Her kademedeki eğitim tesislerinin etkin kullanılabilmesi için standartlar ve ortak kullanım imkânları geliştirilecektir. Okulların bilgi ve iletişim teknolojileri altyapısı, eğitim yazılımları öncelikli olmak üzere güçlendirilecek, yenilenen müfredatın gerektirdiği ortamlar ve donanım sağlanacaktır.

591. Müfredat programlarındaki ve eğitim yöntemlerindeki değişiklikler dikkate alınarak öğretmen yeterlilikleri sürekli olarak geliştirilecek, gereken yeterliliklerin kazandırılabilmesi için hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimde etkin yöntemler uygulanacaktır.

597. Eğitime ayrılan özel kaynaklar eğitimde fırsat eşitliğine imkân sağlayacak şekilde yönlendirilecektir. Bütün eğitim kademelerinde özel sektörün payı artırılacak, kamu kaynaklarının en fazla ihtiyaç duyan kesimlere yönlendirilmesi sağlanacaktır. Etkin bir kalite

¹⁸⁸ Ruhi, Şirin, Kulaksızoğlu, Adnan, Bilgili, Ahmet Emre, a.g.k. , s. 56

¹⁸⁹Ruhi, Şirin, Kulaksızoğlu, Adnan, Bilgili, Ahmet Emre, a.g.k. , s. 57

¹⁹⁰Ruhi, Şirin, Kulaksızoğlu, Adnan, Bilgili, Ahmet Emre, a.g.k. , s. 61

değerlendirme ve denetim sistemi kurulması koşuluyla özel yükseköğretim kurumlarının açılabilmesine imkân sağlanacaktır.

5.2. DPT Kararlarının Değerlendirilmesi

Özel eğitim alanına personel yetiştirmede ilk sistemli çabası 1952 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü bünyesinde kurulan Özel Eğitim Şubesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Şubeye mezuniyetlerinden sonra ülkenin farklı yerlerinde özel eğitimin gelişmesi için hizmet götürecek ve bu alanda gerekli personelin yetişmesine öncülük edecek 40 öğrenci alınmıştır. Şube, 1955 yılında iki dönem mezun verdikten sonra kapatılmıştır.¹⁹¹

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında Yüksek Öğretim (1963–1967) Eğitimin her kademesinin toplumun en kabiliyetli elemanlarına açık tutulmasını sağlamak için yeterlik esasına dayanan seçme usullerinin uygulanacağı, Öğretmen yetiştiren kurumların gelişmelerine öncelik verileceği, Öğretim muhtevası ve usullerinin ıslah edileceği, Plân dönemi sonunda, eğitimle çevre ve iş hayatı arasında yeterli ilişkinin kurulamadığı; kabiliyetli olanların eğitimin en üst kademelerine kadar yükselmelerini sağlayıcı bir sistem, burs ve yurt imkânının yaratılmadığı; öğretmen açığı ve dağılım dengesizliği nedeniyle eğitim kalitesinin yükseltilemediği, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında Yüksek Öğretim (1968–1972) Bilimsel gelişmelerin ders programlarına aktarılacağı, Eğitim sisteminin, toplumdan bağımsız olarak ele alınması ve geliştirilmesi mümkün olmadığı halde, plânlı dönem boyunca ekonomik ve sosyal sistemle gerekli irtibatının sağlanamadığı da belirtilmiştir. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânında Yüksek Öğretim (1973–1977) Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması amacıyla öğrencilere burs, kredi, yurt, sosyal ve sağlık hizmetlerinin sağlanması çabalarının geliştirileceği, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında Yüksek Öğretim (1985–1989)

Bu plânda, en değerli millî varlığımız ve kalkınmanın sürükleyici faktörlerinden en önemlisinin beşeri kaynak olduğu, bu potansiyelin eğitim yoluyla en geniş ölçüde değerlendirilerek kalkınmanın hizmetine verilmesinin esas olduğu vurgulanmıştır. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Plânında Yüksek Öğretim (1990–1994) Bu plânda, eğitimin her kademesinde kalitenin yükseltilmesinin, imkân ve fırsat eşitliğinin sağlanmasının esas olduğu; meslek

¹⁹¹ Enç, M.; Çağlar, D. ve Özsoy, Y., a.g.k. , s. 93

kazandırıcı yaygın eğitim, ara insan gücü yetiştiren eğitim ve yüksek nitelikli insan gücü yetiştiren eğitim olmak üzere eğitimin üç boyutlu olarak ele alınacağı vurgulanmıştır. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında Yüksek Öğretim (1996–2000) Bu plân döneminde eğitimin en öncelikli sektör olacağı; iyi eğitilmiş genç nüfusun 21’inci yüzyılda gerek ülkemizin rekabet gücünün artmasında gerekse AB’ye entegrasyon bakımından Türkiye’nin en büyük avantajı olacağı; laik, çoğulcu demokrasiyi özümsemiş, ulusal kültürü geliştirici, düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, dış dünyaya, evrensel değerlere ve yeni düşüncelere açık, kişisel sorumluluk duygusu ve toplumsal duyarlılığı gelişmiş, bilim ve teknoloji üretimine yatkın ve beceri düzeyi yüksek insan gücünün yetiştirilmesini sağlayacak bir eğitim politikasının izleneceği vurgulanmıştır. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında Yüksek Öğretim (2001–2005) Eğitim sisteminin temel amacının; Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı, düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, demokratik, özgürlükçü ve manevi değerlere bağlı, yeni fikirlere açık, kişisel sorumluluk duygusuna sahip, millî kültürü özümsemiş, farklı kültürleri yorumlayabilen ve çağdaş uygarlığa katkıda bulunabilen, bilim ve teknoloji üretimine yatkın ve beceri düzeyi yüksek, üretken ve yaratıcı bilgi çağı insanını yetiştirmek olduğu; millî eğitimin herkes için hayat boyu öğrenme yaklaşımıyla bilgiye ulaşma yol ve yöntemlerini öğreten, etkin bir rehberlik hizmetini içeren, eğitimin tüm evrelerinde yatay ve dikey geçişlere imkân veren, piyasa meslek standartlarına uygun, üretime dönük eğitime ağırlık veren, yetki devrini esas alan, istisnasız tüm öğrenciler için fırsat eşitliğini gözetilen bir sistem bütünlüğü içerisinde yeniden düzenleneceği vurgulanmıştır.¹⁹²

6. TÜRKİYE’DE ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİYLE İLGİLİ MEVZUAT DÜZENLEMELERİ ve UYGULAMALAR

6.1. Üstün Yeteneklilere Sunulan Eğitim Hizmetleriyle İlgili Mevzuat ve Yönergeler

1948 yılında kabul edilen 5245 sayılı yasayla özel yetenekli çocukların yurtdışında eğitimi olanağı sağlanmıştır. 1956 yılında 6660 sayılı yasayla işlemin kapsamı genişletilmiştir. 6660 sayılı yasa “Güzel Sanatlarda Fevkalade İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkında Kanun” adını almıştır. Daha sonraki yıllarda bu yasadaki Verda Erman, Gülsin Onay, Hüseyin Sermet ve İsmail Aşan adlı sanatçılarımız yararlanmışlardır. Bu

¹⁹² <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/160/tuna.htm> (22- 04–2008)

yasa 1970' li yıllarda işlemez hale gelmiştir. Ankara Devlet Konservatuvarı eğitimcilerinden Mithat Fenmen ve İlhan Baran öncülüğünde hazırlanan yeni yönetmelik taslağı, üstün yetenekli çocukların Devlet Konservatuvarı'nda yoğun ve hızlı bir müzik eğitimi görmeleri için çıkartılmış olan "özel statü", 1976 yılında Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmıştır. Bu statü ile kendi alanlarında konservatuvarın yüksek bölümünü bitirerek yurtdışına giden öğrenciler olmuştur. Bu statüden ilk olarak yararlananlar; Oya Ünler, Burçin Büke ve Cihat Aşkın olmuştur. 1982-1983 öğretim yılında "Özel Statü" kapsamından yararlanan üstün yetenekli öğrenciler: Fazıl Say (piyano), Muhittin Dürrüoğlu (piyano), Şölen Dikener (viyolonsel), Yeşim Alkaya (piyano), Çağlayan Ünal (viyolonsel), Ertan Torgul (keman) ve Özgür Balkıs (keman) 1986-1987 yılları arasında mezun olmuşlardır. Yukarıda adı geçen öğrencilerden sonra yasa bir kez daha işlemez hale gelmiştir.¹⁹³

Müzik yeteneğı üstün olan çocuklarda, doğuştan gelen mutlak duygu, güçlü bellek, ritim tınısı gibi özellikleri onları yaşlılarından ayıran özelliklerdir. Ritim tınısı, müzikle ilişkisi olan her birey için vazgeçilmez bir önkoşuldur. Bununla beraber güçlü bir bellek olmadan müziğin ortaya konusu çok sınırlı kalacaktır. Fazıl Say, çocukluğunun ilk yıllarından itibaren müzik zekâsı ve üstün yeteneklilik belirtileri göstermiştir. Bunu fark eden ve müzik otoritelerinden olan aile fertlerinin de yardımıyla, zamanın ünlü eğitimcileri ile çalışma fırsatı yakalamıştır. Bu usta eğitimciler sayesinde müziğı yaşamın içinden gelen bir oyun olarak görmeye başlamış ve kendinde bulunan deha ile bu eğitimi birleştirerek, kısa zamanda büyük ilerlemeler kaydetmiştir. Aldığı eğitimin sonucunda konservatuvarı birincilikle bitirmiş ve kazandığı bursla yurt dışında eğitim yapabilme olanağı yakalamıştır. Yurtiçi müzik kültürünü alan Fazıl Say, bu sayede yurt dışında da ünlü eğitimlerle çalışma fırsatı yakalamıştır. Böylece ulusal ve uluslararası müzik kültürünün sentezini yapabilme yeteneğini de geliştirmiştir. Fazıl Say'ın aldığı eğitim karşısında verdiği sayısız ürünler, Türk ve Dünya müzik kültürüne yaptığı katkılar, müziksel dehaya sahip çocukların küçük yaşlarda belirlenip

¹⁹³ Tunçdemir, İ. , Çoksesli Müzik Alanındaki Kadın Devlet Sanatçılarımız, (Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1996, s. s. 90-108

iyi bir eğitim verilmesi durumunda aynı verimin alınabileceği gerçeğini kanıtlamaya fazlasıyla yeter.¹⁹⁴

Bu yüzden ailelerin inisiyatifine bırakılmadan üstün zekâ ve yetenek işaretleri gösteren çocukların tespit edilebileceği ve küçük yaşlarda eğitime başlayabilecekleri rehabilitasyon merkezlerinin kurulması gereklilik ve zorunluluk arz eder. Üstün yetenekli çocukların yeteneklerini destekleyecek eğitim alacakları Rehberlik Araştırma Merkezleri açılarak ilkökul çocukları arasında yeteneklerin ortaya çıkartılması için değişik testler uygulanması gerekmektedir. Bu konuda rehber öğretmenlerin bu yönde bilinçlendirilmesi ve üstün zekâyâ (farklı alanlarda üstün) sahip çocukların belirlenebilmesi için Türk kültürüne uygun ölçme araçlarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Rehberlik Araştırma Merkezleri, aileleri üstün yetenekli çocuklar hakkında bilgilendirme çalışması yaparak yeni yeteneklerin yok olmasını önlemelidir. Ülkemizde müzikte üstün yetenekli çocuklar (şu an bulunan Emrehan Yavuz, Mertol Demirelli) için devlet destekli kanunların düzenlenerek hayata geçirilmesi; müzikte yeni üstün yeteneklerin keşfedilerek kaliteli müzik eğitimi alabilmesi için yurtiçi ve yurtdışı eğitim olanaklarının eğitimciler ve devlet tarafından tespit edilmesi bu yönde çalışmalar yapılması, küçük yaşta yeteneklerin keşfedilerek özenli ve doğru eğitim verilmesi, Konservatuar müzik eğitiminde de üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi için kapatılan “özel statü” sınıflarının açılarak kaliteli müzik eğitiminin gündeme gelmesi gerekmektedir. Sonuç olarak, kapsamlı bir müzik eğitimi alan çocuk, sanatsal eğitimine hazır biçime gelir, yaratıcılığını geliştirir. Üstün yetenek, kaliteli bir eğitimle birleştiğinde yüksek verimli müzisyenlerin ortaya çıkacağı aşikârdır. Fazıl Say, bu nitelikleri bir arada buluşturup, aldığı özel eğitimle sanatında dünyaca ünlü bir müzisyen olarak görülmektedir. Sanatçımız çoksesli müzik alanında çağdaş-evrensel müzik kültürünün örnek temsilcisidir.

Özel gereksinimli bireylere özgü ilk kapsamlı yasanın adımlarının atılışı yine 1983 yılında olmuştur. 1983 yılında 2916 sayılı “Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu” yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile özel eğitimle ilgili tanımlar, ilkeler, kurumlar ve görevleri, özel eğitime

¹⁹⁴ http://www.muzikegitimcileri.net/bilimsel/bildiri/I-Tuncdemir_3.html (22- 04-2008)

gereksinimi olan çocukların belirlenmeleri, yerleştirilmeleri, izlenmeleri ile ilgili bölümler yer almış ve bu kanun doğrultusunda çeşitli yönetmelikler yayımlanmıştır.¹⁹⁵

Gerçekten de 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve ardından 18 Ocak 2000 tarihinde yürürlüğe konulan “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” ile özel gereksinimli bireylere sağlanacak hizmetler yasal olarak güvence altına alınmıştır. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde gönderme öncesi süreçler, tanılama süreçleri, eğitsel tanılama, izleme ve değerlendirme ekibi, yerleştirme ve izleme ile aile katılımı ayrı ayrı tanımlanmış, genel ilkeleri belirlenmiştir. Ayrıca Yönetmelikte özel gereksinimli bireyler için eğitim düzenlemeleri tanımlanmış, kaynaştırma eğitiminin ilkeleri, ölçütleri, biçimleri ile kaynaştırma eğitiminde görev alacak personelin görev ve sorumlulukları belirlenmiştir. Engelli olarak tanımlanmış öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması da aynı yönetmelikte ifade edilmiş bulunmaktadır.

6.1.1. Mevzuat ve Yönergelerin Değerlendirilmesi

Özel gereksinimli bireylere özgü ilk kapsamlı yasanın adımlarının atılışı yine 1983 yılında olmuştur. 1983 yılında 2916 sayılı “Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu” yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile özel eğitimle ilgili tanımlar, ilkeler, kurumlar ve görevleri, özel eğitime gereksinimi olan çocukların belirlenmeleri, yerleştirilmeleri, izlenmeleri ile ilgili bölümler yer almış ve bu kanun doğrultusunda çeşitli yönetmelikler yayımlanmıştır.¹⁹⁶

Gerçekten de 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve ardından 18 Ocak 2000 tarihinde yürürlüğe konulan “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” ile özel gereksinimli bireylere sağlanacak hizmetler yasal olarak güvence altına alınmıştır.¹⁹⁷

¹⁹⁵http://209.85.129.132/search?q=cache:IH5g24sjPggJ:ttkb.meb.gov.tr/secmeler/sura/7_sura.pdf+%C3%96zel+E%C4%9Fitime+Muhta%C3%A7+%C3%87ocuklar+Kanunu+%C5%9Fura+kararlar%C4%B1&cd=2&hl=tr&ct=clnk&gl=tr (22- 04–2008)

¹⁹⁶http://209.85.129.132/search?q=cache:IH5g24sjPggJ:ttkb.meb.gov.tr/secmeler/sura/7_sura.pdf+%C3%96zel+E%C4%9Fitime+Muhta%C3%A7+%C3%87ocuklar+Kanunu+%C5%9Fura+kararlar%C4%B1&cd=2&hl=tr&ct=clnk&gl=tr (22- 04–2008)

¹⁹⁷http://209.85.129.132/search?q=cache:IH5g24sjPggJ:ttkb.meb.gov.tr/secmeler/sura/7_sura.pdf+%C3%96zel+E%C4%9Fitime+Muhta%C3%A7+%C3%87ocuklar+Kanunu+%C5%9Fura+kararlar%C4%B1&cd=2&hl=tr&ct=clnk&gl=tr (22- 04–2008)

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde gönderme öncesi süreçler, tanılama süreçleri, eğitsel tanılama, izleme ve değerlendirme ekibi, yerleştirme ve izleme ile aile katılımı ayrı ayrı tanımlanmış, genel ilkeleri belirlenmiştir. Ayrıca Yönetmelikte özel gereksinimli bireyler için eğitim düzenlemeleri tanımlanmış, kaynaştırma eğitiminin ilkeleri, ölçütleri, biçimleri ile kaynaştırma eğitiminde görev alacak personelin görev ve sorumlulukları belirlenmiştir. Engelli olarak tanımlanmış öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması da aynı yönetmelikte ifade edilmiş bulunmaktadır.

573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin amacı özel eğitim gerektiren bireylerin, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme haklarını kullanabilmelerini sağlamaya yönelik esasları düzenlemektir. Kararnamede tanılama, değerlendirme ve yerleştirme süreçleri tanımlanmıştır. Ayrıca, erken çocukluk döneminden başlayarak, okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim yükseköğretim yaygın eğitime ilişkin ilkeler belirlenmiştir. Yine bu kararnamede engelli çocuklar için olası eğitim ortamları tanımlanmış, kaynaştırma eğitimine ilişkin esaslar belirlenmiştir. Kararnamede ailelerin özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif katılımlarının sağlanması, özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde özel eğitimle ilgili örgütlerin görüşlerine önem verilmesi, hizmetlerin toplumla etkileşim ve uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanması gibi ilkeler yer almıştır.¹⁹⁸

6.1.1.1. Mevzuatta Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi ve Önceliği

Eğitimde temel ilke; bireyin kapasitesi ölçüsünde, yeteneği doğrultusunda eğitime tabi tutulmasıdır. Üstün yetenekli çocukların her toplumda nüfusuna oranla varlığı bilinmektedir. Dolayısı ile her toplumda varlığı bilinen bu potansiyelin eğitilebilir hale getirilmesi, o toplum için stratejik bir mahiyet arz etmektedir.¹⁹⁹ Üstün veya özel yetenekli çocuk konusunda kesin bir tanıma ulaşılanın güçlükleri bulunmaktadır. Fakat özellikleri itibariyle de diğerlerinden ayrılmaktadır. Bunlar genel olarak;

¹⁹⁸ Akçamete, G. ve Kaner, S. (1999). Cumhuriyetin 75 Yılında Çocuğa Yönelik Özel Eğitim Çalışmaları. 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi: Cumhuriyet Ve Çocuk, Ankara, 1999, s. s. 395–405.

¹⁹⁹ Bilgili, a.g.k. , s. s. 63–64

- Yaşıtlarına göre daha hızlı bir şekilde öğrenen,
- Yaratıcılık, liderlik, sanat, liderliğe ilişkin kapasitede diğerlerine göre daha önde olan,
- Özel akademik yeteneğe sahip,
- Soyut fikirleri anlayabilen,
- İlgi alanlarında bağımsız hareket etmeyi seven, özellikler şeklinde görünmektedir.

Ulusların bu potansiyellerini kullanma yönünde tarihi de kapsayan bir çaba içerisinde oldukları bilinmektedir. Eski Yunan'dan Osmanlı Devleti'ne kadar bu potansiyelden yararlanma yoluna gidilmiştir. Eflatun'un Devlet'inde de bu seçkin kesime vurgu yapılmıştır. Osmanlı'nın Enderun Sisteminde de, Osmanlı Devleti, vurgudan da öte uzun yıllar bu elit kaynaktan yararlanmış ve buna önemli fonksiyonlar yüklemiştir.

Enderun mektebinde öğrenciler, üstün zekâlılara ve çeşitli yeteneklere yönelik programlarla ve testlerle, ortalama 15 yıllık bir eğitimden geçtikten sonra, devletin ihtiyaç duyduğu üst düzey idarî/bürokratik ve askerî personelin yetişmesi sağlanmıştır. Nitekim bu konuda, önde gelen tanınmış psikologlardan Amerikalı Lewis Terman (Stanford-Binet adlı zekâ testini bulan kişi) Enderun Mektebi'ne alınan çocuklar için şunları söylemektedir: `Zekâ seviyesini ölçmek için ilk defa test yöntemi, Osmanlılarda Enderun mektebine seçilen öğrenciler için uygulanmıştır.` Amerikalı ünlü eğitimci Andreas Kazamias'ın Platon'un idealindeki okul olarak nitelediği Enderun, tarihçi Mustafa Armağan'ın da tam bir isabetle ifade ettiği gibi `Üstün Yetenekliler Fabrikası`ydı. Gerçektende kişinin yeteneklerine değer verip onları en iyi biçimde geliştiren Enderun Mektebi, Türklerin düzenli, kendine özgü bir eğitim sistemini kurup başarılı sonuçlar aldıklarını göstermekte ve dünya eğitim tarihinde de önemli bir yer tutmaktadır.

Bu bağlamda Enderun Mektebi, üstün yeteneklilerin eğitiminde `dünyadaki ilk sistemli eğitim örneğini oluşturmaktadır. Öyle ki pek çok batılı kaynakta, Osmanlı Devleti'nin altı yüzyıl boyunca devam etmesinin temel nedeninin, üstün yetenekli çocukları Enderun'a devşirme yöntemiyle seçip orada eğitim verdikten sonra ülke yönetimini bu kişilere emanet etmesi

olarak gösterilmektedir. Amerika`da Enderun Mektepleri hakkında 350` ye yakın akademik çalışma yapılmıştır.²⁰⁰

Toplumlar için kıt kaynak kabul edilen bu potansiyelin eğitimi, stratejik bir insan kaynağı olduğundan dolayı önceliği vardır ve bu potansiyelin eğitimi her açıdan ciddiye alınmalıdır. Eğitim öğretimin temeli; bireysel özelliklere işlerlik kazandırmak üzere bireyin yeteneklerini geliştirmektir. Nitekim yasalarımız da bu doğrultudadır. Örneğin, 1739 Sayılı Milli Eğitim Kanununun 6`ncı maddesinde “Fertler eğitimleri süresince ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli okullara ve programlara yöneltilerek yetiştirilirler” hükmü bulunmaktadır.²⁰¹

Bu kanunun, Eğitimde Fırsat ve İmkân Eşitliği başlığı altındaki 8`nci maddesinde de “Özel eğitim gerektiren çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır” hükmü yer almaktadır. Fakat bu günkü eğitim sistemimizle üstün yeteneklilerin bütün engelleri tek başına aşarak, kendilerini yetiştirmelerini, sivrilmelerini beklemek üstün beyin gücünün çoğunun heba edilmesine neden olabilir. Ülkemizde üstün yetenekli çocukların seçilmesine, eğitim ve öğretimine özel ihtimam gösterilmesine şiddetle ihtiyaç vardır. Bu gün okullarımızda uygulanan öğretim programı hazırlanırken normal çocuklarımızın öğrenme kapasitesi göz önünde tutulduğu için üstün yetenekli çocuklara hitap etmemektedir.

Bu nedenle acilen üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların doğasına uygun eğitim model ve programlarının geliştirilmesine ve bunlara uygun özel eğitim kurumları açılmasına, üstün veya özel yetenekli bireylerin ülkemizde istihdamına yönelik stratejik planlamaların yapılmasına gereksinim vardır.²⁰²

Milli Eğitim Bakanlığının 2004- 2005 Türkiye eğitim istatistikleri verilerine göre ilköğretimden mezun olan öğrenci sayısı 1.246.078`dir. (2005- 2006 öğretim yılı için ise ilköğretime kaydolun öğrenci sayısı 1.402.355`tir. Öğrenci artışı 375.489, ilköğretimde toplam öğrenci sayısı 10.673.935 olarak belirlenmiştir.) Öğretmen sayısı 389.859, okul sayısı 297.000, net okullaşma oranı %89,8`dir. Bu oranın %92,3`ü erkek öğrenci, %87,2`si kız öğrencilerden oluşmaktadır. 2004–2005 öğretim yılı sonunda ilköğretimden mezun olan 1.246.078 öğrenciden 2005–2006 öğretim yılında 574.572 öğrencinin genel ortaöğretime,

²⁰⁰ Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, Osmanlı Devleti`nin Saray Teşkilatı, Ankara 1988, s.s. 297–356

²⁰¹ <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html> (22- 04- 2008)

²⁰² Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Durum Tespiti Ön Raporu s.s. 15–16

361.372 öğrencinin de mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına olmak üzere toplam 935.940 öğrencinin kaydolduğu; geriye kalan 310.138 öğrencinin ortaöğretim dışında kaldığı anlaşılmaktadır. Mevcut ilköğretim çağındaki çocukların %10,2'si ilköğretime devam edememektedir. İlköğretim okullarını bitiren yaklaşık her dört öğrenciden birinin okul hayatı son bulmaktadır.²⁰³

6.1.1.2. Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi

T.C. Milli Eğitim Bakanlığınca 1992 yılında zamanın Milli Eğitim Bakanı Köksal Toptan tarafından özel gereksinimli çocukların eğitimlerini sağlamak amacıyla Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuş, yazar genel müdür olarak göreve atanmış ve Genel Müdürlük teşkilat yapısı bünyesinde idari, rehberlik ve özel eğitim olmak üzere 3 daire başkanlığı ve bunlara bağlı 25 şube oluşturulmuştur. MEB'in okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla 39 ilde açtığı 43 bilim ve sanat merkezinde yaklaşık 430 öğretmenle faaliyette bulunuyor.²⁰⁴

Özel eğitime gereksinimi olan engel gruplarına ilişkin ayrı şubelerle birlikte, üstün yeteneklilerin eğitimleri şubesi kurulmuş ve çalışmalar başlatılmıştır. Ülkemizin mevcut ekonomik, sosyal, kültürel ve eğitim şartları dikkate alınarak, daha fazla sayıda üstün yetenekli çocuğa en uygun modellerle ulaşılabilmesi için, farklı ülkelerde uygulanan modeller incelenmiş, uygulanabilirlikleri tartışılmış ve yazarın, daha önceki akademik çalışmaları da temel alınarak ülkemiz şartlarına uygun yeni bir model geliştirilmiştir. Bu model Prof. Dr. Dönmez 'in kendi çalışmalarında "Ek Ders Uygulama Okulu" olarak isimlendirdiği daha sonra Bilim ve Sanat Merkezi olarak adlandırıldığı, pilot proje olarak beş ilde (Ankara, İstanbul, İzmir, Bayburt ve Denizli) öğrenci seçimi, öğretmen seçimi ve eğitimi, aile eğitimi ve bina hazırlıkları ile başlatılan ve bugün sayıları 46'ya ulaşan bir uygulamadır. Böylece, yıllar sonra ülke tarihinde üstün yetenekli çocuklarımız için yasal mevzuatı olan sistemli bir eğitim merkezi ve programı başlamıştır. Bilim Sanat Merkezleri, Genel Müdürlük ilgili personelinin, bu merkezlerin yönetici ve öğretmenlerinin ve merkezlerde yetişen çocukların ve ailelerinin katkıları ile gelişmiş ve yaygınlaştırılmıştır.

²⁰³ 17.Şura Ön Komisyon Raporları s.s. 7–8

²⁰⁴ <http://forum.memurlar.net/topic.aspx?id=183116&page=6> (22- 05–2008)

Bilim ve Sanat Merkezleri'nde (BİLSEM), üstün veya özel yetenekli öğrencilerin eğitime yönelik grup ve bireysel eğitim programları uygulanmaktadır. Örgün eğitim kurumlarındaki öğretmenlerin aday olarak gösterdiği öğrenciler, Milli Eğitim Bakanlığı'nca hazırlanan grup değerlendirme testine tabi tutulurlar. Üstün yetenekli olarak belirlenen öğrenciler BİLSEM eğitimine alınırlar. Merkezdeki etkinliklerin temelinde proje üretme ve geliştirme çalışmaları yatmaktadır.1991–1992 öğretim yılında Yeni Ufuklar Koleji, normalin üzerinde zekâ bölümüne sahip öğrencilere hizmet veren bir özel okul olarak devreye girmiştir. Bu uygulamanın hemen ardından İnanç Vakfı'nın kurduğu İnanç Lisesi hizmete girmiştir. Çok ciddi bir seçim sistemine sahip olan okul, Türkiye'nin çeşitli elverişsiz kesimlerinden gelen üstün öğrencileri eğitmeyi hedeflemiştir.²⁰⁵

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nce açılan merkezlerdir. Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına devam eden üstün veya özel yetenekli öğrencilerin örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerini aksatmayacak şekilde bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumudur.²⁰⁶

Özel okul, özel sınıf, kaynaştırma ve Bilim Sanat Merkezleri modelleri o günkü (1993) duruma göre aşağıda kısaca değerlendirilmiştir:

- **Özel okul ve özel sınıf uygulaması**, ülkemiz şartlarında, hem ekonomik yönden zorlayıcı, güçlü finans kaynakları gerektiren hem de çocukları yaşlılarından soyutlayarak sosyal ve duygusal açıdan olumsuz yönde etkileyen bir uygulama olarak düşünülmüştür.

- **Kaynaştırma Modeli**, ülkemiz ekonomik ve eğitim şartlarında, hem üstün yetenekli çocuklar için her sınıfta bulunması gerekli kaynak ve materyallerin sağlanabilmesi hem de sınıf öğretmenlerinin uzun süre alacak özel eğitimlerini gerektirmektedir. Bu ise, ekonomik boyutu yüksek maliyete yol açan bir model olduğu için o günün koşullarında tercih edilmemiştir.

- **Bilim Sanat Merkezleri modelinde**, üstün yetenekli çocuklarımız, temel eğitime dayalı bilgileri yaşlılarıyla devam ettikleri okullarından almakta, Bilim Sanat Merkezleri'nde

²⁰⁵ Davaslıgil, U, Aslan, E. ve Beşkardeş, Ü. , a.g.k. , s.s. 70–75

²⁰⁶ Akarsu, Füsün, a.g.k. , s. 67

üstün oldukları bilim ve sanat alanında, diğer okullardan gelen benzer arkadaşları ve alan öğretmenleri ile çalışmaktadırlar.

Bilim Sanat Merkezleri, eğitim bütçesine fazla ek maliyet getirmeden, gerektiğinde mevcut okullar bünyesinde de çeşitli düzenlemelerle hazırlanabilen, ülkenin her bölgesinde ve ilinde uygulanabilirliği kolay bir model olarak yaygınlaştırılma başarısını yakalamıştır.

Ayrıca bu modelin en büyük avantajlarından biri, çocukların kendi okullarında, yaşlılarından, sınıf arkadaşlarından soyutlanmamalarıdır. İleride toplum adına yapacakları çalışmalarda, toplum bireylerini zihinsel, sosyal, kültürel ve duygusal açıdan tanıyabilme olanağına sahip olmalarıdır. Çünkü sonuçta, üstün ve özel yetenekli bireyler, yeteneklerini, insanlık adına kullanmaktadırlar ve toplumu onlar yönlendirmektedirler.

Üstün yetenekli çocuklar, toplumla bütünleşme sürecini okullarında yaşarken, yeteneğinin bilincinde olarak Bilim Sanat Merkezleri'nde kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda, çalışma, üretme olanağına sahip olmaktadırlar. Toplumla bütünleşen ve farklılığının bilincinde olan, farklılığını insanlık adına geliştiren bireyler olarak yetiştirmektedirler. Bu çocuklar, kendi sınıflarında tek veya çok az sayıda olabilirler. Bu onları bazen huzursuz kılabilir ancak, kendilerine benzeyen diğer üstün yetenekli çocuklarla bir arada olabilecekleri ortamı (BİLSEM) bularak zihinsel, sosyal ve duygusal paylaşım sağlayarak mutlu olurlar.

6.1.1.3. Beyazıt İlköğretim Okulu Yönergesi (Hay Yönergesi)

30 Haziran 2002'de Milli Eğitim Bakanlığı ve İstanbul Üniversitesi arasında imzalanan protokol uyarınca, bir devlet okulu olan, Beyazıt İlköğretim Okulu İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi tarafından yürütülen Üstün Zekâlıların Eğitimi Projesi için uygulama okulu olarak tahsis edilmiştir. Her yıl birinci sınıf çocukları, Rehberlik Araştırma Merkezleri tarafından yapılan zekâ testi sonucunda üstün zekâlı oldukları belirlendikten ve proje ile ilgili Yürütme Kurulu'nun Bilim Komisyonu tarafından onaylandıktan sonra, önceden belirlenmiş kontenjan sayısına göre projeye dâhil edilmektedir.²⁰⁷

Bu okuldaki üstün öğrencilerin zihinsel, duyuşsal ve sosyal gereksinmelerini karşılayacak farklılaştırılmış bir programın uygulanmasına başlanmıştır. Bu uygulama, üstün zekâlı öğrencileri, normal zihinsel düzeye sahip yaşlılarından ayırmadan gerçekleştirilmektedir. Zekâ

²⁰⁷ <http://www.istanbul.edu.tr/hay/bilgi.php?islem=genel&b=12> (02-02-2008)

düzeyi yüksek olan öğrencilerin hem sosyal uyumlarının sağlıklı olması hem de benlik saygılarını desteklemek amacıyla, kısmi karma eğitim uygulamakta ve normal yaşlılarından tamamen soyutlanmaları engellenmektedir.²⁰⁸

Proje kapsamındaki sınıflarda eğitim gören üstün ve normal zihin düzeyine sahip öğrenciler matematik, fen gibi derslerde kendi düzeylerine göre 3 farklı gruba ayrılmaktadır. Böylece öğrencilerin kendi öğrenme hızlarında ilerlemeleri hedeflenmektedir. Milli Eğitim Sisteminin müfredat programının içeriği hem normal hem de üstün zekâ düzeyindeki öğrenciler için temelde olduğu gibi korunmakta, gerektiğinde zenginleştirilmekte ve özellikle de derslerin işlenişine yöntem açısından farklılaşma getirilmektedir. Ayrıca, öğretimde, 5 duyunun kullanılmasına ve drama yoluyla harekete de yer verilmektedir. Beynin bilişe, sezgiye, duyuşa ve fiziğe dayalı işlevlerinin tümü çalıştırılarak çağdaş bir öğretim gerçekleşmesine dikkat edilmektedir. İlk sınıflardan itibaren, yaratıcılık, düşünme becerileri, satranç, yabancı dil ve sosyal-duygusal gelişimi destekleyen dersler okutulmaktadır.²⁰⁹

6.2. Beyazıt İlköğretim Okulunda “Üstün Zekâlıların Eğitimi Projesi”

30 Haziran 2002’de Milli Eğitim Bakanlığı ve İstanbul Üniversitesi arasında imzalanan protokol uyarınca, bir devlet okulu olan, Beyazıt İlköğretim Okulu İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi tarafından yürütülen Üstün Zekâlıların Eğitimi Projesi için uygulama okulu olarak tahsis edilmiştir.

Her yıl birinci sınıf çocukları, Rehberlik Araştırma Merkezleri tarafından yapılan zekâ testi sonucunda üstün zekâlı oldukları belirlendikten ve proje ile ilgili Yürütme Kurulu’nun Bilim Komisyonu tarafından onaylandıktan sonra, önceden belirlenmiş kontenjan sayısına göre projeye dâhil edilmektedir. Bu okuldaki üstün öğrencilerin zihinsel, duyuşsal ve sosyal gereksinmelerini karşılayacak farklılaştırılmış bir programın uygulanmasına başlanmıştır. Bu uygulama, üstün zekâlı öğrencileri, normal zihinsel düzeye sahip yaşlılarından ayırmadan gerçekleştirilmektedir. Zekâ düzeyi yüksek olan öğrencilerin hem sosyal uyumlarının sağlıklı olması hem de benlik saygılarını desteklemek amacıyla, kısmi karma eğitim uygulamakta ve normal yaşlılarından tamamen soyutlanmaları engellenmektedir.²¹⁰

²⁰⁸ Davaslıgil, a.g.k. , s. 87

²⁰⁹ Şirin, Ruhi, a.g.k. , s.s. 85–100

²¹⁰ Davaslıgil, 2004, a.g.k. , s. 67

Proje kapsamındaki sınıflarda eğitim gören üstün ve normal zihin düzeyine sahip öğrenciler matematik, fen gibi derslerde kendi düzeylerine göre 3 farklı gruba ayrılmaktadır. Böylece öğrencilerin kendi öğrenme hızlarında ilerlemeleri hedeflenmektedir. Milli Eğitim Sisteminin müfredat programının içeriği hem normal hem de üstün zekâ düzeyindeki öğrenciler için temelde olduğu gibi korunmakta, gerektiğinde zenginleştirilmekte ve özellikle de derslerin işlenişine yöntem açısından farklılaşma getirilmektedir. Ayrıca, öğretimde, 5 duyunun kullanılmasına ve drama yoluyla harekete de yer verilmektedir. Beynin biliş, sezgiye, duyuşa ve fiziğe dayalı işlevlerinin tümü çalıştırılarak çağdaş bir öğretim gerçekleşmesine dikkat edilmektedir. İlk sınıflardan itibaren, yaratıcılık, düşünme becerileri, satranç, yabancı dil ve sosyal-duygusal gelişimi destekleyen dersler okutulmaktadır.²¹¹

6.3. Türkiye Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi (TEVİTÖL)

Türkiye'de üstün yetenekli çocukların eğitimi için hizmet veren tek ortaöğretim kurumu Türkiye Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi (TEVİTÖL). Okul, işadamı Sezai Türkeş tarafından, eşi İnanç Türkeş'in adını yaşatmak üzere kuruldu. Okul, 1994–1995 eğitim ve öğretim yılında Gebze Yerleşkesi'nde hizmete girdi, daha sonra Türkiye Eğitim Vakfı (TEV) devraldı. TEVİTÖL bugüne değin 178 mezun verdi. Bunlardan 36'sı yurtdışında, 142'si de yurtiçindeki üniversitelerde eğitim görüyor. Okulun 2005 yılındaki sekiz mezunu Yale, Harvard, Duke ve Williams College gibi üniversitelerde eğitime devam edecek. TEVİTÖL' lü Sezen Ünlü Önen, Harvard'a girmeye hak kazandı. Emekli bir anne ve babanın çocuğu olarak Eskişehir'den gelen Önen, felsefe, tarih ve siyasal bilimler okumak istiyor. Ahmet Kaan Toprak ise sanat eğitimini İtalya'da sürdürmek istediğini için şimdiden İtalyanca öğrenmeye başlamış.

TEVİTÖL Kampusu, sunulan eğitim ve eğitimin içeriği bakımından tam bir üniversite izlenimi veriyor. Türkiye'deki en büyük lise kampusuna sahip TEVİTÖL' de, 165 öğrenci eğitim görüyor. Sekizi yabancı, 37 öğretmenin görev yaptığı okulda, dört yıllık eğitim veriliyor. Fen bilimleri, matematik ve bilgisayar derslerinin İngilizce verildiği okulda, Almanca ve Fransızca, seçmeli yabancı diller. Ulusal ve uluslararası pek çok yarışmada, projede ödül alan öğrenciler, Dil ovası Sanayi Bölgesi'nde belirlenen alan içerisinde kurşun taraması yapıyor. Çevrenin Genç Sözcüleri Projesi çerçevesinde 'Dünya Su Yılı' kutlandı ve okulun atık sular ve arıtma tesisini tanıma çalışmaları yapıldı. Bu kapsamda İtalya, Norveç,

²¹¹ Şirin, Ruhi, a.g.k. , s.s. 85–105

Romanya ve Yunanistan'da ortak çalışmalar başlatıldı. Öğrenciler ayrıca, okulun bulunduğu Muallim Köy ilköğretim okulunda gönüllü İngilizce dersleri veriyor. Okula nasıl başvuruluyor? TEVİTÖL, tam ve yarım burslu olmak üzere iki ayrı kategoride öğrenci alıyor. Tam burslu öğrenciler ilk olarak Rehberlik Araştırma Merkezleri'ne (RAM) giderek 'WISC-R' testine tabi tutuluyor. Bu testten geçen öğrencilere ise ikinci aşamada, okulda zekâ ve yetenek testi uygulanıyor. Seçilen öğrenciler, beş günlük bir kampa alınarak beceri ve yetenekleri belirleniyor.²¹²

²¹² <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=172333> (29.01.2008)

III. BÖLÜM

ÜSTÜN ZEKÂLI-ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN BELİRLENMESİ ANKET ÇALIŞMASI

1. Örneklem ve Demografik Yapı

Beyazıt İlköğretim Okulu ve Bilssem’ de yaptığımız ankette velilerin cinsiyeti, yaş, eğitim durumları, buldukları kurumdan aldıkları hizmet süreleri belirlendi.

2. Anket Uygulaması

Anket uygulaması iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde velilerin demografik yapısı, ikinci bölümde ise üstün zekâlı/üstün yetenekli çocukların okul öncesi ve okulda görülen eğitimin içeriği hakkında sorular yöneltip cevapları analiz ettik.

2.1. Velinin Demografik Yapısı

2.1.1. Cinsiyet

Tablo 7. Cinsiyetiniz

		Sıklık	%	Geçerli %
	Kadın	137	62,0	62,6
	Erkek	82	37,1	37,4
		219	99,1	100,0
Cevapsız		2	,9	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 7’e göre araştırmaya katılan 221 veliden 137 kişi %62 oranında kadınlar tarafından, 82 kişi %37,1 oranında erkeklerdir.

2.1.2. Yaş

Tablo 8. Yaşınız

	Sıklık	%	Geçerli %
18-25 yaş	1	,5	,5
26-33 yaş	23	10,4	10,5
34-41 yaş	112	50,7	51,1
42-49 yaş	60	27,1	27,4
50 yaş ve üzeri	23	10,4	10,5
Toplam	219	99,1	100,0
Cevapsız	2	,9	
Toplam	221	100,0	

Yukarıdaki tablo 8'e göre, araştırmaya katılan 221 veliden 1 kişi %0,5 oranında 18–25 yaş, 23 kişi %10,4 oranında 26–33 yaş, 112 kişi %50,7 oranında 34–41 yaş, 60 kişi %27,1 oranında, 23 kişi %10,4 oranında 50 yaş ve üzerindedir.

2.1.3. Eğitim Durumu

Tablo 9. Eğitim durumunuz

	Sıklık	%	Geçerli %
İlköğretim	19	8,6	8,7
Ortaöğretim	56	25,3	25,6
Yüksekokul	42	19,0	19,2
Fakülte	86	38,9	39,3
Yüksek Lisans ve Üstü	16	7,2	7,3
	219	99,1	100,0
Cevapsız	2	,9	
Toplam	221	100,0	

Yukarıdaki tablo 9'a göre, araştırmaya katılan 221 velinin Araştırmaya katılan 221 veliden 19 kişi %8,6 oranında ilköğretim, 56 kişi %25,3 oranında ortaöğretim, 42 kişi %19 oranında yüksekokul, 86 kişi %38,9 oranında fakülte, 16 kişi %7,2 oranında yüksek lisans ve üstü olarak ifade edilmiştir.

2.1.4. Kurumdan Alınan Hizmet Süresi

Tablo 10. Kaç yıldır bu okuldan hizmet alıyorsunuz?

	Sıklık	%	Geçerli %
0-5 yıl	166	75,1	75,8
6-10 yıl	51	23,1	23,3
16 ve üstü	2	,9	,9
	219	99,1	100,0
Cevapsız	2	,9	
Toplam	221	100,0	

Yukarıdaki tablo 10'a göre, araştırmaya katılan 221 veliden 166 kişi 75,1 oranında 0- 5 yıldır, 51 kişi %23,1 oranında 6–10 yıldır aynı okuldan hizmet aldıklarını belirtmişlerdir

2.2.1. Velilerin Çocuklarındaki Üstün Yetenekli Olduğunu Fark Etme Süreci

Tablo 11. Araştırmaya Katılan Velilerin Çocuklarındaki Üstün Zekâyı Fark Etme Süreci Dağılımı

	Sıklık	%	Geçerli %
3-5	144	65,2	65,2
5-7	37	16,7	16,7
7-12	40	18,1	18,1
Toplam	221	100,0	100,0

Yukarıdaki tablo 11'e göre 3- 5 yaş arasında ailelerin çocuğunu fark edenlerin sayısı 144 kişidir. Toplam ankete katılan 221 kişinin % 65,2 'sine rastlamaktadır. 5- 7 yaş arasında ankete katılan, ailelerin çocuğunu fark edenlerin sayısı 37 kişidir. Bu da ankete katılan 221 kişinin % 16,7'sine rastlamaktadır.

2.2.2. Çocuğunuzdaki Bu Yeteneği Bulup Geliştirmek Görevi

Tablo 12. Çocuğunuzdaki bu yeteneği bulup geliştirmek sizce kimlere düşüyor?

	Sıklık	%	Geçerli %	Sıklık
Aile	151	68,3	69,6	69,6
Rehberlik Uzmanı	18	8,1	8,3	77,9
Okul Öncesi Öğretmenleri	24	10,9	11,1	88,9
Sınıf Öğretmeni	24	10,9	11,1	100,0
	217	98,2	100,0	
Cevapsız	4	1,8		
Toplam	221	100,0		

Yukarıdaki tablo 12'ye göre Üstün zekâyı bulma ve geliştirme konusunda ankete katılan 221 kişiden 151 kişi aile %68, 18 kişi %8,1 Rehberlik Uzmanı, 24 kişi %10,9 Okul Öncesi Öğretmenleri, 24 kişi %10,9 Sınıf Öğretmeni olarak belirlemişlerdir.

2.2.3. Velilerin Çocuklarının Okula Başlama Süreci

Tablo 13. Çocuğunuzun erken gelişim özellikleri sizce nelerdir?

	Sıklık	%	Geçerli %
Fiziksel Öz	8	3,6	3,6
Zihinsel Öz	154	69,7	69,7
Kişilik Öz	34	15,4	15,4
Sosyal Gelişim Özellikleri	25	11,3	11,3
Toplam	221	100,0	100,0

Yukarıdaki tablo 13'e Çocuğunuzun Erken Gelişim Özelliklerinden fiziksel özellik diyen katılımcılar 8 kişi %3,6, Zihinsel Özellik diyen katılımcılar 154 kişi %69,7, Kişilik Özellikleri diyen katılımcılar 34 kişi %15,4, Sosyal Gelişim Özellikleri diyen katılımcılar 25 kişi %11,3 oranındadır.

2.2.4. Çocuğunuzun Yeteneğinin Ortaya Çıkışı

Tablo 14. Çocuğunuzun bu yeteneği tesadüfen mi ortaya çıktı?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	91	41,2	42,7
	Hayır	122	55,2	57,3
		213	96,4	100,0
Cevapsız		8	3,6	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 14'e göre, araştırmaya katılan 221 veliden çocuklarının üstün yetenekli olduğunu tesadüfen fark ettiğini belirten 91 kişi %41,2 oranında tesadüf olmadığını belirten 122 kişi %55,2 oranındadır.

2.2.5. Başvuru Merkezlerine Ulaşmaları

Tablo 15. Doğru tanı konması için başvuru merkezlerine kolay ulaşabildiniz mi?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	115	52,0	52,1
	Hayır	102	46,2	47,0
		217	98,2	100,0
Cevapsız		4	1,8	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 15'e göre araştırmaya katılan 221 veliden 115 kişi %52,0 oranında evet diyerek çocuklarının üstün yetenekli olduğu tanısının konması için başvuru merkezlerine kolayca ulaşabildiklerini, 102 kişi ise hayır diyerek %46,2 oranında çocuklarının üstün yetenekli olduğu tanısının konması için başvuru merkezlerine kolayca ulaşamadıklarını belirtmişlerdir.

2.2.6. Tanı Konulduktan Sonra Çocuğun Durumundaki Değişme

Tablo 16. Tanı konulduktan sonra çocuğunuzun durumunda bir değişme oldu mu?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	57	25,8	26,8
	Hayır	156	70,6	73,2
		213	96,4	100,0
Cevapsız		8	3,6	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 16'ya göre araştırmaya katılan 221 veli çocuklarının üstün yeteneklerinin tanılanmasından sonra geliştirilmesi konusunda yeterince değişme olduğunu düşünen 57 kişiden %25,8 değişmenin olmadığını düşünen 156 kişi %70,6 oranındadır.

2.2.7. Yeteneğin Geliştirilmesi İçin Kurumlardan Ya Da Kişilerden Yardım

Tablo 17. Yeteneğin geliştirilmesi için kurumlardan ya da kişilerden yardım aldınız mı?

		Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde
	Evet	105	47,5	47,9
	Hayır	114	51,6	52,1
		219	99,1	100,0
Cevapsız		2	,9	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 17'e göre araştırmaya katılan veliler çocuklarının üstün yeteneklerinin geliştirilmesi konusunda kurum ya da kişilerden yardım alabildiklerini 221 kişiden 105 kişi %47,5 yardım alamadıklarını düşünen 114 kişi %51,6 oranındadır.

2.2.8. Tanılanmış Çocuğunuza, Uygun Eğitim Ve Çevre Koşulları

Tablo 18. Tanılanmış çocuğunuza, uygun eğitim ve çevre koşullarına sahip misiniz?

	Sıklık	%	Geçerli %
Evet	102	46,2	46,6
Hayır	117	52,9	53,4
	219	99,1	100,0
Cevapsız	2	,9	
Toplam	221	100,0	

Yukarıdaki tablo 18'e göre araştırmaya katılan 221 veliden 102 kişi %46,2'si çocuklarının üstün yeteneklerinin geliştirilmesi konusunda uygun eğitim ve çevre koşullarına sahip olduklarını, 117 kişi %52,9 oranında ise çocuklarının üstün yeteneklerinin geliştirilmesi konusunda uygun eğitim ve çevre koşullarına sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

2.2.9. Çocuğun Gelişimine Aile Katkısı

Tablo 19. Aile olarak çocuğunuzun gelişimine katkıda bulunuyor musunuz?

	Sıklık	%	Geçerli %
Evet	192	86,9	86,9
Hayır	29	13,1	13,1
Toplam	221	100,0	100,0

Yukarıdaki tablo 19'a göre araştırmaya katılan 221 veliden çocuklarının üstün yeteneklerinin geliştirilmesi konusunda aile olarak katkıda bulunmaya çalıştıkları konusunda 192 kişi %86,9 oranında evet, 29 kişi %13,1 oranında hayır demişlerdir.

2.2.10. Çocuğun Erken Gelişim Özellikleri

Tablo 20. Çocuğunuz okula erken mi başladı?

	Sıklık	%	Geçerli %
Evet	54	24,4	24,4
Hayır	167	75,6	75,6
Toplam	221	100,0	100,0

Yukarıdaki tablo 20'ye göre araştırmaya katılan 221 veliden 54 kişi %24,4'ü çocuklarının üstün yetenekleri nedeniyle okula erken başladıklarını,167 kişi %75,6 oranında çocuklarının üstün yetenekleri nedeniyle okula erken başlamadıklarını ifade etmişlerdir.

2.2.11. Okulundaki Fiziki Koşulları

Tablo 21. Size göre okulundaki fiziki koşullar öğrenciye uygun mu?

	Sıklık	%	Geçerli %
Evet	105	47,5	47,5
Hayır	116	52,5	52,5
Toplam	221	100,0	100,0

Yukarıdaki tablo 21'e göre araştırmaya katılan 221 veliden 105 kişisi %47,5 oranında çocuklarının devam ettikleri okulların fiziki koşullarının öğrenciye uygun olduğunu 116 kişi ise %52,5 oranında uygun olmadığını konusunda fikir beyan etmişlerdir.

2.2.12. Milli Eğitim Müfredatı Çocuğun Yetenek Ve Zekâya Uygunluğu

Tablo 22. Milli Eğitim Müfredatı Çocuğun Yetenek Ve Zekâsını Geliştirmeye Olanak Veriyor Mu?

	Sıklık	%	Geçerli %
Evet	22	10,0	10,0
Hayır	199	90,0	90,0
Toplam	221	100,0	100,0

Yukarıdaki tablo 22'ye göre araştırmaya katılan 221 veliden 20 kişi %10'u çocuklarının üstün yeteneklerinin geliştirilmesi konusunda uygun bir Milli Eğitim Müfredatı olduğu, 199 kişi %90,0 oranında olmadığı konusunda fikir bildirmişlerdir.

2.2.13. Okuldaki Haftalık Ders Programı Çocuğun Yetenek Ve Zekâsına Katkısı

Tablo 23. Okuldaki haftalık ders programı çocuğun yetenek ve zekâsını geliştirmeye olanak veriyor mu

	Sıklık	%	Geçerli %
Evet	35	15,8	15,8
Hayır	186	84,2	84,2
Toplam	221	100,0	100,0

Yukarıdaki tablo 23'e göre araştırmaya katılan 221 veliden çocuklarının üstün yeteneklerinin geliştirilmesi konusunda okuldaki haftalık ders programının yetersiz kaldığı konusunda 35 kişi %15,8 oranında evet, 186 kişi %84,2 oranında hayır demişlerdir.

2.2.14. Çocuğun Okulundan Sınıf Atlatma Teklifi

Tablo 24. Çocuğunuzun okulundan sınıf atlatma teklifi aldınız mı?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	60	27,1	27,4
	Hayır	159	71,9	72,6
		219	99,1	100,0
Cevapsız		2	,9	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 24'e göre araştırmaya katılan 221 veliden çocuklarının üstün yeteneklerinin geliştirilmesi konusunda sınıf atlatma teklifi aldıklarını belirten 60 kişi %27,1 oranında, almadıklarını belirten 159 kişi %71,9 oranındadır.

2.2.15. Okullarındaki Diğer Üstün Yetenekli Öğrenciler Ve Uygulanan Programlar

Tablo 25. Okulunuzda Üstün Yetenekli Öğrenciler Var Mı? Zenginleştirme Programı Uygulanıyor Mu?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet, uygulanıyor	72	32,6	33,8
	Hayır, uygulanmıyor	141	63,8	66,2
		213	96,4	100,0
Cevapsız		8	3,6	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 25'e göre araştırmaya katılan, 221 veliden 72 kişi %32,6'sı çocuklarının okulunda çocuklarının dışında başka üstün yetenekli öğrencilerin olmadığını ve geliştirici programlar uygulanmadığı 141 kişi %63,8 olduğunu ve uygulandığını belirtmişlerdir.

2.2.16. Aile Olarak Okuldan Alınan Destek

Tablo 26. Aile Olarak Okuldan Destek Alıyor Musunuz?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	50	22,6	23,3
	Hayır	165	74,7	76,7
		215	97,3	100,0
Cevapsız		6	2,7	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 26'nın verilerine göre araştırmaya katılan 221 veliden 50 kişi %22,6'sı, üstün yetenekli öğrencilerin okulundan destek alamadıklarını 165 kişi %74,7 oranında belirtmişlerdir.

2.2.17. Evde Üstün Zekâlı Çocuğa Destek Olacak Aile Ortamı

Tablo 27. Sizce Evde Üstün Zekâlı Çocuğa Destek Olacak Aile Ortamı Sağlayabiliyor Musunuz?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	125	56,6	58,7
	Hayır	88	39,8	41,3
		213	96,4	100,0
Cevapsız		8	3,6	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 27'nin verilerine göre araştırmaya katılan 221 veliden, evde üstün zekâlı çocuğa destek olacak aile ortamı sağlayabildiğini belirten 125 kişi %56,6 oranında sağlayamadığını belirten 88 kişi %39,8 yetenekli oranındadır.

2.2.18. Çocuğun Sadece Üstün Zekâlılardan Oluşan Ayrı Bir Sınıfta Eğitim

Alması

Tablo 28. Çocuğunuzun Sadece Üstün Zekâlılardan Oluşan Ayrı Bir Sınıfta Eğitim Almasını İster Misiniz?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	114	51,6	54,0
	Hayır	97	43,9	46,0
		211	95,5	100,0
Y	Cevapsız	10	4,5	
	Toplam	221	100,0	

Yukarıdaki tablo 28'in verilerine göre araştırmaya katılan 221 veliden çocuğunuzun sadece üstün zekâlılardan oluşan ayrı bir sınıfta eğitim almasını isteyen 114 kişi %51,6 oranında, 97 kişi %43,9 oranındadır.

2.2.19. Çocuğun Sosyal Etkinliklerde Aktif Olması

Tablo 29. Çocuğunuzun Sosyal Etkinliklerde Aktif Olmasını Sağlıyor Musunuz?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	189	85,5	88,7
	Hayır	24	10,9	11,3
		213	96,4	100,0
	Cevapsız	8	3,6	
	Toplam	221	100,0	

Yukarıdaki tablo 29'un verilerine göre araştırmaya katılan 221 veliden 189 kişi %85,5'i çocuklarının sosyal etkinliklerde aktif olmasını sağladıklarını 24 kişi %10,9'u ise sağlayamadıklarını belirtmişlerdir.

2.2.20. Çocuğun Öğrenmesi Gereken Kuralları Birçok Kez Tekrar Etmek

Tablo 30. Çocuğunuza Öğrenmesi Gereken Kuralları Birçok Kez Tekrar Etmek Zorunda Kalıyor Musunuz?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	70	31,7	32,3
	Hayır	147	66,5	67,7
		217	98,2	100,0
Cevapsız		4	1,8	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 30'un verilerine göre araştırmaya katılan 221 veliden 70 kişi %31,7'si çocuklarının öğrenmesi gereken kuralları birçok kez tekrar etmek zorunda kaldıklarını 147 kişi %66,5 oranında çocuklarının öğrenmesi gereken kuralları birçok kez tekrar etmek zorunda kalmadıklarını ifade etmişlerdir.

2.2.21. Aktif Araştırma Ve Keşif İçin Çocuğu Cesaretlendirme

Tablo 31. Aktif Araştırma Ve Keşif İçin Çocuğunuzu Cesaretlendiriyor Musunuz?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	197	89,1	90,8
	Hayır	20	9,0	9,2
		217	98,2	100,0
Cevapsız		4	1,8	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 31'in araştırmaya katılan Araştırmaya katılan 221 veliden 197 kişi %89,1 oranında, çocuklarının aktif araştırma ve keşif için cesaretlendirdiklerini 20 kişi ise %9,2 oranında çocuklarının aktif araştırma ve keşif için cesaretlendiremediklerini ifade etmişlerdir.

2.2.22. Çocuğun Değişmesini Arzu Ettiğiniz Davranışları

Tablo 32. Çocuğunuzda Değişmesini Arzu Ettiğiniz Davranışlar Var Mıdır?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Arkadaş İlişkileri	42	19,0	30,2
	Öğretmen ve ödevlere tavrı	42	19,0	30,2
	Kurallara Uyumu	30	13,6	21,6
	Yaşıtlarını küsumseme	25	11,3	18,0
		139	62,9	100,0
Cevapsız		82	37,1	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 32'nin araştırmaya katılan 221 veliden 42 kişi %19 oranında arkadaş ilişkileri, 42 kişi %19 oranında öğretmen ve ödevlere tavrı, 30 kişi %13,6 oranında kurallara uyum, 25 kişi ise %11,3 oranında fikir bildirmişlerdir.

2.2.23. Çocuğun Takdir Edilme Şekli

Tablo 33. Çocuğunuzun Şu Ana Kadar En Çok Hangi Şekilde Takdir Edildi?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Not ortalaması	107	48,4	50,2
	Okul birinciliği	20	9,0	9,4
	Proje çalışması	18	8,1	8,5
	Sanat içerikli yarışmalar	12	5,4	5,6
	Özel ilgi alanına yönelik başarılar	38	17,2	17,8
	Kazandığı burslar ve ödüller	18	8,1	8,5
		213	96,4	100,0
Cevapsız		8	3,6	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 33'te araştırmaya katılan 221 veliden, 107 kişi %48,4 not ortalaması, 20 kişi %9,0 okul birinciliği, 18 kişi %8,1 proje çalışması, 12 kişi %5,4 sanat içerikli yarışmalar, 38 kişi %17,2 özel ilgi alanına yönelik başarılar, 18 kişi %8,1 kazandığı burs ve ödüller olarak belirtmişlerdir.

2.2.24. Çocuğun Gelecekte Seçmesini Beklediğiniz Meslekler

Tablo 34. Velisi Olarak Çocuğunuzun Gelecekte Hangi Mesleği Seçmesini İstersiniz?

	Sıklık	%	Geçerli %
Zeka sözel - Dil zeka	55	24,9	27,4
Mantık - Matematik zeka	97	43,9	48,3
Müzik - Ritim zeka	14	6,3	7,0
Görsel - Uzansal Zeka	6	2,7	3,0
Bedensel - Kinestetik zeka	2	,9	1,0
Kişiler arası zeka	11	5,0	5,5
Kişisel zeka	10	4,5	5,0
Doğa zekası	6	2,7	3,0
	201	91,0	100,0
Cevapsız	20	9,0	
Toplam	221	100,0	

Yukarıdaki tablo 34'te araştırmaya katılan 221 veliden, 55 kişi %24,9 Zekâ sözel - Dil zekâ, 97 kişi %43,9 Mantık - Matematik zekâ, 14 kişi %6,3 Müzik - Ritim zekâ, 6 kişi %2,7 Görsel - Uzamsal Zekâ, 2 kişi %0,9 Bedensel - Kinestetik zekâ, 11 kişi %5 Kişiler arası zekâ, 10 kişi %4,5 Kişisel zekâ, 6 kişi %2,7 Doğa zekâsı gerektiren meslekleri işaretlemişlerdir.

2.2.25. Çocuğın Geleceğe Yönelik Özel İlgi Alanları

Tablo 35. Çocuğunuzun Geleceğe Yönelik Özel İlgi Alanlarını Biliyor Musunuz?

	Sıklık	%	Geçerli %
Evet	169	76,5	79,3
Hayır	44	19,9	20,7
	213	96,4	100,0
Cevapsız	8	3,6	
Toplam	221	100,0	

Yukarıdaki tablo 35'te araştırmaya katılan 221 veliden 169 kişi %76,5 oranında çocuğunuzun geleceğe yönelik özel ilgi alanlarını bildiklerini 44 kişi %19,9 oranında çocuğunuzun geleceğe yönelik özel ilgi alanlarını bilmediklerini ifade etmişlerdir.

2.2.26. Çocuğın Seçmek İstediği Meslekler

Tablo 36. Biliyorsanız Aşağıdaki Meslekleri Öncelik Sırasına Göre Sıralayınız.

	Sıklık	%	Geçerli %
Zeka sözel - Dil zeka	28	12,7	15,1
Mantık - Matematik zeka	89	40,3	48,1
Müzik - Ritim zeka	12	5,4	6,5
Görsel - Uzansal Zeka	10	4,5	5,4
Bedensel - Kinestetik zeka	16	7,2	8,6
Kişiler arası zeka	10	4,5	5,4
Kişisel zeka	8	3,6	4,3
Doğa zekası	12	5,4	6,5
	185	83,7	100,0
Cevapsız	36	16,3	
Toplam	221	100,0	

Yukarıdaki tablo 36’da araştırmaya katılan 221 veliden 28 kişi %12,7 oranında Zekâ- Sözel/ Dil Zekâ: Dilbilimci, avukat..., 89 kişi %40,3 oranında Mantık/ Matematik Zekâ : Mühendis, grafikçi..., 12 kişi %5,4 oranında Müzik/ Ritm Zekâ: Müzisyen, besteci..., 10 kişi %4,5 oranında Görsel / Uzamsal (Mekânsal) Zekâ: Denizci, ressam..., 16 kişi %7,2 oranında Bedensel/ Kin estetik Zekâ: Aktör, sporcu..., 10kişi %4,5 oranında Kişiler Arası Zekâ: Politikacı, öğretmen..., 8 kişi %3,6 oranında Kişisel Zekâ: Filozof, şair..., 12 kişi %5,4 oranında Doğa Zekâsı: Jeolog, astronomi...,seçeneklerine dağılımlar olmuştur.

2.2.27. Çocuğun İlgili Olduğu Özel Alanlar

Tablo 37. Çocuğunuzun İlgili Olduğu Özel Alanları Önem Sırasına Göre Numaralandırınız.

	Sıklık	%	Geçerli %
Edebiyat ve kompozisyon	22	10,0	10,4
Fen ve doğa bilimleri	51	23,1	24,2
Matematik	49	22,2	23,2
Spor	11	5,0	5,2
Resim	10	4,5	4,7
Müzik	8	3,6	3,8
Yabancı dil	8	3,6	3,8
Dans	2	,9	,9
Satranç	12	5,4	5,7
Tasarım	16	7,2	7,6
Bilgisayar	14	6,3	6,6
Drama	4	1,8	1,9
Astronomi	4	1,8	1,9
	211	95,5	100,0
Cevapsız	10	4,5	
Toplam	221	100,0	

Yukarıdaki tablo 37’ye göre; araştırmaya katılan 221 veliden 22 kişi %10’u Edebiyat ve kompozisyon, 51 kişi %23,1 Fen ve Doğa Bilimleri, 49 kişi %22,2 Matematik, 11 kişi %5,0 Spor, 10 kişi %4,5 Resim, 8 kişi %3,6 Müzik, 2 kişi %0,9 Dans, 12 kişi %5,4 Satranç, 16 kişi %7,2 Tasarım, 14 kişi %6,3 Bilgisayar, 4 kişi %1,8 Drama, 4kişi %1,8 oranında Astronomi dallarını tercih etmişlerdir.

2.2.28. Çocuğun Eğitim Hayatında Karşılaştığı Durumlar

Tablo 38. Çocuğunuzun Eğitim Hayatında Karşılaştığı Durumları Önem Sırasına Göre Numaralandırınız.

	Sıklık	%	Geçerli %
Gelişim hızında farklılık	31	14,0	14,4
Akranları ile uyum güçlüğü	13	5,9	5,6
Planlı ve düzenli çalışma	22	10,0	10,2
Sınıf atlama	4	1,8	1,9
Özgün çalışmalar yaratma	14	6,3	6,5
Aşırı hareketlilik	2	,9	,9
Erken okuma	64	29,0	29,8
Hızlı öğrenme ve algılama	59	26,7	27,4
Uzmana yönlendirme	2	,9	,9
Yüksek enerji düzeyi	2	,9	,9
Davranışlarının sonuçlarını düşünmeden hareket etme	2	,9	,9
	215	97,3	100,0
Cevapsız	6	2,7	
Toplam	221	100,0	

Yukarıdaki tablo 38’de araştırmaya katılan 221 veliden 31 kişi % 14 oranında Gelişim hızında farklılık, 13 kişi %5,9 Akranlarıyla uyum güçlüğü, 22 kişi % 10 oranında Planlı ve düzenli çalışma, 4 kişi %1,8 oranında Sınıf Atlama, 14 kişi % 6,3 Özgün çalışmalar yaratma, 2 kişi % 0,9 oranında Aşırı hareketlilik, 64 kişi %29 oranında Erken okuma, 59 kişi %26,7 oranında Hızla öğrenme ve algılama, , 2 kişi % 0,9 oranında Uzmana yönlendirme, 2 kişi % 0,9 oranında Yüksek enerji düzeyi, 2 kişi % 0,9 oranında Davranışlarının sonuçlarını düşünmeden hareket eder seçeneklerin belirtmişlerdir.

2.2.29. Çocuğa Uygun Olduğunu Düşündüğünüz Özellikler

Tablo 39. Aşağıdaki özelliklerden çocuğunuza uygun olduğunu düşündüğünüz özelliklerin yanına önem sırasına göre rakamlar yazınız.

		Sıklık	%	Geçerli %
	Kendine güvenir	108	48,9	51,2
	Çok hayal kurar	3	1,4	1,4
	Yaratıcıdır	32	14,5	15,2
	Sorumluluk duygusu gelişmiştir	36	16,3	17,1
	Unutkandır	4	1,8	1,9
	Sessiz ve sakindir	6	2,7	2,8
	Birçok işi aynı anda yapar	16	7,2	7,6
	Kolay arkadaş edinir	4	1,8	1,9
	Kolay sinirlenir	2	,9	,9
		211	95,5	100,0
Cevapsız		10	4,5	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 39’da araştırmaya katılan 221 veliden, 108 kişi % 48,9 oranında Kendine Güvenir, 3 kişi %1,4 oranında Çok hayal kurar, 32 kişi % 14,5 oranında Yaratıcıdır, 36 kişi %16,3 oranında Sorumluluk duygusu gelişmiştir, 4 kişi % 1,8 Unutkandır, 6 kişi % 2,7 oranında Sessiz ve sakindir,16 kişi % 7,2 oranında Birçok işi aynı anda yapar, 4 kişi %1,8 oranında Kolay arkadaş edinir, 2 kişi % 0,9 oranında Kolay sinirlenir, seçeneklerini belirtmişlerdir.

2.2.30. Çocuğun Meslekleri Tanımasına Yardım

Tablo 40. Çocuğunuzun Meslekleri Tanımasına Yardımcı Oluyor Musunuz?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	169	76,5	79,3
	Hayır	44	19,9	20,7
		213	96,4	100,0
Cevapsız		8	3,6	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki tablo 40'ta araştırmaya katılan 221 veliden, 169 kişi % 76,5 oranında çocuğunun meslekleri tanınmasına yardımcı olduklarını, 44 kişi %19,9 oranında çocuğunun meslekleri tanınmasına yardımcı olamadıklarını belirtmişlerdir.

2.2.31. Çocuğunuz İçin İsteddiğiniz Meslekler

Tablo 41. Siz, çocuğunuzun ileride ne olmasını istiyorsunuz?

	Sıklık	%	Geçerli %
Zeka sözel - Dil zeka	47	21,3	24,1
Mantık - Matematik zeka	100	45,2	52,4
Müzik - Ritim zeka	11	5,0	5,2
Görsel - Uzansal Zeka	8	3,6	4,2
Bedensel - Kinestetik zeka	6	2,7	3,1
Kişiler arası zeka	5	2,3	2,6
Kişisel zeka	8	3,6	4,2
Doğa zekası	6	2,7	3,1
	191	86,4	100,0
Cevapsız	30	13,6	
Toplam	221	100,0	

Yukarıdaki tablo 41'de araştırmaya katılan 221 veliden, 47 kişi %21,3 Zeka sözel - Dil zeka Mantık – 100 kişi %45,2 Matematik zeka 11 kişi %5,0 Müzik - Ritim zeka 8 kişi %3,6 Görsel - Uzansal Zeka 6 kişi %2,7 Bedensel - Kinestetik zeka 5 kişi %2,3 Kişiler arası zeka 8 kişi %3,6 Kişisel zeka 6 kişi %2,7 Doğa zekası içeren meslek gruplarını ifade etmişlerdir.

2.2.32. Seçilen Mesleğe Çocuğun İstek Ve Yeteneği

Tablo 42. Siz, Çocuğunuzda Bu İstek Ve Yeteneği Görüyor Musunuz?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	183	82,8	92,9
	Hayır	14	6,3	7,1
		197	89,1	100,0
Cevapsız		24	10,9	
Toplam		221	100,0	

Tablo 42’de araştırmaya katılan 221 veliden 183 kişi %82,8 oranında evet, 14 kişi %6,3 oranında hayır seçeneklerini ifade etmişlerdir.

2.2.33. Üniversite Okuması

Tablo 43. Çocuğunuzun Mutlaka Üniversite Okumasını İstiyor Musunuz?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	205	92,8	95,3
	Hayır	10	4,5	4,7
		215	97,3	100,0
Cevapsız		6	2,7	
Toplam		221	100,0	

Tablo 43’te araştırmaya katılan 221 veliden 205 kişi %92,8 oranında evet, 10 kişi %4,5 oranında hayır seçeneği belirlenmiştir. Araştırmaya katılan veliler, çocuğunuzun mutlaka üniversite okumasının şart olmadığını düşündüklerini ifade ederek; çocuklarının mutlu olmasının daha öncelikli olduğunu ifade etmişlerdir.

2.2.34. Çocuğun Seçmek İstedığı Meslekler

Tablo 44. Çocuğunuz İleride Ne Olmak İstiyor?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Zeka sözel - Dil zeka	34	15,4	16,4
	Mantık - Matematik zeka	103	46,6	52,8
	Müzik - Ritim zeka	10	4,5	5,1
	Görsel - Uzansal Zeka	8	3,6	4,1
	Bedensel - Kinestetik zeka	16	7,2	8,2
	Kişiler arası zeka	6	2,7	3,1
	Doğa zekası	18	8,1	9,2
		195	88,2	100,0
Cevapsız		26	11,8	
Toplam		221	100,0	

Tablo 44'te araştırmaya katılan 221 veliden 34 kişi %15,4 Zekâ sözel - Dil zekâ Mantık, 103 kişi %46,6 Matematik zekâ, 10 kişi %4,5 Müzik - Ritim zekâ 8 kişi %3,6 Görsel - Uzansal Zekâ, 16 kişi %7,2 Bedensel - Kinestetik zekâ, 6 kişi %2,7 Kişiler arası zekâ, 18 kişi %8,1 Doğa zekâsı içeren meslek gruplarını ifade etmişlerdir.

2.2.35. Çocuğun Karar Vermesi İçin Fırsatlar Ve İzlenimler

Tablo 45. Çocuğunuza Karar Vermesi İçin Fırsatlar Veriyor, Harekete Geçtikten Sonra Verilen Kararları Değerlendirmeyi Öğrenmesini İzlüyor Musunuz?

		Sıklık	%	Geçerli %
	Evet	191	86,4	91,4
	Hayır	18	8,1	8,6
		209	94,6	100,0
Cevapsız		12	5,4	
Toplam		221	100,0	

Yukarıdaki Tablo 45’te araştırmaya katılan 221 veliden, 191 kişi %86,4 oranında evet,, 18 kişi %8,1 oranında tercihlerini ifade etmişlerdir

2.2.36. Çocuğun Kişisel Özellikleri

Tablo 46. Çocuğunuzun Kişisel Özelliklerini Önem Sırasına Göre Sıralayınız.

	Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde
Çok çekingendir	13	5,9	6,2
Yalnız iş yapamaz	11	5,0	5,3
Atılgan ve iş bitiricidir	34	15,4	16,3
Ona güvenirim, verilen işi en iyi şekilde yapar	73	33,0	34,9
Kendisine mutlaka iş bulur, hiç boş durmaz	30	13,6	14,4
Bir işten çabuk usanır,uzun süre aynı yerde oturamaz	6	2,7	2,9
Daima neşeli ve sokulgandır	12	5,4	5,7
Hep heyecanlı ve telaşlıdır	6	2,7	2,9
Başkalarına yardım etmekten hoşlanır	14	6,3	6,7
Ödev ve sorumluluk almaktan hoşlanmaz	10	4,5	4,8
	209	94,6	100,0
Cevapsız	12	5,4	
Toplam	221	100,0	

Tablo 46’da araştırmaya katılan 221 veliden, 13 %5,9 Çok çekingendir,11 kişi %5,0 Yalnız iş yapamaz,34 kişi %15,4 Atılgan ve iş bitiricidir,73 kişi %33 Ona güvenirim, verilen işi en iyi şekilde yapar,30 kişi %13,6 Kendisine mutlaka iş bulur, hiç boş durmaz,

6 kişi %2,7 Bir işten çabuk usanır, uzun süre aynı yerde oturamaz,12 kişi %5,4 Daima neşeli, sokulğandır, 6 kişi %2,7 Hep heyecanlı ve telaşlıdır,14 kişi %6,3 Başkalarına yardım etmekten hoşlanır,10 kişi %4,5 Ödev ve sorumluluk almaktan hoşlanmaz, 2kişi %0,9 Diğer gözlemlerinizi neler oranında tercihlerini ifade etmişlerdir.

2.2.37. Anne Ya Da Baba Tutumu

Tablo 47. Sizce Nasıl Anne Ya Da Babasınız?

	Sıklık	%	Geçerli %
Koruyucu	69	31,2	32,4
Demokratik	138	62,4	64,3
Otoriter	6	2,7	2,8
	213	96,4	100,0
Cevapsız	8	3,6	
Toplam	221	100,0	

Tablo 47’de araştırmaya katılan 221 veliden, 69 kişi %31,2 oranında koruyucu, 138 kişi %62,4 demokratik, 6 kişi %2,7 oranında otoriter olduklarını ifade etmişlerdir.

2.2.38. Çocuğun Öğretmenlerinin Donanımı

Tablo 48. Çocuğunuzun Öğretmenlerinin Yeterli Donanıma Sahip Olduklarına İnanıyor Musunuz?

	Sıklık	%	Geçerli %
Evet	70	31,7	32,6
Hayır	145	65,6	67,4
	215	97,3	100,0
Cevapsız	6	2,7	
Toplam	221	100,0	

Tablo 48’de araştırmaya katılan 221 veliden, 70 kişi %31,7 oranında çocuklarının öğretmenlerinin yeterli donanıma sahip, 145 kişi %65,6 oranında çocuklarının öğretmenlerinin yeterli donanıma sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

3. Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Anketimize Beyazıt İlköğretim Okulu ve Bilsem velileri katılmıştır. Ankete katılan velilerin çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır. 34–41 yaş aralığındaki velilerde yoğunluk vardır. Özellikle Bilsem’ de öğrenime devam eden öğrenci velilerinin çoğunluğu yüksek okul mezunu oldukları görülmüştür. Ankete katılan veliler çocuklarının farklılıklarını 3-5 yaş aralıklarında fark ettiklerini, bu farklılıkları öncelikle ailelerin tespit etmeleri gereğine inandıklarını vurgulamaktadırlar. Zihinsel gelişimin ayırt edici özelliklerin başında geldiğini ifade etmektedirler. Doğru tanı konması için başvuru merkezlerine kolay ulaşabildiklerini belirttiler. Tanıdan sonra umdukları gelişmeyi sağlayamama nedeniyle olumsuz düşüncelere kapılmaktadırlar. Kurum ve kişilerin duyarlılığının artırılması ihtiyaçlarını belirtmektedirler. Velilerin uygun eğitim ve çevre koşullarına sahip olmadıkları anlaşılmıştır. Aile olarak gelişime katkıda bulunmayı görev edindikleri açıktır.

Müfredat, okulların fiziki yapısı, zenginleştirme programlarının işlerlik göstermemesi, aile olarak desteklenmemek en önemli şikâyetleri arasındadır. Öğrencilerin arkadaş ilişkilerinde zaman zaman sorunlar yaşadıkları bir gerçek olarak ortaya çıkmıştır. Mantık-Matematik Zekâsı gerektiren mesleklere eğilimleri yoğunluk kazanmıştır. Erken okuma, çabuk kavrama nedeniyle sınıfta sıkılan öğrenciye uygun programlar olmadığı için olumsuz tavırlar gelişebilmektedir. Diğer ülkelerde bu öğrenciler haftanın belirli günleri okula devam ederek, diğer günleri proje çalışmaları ile geçirmektedirler. Okulların altyapısı, öğretmenlerin bakış açıları, müfredat programının zenginleştirilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Velilerin çoğunluğu öğrencilerinin mutlaka üniversite okumalarını istediklerini belirtmişlerdir. Veliler çocuklarının; sorumluluk sahibi, güvenilir kişilikte olduklarını ifade etmişlerdir.

Demokratik ailelerin öğrencileri çoğunluktadır. Veliler öğretmenlerinin yeterli donanıma sahip olmadıkları düşüncesindedirler. Velilerin büyük bir bölümü çocuklarının sadece üstün zekâlılardan oluşan ayrı bir sınıfta eğitim almalarını istediklerini ifade etmişlerdir. Ülkemizde bu anlamda eğitim veren tek kurum, lise öğrencilerinin devam ettiği Tevitöl’dür. Tevitöl öğrencilerinin, birbirine benzer olmaları birçok başarıları da beraberinde getirmiştir. Ülkemizde başarılı olmanın tek kriteri, ÖSS sonuçları olduğu gibi genel bir kanı vardır. Bu

nedenle bu öğrencilerimizin ÖSS' de Türkiye derecesi yapan öğrenciler arasında fazlaca olmamaları olumsuz başarı algısını yaratmaktadır. ÖSS sisteminin sorgulanıp değiştirilerek bilimsel alanlarda başarı kazanmış, projeleri kabul görmüş, üstün yetenekli öğrencilere üniversiteye girişte avantaj sağlanmalıdır. Bu., ek puan olarak ÖSS sonuçlarına yansıtılmalıdır. Böylece üstün yetenekli öğrenciler, ÖSS stresinde kurtarılabilir.

Okul öncesinden başlayan sınav kaygısı, velileri farklı arayışlara yöneltmekte, üstün yetenekli çocuklar yanlış bir anlayışla bilimden, sanattan uzaklaştırılmaktadır. İlköğretim çağında ise dersanelere yönlendirilen bu çocuklar , sınav hazırlıkları içinde eğitimden soğumaktadırlar. Üstün yetenekli çocuklar, okul öncesi dönemden belirlenmeli, Tövitöl örneği ilköğretime uyarlanabilmelidir.. Bu çocuklarımızın Amerika veya Avrupa'daki öğrenciler gibi fırsatlara sahip olduklarında nice keşiflere, nice icatlara imza atacakları açıktır. Okulöncesi ve ilköğretim çağındaki öğrencilerimizin kendi farklılıkları ile yetiştirebilecekleri okullar ve alt yapılar oluşturulduğunda dünyadaki önemli projelerde yer alabileceklerdir.

SONUÇ

Üstün zekâlı çocukların ortaya çıkarılması, yönlendirilmesi tamamen biz büyüklerin elindedir. Toplum yaşamının güzelleşmesi, renklenmesi ve müreffeh bir dünyanın oluşturulmasında bu çocuklara ihtiyacımız vardır. Geleceğin büyük kültür, sanat, bilim, siyaset önderleri üstün yetenekli çocukların doğru yetiştirilmesiyle topluma kazandırılacaktır. Bu çocukların toplum yaşamına katacağı zenginliğin değeri hiçbir zaman ölçülemez.

Eğitim kurumları ve aileler yakın işbirliği yaparak bu çocukların doğru eğitilmesini ve ortaya çıkarılmasını sağlamalıdır. Çocukların nelere, nasıl ilgi ve eğilim duydukları iyi saptanmalıdır. Bilinmelidir ki, kaybolan her değer toplumun geleceğinin yitik servetleridir. Bu serveti tamamlayan ve kullanan insan zekâsıdır. Üstün yetenekli kişiler toplumun en büyük zenginliğidir. Topluma her alanda yön verecek olan bu kişilerdir. İnsanın yeteneklerini, zekâsını, gücünü bilmeyen ve bunları iyi değerlendiremeyen toplumların gelişme, çağdaşlaşma, önder olma iddiaları olamaz.

Üstün yetenekli bir çocuğun yetişmesindeki kilit nokta saygıdır; farklılığına saygı, fikirlerine saygı, hayallerine saygıdır. İnsanı, bir ilacın kimyasal bileşimini veya bir makinenin üstün özelliklerini tarif ediyor gibi kategorize etmek çok zordur. Üstün yetenekli çocuklar geleceğin liderleri, bilim adamları, fikir adamları ve sanatçılarıdır. Böyle bir milli servet heba edilemez. ABD'de, İngiltere'de, İsrail'de ve Hollanda'da olduğu gibi bu tür çocukları tespit edip onlara özel programlar uygulayacak uzman ve kurumları hazırlamak, gerekli finans kaynaklarını bulmak, iletişimi etkili hale getiren bir ağ oluşturmak, bu sahada dünyada yapılan faaliyetleri takip etmek ve orijinal girişimlerde bulunmak yine fedakâr ve sağduyulu insanlara kalmaktadır. Zihinsel gelişiminin yanı sıra çocuğun duygusal ve sosyal gelişiminin de desteklenmesi son derece önemlidir.

Tarih boyunca ileri giden toplumlar, üstün yetenekli çocuklardan yararlanmak için çeşitli yollara başvurmuşlardır. Ayrıca bu çocukların eğitimi için türlü eğitim programları geliştirmişlerdir. Zaman zaman bu konuda uluslararası/kavimler arasında büyük rekabetlerde olmuştur.

Osmanlı Devleti'nin devşirmeler arasından üstün zekâlı çocukları seçerek, bunların özel bir eğitimden geçirilmesi ders alınması gereken bir örnektir. Enderun'a giden çocuklar, burada özel bir eğitimden geçirilerek devletin önemli görevlerine hazırlanmışlardır. Bu eğitimin temel niteliği çok yönlü olmasıdır. Dinsel, sanatsal bilgiler öğretilirken bunlara paralel olarak fen, felsefe, astronomi, matematik gibi bilimler de yoğun olarak öğretilmekteydi. Çocukların bilimsel yanları güçlendirilirken, duygusal, sosyal, iletişimsel yanları da ihmal edilmemekteydi.

İstanbul Üniversitesi Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü ve Üstün Zekâlılar Eğitimi Anabilim Dalı, Beyazıt İlköğretim Okulu'nda 2002'de başlayan, ilköğretim seviyesindeki üstün yetenekli çocukların eğitimine yönelik özel projenin uygulandığı tek yerdir. Projenin amacı, okul öncesinde çocukların doğru tanınmasıdır. Okul öncesi eğitimin önemini bilincinde olan aileler; çocuk gelişim uzmanlarından destek almaktadırlar. Çocuklarının zihinsel, duyuşsal ve fiziksel vb. gelişimleri konusunda bilgileniyorlar. İnsanlar arayış içindeler. Bu çocukların eğitim programları kendilerine özgü olmalıdır. Bunlara eğitim programlarına katkı yapma olanağı da verilmelidir. Programlar açık, tartışmaya uygun, zenginleştirilmiş olmalıdır. Beyazıt İlköğretim Okulu'nun yönergesinin, bütçesinin, onaylanmış programının olmaması ve İstanbul'daki tüm üstün zekâlıların talebine cevap verememesi önemli bir eksikliklerdir. Ayrıca kamuoyunun bu okulu tanımaması büyük bir engeldir.

Bireylerin gereksinmelerine uygun eğitim almalarının bir insan hakkı olduğuna, yüksek zekâ düzeyine sahip bireylere imkân tanınmadığı zaman yok olma tehlikesi içinde olabileceklerine dikkat çekebiliriz. Beyazıt İlköğretim Okulu'ndaki yöntemi "Üstün yetenekli öğrencilerimizi normal zekâ bölümü sınırları içinde olan yaşlılarından tamamen soyutlamadan, onların zihinsel, duyuşsal ve sosyal gereksinmelerini karşılayacak bir program uygulanıyor. Proje üstün yetenekli öğrencilerin ve ailelerinin eğitim gereksinmelerini olduğu kadar, okuldaki öğretmenlerin hizmet içi eğitim gereksinmelerini de karşılamaya yönelik çalışmalar sürdürüyor. Öğrenme hızının öne çıktığı matematik gibi derslerde, üstün yetenekli öğrencilerin kendi hızlarına göre ilerlemeleri için, bu derslerde normal yaşlılarından ayrı bir sınıfta destek eğitimi görmeleri sağlanıyor. Ancak bu okul nüfusa oranla tek başına yetersiz kalmaktadır.

Ayrıca uygulama da öğrenci seçimi ve yönetmeliğin hala onaylanmamış olması sıkıntıların yaşanmasına neden olmaktadır.

Üstün zekâlı çocukların yetiştirilmesinde örgün eğitimin kuralları içinde kalınmamalıdır. Bu çocuklar bilimsel, sanatsal, kültürel alanlarda desteklenmektedir. Ayrıca gezi ve gözlem yapmanın eğitimlerindeki başarıyı destekleyeceği de kesindir. Gezi ve gözlem, kişinin ufkunu geliştiren, hayal evrenini zenginleştiren önemli bir etkidir.

Üstün zekâlı çocukların eğitimindeki en önemli hata şudur: Eğiticilerin ve ailelerin telaşa kapılarak çocuklara plansız bir şekilde her türlü (yararlı- yararsız) bilgiyi öğretmek istemeleridir. Bu durum çocukların belleğini bulandırmakta, onları eğitimden uzaklaştırmaktadır. Mevcut sınav sistemleri ise bu çocukları tamamen köreltmektedir. Bu nedenle üstün zekâlı çocukların bir üst okula (yeteneklerine uygun bir eğitim kurumuna) geçişlerini kolaylaştırıcı kanun ve yönetmelikler ivedilikle çıkarılmalıdır.

Gelişmiş ülkelerde başarılı ve üstün yetenekli kişilere bir takım kolaylıklar ve olanaklar tanınır. Geri kalmış ülkelerde ise başarılı, yetenekli insanlar çoğu zaman topluma aykırı bulunarak dışlanır ya da cezalandırılır. Bunun için üstün zekâlı çocukların merkezi sınav sistemlerinden uzak tutulması gerekir. Kişilerin en idealist dönemi olan ergenlik çağında sınava hazırlık gibi yorucu, stresli, hedef saptırıcı bir çalışmanın çocukların yeteneklerini körelteceği açıktır.

Türkiye’de üstün yetenekli çocukların eğitimi 1964 yılından itibaren gündeme gelmiştir. Ancak yapılan çalışmaların süreklilik göstermediği, çeşitli pilot uygulamalarla geçiştirildiğini görülmüştür. Üstün beyin gücünü geliştirme, yararlanma amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı olarak çeşitli illerimizde bilim ve sanat merkezleri projesi pilot uygulamalarla üstün veya özel yetenekli çocukların; yeteneklerinin farkında olmalarını sağlayarak mevcut yetenekleri doğrultusunda kendilerini geliştirmeleri, kendileriyle ilgili olumlu benlik saygısı geliştirmeleri, yaratıcılıklarını en üst düzeyde kullanma becerisi edinmelerini sağlamak amacıyla çalışmalarına başlamıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın örgün eğitim kapsamında uyguladığı ciddi bir stratejiden bahsetmek zordur. Fen Liseleri bir örnek olarak ileri sürülse de, daha yoğun matematik ve fen programı uygulaması dışında bu tür öğrencilerin tüm eğitim gereksinmelerini karşılayacak nitelikte değildir. Örgün eğitim dışındaki Bilim Sanat Merkezleri (Bilsem), bakanlığın uyguladığı tek strateji olarak görülmektedir. Ayrıca, bu okullardaki öğretmenler de genelde bu konuda hizmet içi eğitimden geçmemişlerdir. Bilsem' in yalnızca çocukların örgün eğitim dışında kalan zamanlarında eğitim yapması amaca ulaşmayı engellemektedir. Okullarında yorulan çocuklar burada daha da çok yorulmaktadır. Hemen hemen haftanın yedi günü eğitim gören bir çocuğun eğitimden zevk alması da mümkün değildir. Eğitim özgür bir ortamda isteyerek yapılan bir faaliyettir. Bilsem' lerin nitelikleri yükseltmeleri koşuluyla devam etmeleri gereken kuruluşlar olduğu söylenebilir. Ancak Bilsem' ler örgün eğitim kapsamı dışında yer aldıkları için, asla öğrencilerin sınıfta gün boyunca yaşadıkları sorunları giderecek alternatif bir çözüm değildir. Bakanlık şimdiye kadar Bilsem`lerin sayısını 46`ya yükseltmeyi başardı.

Bütün bu çalışmalar üstün zekâlı çocukların belirlenmesi, doğru eğitilmesi ve toplumsal yaşamın liderleri olması için yeterli değildir. Konu ile ilgili olarak, tüm resmi ve özel kuruluşlar bütçe ayırmalı, hedef belirlemeli, ülkemizin geleceği söz konusu olduğu için sorumluluk almalıdır. Bu çocuklar ulusun ortak değerleridir ve bu gerçek hiçbir zaman unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Akarsu, Füsün, Üstün Yetenekli Çocuklar: Seçilmiş Makaleler Kitabı, 2004
- Akarsu, Füsün, Üstün Yetenekli Çocuklar Aileleri ve Sorunları, Ankara, 2001,
- Akçamete, Gönül, Kaner, Sema, 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi: Cumhuriyet ve Çocuk, Ankara, 1999
- Atkinson, R.L., R.C. Atkinson, E.R. Hilgard, Psikolojiye Giriş II, İstanbul, 1995
- Başaran, İ. Ethem, Eğitim Psikolojisi, Ankara, 1985
- Binbaşoğlu, Cavit, Eğitim Psikolojisi, Ankara, 1985
- Cutss, N. E. ve Moseley, N, Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocukların Eğitimi, İstanbul, 2001
- Çağlar, D., Üstün Yetenekli Çocuklar: Seçilmiş Makaleler Kitabı, İstanbul, 2004
- Davaslıgil, Ümit, U,Leana, Marilena Z, I. İstanbul Çocuk Kurultayı Projeler Kitabı, İstanbul, 2004
- Davaslıgil U. ve Leana, Z. , Marilena Z, I. Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı, İstanbul, 2004
- Davaslıgil, Ü., Seçilmiş Makaleler Kitabı, İstanbul, 2004
- Davaslıgil, U, Aslan, E. Ve Beşkardeş, Ü. , I.İstanbul Çocuk Kurultayı Projeler Kitabı, İstanbul, 2000
- Davaslıgil ve ark, Üstün Yetenekli Çocuklar Durum Tespit Komisyonu Ön Raporu, İstanbul, 2004
- Davaslıgil, U, Aslan, E. Ve Beşkardeş, Ü., I.İstanbul Çocuk Kurultayı Projeler Kitabı, İstanbul, 2000
- Ercan, Mustafa Nazmi, İş ve Zaman Etüdü, İzmir, 1982
- Ersoy, Özlem, Avcı, Neslihan, Özel Eğitim, İstanbul, 2001
- Gökçe, F, Özel Eğitimin Sorunları Çoluk Çocuk, İstanbul, 2002
- Gürün, O.A, Psikoloji Sözlüğü, İstanbul, 1991
- Kaynak Tuğray, İnsan Kaynakları Planlaması, İstanbul, 1996
- M.E.B. , I. Özel Eğitim Konseyi, Ankara. 1991
- Metin, N, Üstün Yetenekli Çocuklar, Ankara, 1999
- Oleron, Pierre, Zekâ, İstanbul, 1992

Özsoy, Yahya, Özyürek, Mehmet, Eripek, Süleyman, Özel Eğitime Giriş, Ankara, 2001
Özsoy, Y., Türkiye’de Özel Eğitim. Eğitim Bilimleri I. Ulusal Kongresi. Ankara, 1990
Saban, A. Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitimi, İstanbul, 2001
Sağlam, Mustafa, Avrupa Ülkelerinin Eğitim Sistemi, Eskişehir, 1999
Tunçdemir, İlknur, Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi “Poster Sunumu”, İstanbul, 2004
Türkoğlu, Adil, Karşılaştırmalı Eğitim “Dünya Ülkelerinden Örneklerle”, Adana, 1998
Uğurel, Şemin, Refia. Stanford-Binet Ölçeğinin İstanbul Çocuklarına Uygulanması, İstanbul, 1987
Uzun, M, Üstün Yetenekli Çocuklar El Kitabı, İstanbul, 2004
Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, Osmanlı Devleti’nin Saray Teşkilatı, Ankara, 1988

MAKALELER

Ataman, Ayşegül “Üstün Zekâlı Çocuklara Ana-Babaları ve Öğretmenleri Nasıl Yardımcı Olabilir”, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 1, Ankara Eğitim Fakültesi Yayınları, 1998
Ataman, Ayşegül, “Üstün Yetenekli/Zekâlı Çocuk İle Yaşamak”, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, 4.yıl, sayı 40, Ankara, 2003
Ataman Ayşegül, “Üstün Zekâlı Çocuklara Ana-Babaları ve Öğretmenleri Nasıl Yardımcı Olabilir?”, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 1, Ankara Eğitim Fakültesi Yayınları
Ataman, Ayşegül, “Türkiye’de Özel Eğitime Yeni Yaklaşımlar”, Millî Eğitim Dergisi, 1997
Clark, Francis “Zekâ”, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1973
Çamurlu Abdullah, “Üstün veya Özel Yetenekli Çocuklar ve Bilim ve Sanat Merkezleri”, Eğitim Dergisi, Sayı: 1, Ankara: M.E. B. Yayınları, 2001
Davaslıgil, Ümit, “Üstün Olma Niteliğini Kazanma” Eğitim ve Bilim Dergisi, 1991
Özsoy, Yahya, “Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri”, A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, Eskişehir: Eğitim Fakültesi Yayınları, 1984
Özsoy, Yahya, “Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri”, A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, Eskişehir, 1984
Top Ses, “Eğitim Sürecinde İnsan ve Psikoloji”, Ankara, 1992

BASILMAMIŞ TEZLER

Çetinkaya, Çağlar, Raven'in İlerleyen Matisler Plus Testi'nin 6-8 Yaş Çocukları Üzerinde Geçerlik, Güvenirlik, Ön Norm Çalışmaları ve Motivasyon Stilleri Tespiti İle İlişkisinin İncelenmesi,(İstanbul Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü .Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2007

Leana, M.Z. Üstün Zekâlı ve Normal Çocuklarda Yönetmel Fonksiyonlar: Londra Kulesi Testi. (İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü .Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2005

Poyraz, H., "Raven Standart Proressive Matrices Testi'nin İstanbul Özel Okul 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinde Uyarlama Ön Çalışması",(İstanbul Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü .Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1993

Tunçdemir, İ. , Çoksesli Müzik Alanındaki Kadın Devlet Sanatçılarımız ,(Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü .Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1996

RESMİ YAYINLAR

Megep (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Üstün Zekâ ve Özel Yetenekli Çocuklar, Ankara, MEB Yayınları, 2007

Şûra Raporu, 1999 Şûra Raporu, I. Özürlüler Şûrası 29 Kasım- 02 Aralık, Ankara, T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları, 1999

Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Durum Tespiti Ön Raporu, İstanbul, 2004

17.Şûra Ön Komisyon Raporları

Şûra Ön Komisyon Raporları

Özel Eğitim Konseyi, İstanbul, 1991

İNTERNET

http://www.donusumkonagi.net/makale.asp?id=2319&baslik=zeka_genel_bir_beceri_midir,_yoksa_bir_cok_farkli_yeteneklerden_mi_olusmaktadir_ (30.02.2008)

http://www.psikiyatridizini.org/viewarticle.php?article_id=5548 (05.04.2008)

<http://www.ogretmen.info/cokluzeka.asp> (05.04.2008)

<http://egitim.aku.edu.tr/ergunlevent.htm> (15.03.2008)

<http://www.rehberogretmen.biz/zekanin-tanimlari-ve-tarihsel-gelisimi/> (05.02.2008)

<http://www.byte.com.tr/makaleler/default.asp/Gorev/MakaleGoster/Makale/24> (05.02.2008)

<http://egitim.aku.edu.tr/ergunlevent.htm> (23.04.2008)

<http://egitim.aku.edu.tr/ergunlevent.htm> (18.03.2008)

http://www.egitirim.gen.tr/Bilal_ustunyetenek.htm (15.03.2008)

<http://www.toplumdusmani.net/modules/wordbook/entry.php?entryID=1502> (27.04.2008)

http://ozelegitimci.blogcu.com/usun-zekali-cocuklar_627292.html (15.03.2008)

<http://site.mynet.com/mkara44/zeka.htm> (15.03.2008)

<http://ozelegitimci.blogcu.com/OZEL+EGITIM+GENEL+BILGILER/> (07.05.2008)

<http://www.mustafasakamuzikatolyesi.com/page1.php> (05.05.2008)

<http://pirlantaegitim.googlepages.com/hsariustun.swf> (06.05.2008)

<http://pirlantaegitim.googlepages.com/hsariustun.swf> (05.04.2008)

<http://pirlantaegitim.googlepages.com/hsariustun.swf> (13.04.2008)

<http://www.tuyecder.org.tr/gundem.asp> (13.04.2008)

<http://www.msxlabs.org/forum/x-sozlu/165079-yetenek-yetenek-nedir-yetenek-hakkinda.html> (03.03.2008)

http://www.egitirim.gen.tr/Bilal_ustunyetenek.htm (20.04.2008)

<http://www.maximumbilgi.com/default.asp?sx=mk1&ID=13802> (28.05.2008)

<http://okulweb.meb.gov.tr/34/16/327372/images/%C3%9CST%C3%9CN%20ve%20%C3%96ZEL%20YETENEKL%C4%B0%20%C3%87OCUKLAR%20TANIM.doc> (05.04.2008)

<http://www.istanbul.edu.tr/hay/bilgi.php?islem=genel&b=12> (15.03.2008)

http://www.egitirim.gen.tr/Bilal_ustunyetenek.htm#_Toc527812556 (15.03.2008)

<http://www.beyazit.k12.tr/default.asp?Mode=1&CatID=106&SubCatID=143&PRef=0&Cm=1> (05.04.2008)

<http://www.istanbul.edu.tr/hay/bilgi.php?islem=genel&b=12> (08.04.2008)

<http://www.egitim.com/aile/0608/0608.5/0608.5.ustunzekalicocuklaraanababalarinasilyardimciolabilir.p01.asp> (17.04.2008)

<http://www.istabip.org.tr/icerik/cocuk-haklari-beyannamesi/> (05.05.2008)

<http://www.istabip.org.tr/icerik/cocuk-haklari-beyannamesi/> (05.05.2008)

<http://ozelegitimci.blogcu.com/OZEL+EGITIM+GENEL+BILGILER/> (05.04.2008)

http://aile-egitim.com/index.php?option=com_content&task=view&id=94&Itemid (29.01.08)

<http://www.agriataturkanaokulu.k12.tr/aspx/alkatac.asp?taslicay=136&kat=4> (02.03.2008)

<http://www.trabzonbilsem.net/content/view/168/73/> (13.10.2008)

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi39/ataman.htm> (21.04.2008)

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi39/ataman.htm> (01.03.2008)

¹<http://www.trabzonbilsem.net/content/view/168/73/> (23.10.2008)

<http://www.pdrciyiz.biz/archive/index.php/index.php?t-302.html> (29.01.2008)

<http://www.istanbul.edu.tr/hay/bilgi.php?islem=genel&b=12> (23.02.2008)

<http://www.istanbul.edu.tr/hay/bilgi.php?islem=genel&b=12> (25.02.2008)

<http://www.egitim.com/aile/0608/0608.5/0608.5.ailelerveustunzekalicocuklari>(22.04.2008)

http://tuycev.org/index.php?option=com_content&task=view&id=18&Itemid=37(18.03.2008)

<http://www.tevitok.k12.tr/ustunyetenekli.htm> (06.03.2008)

<http://www.ustunveozel.net/?paged=2> (23.04.2008)

<http://www.ustunveozel.net/?paged=2> (25.04.2008)

<http://www.tevitok.k12.tr/ustunyetenekli.htm> (06.04.2008)

<http://www.tevfikfikret-ank.k12.tr/kurum/tarih.asp> (20.05.2008)

<http://www.tevfikfikret-ank.k12.tr/kurum/tarih.asp> (21.05.2008)

http://www.geocities.com/akirt2002/ozelegitim_ustun_zekalilar.htm (02.03.2008)

<http://www.rehabilitasyon.com/index.php?ct=120&tab=3&act2=read&p=2&aid=3100>
(17.05.2008)

<http://www.rehabilitasyon.com/index.php?ct=120&tab=3&act2=read&p=2&aid=3100>
(12.05.2008)

<http://www.egitim.com/aile/0608/0608.5/0608.5.ailelerveustunzekalicocuklari.asp>
(16.06.2008)

http://www.tarsusram.gov.tr/belgeler/ozeg/ustun_yetenek_zeka/ustunozel_yetnekli_cocuklar_ogretmentutumu.doc (23.04.2008)

http://www.tarsusram.gov.tr/belgeler/ozeg/ustun_yetenek_zeka/ustunozel_yetnekli_cocuklar_ogretmentutumu.doc (22.04.2008)

http://www.geocities.com/akirt2002/ozelegitim_ustun_zekalilar.htm (06.07.2008)

http://www.geocities.com/akirt2002/ozelegitim_ustun_zekalilar.htm (12.07.2008)

<http://www.akademi.org.tr/Geleceginliderleri.htm> (06.03.08)
<http://site.mynet.com/ustunveozel/okuloncesi.htm> (09.03.2008)
<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/167/index3-ari.htm> (05.04.2008)
<http://okulweb.meb.gov.tr/15/01/964894/mak9.html> 05/04/2008
<http://okulweb.meb.gov.tr/15/01/964894/mak9.html> (06.03.08)
<http://okulweb.meb.gov.tr/15/01/964894/mak9.html> (07.03.2008)
<http://okulweb.meb.gov.tr/15/01/964894/mak9.html> (06.03.08)
<http://okulweb.meb.gov.tr/15/01/964894/mak9.html> (22.04.2008)
<http://tr.wikipedia.org/wiki/Enderun> (12.04.2008)
<http://ttkb.meb.gov.tr/duyurular/17sura/sura.htm> (22.04.2008)
<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html> (22.04.2008)
<http://www.tbmm.gov.tr/index1.htm> (07.05.2008)
<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/160/tuna.htm> (22.04.2008)
http://www.muzikegitimcileri.net/bilimsel/bildiri/I-Tuncdemir_2.html (22.04.2008)
<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html> (22.04.2008)
<http://forum.memurlar.net/topic.aspx?id=183116&page=6> (22.05.2008)

ÖZGEÇMİŞ

13 Ocak 1970 İstanbul doğumluyum. İlk, orta ve lise öğrenimimi İstanbul'da tamamladım. 1988 yılında başladığım Yüksek Öğrenimimi, Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümünden 1990 yılında “Sınıf Öğretmeni” unvanıyla mezun olarak tamamladım. 1999 yılında Anadolu Üniversitesi İlköğretim Türkçe Öğretmenliği Bölümünden mezun olarak lisans tamamladım.

1990 - 1991 Öğretim Yılında Özel Fono İlkokulu'nda Sınıf Öğretmeni olarak, öğretmenlik görevime başladım. Ardından, Topçular İlköğretim Okulu, Beykent Koleji, Sevinç Dershanesi, Bahçeşehir Koleji, İTO Kadınlar Çeşmesi İlköğretim Okulu, Özel Dadyan Ermeni İlköğretim Okullarında görev yaptım. Halen Özel Bomonti Ermeni İlköğretim Okulu'nda “Uzman Öğretmen” unvanıyla öğretmenlik yapmaktayım.

